

Med en venlig Hilsen fra

Harald Hansen

27/IX. 1916. —

Universitets-Jubilæets danske Samfund. Nr. 139.

ET VENDELBOMÅLS

LYD- OG FORMLÆRE

AF

J. M. JENSEN.

UDGIVET

AF

UNIVERSITETS-JUBILÆETS DANSKE SAMFUND.

FEMTE HÆFTE.

UDG. VED MARIUS KRISTENSEN.

KØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1903.

Bogladepris: 1 Kr.

Styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

bestaar for Tiden af:

V. Dahlerup
Docent, Styrelsens Formand

V. Andersen Dr. phil.	**O. Jespersen** Professor, Dr. phil.	**K. Nyrop** Professor, Dr. phil.
A. Olrik Docent, Dr. phil.	**C. Weeke** Underbibliothekar	**L. F. A. Wimmer** Professor, Dr. phil.

Kasserer: Docent, Dr. phil. **A. Olrik**, Gl. Kongevej 174.
Sekretær: Prof., Dr. phil. **D. Andersen**, St. Blichersvej 4.

Indmeldelse af nye Medlemmer modtages af det Schubotheske Forlag samt af Samfundets Sekretær, Prof. D. Andersen.

Ny tiltrædende Medlemmer kan, for saa vidt Oplaget strækker til, erholde hvad der af Samfundet er udgivet før deres Indtrædelse for 3/4 Bogladepris.

Med „Landsmålsföreningarna i Uppsala, Helsingfors ock Lund" har Styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund sluttet en Overenskomst, i Følge hvilken Medlemmer af Samfundet kan erholde det af nævnte Landsmaalsforeninger udgivne Tidsskrift „Nyare Bidrag till Kännedom om de svenska Landsmålen ock svenskt Folklif" til nedsat Betaling, d. e. til 2 Kr. 40 Øre pr. Aargang. De af Samfundets Medlemmer, som maatte ønske at benytte sig af denne Ret, vil behage at gjøre Anmeldelse derom til Samfundets Sekretær.

Samfundets Hovedkommissionær er **Schubotheske Forlag** (Lybecker & Hirschsprung). Silkegade 13. Kjøbenhavn. K.

ET VENDELBOMÅLS

LYD- OG FORMLÆRE

AF

J. M. JENSEN.

UDGIVET

AF

UNIVERSITETS-JUBILÆETS DANSKE SAMFUND.

KØBENHAVN.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI.

1897—1902.

JENS MOURITS JENSEN er født i Vitrup i Børglum sogn d. 6. Juli 1859. Han var ældste barn af 7, og hans fader var bolsmand, så han voksede op under små forhold. I skolen var han flink, og læselysten var han også, men i hjemmet var der ikke meget for ham at læse. Han gennemplöjede Bibelen, og især de historiske skrifter. Til hans barndomsminder hører også kirkegangen. „*Jeg mindes, hvorledes jeg har siddet ved min faders side [i Børglum kirke] og set på det hele som en åbenbaring fra en höjere verden. Det vilde ikke have forbavset mig stort, om englene på kordörens sider havde udfoldet vingerne og flöjet hen under hvælvingen efterfulgt af de små fra altertavlen.*“

Efter faderens død kom Jens Mourits ud at tjene i 18års alderen; hans eneste plads (1877—83) var hos Thomas Jensen i Hundelev, hvor han fandt et virkeligt nyt hjem og en trofast ven i husets sön. Allerede nu er hans sproglige interesser kendelige. Han holdt et svensk blad („Allehanda för Folket“), skrev smådigte på vendelbomål og skal også have begyndt at arbejde sig igennem Heimskringla på islandsk. Runebergs „Fänrik Stål“, som han altid senere citerer, læste han grundigt, ja oversatte den på dansk. Samtidig passede han sit arbejde med den samme pålidelighed, som han senere altid viste over for hvad han tog sig til, og skrev små stykker, mest levnedsskildringer, til et lille blad, som udgives af højskoleforstander Niels Kirkegård i Køng. Under alt dette blev det ham mere og mere sikkert, at han vilde være lærer. „*Hvis jeg kunde have fundet mig i at bo i byen, havde jeg vistnok valgt at studere, . . . men jeg kan ikke lade mig naturalisere, jeg er og bliver bonde, hvor jeg gör af mig selv. Bylivet kan jeg ikke lide i længere tid, et kort besøg går an.*“

Da han gennem bladet var kommet i forbindelse med Kirke-

gård, var det naturligt, at han tog til Køng höjskole. Her deltog han i vinteren 1883—84 i den almindelige höjskoleundervisning, men læste samtidig videre. I oldislandsk fik han hjælp af præsten i Gamtofte, færingen P. A. Holm. Under hans ophold på Køng höjskole har han vist også foretaget en rejse til Sønderjylland. Mindet om sejlturen gennem Alssund står senere for ham som noget af det mærkeligste han har oplevet; *„ti fra hvert hus, hvert menneske, lige til det lille barn, der knap kunde stå oprejst, blev der viftet med Danebrog, danebrogfarvede törklæder, gardiner, og hvad der var ved hånden; det var D a n e b r o g de hilste.“*

Fra Køng tog han til Jællinge seminarium efter med glans at have bestået første del af skolelærereksamen. Her gjorde han den erfaring, at *„det er kun få, der interesserer sig virkelig for modersmålets bygning og historie. Jeg mindes fra seminariet, at mine kammerater anså grammatikken for at være et torturredskab.“* Han hørte til de få. I nuv. seminariebestyrer R. J. Holm fandt han en ny vejleder i det islandske, og Marius Sörensen viste ham det udkomne første hæfte af Feilbergs jydske Ordbog og sagde: „det er en bog for Dem.“ *„Jeg fik ikke hæftet læst, der var også andet for mig at göre.“ „E. T. Kristensen holdt en gang nogle foredrag på Jælling seminarinm, mens jeg var der. Han omtalte de jydske folkemål, og det gik godt, til han kom til vendsysselsk; heri vidste han hverken ud eller ind; det var navnlig könnene, der voldte ham bryderi, og han opfordrede mulig tilstedeværende vendelboer til at klare dette for ham. Jeg var den eneste vendelbo, der var til stede, men jeg lod mit lys forblive under skæppen den gang.“*

Efter have bestået skolelærereksamen tog han atter til Køng og var lærer her ved höjskolen et års tid. Så søgte han embedet som skolelærer og kirkesanger i Stenum, kun en mils vej fra sit hjem. Da han fremstillede sig for provst Albr. Sörensen, tænkte denne först, at i sådan en klodset bondekarl var der vist ikke meget stof til en god lærer; men, sagde han senere til en god ven: „vil du tænke dig, vi kom til at tale sammen, og så gik der tre timer, uden at jeg mærkede, hvor tiden blev af!“ Jensen fik embedet og vandt i provsten en god ven, som bl. a. overlod ham sine egne optegnelser til eddadigtene og på forskellig måde var

ham til hjælp under hans arbejder, ligesom han støttede ham over for den meget vanskelige sognepræst i Stenum.

1888 blev Jensen lærer i sin hjemegn; i Jensine Larsen fandt han en ypperlig hustru, som i alle måder blev ham en god medhjælp under de trange tider, der snart kom. Hos höjskolens folk vandt han gode venner, og venskabet blev ikke svækket, fordi höjskolen snart flyttede til Vrå. Skolearbejdet tog han fat på med liv og lyst, og en nabokone fortalte mig, at de gamle straks var klar over, at det måtte gå galt. Riset forsvandt, og degnen tumlede med de små ude i frikvarteret, så *der* kunde da ingen respekt blive. Men börnene havde meget mere respekt for ham, end de havde haft for den gamle. Forsömmelser tålte han ikke, lige så lidt som råheder over for de svage. Han dannede sig sin egen undervisningsmåde i dansk og regning, levede helt i sin gerning. I 1890 var han en tur i København, og alt så godt ud, men så kom de første forbud om, at der var noget i vejen.

Hans bryst var ikke stærkt. Foreløbig holdt han det dog gående. Samtidig med sin skolegerning passede han sin egen udvikling, læste meget og begyndte at göre optegnelser om vendelbomålet til sit eget brug. Nuv. valgmenighedspræst Jens Bertelsen i Vrå mente, at han kunde göre Feilberg en tjeneste ved at give ham oplysninger til ordbogen, og den 17de januar 1892 noterer Jensen i sin dagbog: *„Jeg skrev til Feilberg, om han ønskede mine optegnelser eller min hjælp vedrørende jysken. Nu vil det vise sig, om han svarer.“* Og den 25. jan.: *„Feilberg skrev et venligt brev til mig og takkede mig for mit tilbud.“*

Dermed var indledet et forhold, som varede ved til Jensens død og har fået udtryk bl. a. i en række breve, vist over halvandet hundrede fra hver side, og i en mængde bidrag til Feilbergs ordbog. Fra først af er Jensen bange for, at han ikke kan lære lydskriften, men ved lidt hjælp fra Feilbergs side kommer han snart over det, og allerede d. 29. febr. sendes den første række ord til Askov (ordene på *hø*). Her har Jensen fået et arbejde, som han kan påtage sig. *„Jeg ved ikke rigtig, om jeg forstår Deres ord om „at kunne göre noget selvstændigt,“ ti taget lige efter bogstaverne kan dette ikke lade sig göre. Jeg har, tror jeg, ligesom hin tjener fået én talent; det er ikke noget at „købslå“ med; men når jeg giver den til en „vekselerer“ (her: Dem), så er*

den ikke gravet i jorden, men giver den rente, der kan kræves.... Men hvad jeg kan yde vedrørende vendelbomålet, yder jeg med glæde. At noget deraf kan bruges er mig lön nok.

„Jeg er først og fremmest lærer“ skrev han i det samme brev (20 marts), men allerede kort efter ligger han i sengen med brysthindebetændelse, og et halvt år senere er han efter et nyt sygdomsanfald besluttet på at tage hjælpelærer. Sygdomsanfaldet fornyer sig i oktober, og han spytter nu en smule blod op. I november er han atter sengeliggende, og det sproglige arbejde, som fra først af kun var bestemt til at være en fritidssyssel, bliver i resten af hans levetid det faste arbejde, medens alt andet bliver indskudte episoder. For Jensen var det en stor lykke, at han kom i forbindelse med Feilberg, lige för hans sygdomstid brød ind. *„Ordet „kedsommelighed“ findes ellers lige så lidt i min ordbog, som „det menneskelige“ i Indre-Mission, når jeg blot er oven senge“*, skriver han en gang senere, men *„uvirksomhed er det værste, jeg kender“*. Nu havde han en virksomhed, selv når han måtte holde stuen, og havde en god ven mere, hvem han kunde betro sine bekymringer og få den erfarne mands råd af. I begyndelsen kan han nok skrive til Feilberg: *„Hvor megen pris jeg end sætter på at modtage brev fra Dem, så synes jeg ikke, De behøver, da Deres tid er så kostbar, at skrive til mig blot for at sige tak eller lign.; den gode samvittighed er nok. Jeg ved jo, at De har vigtigere ting at göre.“* Men i senere breve er tonen noget forskellig. Da der er gået en 14 dages tid siden sidste brev fra Feilberg, skriver han (4. nov. 1895): *„Mange tak for Deres velkomne brev; vi var ved at længes der efter,“* eller (7. febr. 96): *„Vi var ved at længes efter brev fra Dem, og Sine var nær ved at tro, at De var syg.“* Efterhånden blev det med Feilbergs breve som med en god vens besøg; var der for længe imellem, føltes det som et savn. Og tit kom de som en fornøden opmuntring, når sygdommen havde taget overhånd.

Lydtegnene, og især stød og længde, faldt Jensen meget vanskelige til en begyndelse. Den Lyngby-Feilbergske lydskrift kunde endda gå an, men „Danias“ hedder det om, at på den passer Paludan-Möllers ord: „Det er for höjt for svage dødelige.“ Endnu i april og juli næste år (1893) ser han på den som noget utilgængeligt, men i oktober er han i færd med at overvinde vanske-

lighederne, og inden udgangen af året behersker han den med samme lethed som den anden.

Feilbergs ord om, at Jensen måtte kunne göre noget selvstændigt, havde nok ikke været så meningsløse endda. Efter at have overvundet de første vanskeligheder ved lydskriften begynder han at tænke selv, og den første opdagelse han gör er, at tegnene *è* og *æ* i Grönborgs optegnelser må ombyttes. Hvad han ikke kunde vide var, at fejltagelsen (ligesom den opgivne adskillelse af *ʄc* og *ʄ* og udeladelsen af nasalkrøllen i adskillige ord, hvor man ikke kan „tænke sig“ til den) skyldtes udgiveren. Først i sommeren 1895 fik han det at vide fra mig, som tilfældigt havde fået fat på noget af Grönborgs egenhændige optegnelser. Denne forveksling ærgrede ham så meget mere, som han i sine første optegnelser til Feilbergs ordbog havde benyttet tegnene urigtigt i tro til Grönborgs (el. rettere dr. O. Nielsens) avtoritet. Allerede i marts 1892 er tvivlen vågnet hos ham. I avgust vender han tilbage til sagen, og i september er han klar over at det er urigtigt.

I et brev til Feilberg af 1. septbr. 1892 findes følgende, som fortjener at blive kendt:

„*Jeg tænker mig [med hensyn til ordforrådet] vendelboerne delt i to mindretal og et flertal. Det ene mindretal består af de gamle eller gammeldags folk, der lever som bønderne på Anholt i Peder Pårs' tid. Deres sprog er ikke rigt, men ægte. De taler kun om, at køerne var norden til i formiddags, så får de vel sønden til i eftermiddag, og grisens ankomst og dødelige afgang for slagterens hånd er hovedbegivenheder. Den eneste åndelige påvirkning er præken af stedets præst eller af Jesper Brochmands huspostil.*

Det andet mindretal består af fremskridtsfolkene; der har man politikerne, amtsrådsmedlemmer, sognerådsformænd og — for en del — — medlemmer, höjskolevenner, boglæsere, enkelte fritænkere — en broget skare. Deres sprog er mest omfattende; skal jeg gengive a l l e *ord, de fører i munden, måtte jeg så at sige oversætte en alm. dansk ordbog ord for ord. Rigsmålets ord sluges stundom rå, bliver ikke engang oversatte.*

Flertallet endelig har et ordforråd, der står midt imellem de to mindretals; det er præget noget af det nye, men har dog det meste af det gamle. Det er normalsproget om jeg så må sige.“

Til gengæld for Jensens sendinger af ordsedler og andre op-

lysninger, begynder nu pakker af bøger og afhandlinger, tidsskrifter og aviser at vandre nord på, og indholdet af dem drøftes, når Jensen takker for gaverne eller sender det lånte tilbage. Endnu er det mere almindelige bøger til adspredelse ind mellem arbejdet, senere tager det et större omfang.

Fra sit sygeleje i november 1892 sender Jensen bud om, at nu har han besluttet for fremtiden at gengive fraserne som fraser, medens han hidtil har ladet hvert ord fremtræde i sin ordbogsform også i sammenhængende tale.

For øvrigt er han glad over, at de særlige vendelbo-ord nu er optegnede gennem hele alfabetet, da han synes at tro, at døden måske er nær forestående. De med rigssproget fælles kan andre bedre tage sig af, om han skulde falde fra.

I februar 1893 er han i fremgang; efter et tilbagefald i slutningen af måneden går det atter godt fremad, og nu går det rask med indsendelsen af sedler til ordbogen. Men da han ikke længer kan deltage i skolegerningen, må han have mere at bestille. Svensk kan han, tysk kan han komme igennem, når det ikke er for indviklet islandsk går også an, og han tænker på at lære sig engelsk, men synes, at det var dog kedeligt, om han skulde lige faa begyndt og så dø. Så kunde den tid have været bedre anvendt. Han sætter sig ind i „Dania"s lydskrift og indsender i oktober sit første stykke, *Slavekrigen*, til „Dania," og har den glæde at lydskriften er næsten fejlfri. Sidst på året nyder han Vilhelm Andersens „Danske Studier", de første hæfter af Mikkelsens Sproglære og Whitneys „Språket" (på svensk).

Året 1894 begynder strålende. Han er nu begyndt på at samle udsagnsordene for at fremstille verbalböjningen i sit mål. *„Benytte Danias lydskrift kan jeg"*. Endelig har altså Feilbergs stadige tilskyndelser sat frugt. Feilberg henviste til Lyngbys Udsagnsordenes böjning og en håndskreven ditto af mig foruden til nogle svenske. Efter Feilbergs råd henvendte han sig til mig, og fra da af stod jeg i stadig, men mest sproglig, brevveksling med ham. Arbejdet gik rask fra hånden, medens samtidig Behaghels Die deutsche Sprache og N. M. Petersens Sproghistorie var morskabslæsning.

Et par besøg af prof. Otto Jespersen og mig i avgust var ham en stor opmuntring, og han arbejdede trofast videre på sine

udsagnsord. Alt skulde være i orden. Når et afsnit af böjningslæren var afsluttet, blev der udarbejdet lydlære til det, og så et ordregister, så alt kunde være i orden, om han skulde dø. Noreens og Tegnérs sproglige afhandlinger er fritidslæsning.

I december er han atter svag og ligger syg hele julen, men i januar 1895 har han en ny artikel til „Dania“ færdig, glæder sig ved læsningen af Vilh. Andersens Poul Møller, og tænker stærkt på at tage fat på udarbejdelsen af navneordenes böjning. Få dage efter at jeg var kommet til Upsala, i februar 1895, fik jeg brev fra ham om navneordenes systematik, og i marts er han godt i gang med udarbejdelsen. Han måtte så atter til sengs, og var ikke rask, da jeg så ind til ham i slutningen af april på vej hjem fra Sverrig. Men i maj er navneordenes böjning færdig og tillægsordene under overvejelse. Det er et let arbejde, siger han senere. De ordner sig selv og er færdige ved 1. avgust.

Fra avgust-september skriver sig en iagttagelse, som for ham selv stod som det værste kætteri, men som han ikke kunde undlade at fremsætte. Han havde længe været tvivlsom over for konsonantlængde i udlyd, og nu stod det for ham som sikkert, at det, der alm. regnedes for kort vokal + lang kons., i virkeligheden var halvlang vokal + kort kons. I sproglæren blev denne betegnelse gennemført, medens stykket om *Forlydsrim osv.* (s. 239 flg.) har den gamle betegnelsesmåde. Denne inkonsekvens har jeg ikke vovet at rette, skönt jeg er overbevist om, at den i sproglæren benyttede angivelse er den rigtige. Stykket om *Forlydsrim* osv. er netop (sammen med et stykke om katakreser) indsendt til „Dania“ samtidig med, at han gjorde den nævnte iagttagelse.

Nu går det løs med de små ordklaser; i november er hele sproglæren færdig i første udkast, og han begynder at samle stof til en skildring af hyrdelivet i Vendsyssel. Læsningen af forskellig slags — også et svensk blad, som han holder — og arbejdet med sproglæren holder ham i humør. En pakke breve fra 1864 sender han ind til prof. Karl Larsen, som Feilberg har henvist til ham. Da endelig i marts 1896 sproglæren er færdig i renskrift, synes han, han har tid til at lære sig engelsk. Jespersens Begynderbøger og senere Sweets Elementarbuch er hans vejledere. Review of Reviews giver ham læsestof. Feilberg sender ham en lille udtaleordbog, og prof. Jespersen Rosings og Larsens ordbøger. I

maj er han så kry, at han begynder at holde skole igen nogle timer om dagen med de mindste. Samtidig udarbejder han en simpel lydskrift, som ethvert trykkeri kan præstere. Et besøg af Feilberg er ham en stor oplivelse. Efter gentagne vandringer frem og tilbage mellem København, Askov og Stenum underkastes sproglæren i efteråret 1896 et nyt gennemsyn. Den antages til udgivelse af Universitetsjubilæets Danske Samfund, og fuld af taknemmelighed og glæde skriver Jensen det til Feilberg. „*De har æren for, at min vendelbogrammatik overhovedet bliver skrevet af mig — hvis der i det hele er nogen ære,*“ havde han allerede et år för skrevet. Nu kan vi vel uden fare sige, at det *er* en ære.

Det lille stykke om *Navnegivning* stammer fra slutningen af året 1896 og beg. af 1897. Alt så godt ud, om han end havde måttet holde sig inden döre om vinteren. Men i februar og marts kommer blodspytningerne igen.

Den 13 april 1897 var en stor dag for Jensen; da kunde han mælde, at sproglærens første ark forelå i korrektur, og at navnegivningsstykket var antaget til Blandinger. Omtrent samtidig kom Feilbergs Kartegilde, som han også var glad over, ligesom over Axel Olriks udnævnelse til docent i folkeminder. Han begynder at læse Macaulay's History of England, for nu får han god tid, da han til næste år tænker på at tage sin afsked. Endnu sidst i november har han det godt og arbejder med trykningen af andet hæfte af sproglæren. Men den 17. decbr. får jeg et lille brev skrevet med blyant fra ham, om jeg vil læse förste korr. på syvende ark af sproglæren, og juletiden var hård for ham. Medens ellers tanken om døden ikke havde været ham så tung, knuges han nu af modløshed. Et brev fra Feilberg er ham, som så mange gange ellers, en hjælp i den trange tid. Også ottende ark måtte jeg læse første korrektur på, men så kom han igen til kræfter, så han selv kunde læse de senere korrekturer. I denne tid læser han også det første af Jespersens Fonetik og noget svensk skönlitteratur. Som et vidnesbyrd om beboernes kærlighed til deres lærer kan det nævnes, at han blev indstillet til afsked med forhöjet pension i marts måned 1898.

Men nu kom sygdommen igen. Sidst i marts fik han stærk hovedpine og blev lammet i den höjre side. Det var tuberkulosen, som slog sig på hjærnen. Påskedag d. 10. april fik jeg at

vide, at det vist var på det sidste, og den 24. april 1898 døde han, hjulpet til det sidste af sin trofaste hustru.

„Jeg synes, det er andre end kejsere, der bør dø stående“, skriver han i et af de sidste breve; og han døde midt i sit arbejde. Hans sproglære vår så fuldendt, at han ikke nærede nogen bekymring for den. Men hans arbejder om hyrdeliv og gammeldags brug blev kun til en række løse optegnelser, som måske ingen kan göre noget ud af. Skulde nogen have lyst at forsøge, står de imidlertid til tjeneste.

Nu foreligger hermed hans hovedværk færdigt for publikum. En tak til dem, som har hjulpet, til höjskolelærer A. Th. Grönborg, som har hjulpet med korrekturen fra 9de ark af, til stud. mag. Kirsten Møller, som har påtaget sig besværet med at udarbejde ordregistret, til professor Otto Jespersen, og først og fremmest til dr. phil. H. F. Feilberg, som har æren af, at denne bog er blevet til.

Mit arbejde har været at besörge hovedkorrekturen af 9de og følgende ark, ligesom jeg har en del af ansvaret for ordningen af navneordenes, udsagnsordenes og stedordenes böjning. For øvrigt har jeg kun søgt at følge min afdøde vens plan, så godt jeg har kunnet.

Askov den 3dje september 1902.

MARIUS KRISTENSEN.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

LYDLÆRE.

OVERSIGT OVER LYDENE.

I. Selvlyd (vokaler). § 1.

Nærværende mål fra Børglum sogn i herredet af samme navn, Hjørring amt, er fremstillet med den lydskrift, som prof. Jespersen har foreslået i „Dania“ I 33 ff.

I målet forekommer følgende selvlyd (jeg benytter her — ligesom i næste paragraf — Jespersens opstilling):

Fortunge		Midttunge		Bagtunge	
Urundede	Rundede	Urundede	Rundede	Urundede	Rundede
i/ɪ	*y/ʏ*	*ɨ*			*u/ʊ*
e/ɛ	*ø/ǫ̈*	*ə*			*o, O/ɷ*
æ	*ɵ ö*	*ɜ*		*a*	*å*
		ɒ			

Andre vendelbomål lader jeg ude af betragtning af mangel på tilstrækkeligt kendskab; i Grønborgs mål — fra Børglum herreds sydligste del — kommer vist én lyd til, nemlig *æ* forved *js*: *wæ.jsdən* vesten, her: *wœ·sdən*, *pʀæjsdi* præsten, her: *pʀœsdi* osv. Om et særegent *o* eller *u* se § 94 anm. 2.

§ 2. **2. Medlyd (konsonanter).**

	Lukke		Midtåbning		Side-åbning	Snur-ren
	Næselyd	Mundlyd	tynd	bred		
Læber	m *m*	*p b*	*ƕ w*	— *ƀ*		
Underlæbe	— *ɱ*			*f* —		
Tungespids	n *n*	*t d*	*s*	— *ð* — *ꞃ*	*l*	*ʀ, ʀ*
Do. og fortunge.	— *ɲ*				— *ʎ*	
Fortunge		*ɟ*		*c ɧ j*		
Midttunge		*ɡ*				
Bagtunge	— *ŋ*	*k g*		— *q*		
Strube		ʼ —		*h* —		

I den nordligste del af Vendsyssel forekommer en særegen udtale af g forved fortungeselvlyd, måske i lydskrift = *dʒ*, t. eks. *dʒǫꞃ* gör (her: *jǫꞃ*), *dʒa·n* gærne (her: *ja·n*) osv. Cand. mag. Marius Kristensen mener, at *ɟ* + *c* (§ 282) bör rettest være *ƫ* + *ʂ*; det synes dog fremdeles mig, at *ɟ* passer bedst efter Jespersens beskrivelse af denne lyd („Dania" I 50 nr. 43).

SELVLYD.

(Vokaler).

Langt *a* (*a·* og *aʾ*).

§ 3. ***a·* eller *aʾ* svarer til rigsmålets lange a:**

a) i udlyd, med bortfaldet d (*ð*): Navneord: hunkön *sga·* skade (fuglen og fisken), flertalsordet *la·əꞃ* lader. Udsagnsord: *ha·* havde, *saʾ* sad, *la·* lade (bebrejde), *la·* årelade, *a·* ‘ae’ (kærtegne). Tillægsord: *sda·* stadig (også *sda·di*).

b) forved *b̄*: No. hak. *a·b̄* abe, *kla'b̄* klab (påslået træstykke, påsyet klud), *kna·b̄* knabe (storhanse), *'lį.jb̄ˌha·b̄ər* libhaver, *sla·b̄* slave; huk. *da·b̄* dabe, *kʀa·b̄* krabbe (hånd), *kOl'ʀa·b̄* kålrabi, *sa'b̄l* sabel, fremmedord, *sgʀa·b̄* skrabe (øgenavn for en gærrig kvinde), *swa·b̄* svabe (pøl); ik. *fla'b̄* flab, *ga'b̄* gab, *ka'b̄* kab (udslet), *sga'b̄* skab (udslet, møbel), *sja'b̄* sjab (savl), *sgʀa'b̄* skrab, *ta'b̄* tab; flt. *ga·b̄* gaben (af sövnighed). Uo. *ga·b̄* gabe, *la·b̄* labe, *sga·b̄* skabe, *sgʀa·b̄* skrabe, *ta·b̄* tabe, *a·b̄* abe, *da·b̄* dabe (snøvle), *kla·b̄* klabe, *ʀa·b̄* rabe (gribe til sig), *sja·b̄* sjabe (savle), *swa·b̄* svabe. Tillo. *da'b̄* dab (snøvl), *fla·b̄ə* flabet, *ka·b̄ə* kabet, *sga·b̄ə* skabet.

c) forved *q*: No. hak. *ba'q* bag, ryg, *ba·qər* bager, *kna'q* knag, *la·q* lage, *ma·q* mage, *pla'q* plag, *sma'q* smag, *sda·q* stage (lysestage, raft), *sbʀa·qər* sprager (laps); huk. *dʀa·q* drage, *fla·q* flage, *ha·q* hage, *ka·q* kage, *kla·q* 'klage' (flage), *kʀa·q* krage, *la'qən* lagen, *ʀa·q* rage, *sa'q* sag, *sa'qən* sagn, *'wa·qђɛ* vaghed (svaghed); intetkön: *bʀa'q* 'brag' (bræk), *ha'q* hag (hak, indsnit), *ka'q* kag (dårlig landejendom), *na'q* nag, *ʀa'q* rag (rak, strid uld), *sa·qər*, sager, *ta'q* tag (på hus; tag til at tække med), *ʀa·qls* ragelse; flt. *sda·qər* 'stager' (smule). Uo. *a·q* age, *ba·q* bage, *fla·q* flage, *be'ha·q* behage, *ђa·q* hjage (slå efter), *kna·q* knage, *ma·q* mage, *na·q* nage, *ʀa·q* rage, *'ʀą.jˌsa·q* ransage, *sma·q* smage, *sna·q* snage (snuse, rode), *sga·q* skage, *sbʀa·q* sprage, spytte, *sda·q* stage, *wʀa·q* vrage, famle i mörke. Tillo. *kna·qərə* knageret, knortet, ujævn, *ma'q* mag (magelig), *ma·q* mage, *ma·qələ* magelig, *ʀa'q* rag (stiv, strid), *sba'q* spag, *sla'q* slag (knap, om vægt), *wa'q* vag (svag). Biord: *ba'q* bag eller *ə'ba'q*, *fa·q* fage (snart), *te'ba·q* tilbage.

d) forved *l*: No. huk. *'sa'liђɛ* salighed, fremo., *sa·lђɛ* salighed (i eder). Tillo. *'sa'li* salig, fremo.

e) forved *m*: No. huk. *da·m* dame (i kortspil), *ma'da·m* madame.

f) forved *n*: Uo. *a·n* ane.

g) forved *r*: No. hak. *na'r* nar; ik. *na'r* nar (drilleri).

h) forved *s*: No. huk. *ba's* 'bas' (knald), *sba's* spas, *sda's* stads, *sdʀa'ba's* strabads, *sopə'da's* suppedas; itk. *slab̄ə'la's* slabberads (gilde i nedsættende betydning), *sdel'la's* stillads, alle fremo. Tillo. *a'st* 'ast' (lysten, begærlig), *sda's* og *sda'səns* stads(ens) (smuk). Uo. *fja·s* fjase, *sda·s* stadse, *sla's* 'slase' (synke til jorden).

i) forved *t*: No. hak. *ˈsa·tɒn* satan; huk. *abəlaˀt* oblat, *kwa·ˈdʀaˀt* kvadrat, *sɒˈbaˀt* sabbat. Tillo. *pʀiˈwaˀt* privat, *pʀoˈbaˀt* probat, *paˈʀaˀt* parat. Biord: *gʀa·tis* og *gʀa·tisk* gratis; alle fremo.

§ 4. **a· eller aˀ svarer til rm.-s korte a:**

a) forved *q*: Uo. *sba·qən* spagne (göre spag, tam).

b) forved *k*: No. hak. *sda·kl* stakkel. Uo. *sna·k* snakke.

c) forved *l*: No. hak. *kaˀl* kalv, *ˈba·li* balje.

d) forved *m*: No. hak. *daˀm* dam; ik. *laˀm* lam. Tillo. *sa·m* samme.

e) forved *n*: Tillo. *na·n* eller *a·n* anden, se § 40 d. No. hak. *fa̧nən* fanden.

f) forved *r̥*: No. hak. *aˀr̥m* arm, *kaˀr̥m* karm, *taˀr̥m* tarm; ik. *blaˀr̥* 'bladder' (mudder), *ħaˀr̥* 'hjadder' = *slaˀr̥* sladder, *smaˀr̥* smadder. Uo. *wa·r̥m* varme, *bla·r̥* bladre, *ħa·r̥* hjadre, *pla·r̥* pladre, *sla·r̥* sladre, *sma·r̥* smadre, sludre. Tillo. *bla·r̥ə* bladret, mudret, *gna·r̥ə* gnadret (gnaven), *sga·r̥ə* 'skadret' (spættet), *aˀr̥m* arm, *waˀr̥m* varm.

g) forved *s*: No. huk. *kla·s* klasse, fremo.

h) forved *t*: No. hak. *gla·təŋ* glatting eller glatning (glat føre). Uo. *gla·tən* glatne, glatte.

i) forved *ʝ*: Uo. *sa·ʝən* sagtne. Tillo. *tʀa·ʝə* 'tratjet' (uenig). Bio. *saˀʝ* sagtens.

§ 5. **a· eller aˀ svarer til rm.-s lange æ:**

a) i udlyd (med bortfaldet d): Tillo. *sda·* stædig.

b) forved *n* (med bortfaldet r): No. ik. *jaˀn* jærn. Bio. *ja·n* gærne.

c) forved *r̥*: No. huk. *sdaˀr̥* stær, *swaˀr̥* svær; ik. *ʝcaˀr̥* kær, *waˀr̥* værd; flt. *jaˀr̥* gær. Tillo. *waˀr̥* værd.

d) forved *t* (med bortfaldet r): Uo. *wa·t* eller *wa·* været.

§ 6. **a· svarer til rm.-s korte æ:**

a) forved *n* (med bortfaldet r): No. hak. *ʝca·nəŋ* kærning; huk. *ħa·n* hjærne, *ʝca·n* kærne (kærne, smörkærne), *sdja·n* stjærne, *ta·n* terne. Uo. *ʝca·n* kærne. Tillo. *sdja·nə* stjærnet (se § 20 c).

b) forved *ṛ*: No. huk. *wa·ṛən* verden; ik. *ja·ṛ* gærde. Uo. *fa·ṛ* 'færde' (lappe), *ha·ṛ* hærde. Tillo. *fa·ṛə* færdig, *få'fa'ṛ* forfærdet.

c) forved *t* (med bortfaldet r): No. huk. *ɧa·tər* hjærter (i kortspil), *a·t* ært; ik. *ɧa·t* hjærte, *swa·t* sværte. Uo. *swa·t* sværte. Tillo. *ɧa·tələ* hjærtelig.

§ 7. *a·* **svarer til rm.-s lange ø**

i tillo. *na·qən* nøgen.

Halvlangt *a* (*a.* og *a'*).

A. Uden nasalering.

§ 8. *a.* **eller** *a'* **svarer til rm.-s korte a:**

a) forved *ƀ* + stavelsedannende *l*: No. huk. *'tʀa.ƀlɧɛ* travlhed. Uo. *ba.ƀl* 'bable' (svire), *sa.ƀl* 'sable' (slubre), *kʀa.ƀl* krable, *sda.ƀl* stable.

b) forved *ƀ* + *əṛ*: No. ik. *gla'ƀəṛ* 'glabber' (mundrap kvinde), *ɧa'ƀəṛ* 'hjabber' (sludder), *kna.ƀəṛnask* knabbernask, ragelse. Uo. *a.ƀəṛ* abre, *gla.ƀəṛ* glabre, *ɧa.ƀəṛ* hjabre, *na.ƀəṛ* nabre.

c) forved *ƀ* + *əṛt* i skældsordet hak. *sna'ƀəṛt* snabbert (skødesløs person).

d) forved *f*: Uo. *sdʀa.f* straffe, *sga.f* skaffe.

e) forved *g* + *s* eller *t*: Uo. *ba.gs* bakse, *få'pa.gt* forpagte, *be'tʀa.gt* betragte, *tʀa.gt* tragte, *wa.gt.* 'vagte' (vogte på), mest fremo.

f) forved *j*: No. hak. *fa.jər* fadder, *ga'j* gad (kort söm, pibe); huk. *ʀa.j* 'radde' (tarm), *wa.j* 'vaje' ell. 'vadde' (mandl. øgenavn). Uo. *da.j* daje, *la.j* lade, *pʀa.j* praje (trygle), *ʀa.j* 'radde' (gå og sjuske), *swa.j* 'svaje' (leve flot).

g) forved *k*: No. hak. *ba.k* bakke, *na.k* nakke; huk. *ba.k* præsenterbakke, *bʀa.k* barakke, *ha.k* hakke, *ja.k* jakke, *ta.k* takke (tak i et hjul). Uo. *ba.k* bakke, *bʀa.k* brakke, *ha.k* hakke, *la.k* lakke, *ma.k* makke, *pa.k* pakke, *ʀa.k* rakke, *sa.k* sakke, *sna.k* snakke, se også § 4 b, *ta.k* takke.

h) forved *p*: No. huk. *ka.p* kappe, *tʀa.p* trappe, *wʀa.p* vrappe, and. Uo. *ɧa.p* hjappe, *kla.p* klappe, *kna.p* knappe, *na.p* nappe, *ʀa.p* rappe, *sla.p* slappe, *sna.p* snappe.

i) forved *ṛk*: No. ik. *ˈma.ṛki* marked. Uo. *kna.ṛk* knarke, *sba.ṛk* sparke.

j) forved *ṛp*: No. huk. *ha.ṛp* harpe (til at rense grus med), det tilsvarende uo. *ha.ṛp* harpe.

k) forved *s*: No. huk. *ka.s* kasse. Uo. *kʀa.s* kradse, *pa.s* passe, *kwa.s* 'kvasse' (sjappe).

l) forved *s* + *k*, *p* eller *t*: No. huk. *fla.sk* flaske, *ma.sk* maske. Uo. *ba.sk* baske, *da.sk* daske, *fla.sk* flaske, *gna.sk* gnaske, *ḫa.sk* hjaske, *kla.sk* klaske, *pja.sk* pjaske, *pla.sk* plaske, *sma.sk* smaske, *sna.sk* snaske, *wa.sk* vaske, *ha.sp* haspe, *ʀa.sp* raspe, *ha.st* haste, *la.st* laste (bagtale).

m) forved *t*: No. hak. *pa.t* patte, huk. *bla.t* blatte, *gna.t* 'gnatte' (smule), *kʀa.t* kratte, *sla.t* slatte (slat), *sgʀa.t* 'skratte' (mager ko), *ṣma.t* 'smatte' (pøl), *swa.t* 'svatte' (fedtefad). Uo. *ba.t* batte, *beˈda.t* 'bedatte' (bestemme), *ha.t* hatte af, *ḫa.t* 'hjatte' (småslå), *kla.t* klatte, *kʀa.t* 'kratte' (kradse), *pa.t* patte, *pja.t* pjatte, *æṛˈsda.t* erstatte, *bla.t* blatte = *dʀa.t* dratte.

n) forved *ƒ*: Uo. *a.ƒ* agte, *ma.ƒ* magte, *sla.ƒ* slagte.

o) forved *w* = rm.-s g eller k: No. hak. *da.wnəŋ* dagning, *na.wl* nagle, *sga.wl* skagle, *sla.wl* slagvol; ik. *a.wsl* aksel, akse, *ha'wl* hagl, *sla.wəns* og *sla.wls* slags. Uo. *ha.wl* hagle, *na.wl* nagle. Tillo. *a.wtər* agter, *a.wtələ* agterlig, *da.wlə* daglig, *ha.wlt* haglet (spættet). Bio. *a.wtəṛ* agter (tilbage).

p) forved *w* = rm.-s v: No. hak. *ha.wəṛ* havre, *na.wəṛ* naver, *la.wnəŋ* lavning, *ʀa'wn* ravn; huk. *sa'w* sav, *na.wl* navle, *ta.wl* tavle, *a.wn* avne, *ha'wn* havn, *ˈla.wpas* lavpas, *ˈta.wsḫɛ* tavshed; ik. *fa'wn* favn, *ga'wn* gavn, *na'wn* navn, *sa'wn* savn, *a'wl* avl, *kʀa'wl* kravl, *sgʀa'wl* skravl, *ta'wl* tavl; flt. *fla.wəṛ* flaver. Uo. *ḫa.ws* hjavse, *fåˈba.ws* forbavse, *ʀa.wsl* ravsle, *a.wl* avle, *kʀa.wl* kravle, *sgʀa.wl* skravle, *fa.wn* favne, *ga.wn* gavne, *ta.wən* tavne, *sa.wn* savne. Tillo. *a.wnəṛə* avnet, *ˈa'wsi* 'avsig' (gnaven), *ta.wləṛə* tavlet (tærnet).

q) forved *w* = rm.-s f: No. hak. *a.wtəŋ* aftning, *a.wtən* aften. Uo. *ʀa.wt* rafte, rage op, *a.wtnəs* aftnes.

§ 9. **a. eller a' svarer til rm.-s lange a:**

a) forved *bl*: No. huk. *wa.bl* vable, *a'bl* abild, *fa'bl* fabel, *sna'bl* snabel; ik. *sda'bl* stabel (af jærn, af törv). Uo. *ba.bl* 'bable'

(svire, drikke), *kʀa.ƀl* krable (i forb. med *kʀe.ƀl*), *sda.ƀl* stable. Tillo. *wa.ƀlərə* vablet.

b) forved *w* = rm.-s g: No. hak. *kla.wər* klager, *beˈdʀa'wər* bedrager; huk. *kla.w* klage, *pla.w* plage; ik. *ja'w* jag. Tillo. *sla.wən* 'slagen' (i talemåden: *ə ˈsla.wən ˈlæs* ɔ: et fuldt læs), *ˈuˌsla.wə* udslaget (med udslet), *ma'wər* mager. Uo. *dʀa.w* drage, *ja.w* jage, *kla.w* klage, *pla.w* plage, *ˈåpˌda.w* opdage.

c) forved *w* = rm.-s v: No. hak. *gʀa.wər* graver, *ha.w* have, *kʀa.w* krave, *ma.w* mave, *sda'w* stav; huk. *a.w* ave, *ga.w* gave, *gʀa'w* grav, *ha.w* 'have' (sidefjæl på vogn), *tʀa.w* trave; ik. *gna'w* gnav, *kʀa'w* krav, *beˈgʀa'wls* begravelse, *sda.wls* stavelse. Uo. *gʀa.w* grave, *gna.w* gnave, *a.w* ave, *la.w* lave, *la'w* lav (have fremgang), *mja.w* mjave, *sa.w* save, *sga.w* skave, slide, *sda.w* stave. Tillo. *bʀa'w* brav, *ka'w* kav (kejtet), *la'w* lav, *a.w* avet, *beˈga'wə* begavet, *fårˈha'wə* 'forhavet' (medtaget).

§ 10. *a.* **svarer til rm.-s korte æ:**

a) forved *t*: No. huk. *la.t* lægte. Uo. *la.t* lægte.

b) forved *w*: No. hak. *ja.wnəŋ* jævning. Uo. *ja.wn* jævne. Tillo. *ja'wn* jævn. Bio. *ja.wnlə* jævnlig.

§ 11. *a.* **svarer til rm.-s lange æ:**

forved *w*: Uo. *kʀa.w* kræve, måske *sda.j* (eller *sde·*) stæde (fæste folk).

§ 12. *a.* **svarer til rm.-s lange å:**

forved *w*: Uo. *da.wn* dåne, tillægsformen *sla.wə* slået.

§ 13. *a.* **svarer til rm.-s korte å:**

a) forved *p*: Uo. *sda.p* stoppe.

b) forved *s*: Uo. *tʀa.s* trodse.

c) forved *t*: Uo. *ma.t* måtte.

d) forved *w*: No. hak. *swa'wər* svoger.

Anm. De halvlange selvlyd forved *f, k, p, s, sk, sp, t* og *ƒ* er foranledigede ved endeselvlyds bortfald; når ved böjning en endelse föjes til ordet, bliver selvlyden atter kort undt. i enkelte tilfælde forved *s*. Halvlang lyd forved *ƀ, j, rk, rl, rp* og *w* følger ikke denne regel, men vedbliver under böjningen at være halvlang.

B. Nasaleret *ą*.

§ 14. **ą. eller a' svarer til rm.-s korte a:**

No. hak. *fą.jən* fanden, *glą'js* glans, *mą'j* mand, *sbą'j* spand, *sga'wą'jl* skadvandel (stok); huk. *får'ą'jrəŋ* forandring, *få'sdą'j* forstand, *'hą'jl œ 'wą'jl* handel og vandel, *ką.j* kande, *pą.j* pande (på menneske), *ʀą.jsl* ransel (mager ko), *'są.jhɛ* sandhed, *sdą'j* stand, *sdʀą'j* strand, *tą'j* tand, *wą.j* 'vande' (vånde); ik. *bą'j* band (ed), *lą'j* land, *sbą'j* spand (med hånden). Uo. *bą.j* bande, *flą.j* flande (stå ud til siderne), *lą.j* lande, *są.j* sande, *sdʀą.j* strande, *'ø.wə,mą.j* overmande, *'hą.jl œ 'wą.jl* handle og vandle, *glą.js* glanse (glinse), *fʀą.jsk* franske (om heste), *gʀą.jsk* granske, *wą.jər* vandre (vanke om). Tillo. *ą.jləs* anderledes, *mą.jə* mandig, *mą.jələ* mandelig, *są.j* sand. Bio. *ą.jəsdər* andensteds.

Kort *a*.

A. Uden nasalering.

§ 15. **a svarer til rm.-s korte a:**

a) i udlyd: No. ik. *fa* fad, *ma* mad, fremo. Uo. *sga* skal, *ka* kan. Bio. *da* da, *ja* ja, *æn'da* endda.

b) forved *f*: No. hak. *gafl* gaffel, *sgafər* skaffer; huk. *sdʀaf* straf, *kʀaft* kraft, *ka'ʀafl* karaffel, fremo.; ik. *afl* eller *'aful* 'afuld' (favnfuld). Tillo. *be'sgafən* beskaffen, *'kʀafti* kraftig, *'safti* saftig. Bio. *'afən,tOq* 'af ende to' (af og til).

c) forved *q*: No. hak. *-maqər* -mager; ik. *taq* 'tag' (tid, öjeblik), *taq* tag (greb), *aq·l* ankel. Uo. *aq·l* 'agle' (stå usikkert), *kaq·l* kagle, *sdaq·l* stagle (stavre), *aq·n* agne, *flaq·ər* flagre, *wʀaqs* 'vrags' (bortkommen eller ødelagt), *haq·l* hagle (nedrakke, bagtale).

d) forved *g* + *s* eller *t*: No. huk. *lags* laks, *magsl* 'maksel' (störrelse, form), *tagst* takst, *tagt* takt, *jagt* jagt, mest fremo. Tillo. *'u,mags* 'umags' (urimelig), *wagt* 'vagt' (påpassende). Bio. *sdʀags* straks.

e) forved *k*: No. hak. *pak* pakke, *sdak* stak, *kakl* kakkelovn, *makər* makker, *pʀakər* prakker, *ʀakər* rakker, *snakər* snakker; huk. *tak* tak, *almɒ'nak* almanak, *bakls* bakkelse, *sbe'takl* spektakkel; ik. *hak* hak, *lak* lak, *pak* pak, *ʀak* rak, *snak* snak, *sgabə'ʀak* skabrak, *me'ʀakl* mirakkel; flt. *hakls* hakkelse. Uo.

kwakl kvakle, *wakl* vakle, *pʀakər* prakre. Tillo. *blakə* blakket, *sdakə* eller *sdakən* stakket, *swakə* svakket (svejrygget), *hakən* hakken (revnet, om huden), *bakərə* bakket, *lakərə* lakket, *takərə* takket, *wakər* vakker.

f) forved *l*: No. hak. *bal·* balde, *kal·* eller *ˈkali* 'kalle' (læg), *knalʼ* 'knald' (lidet stykke), *palʼ* pald, *talʼə* talg, *kaˈnalʼi* karnalje, *kalk* kalk, *kalk* kalk (stob), *halʼm* halm, *sgalk* 'skalk' (endeskive), *hwalp* hvalp, *fals* fals, *hals* hals, *tʀalʼər* 'tralder' (pjalt); huk. *balʼ* bal, *sgʀalʼ* skrald, *gal·* galde, *hal·* 'halle' (hul i vejsporet), *ˈgali* galge, *ˈtali* talje; blok, *sgalʼə* skalle, *sal·m* salme, *ˈalər* alvor, *al·məs* almisse, *swal·p* 'svalpe' (sladderkvind), *wal·s* vals, *wal·s* valse, *basəˈʀal·* basseralle; ik. *falʼ* fald, *kalʼ* kald, *knalʼ* 'knald' (gilde), *walʼ* valg, *tal* tal, *salə* salve, *feˈtalʼi* fetalje, *bjalʼər* 'bjalder' (sladder), *knalʼər* 'knalder' (en uarbejdsdygtig), *ʝalʼər* 'hjalder' (dårligt töj), *snalʼər* 'snalder' (omtr. = *knalʼər*), *swalʼər* 'svalder' (sladder), *ʀaˈbalʼər* rabalder, *ˈkalʼmus* kalmus, *ˈkalʼməˌʀuʼ* kalmusrod; flt. *ˈfalə* 'falge' (skrælplöjet grönjord). Uo. *tʀal·* tralle, *hal·m* halme, *sal·* 'salve' (fortage sig, om en hævelse), *sgʀal·* skralde, *fal·* falde, *kal·* kalde, *balər* 'balre' (holde bal), *bjalər* 'bjaldre' (sladre), *dʀalər* 'dralre' (nøle), *gnalər* gnaldre, *ʝalər* hjaldre, *knalər* 'knaldre' (småsysle), *ʀalər* 'raldre' (rasle som faldende småsten), *swalər* 'svaldre', sladre, *ʀaˈbalər* rabaldre, *falə* falge, skrælplöje, *talə* talge, *kal·k* kalke, *mal·k* malke, *gal·p* galpe. Tillo. *halʼ* halv, *sgʀalʼ* 'skrald' (vejret og soltör, mest best. *sgʀalʼʄ*), *smalʼ* smal, *falən* 'falden' (*ˈnoʼ ə ˈdo falən fårʼ ə* ɔ: nu er det din tur), *falsk* falsk, *ʝalərə* 'hjaldret' (pjaltet), *talərə* talget, *halmərə* halmet, *kal·kərə* kalket (tildænget med kalk). Bio. *falʼ* fal (til salg).

g) forved *ʎ* + *ʄ*: No. hak. *ʀaʎʄər* 'ralter' (lang, skødesløst klædt person), *fåˈwaʎʄər* forvalter; ik. *aʎʄər* alter. Uo. *ʀaʎʄər* 'raltre' (gå sjusket eller halvt påklædt). Tillo. *sgaʎʄ* skaldet.

h) forved *m*: No. hak. *hamʼ* ham, *kʀamʼ* kram, *kʀamʼ* kramme (til træsko), *pʀamʼ* pram, *sam·lər* samler, *slam·pər* 'slamper' (dinglevorn mand), *sam·ləŋ* samling, *sgam·l* skammel, *wams* vams; huk. *blam·* blamme, *flam·* flamme, fremo., *ʀam·* ramme, *sdam·* stamme, *dʀamʼ* dram, *sgamʼ* skam, *hamʼər* hammer, *jamʼər* jammer, *fåˈsamʼləŋ* forsamling, *kʀam·s* kramse (hånd); ik. *kʀamʼ* 'kram' (pak), *gams* 'gams' (snappen efter noget), *ʀams* 'rams' (over-

stået, vissent græs i engbunden), *slamsk* 'slamsk' (vådt græs, hø), *'kremsˌkrams* krimskrams, *ham·l* hammel, *tre'sam'l* trædsammen (mængde mennesker), *sgram'l* skrammel, *framəs* frammers (køkken), *kamər* kammer, *kam'ər* 'kammer' (lukket håndtag på spade), *slam'pam·pər* slampamper, *'am·dam* amdam (stivelse), *amən* amen. Uo. *a'nam·* annamme, *kram·* kramme, *lam·* lamme, *sdam·* stamme, *sdram·* stramme, *sgam·* skamme, *sgram·* skramme, *gam·s* 'gamse' (snappe efter), *gram·s* gramse, *plam·pər* plampre (spilde), *ram·s* ramse, *ham·l* hamle, *ram·l* 'ramle' op (skænde), *sam·l* samle, *sdramən* stramme, *slam·pər* slampre, *blamər* blamre, *hamər* hamre, *klamər* klamre, *flam·sk* flamske. Tillo. *gram'* gram, *klam'* klam, *lam'* lam, *ram'* ram, *sdam'* stam, *sdram'* stram, *tam'* tam, *blamərə* blammet, *flamərə* flammet, *jam'ələ* jammerlig, *sgam·ələ* skammelig, *gam·l* gammel, *ham'l* 'hammel' (dröj, vægtig), *ampl* 'ampel' (ussel, sølle). Bio. *sam'l* sammen, *te'sam'ls* tilsammen, *fram'* fram, *fram·* framme, *'framənˌte* frammen til (i køkkenet).

j) forved *n*: No. hak. *danəŋ* danning, *'flan'drek* flandrik (skældsord), *han·s* hanse, *'kan'is* kannis (sagnnavn på hest), *'man·da* mandag, *dan·sgər* dansker; huk. *pranəs* 'prannis' (sele), *'an·sdalƒ* anstalt, forberedelse; ik. *man'* 'man' (manke), *tran* tran, *ran'* rand (rang ɔ: øgenavn), *'an·seƒ* ansigt; *ɶ hOl'sdan·tOɯ* (ɔ: holde stand). Uo. *dan·* danne, *tran·* tranne, *gan·s* 'ganse' (se op). Tillo. *danə* dannet, *dan·lə* dannelig, *dan·sk* dansk, *kan'ək* 'kannik' (kæk, stolt), *sbansk* spansk, *tranərə* trannet, *ɯran·tən* vranten, *man·di* mandig (ny form se § 14). Bio. *an'* an, *hær'an'* heran, *san·dəli* sandelig, *ɯant* ell. *ɯa'dan·t* hvordan.

k) forved *ŋ*: No. hak. *klaŋ'* klang, *saŋ·ər* sanger, *saŋ'* sang (også huk. ɔ: rm.-s fælleskön); huk. *aŋ'əst* angest, *aŋ·l* angel (krog ved rok), *slaŋ·* slange, *'aŋ·lˌmugs* angelmus; ik. *raŋ'l* 'rangel' (öjeblik, tid), *aŋ·kər* anker, *'deŋ'lˌdaŋ'l* dingeldangel, *'klaŋ·hus* klanghus. Uo. *aŋ·k* anke, *aŋ·l* angle, *aŋ·ər* angre. Tillo. *aŋ'* ang (som hænger efter), *aŋ·ə* anget (trangbrystet, forfangen, om heste), *aŋ'əst* angest.

l) forved *ŋ + ƒ*: No. hak. *slaŋƒ* slant, *slaŋƒər* slantrer (slentrer). Uo. *slaŋ·ƒər* slantre (slentre). Tillo. *ga'laŋƒ* galant, *kom'taŋƒ* kontant, enig, *sbə'raŋƒi* 'spirantende' (rasende). Bio. *mən'saŋƒən* min sandten.

m) forved *p*: No. hak. *klap* klap (på møbel), *knap* knap, *lap* lap, *tap* tap, *waps* 'vaps' (tyk, fed mand); huk. *'napħɛ* naphed (knaphed); ik. *ħap* hjap, *klap* klap (med hånd), *'klaptʀɛj* klaptræ, *nap* nap, *ʀap* rap. Uo. *kapəs* kappes, *napəs* nappes, *plapər* plapre. Tillo. *kʀap* 'krap' (snæver), *slap* slap, *ʀap* rap, *sgʀap* skrap, *snap* 'snap' (hurtig), *nap* 'nap' (knap), *tapər* tapper. Bio. *knap* knap (ɔ: straks), *nap* nap (ɔ: knap, næppe).

n) forved *r*: No. hak. *ar'ə* arv, *ar'əŋ* arving, *bark* bark, *far·ər* farver, *gartnər* gartner, fremo., *sgar'əŋ* skarring, *sgar'is* 'skarris' (bussemand); huk. *snar·* 'snarre' (irettesættelse), *far·ə* farve, *har·ə* harve, *sbar'ə* spurv, vulva, *a'lar'm* alarm, *mark* mark (ɔ: jord, møntstykke, ½ *ℳ*); ik. *glar* glar, *par* par, *kwar'ə* 'kvadder' (snesjap), *ark* ark, *sbark* spark, *warp* 'varp' (rending; sædemandens gang på ageren), *'ar·bej* arbejde, *ar·ə* arve (anagallis arventis). Uo. *få'bar·m* forbarme, *har·m* harme, *lar·m* larme, *ar·ə* arve, *far·ə* farve, *har·ə* harve, *knar·ə* 'knarre' (knurre), *nar·ə* narre, *par·ə* og *pår·* parre, *sgar·ə* skarre, *snar·* 'snarre' (irettesætte), *'ar·bej* arbejde. Tillo. *ar'i* arrig, *har·mələ* harmelig, *har'mt* 'harmt' (sörgmodig), *sgarp* skarp, *'har·mslawə* harmslagen, *tar·wələ* tarvelig. Bio. *'mari* mari, ed.

o) forved *s*: No. hak. *'basi* basse, *'gasi* gasse, *ba'jas* bajads, *ask* ask (ɔ: æske), *dasgər* dasker, *flask* 'flask' (kjoleskød), *mask* mask, *slask* slask, *snask* snask (skældsord), *wask* vask, *knast* knast; huk. *pas* pas (jvf. *'la.wpas*), *plas* plads, *fasdər* faster, *hast* hast, *dask* dask, *klask* klask; ik. *glas* glas, *smask* smask, *plask* plask, *'asgel* adskil (ɔ: forskel), *basl* barsel, *ʀasl* 'rassel' (kvind. øgenavn). Uo. *'basi* bassi, *'kwasi* kvassi, *knasl* 'knasle' (småsysle), *ʀasl* rasle, *'nasisə* 'nasse' sig (klø sig). Tillo. *hask* harsk, *hasdə* hastig, *klasə* 'klasset' (klæbrig), *knasdərə* knastet, *nasgən* 'nasken' (lurvet), *'pasiəs* passende, *ʀask* rask. Bio. *te'pas* tilpas.

p) forved *t*: No. hak. *hat* hat, *kat* kat, *klat* klat, *sgat* skat, *slat* slat, *blatəŋ* blatting, *gnatəŋ* gnatting, *ħatəŋ* 'hjatting' (lidet læs), *klatəŋ* klatting (klat), *natər* natter (nadver), *watər* 'vatter' (insekt); huk. *ħat* 'hjat' (let slag); ik. *fnat* fnat, *kʀat* krat, *pjat* pjat, *ʀat* rat, *sbat* spat, *snat* 'snat' (ɔ: snot, se § 18 c), *wat* vat. Tillo. *fatə* fattig, *fnatə* fnattet, *slatə* slattet, *snatə* 'snattet' (ɔ: snottet), *sbatə* spattet, *gnatərə* gnattet, *klatərə* klattet, *plat* plat, *sat* sat. Bio. *atər* atter, *fat* fat.

q) forved *ƒ*: No. hak. *slaƒər* slagter; huk. *maƒ* magt; flt. *faƒər* fagter, jvf. d. Tillo. *ˈaƒiəs* agtet, *ˈmaƒi* magtende.

r) forved *w*: No. ik. *slaw* slag (ɔ: slags), *aws* aks; hak. *baws* 'bavs' (basse), *ƕaws* 'hjavs' (visk); ik. *haw* hav, *naw* nav, *tʀaw* trav, *ʀaw* rav; hak. *ʀawt* raft; ik. *sgawt* skaft. Tillo. *ƕaws* 'hvavs' (gnaven), *taws* tavs.

§ 16. **a svarer til rm.-s lange a:**

a) i udlyd: Uo. *ha* have, *ta* tage, se § 742. No. hak. *da* dag.

b) forved *q*: No. hak. *aq'ər* ager; huk. *ˈumaq* umage; ik. *faq* fag, *flaq* flag.

c) forved *l*: No. huk. *al·* alen. Tillo. *al'* adel, *gal'* gal.

d) forved *n*: No. huk. *gan'* gane.

e) forved *w*: No. ik. *slaw* 'slag' (ɔ: spor), *slaw* slag (ɔ: hug, jvf. § 15 r), *dʀaw* drag (leskaft).

§ 17. **a svarer til rm.-s lange å (skrevet o):**

forved *r*: Bio. *ƕar* hvor, *ˈƕasomˌhɛlst* hvor som helst.

§ 18. **a svarer til rm.-s korte å (skrevet o):**

a) forved *m*: Uo. *kam* kom.

b) forved *p*: No. huk. *få̊ˈsdapls* forstoppelse.

c) forved *t*: No. ik. *snat* snat, snot, se § 15 p). Tillo. *snate* snottet.

§ 19. **a svarer til rm.-s lange æ:**

forved *n* med bortfald af *r*: No. huk. *kwan'* kværn.

§ 20. **a svarer til rm.-s korte æ:**

a) forved *l*: No. huk. *nal·* nælde. Tillo. *sjalən* sjælden, *wal* vel.

b) forved *m*: Tillo. *fʀamələ* fremmelig, *fʀamər* fremmere, *fʀaməst* fremmerst. Bio. *teˈfʀam·* tilfremme (fremad, se § 15 h).

c) forved *n* med bortfaldet *r*: No. hak. *janəŋ* gerning, *tanəŋ* tærning. Tillo. *sdjanərə* stjærnet (om stjærnehimmelen, jfr. § 6 a).

d) forved *r*: Hak. *fjar·əŋ* fjerding, *swar'm* sværm.

e) forved *t* (med bortfaldet *r*): No. hak. *sdjat* stjært; ik. *lat* lærred. Bio. *twat* tvært (tværs).

a svarer til rm.-s korte ø: § 21.

forved *m*: *sam'* svam (ɔ: svømmede, uo. i fort. frems.).

Anm. 1: Hankönsord uden endelsetab efter *k, p, sk, gt* og *t* får i flt. langt eller halvlangt *a*, når de böjes uden endetillæg, se § 353. Tillo. uden endelsetab efter *p, sk* og *t* får i flt. og best. langt eller halvlangt *a*.

Anm. 2: *a* er bortfaldet i *bʀa.k* barakke, hytte. *a* er ombyttet med *o·* i *ko·tər* kvarter. *a* svarer til rm.-s o i *abə'la't* oblat.

B. Nasaleret *ą*.

ą svarer til rm.-s korte a: § 22.

No. hak. *mąjsər* mandser, mandsling. Uo. *kąj* kan, også *ka*. Tillo. *fʀąjsk* fransk.

Langt å (å· og å').

å· eller å' svarer til rm.-s korte å (skrevet o): § 23.

å· eller *å'* forekommer kun i få ord: No. hak. *å'ər* odder, *sdå·ər* stodder; huk. *klå·k* klokke (ɔ: ur, skørt); ik. *kå'r* kodder (ɔ: sludder, vås). Uo. *kå·r* kodre (ɔ: sludre), nut. frems. *gʀå·ər* grader og *hå·ər* hader af *gʀæ·* og *hæ·* se §§ 651, 703. Bio. *å·p* oppe, *å·* = altfor, ono. of.

Anm. *då·k* dukke, *klå·k* klokke får kort *.å*, når en böjningsendelse tilföjer, se §§ 377, 440. Langt *å* forekommer i flt. af hankönsno. *kåk* kok, hane, *sdåk* stok, *kåp* kop, *kʀåp* krop, *tåp* top.

å· eller å' svarer til rm.-s lange å § 24.

i tillo. *må'lə* mådelig og *'nå·di* eller *nå·ði* nådig (fremmed form, *næ·ə* vilde være en hjemlig form).

Halvlangt å (å. og å').

A. Uden nasalering.

å. eller å' svarer til rm.-s korte å (ofte skrevet o): § 25.

a) forved *b*: No. huk. *kå.bl* koble (hø); ik. *kå'bl* kobbel (ved seletöj), *kå'bər* kobber. Uo. *kå.bl* koble, *få'då.bl* fordoble. Tillo. *då'blt* dobbelt.

b) forved *k*: No. hak. *nå.k* nokke (nok), *så.k* sokke (sok); huk. *bʀå.k* brokke, *pʀå.k* prokke, *tʀå.k* 'trokke' (enfoldigt kvindfolk). Uo. *blå.k* blokke, *bʀå.k* brokke (i bløḍ), *ȷå.k* hjokke, *kå.k* 'kokke' (stakke hø), *lå.k* lokke, *nå.k* nokke (rokke), *pʀå.k* prokke, proppe, *ʀå.k* rokke, *så.k* sokke, *tå.k* tokke, *tʀå.k* 'trokke' (traske).

c) forved *p*: No. huk. *lå.p* loppe, *ʀå.p* 'roppe' (mager ko), *så.p* 'soppe' (ɔ: tilskåret bid bröd), *sdʀå.p* stroppe. Uo. *lå.p* lukke op, *å.p* oppe, *pʀå.p* proppe, *så.p* soppe, *tå.p* toppe.

d) forved *ṛ*, *ṛk* og *ṛp*, *ṛl* og *ṛn*: No. huk. *slå.ṛk* 'slorkẹ' (sjuske), *gnå.ṛp* gnorpe (gnavent kvindfolk), = *må.ṛp* morpe, *sgå.ṛp* skorpe; flt. *få.ṛləṛ* forældre. Uo. *ȷå.ṛk* hjorke, harke, *nå.ṛk* norke. *å.ṛk* orke, *snå.ṛk* snorke, *sdå.ṛk* storke, *gnå.ṛp* gnorpe = *knå.ṛp* 'knorpe' (om frøerne: kvække), *må.ṛp* 'morpe' (småskænde). Tillo. *'å.ṛkəsløs* orkesløs, *få'nå.ṛkə* fornorket, *'få.ṛnəm* fornem. Bio. sammensætn. med *fåṛ*: *'få.ṛ͵uk*, *'få.ṛ͵om*, *'få.ṛ͵we*, men: *'fåṛ͵te.*

e) forved *s*, *st*: Uo. *kå.s* korse, *klå.s* klodse, *kʀå.s* 'krosse' (kramme i hånden), *kå.st* koste (bekoste).

f) forved *t*: No. huk. *må.t* måtte, *på.t* potte, *tå.t* totte, tot. Uo. *sbå.t* spotte.

Anm. Hak.-ord af stærk böjning med stammeudlyd *k*, *ṛk*, *ṛp* får i flt. halvlangt *å* (*å.*). Uo. med *å* forved *k*, *p* og *t* i navnef. får kort *å* i de øvrige former, om uo. på *s* se § 597.

§ 26. **å. svarer til rm.-s lange å**

i få ord: No. huk. ent. ubest. *dʀå.p* droppe (dråbe). Uo. *dʀå.p* i nf. droppe (dryppe), *fʀå.s* frådse, *wʀå.s* vrådse (= frådse).

§ 27. **å. svarer til rm.-s korte å:**

forved *j*: Uo. *swå.js* svadse.

§ 28. **å. svarer til rm.-s korte ø (skrevet y)**

i uo. *dʀå.p* dryppe, se § 26.

B. Nasaleret *ą*.

§ 29. **ą. svarer til rm.-s korte å:**

No. huk. *dʀą.jəŋ* dronning; ik. *hą.jl* håndvol.

ą. eller ą' svarer til rm.-s korte a: § 30.

No. hak. *dą'js* dans, *kʀą'js* krans, *są'js* sans, *hą.jsk* handske. Uo. *dą.js* danse, *są.js* sanse, *ą.jsk* anske (lægge mærke til, ænse, jvf. oldnorsk anza). Tillo. *są.jə* sandet. Bio. *gą.jsgə* ganske.

ą. svarer til rm.-s korte o (skrevet u): § 31.

Uo. *sdą.j* stunde, *ą.jər* undre. Tillo. *ą.jələ* underlig (sælsom), *ˈu,fą.jə* ufundet (kvabset).

Kort *å*.

***å* svarer til rm.-s korte å (skrevet o):** § 32.

a) i udlyd: Bio. *så* så.

b) forved *f*: No. ik. *åfər* offer. Uo. *åfər* ofre.

c) forved *k*: No. hak. *blåk* blok, *bʀåk* brok (grævling), *flåk* flok, *kåk* kok (hane), *låk* lok, *ʀåk* rok, *sgåk* skok, *sdåk* stok; ik. *bʀåk* brok (ɔ: sygdommen), *pjåk* 'pjok' (vrövl); flt. *sgåkər* 'skokker' (ɔ: åbning mellem tag og væg). Tillo. *låkə* lokket. Bio. *nåk* nok.

d) forved *l*: No. hak. *hål'm* holm, *sgål'm* skolm, skælm, *ʀåləŋ* 'rolling' (ɔ: stuehus), *sdål·p* stolpe; ik. *bålsdər* bolster, *bål'* 'bol' (ɔ: bullenskab); flt. *fålk* folk. Uo. *sdål·pər* stolpre. Tillo. *dål'* 'dol' (ɔ: smuk, tækkelig), *fål·kə* folket, *hål·merə* 'holmet' (forsynet med holme, f. eks. et stykke eng, törveskær).

e) forved *l̡* + *f*: No. ik. *fjål̡fər* 'fjolter' (pjalt).

f) forved *m*: No. huk. *ˈjåm·fʀu* eller *ˈjåm·fʀu* jomfru, fremo., *ˈtåm·he* tomhed, *wåm'* vom; ik. *såmər* sommer. Tillo. *åm·fər* omfure, fure frem og tilbage med plov, *såm·* somme, *tåm'* tom, *wåmə* vommet. Bio. *såm·tər* sommetider.

g) forved *n*: No. hak. *fån·ən* fornon (formiddag), *hån'əŋ* honning; ik. *mån* mon.

h) forved *ŋ*: Tillo. *hånəŋərə* honninget (tilsmurt med honning).

i) forved *p*: No. hak. *kåp* kop, *kʀåp* krop, *tåp* top; huk. *tʀåp* trop, fremo., *flabˈåp* 'flab op' (næsestyver), *påpl* poppel; flt. *kåpər* koppesygdommen, *sbeˈlåpər* spillopper. Tillo. *nåpərə* nopret, *tåpə* toppet.

j) forved *ŗ*: No. hak. *sdåŗk* stork, *slåŗk* 'slork' (næsens udsondring), *snåŗk* snork (skældsord), *gnåŗp* 'gnorp' (gnaven mand), *snåŗp* snorp, *sdåŗ'm* storm; huk. *måŗ·ə* morod (ɔ: gulerod), *såŗ'ə* sorg, *fåŗ'm* form; ik. *åŗ·ə* 'orret' (ɔ: det, kreaturerne levner), *kåŗp* kork, *tåŗp* torp. Uo. *fåŗ·m* forme, *sdåŗ·m* storme. Tillo. *fåŗ'əŗ*, *fåŗ'əst* forrere, forrest. Bio. *ə'fåŗ* (ɔ: foran).

k) forved *s*: No. hak. *klås* klods, *tåsk* torsk, *flåsəŋ* flossing; huk. *'håsigom* horsegumme, *kåst* kost, *måsdəŗ* moster, *ka'ʀås* karosse, fremo., *sgåsk* skotsk (dans), *tʀås* trods; ik. *hås* hors, *kås* kors, *kʀås* 'kros' (ɔ: pak), *pås* pors, *fjåsl* 'fjossel' (pusleri), *åsl* ådsel, *måsl* 'mossel' (roderi, pusleri), *fåst* forsæt (ɔ: bænk uden rygstød), *blåsdəŗ* bloster. Uo. *måsl* 'mosle' (pusle, rode), *pʀåsl* 'prosle' (rode sammen), *wʀåsl* 'vrosle' (lægge uordentligt sammen). Tillo. *dåsk* dorsk, *nåsk* norsk, *klåsə* klodset, *sbåsk* spodsk, *tåsi* tosset, *nåsəns* nådsens, ussel, *pʀo'fås* profos (fremtrædende, næsvis). Bio. *klås* klods, *sgʀås* skrås, *åsə* også.

l) forved *t*: No. hak. *knåt* knort (ɔ: lille barn), *sgåt* 'skot' (ɔ: leg), *nåtləŗ* notler (èn, der øver håndværk uden at have stået i lære, husflidsmand), *sbåtəŗ* spotter, *dʀåtəŋ* 'drotting' (kim i æg); huk. *sbåt* spot, *såt* sot; ik. *slåt* slot. Uo. *gåtən* 'gotne' (ɔ: gotte). Tillo. *flåt* flot, *knåtəŗə* 'knotret' (ɔ: vranten), *sbåtəŗə* 'spottet' (ɔ: spættet), *tåtəŗə* tottet, *'tʀetåtə* tretottet.

Anm. Stærktb. hak.-ord på *k, p, ŗk, ŗp* og *sk* får i flt. halvlangt *å*. Tillo. på *sk* får i flt. halvlangt *å*, ik.-ord *slåt*, flt. *slå.t*.

§ 33. **å svarer til rm.-s lange a:**

a) i udlyd: No. huk. *ʀyw'å* rivaf, *tǫŗ'å* töraf. Bio. *fʀå* fra, *å* af.

b) forved *l*: No. huk. *be'tål'əŋ* betaling.

c) forved *n*: No. hak. *wån·* vane. Tillo. *bån·lə* barnlig.

d) forved *ŗ*: No. hak. *få'klåŗ'əŋ* forklaring.

e) forved *s*: No. flt *gʀɒ'måsəŗ* grimacer.

§ 34. **å svarer til rm.-s korte a:**

a) i udlyd: No. ik. *blå* blad, *wå* vad.

b) forved *l*: No. hak. *kwål'm* kvalm, *kwål·m* kvalme. Uo. *kwål·m* kvalme. Tillo. *kwål'm* kvalm.

c) forved *ḷ* + *ṭ*: No. hak. *gåḷṭ* galt, *pjåḷṭ* pjalt: ik. *måḷṭ* malt, *såḷṭ* salt. Uo. *såḷ·ṭ* salte, *wåḷ·ṭəṛ* og *wʀåḷ·ṭəṛ* vralte (vælte sig). Tillo. *måḷ·ṭə* maltet, *såḷ·ṭə* saltet, *pjåḷ·ṭən* pjaltet.

d) forved *m*: No. hak. *kåm'* kam, *dåmp* damp, *håmp* hamp, *klåmp* klamp, *kåmp* kamp ɔ: mager, knoklet hest, *swåmp* svamp, *tåmp* tamp, *wʀåmpl* vrampel ɔ: klodset mand, *tåmpəṛ* 'tamper' (ɔ: dumt mandfolk); huk. *kʀåm·p* krampe, *låm·p* lampe, *sdåm·p* 'stampe' (klodset kvinde). Uo. *dåm·p* dampe, *klåm·p* klampe, *sdåm·p* stampe, *tåm·p* tampe, *tʀåm·p* trampe, *ʀåm·* ramme, nå. Tillo. *kåmə* kammet.

e) forved *n*: No. huk. *wån·sk* vanske (ɔ: lyde, fejl). Tillo. *wån·t* 'vante' (om goldmælket ko), *wån't* vant, *wån·sgələ* vanskelig, *månəṛ* mange, *'wån·fåṛ* vanfør.

f) forved *ŋ*: No. hak. *fåŋ·* fange, *gåŋ'* gang, *båŋk* bank (pengebank, banke), *ḫåŋk* hjank, *sgåŋk* skank, *slåŋk* 'slank' (lavning), *sdåŋk* stank, *gåŋəṛ* ganger, *dʀåŋ·kəṛ* dranker, *kåŋkl* kankel, hest; huk. *sbåŋ·* spange, *sdåŋ'* stang, *tåŋ'* tang, *tåŋ·* tange, *tʀåŋ'* trang, *wåŋ'* vang, *plåŋ·k* planke, *tåŋ·k* tanke, *sga'wåŋ·k* skadvanke; ik. *pʀåŋ'* prang, *tåŋ'* tang (planten), *båŋk* bank (ɔ: prygl), *såŋk* sank se § 336, *fåŋ'* fang (håndtag), *fåŋ·ənsgað* fangenskab. Uo. *fåŋ·* fange, *få'låŋ·* forlange, *gåŋ·* gange (multiplicere), *låŋ·* lange, *sdåŋ·* stange, *åŋkl* ankle (traske), *måŋ·l* mangle (tøj, lide mangel), *blåŋ·k* blanke, *bʀåŋ·k* branke, *ḫåŋ·k* hjanke, *plåŋ·k* planke, *såŋ·k* sanke, *wåŋ·k* vanke. Tillo. *låŋ'* lang, *swåŋ'* svang, *tʀåŋ'* trang, *blåŋk* blank, *ʀåŋk* rank, *slåŋk* slank, *bʀåŋ·kə* branket, *'ådåŋkə* afdanket, *ʀåŋ·kəṛə* ranket (forsynet med rankelignende figurer, f. eks. om töj), *sgåŋ·kəṛə* skanket, *fåŋ·ələ* fangelig, *låŋ·ələ* langelig. Bio. *låŋs* langs, *låŋ·wɛjs* langvejs.

g) forved *ṇ* + *ṭ*: No. hak. *wåṇṭ* vante; huk. *kåṇṭ* kant; ik. *påṇṭ* pant, *að'gåṇṭ* abegant (skæmt). Uo. *gåṇ·ṭəs* gantes, *håṇ·ṭəṛ* 'håndtre' (håndtere), *kåṇ·ṭəṛ* kantre, *låṇ·ṭəṛ* lantre (slentre), *fjåṇ·ṭ* fjante, *fåṇ·ṭ* 'fante' (gribe efter), *kåṇ·ṭ* kante, *påṇ·ṭ* pante, *plåṇ·ṭ* plante. Tillo. *kåṇṭəṛ* 'kanter' (livlig), *kåṇ·ṭəṛə* kantet, *'fiṛkåṇṭə* firkantet, *be'kåṇṭ* 'bekant' (ɔ: snu). Bio. *gʀåṇṭ* grant (også *gʀɑ'ṇṭ*).

h) forved *ṛ*: Tillo. *'a'påṛtə* aparte.

i) forved *s*: No. ik. *kåst* kast, dige, *plåsdəṛ* plaster. Uo. *wåsl* varsle. Tillo. *håsk* hadsk, *'ukåst* udkast (ɔ: snedig).

§ 35. **å svarer til rm.-s lange å:**

a) forved *q*: No. ik. *låq* låg.
b) forved *l*: Uo. *tål·* tåle. Tillo. *tålə* tålig (tålmodig).
c) forved *n*: No. ik. *mån·t* måned.
d) forved *s*: No. hak. *fʀåsər* frådser.

§ 36. **å svarer til rm.-s korte o (u):**

a) forved *l*: No. ik. *ˈbålənsgab* bullenskab. Uo. *bål·* bulne, *dål·m* dulme. Tillo. *bålən* bullen, *i ˈbålən feŋ'ɛr*.

b) forved *m*: Uo. *håm·* 'humme' (om heste: stå uden at æde).

c) forved *ŋf*: No. hak. *klåŋ·fəŋ* klunting (klump).

d) forved *ŋ*: No. hak. *påŋ'* pung; huk. *låŋ·* lunge, *tåŋ·* tunge, *ˈtåŋ·hɛ* tunghed. Uo. *påŋˈuk* punge ud. Tillo. *tåŋ'* tung, *tåŋ·ərə* tunget.

e) forved *r*: No. huk. *kår·ə* kurv.

§ 37. **å svarer til rm.-s korte æ:**

forved *l*: No. hak. *jåləŋ* gælding (ɔ: lille gæld); huk. *jål'* gæld; ik. *sbjål'* spjæld.

§ 38. **å svarer til rm.-s korte ø eller ö:**

a) forved *f*: No. hak. *tåfl* tøffel.
b) forved *q*: No. ik. *nåq·l* nøgle (af garn).
c) forved *r*: Uo. *sår·ə* sörge.

Langt æ (æ· og æ').

A. Uden nasalering.

§ 39. **æ· eller æ' svarer til rm.-s lange a:**

a) i udlyd: No. hak. *sgæ·* skade (tab), *sbæ·* spade, *fæ·ər* fader, *tæ'ər* tager (i tagfatleg); huk. *gæ·* gade, *læ·* lade, *plæ·* plade, *ʀæ'* rad; ik. *hæ'* had, *sdæ·* stade, *sgʀæ·* 'skrade' (ɔ: skjaller), *ˈwæ·ˌsdɛ* vadested. Uo. *gʀæ·* grade, *hæ·* hade, *sgæ·* skade. Tillo. *flæ'* flad, *glæ'* glad, *læ'* lad, *wæ·i* vadende (ɔ: våd om fødderne).

b) forved *l*: No. hak. *hæ·l* hale, *kæ'l* karl, *gæ·ləŋ* galing se § 323, *mæ·ləŋ* 'maling' (ɔ: billedkort), *ˈø.wərˌhæ·ləŋ* overhaling; huk.

dœʼl dal, *swœ·l* svale (på hus), *tœ·l* tale, *dœ·lər* daler, *gʀɒˈwœʼl* 'graval' (ɔ: fordybning i jorden); ik. *hosbəˈtœʼl* hospital, *kwɒˈtœʼl* kvartal. Uo. *dœ·l* dale, *gœ·l* gale, *pʀœ·l* prale, *hœ·l* hale, *mœ·l* male (med pensel), *beˈtœ·l* betale, *tœ·l* tale. Tillo. *glœ·lə* gladelig, *sgœ·lə* skadelig, *kœʼl* karl.

c) forved *n*: No. hak. *œ·n* arne; huk. *bœ·n* bane, *hœ·n* hane (til at tappe med), *kœ·n* kane, *swœ·n* svane, *tʀœ·n* trane; ik. *bœʼn* barn, *gœʼn* garn, *sgœʼn* skarn. Bognavnet *sepəˈʀœ·nus* Cyprianus. Uo. *bœ·n* bane (eller bådne ɔ: gavne), *flœ·n* flane, *glœ·n* glane, *kʀœ·n* krane (rode), *mœ·n* mane.

d) forved *r*: No. hak. *hœ·r* hare, *klœ·rəŋ* klaring; *mœ·rplaʼq* marplag (hoppeplag), *pœʼrt* part, frem. form; huk. *fœ·r* fare, *mœ·r* mare, *sbœ·r* spader (i kort), *fœʼrt* fart, *ˈklœ·rħε* klarhed; ik. *mœ·rføl* marføl, *swœʼr* svar. Uo. *bœ·r* bare, *beˈwœ·r* bevare, *œrˈfœ·r* erfare, *fåˈwœ·r* forvare, *fœ·r* fare, *klœ·r* klare, *pœ·rt* 'parte' (partere), *klœ·rən* klarne (klare), *swœ·r* svare, *sbœ·r* spare, *wœ·r* vare. Tillo. *bœʼr* bar, *fœ·lə* farlig, *fœ·rən* faren, *fåˈwœʼr* forvaret (ɔ: uvillig), *klœʼr* klar, *ʀœʼr* rar, *wœʼr* vàr (blive vàr), *wœ·ri* varende (varig), *O·bənˌbœʼr* åbenbar. Bio. *bœ·rə* bare, *bœ·rəsdə* bareste, *klœ·rlə* klarlig, fremo.

e) forved *s*: No. hak. *hœʼs* hase, *hœʼs* hase (stak på bygkærne), *wœ·s* vase (ɔ: vej, halmbånd); huk. *fœ·st* faste, *plɒˈmœʼs* plamas; ik. *œʼsən* asen (skældsord). Uo. *bʀœ·s* brase, *dʀœ·s* drase, *sgʀœ·s* 'skrase' (knase), *hœ·s* hase, *knœ·s* knase, *ʀœ·s* rase, *fœ·st* faste. Tillo. *ˈfœ·sdi* fastende, *fåˈknœ·st* forknaset (forknyt), *ˈʀœ·si* rasende.

f) forved *t*: No. hak. *kaməˈʀœʼt* kammerat, *kʀɒˈbœʼt* krabat, *pʀåkəˈʀœ·tər* prokurator; huk. *pʀœʼt* prat, snak, *plɒˈkœʼt* plakat. Uo. *pʀœ·t* prate.

§ 40. *œ·* eller *œʼ* svarer til rm.-s korte a:

a) i udlyd: Tillo. *beˈlœʼ* belagt, overhængt.

b) forved *l*: No. huk. *mœ·l* malle, *sœ·l* sadel, *sgœʼl* skal; flt. *wœ·l* valle. Uo. *sœ·l* sadle, *sgœ·l* skalle. Tillo. *sgœ·lərə* skallet.

c) forved *l + t*: Tillo. *hœʼlt* halt, *sœʼlt* salt.

d) forved *ŋ + t*: No. huk. *plœ·ŋt* plante. Tillo. *œ·ŋt* andet (ik. af anden). Bio. *gʀœʼŋt* grant (se § 34 g), *ˈlœʼŋtˌfʀå* langtfra.

e) forved *r*: No. huk. *kœ·r* karte; ik. *kœʼr* kar. Uo. *kœ·r* karte. Tillo. *œ·rə* arret.

f) forved *s*: No. huk. *tœ·sk* taske; flt. *œ·sk* aske. Uo. *kœ·st* kaste. Tillo. *œ·sgərə* asket.

§ 41. **œ· eller œ' svarer til rm.-s lange å:**

a) i udlyd: No. hak. *gʀœ'* gråd; huk. *mœ·* måde, *nœ·* nåde, *tʀœ'* tråd (ɔ: oldno. tröð). Uo. *mœ·* måde (ɔ: göre til måde), *bœ·* både (gavne). Tillo. *œ·ə* 'ådet' (ɔ: som spiser meget).

b) forved *l*: No. huk. *sœ·l* sål. Uo. *få'sœ·l* forsåle. Tillo. *nœ·lə* nådelig.

c) forved *n*: No. hak. *mœ·n* morgen, *mœ·nəŋ* morgning, *sbœ'n* spån, *sgʀœ·nəŋ* 'skråning' (skældsord for mand); huk. *blœ·n* blåne, *mœ·n* måne. Tillo. *sœ'nt* sådant.

d) forved *r*: No. huk. *œ·r* blodåre, åre (til at ro med); ik. *wœ'r* vår (til seng). Uo. *œ·r* ådre.

e) forved *s*: No. hak. *kʀœ·s* kråse (ɔ: kro hos fugle); huk. *blœ·s* 'blåse' (blære, skældsord), *dœ·s* dåse, *mœ's* mås, bag, *kʀœ·s* 'kråse' (ɔ: pak); ik. *fœ's* 'fås' (ɔ: sæt i èn), *pʀœ's* prås (ɔ: skum), *wœ's* vås. Uo. *pʀœ·s* pråse, *wœ·s* våse.

f) forved *t*: No. ik. *mœ·tls* morter (også udtalt *'mœ·t,hus*). Uo. *sgœ·t* 'skåte' (ɔ: lege).

§ 42. **œ· eller œ' svarer til rm.-s lange o:**

a) i udlyd: Tillo. *swœ·ə* sodet (også udtalt *swO·ə*).

b) forved *n*: Tillo. *mœ·ns* modens (ɔ: moderne).

c) forved *r*: No. huk. *snœ'r* snor. Tillo. *hœ·r* eller *hœ·ər* 'hvodder' (hovedør, ør), også *hO·ər*.

§ 43. **œ· svarer til rm.-s korte i:**

forved *l*: No. huk. *jœ·l* kilde (ɔ: brønd).

B. Nasaleret œ (ǫ̈).

§ 44. **ǫ̈· eller ǫ̈' svarer til rm.-s korte a:**

No. hak. *bʀǫ̈'j* brand, *gʀǫ̈'j* grand, *ʀǫ̈'j* rand (række); huk. *ǫ̈'j* and, *pǫ̈·j* pande (stegepande), *ʀǫ̈·j* rande (stænge); ik. *sǫ̈'j* sand. Uo. *bʀǫ̈·j* brande (pudse et lys), *ʀǫ̈·j* rande (sætte i række), *sǫ̈·j* sande (fyge med sand). Tillo. *gʀǫ̈·jərə* granderet.

ɑ̨ eller ɑ̨ˀ svarer til rm.-s korte å: § 45.

No. hak. *ɑ̨j* ånde; huk. *ɑ̨ˀj* ånd, *hɑ̨ˀj* hånd; ik. *bɑ̨ˀj* bånd. Uo. *hɑ̨j* hånde (give hånd ved hilsen), *ɑ̨j* ånde.

ɑ̨ˀ svarer til rm.-s korte o eller u: § 46.

No. huk. *sdɑ̨ˀj* stund (time).

Halvlangt *ɷ* (*ɷ.* og *ɷ'*).

ɷ. eller ɷ' svarer til rm.-s korte a: § 47.

forved *w*: No. hak. *dɷ.wər̥* davre, *gɷ'wl* gavl.

ɷ. eller ɷ' svarer til rm.-s lange å: § 48.

forved *w*: No. hak. *ɷ'ws* ås, ovs, *klɷ.w* klove; ik. *ɷ.wlyw* overliv; huk. *sgɷ.w* skove (skorpe i grødgryde). Uo. *lɷ.w* love, *sɷ.w* sove.

ɷ. eller ɷ' svarer til rm.-s korte å: § 49.

forved *w*: No. hak. *bɷ'w* bov, *hɷ'w* hov, *plɷ'w* plov, *pʀɷ.wst* provst, *ˈkɷ.wʀəŋ* kovring; huk. *sgɷ'wl* skovl, *ƒcyˈʀɷ.ws* kehraus; ik. *ɷ.wər̥* ovre, *swɷ'wl* svovl, *sɷ'wn* sogn. Uo. *slɷ.ws* slovse (sløse), *bʀɷ.wt* brovte, *dɷ.wn* dovne, *hɷ.wn* hovne, *swɷ.wl* svovle, *lɷ.wtər̥* 'lovtre' (dovne). Tillo. *dɷ.wən* doven, *flɷ'w* flov, *fåˈwɷ'wən* forvoven, *gʀɷ.w* grov, *hɷ.wtər̥ə* hoftet, *hɷ.wən* hoven (ɔ: ophovnet), *lɷ.wlə* lovlig, *ɷ.wlə* overlig, *mɷ.wsi* 'mopsig' (nærgående, begærlig), *bɷ'wn* bovn (anselig, formuende).

ɷ. eller ɷ' svarer til rm.-s lange o: § 50.

forved *w*: No. hak. *hɷ'w* 'ho' (kasse på kværn), *klɷ.w* eller *klɷ'w* klo, *ƒcɷ.wl* kjole; huk. *glɷ.ws* spotteglose, *sg̊ɷ.wt* skjorte; ik. *kʀɷ'wər̥* kro, *ˈkwOnˌmɷ'w* kornmod. Uo. *glɷ.ws* glose.

ɷ. eller ɷ' svarer til rm.-s lange u: § 51.

forved *w*: No. hak. *bɷ.w* bue, *lɷ.w* lue, flamme; huk. *sdɷ.w* stue, *fåˈmɷ.w* formue. Uo. *hɷ.w* huge (huske). Tillo. *mɷ'wlə* mulig, *hɷ.wən* 'hugen' (ɔ: som husker godt).

§ 52. **æ. eller æ' svarer til rm.-s korte u (o):**

forved *w*: No. hak. *fæ'wl* fugl, *bæ.ws* bukse (ent. af bukser). Uo. *bæ.ws* bukse. Tillo. *hæ.wlə* 'huglig' (nogenlunde).

§ 53. **æ. svarer til rm.-s lange ø:**

forved *w*: Tillo. *æ.wər* øvre, *æ.wəst* øverst, jvf. *æ.wlə* § 49.

§ 54. **Kort æ.**

æ forekommer kun i få ord: No. hak. *sgæw* skov, *kæws* kovs, *hæwt* hofte, *kæwt* kofte; *ʝæwt* hjort; huk. *læw* lov, *tæwt* toft; ik. *be'hæw* behov, *klæw* klov, *tæw* tov, *læwt* loft. Tillo. *sdæwt* stovt. Bio. *flæws* flovs, flot.

§ 55. **Langt *O* (*O·* og *O'*).**

O· eller O' svarer til rm.-s lange å:

a) forved *b*: No. hak. *O·bnəŋ* åbning; huk. *tO·b* tåbe, *gʀO'b* grob, gröft; ik. *ʀO'b* råb. Uo. *ʀO·b* råbe, *O·bən* åbne. Tillo. *tO·bələ* tåbelig, *O·bən* åben.

b) forved *q*: No. hak. *kʀO'q* krog; huk. *mO·q* måge; ik. *O'q* åg. Uo. *kO·q* koge, *mO·q* moge (muge), *pʀO·q* 'proge' (rode), *wO·q* våge. Tillo. *klO'q* klog, *bʀO·qə* broget, *mO·qə* moget (snavset), *kʀO·qən* kroget, *wO·qən* vågen. Bio. *klO·qələ* klogelig.

§ 56. **O· svarer til rm.-s korte å:**

a) i udlyd: No. huk. *sgO·* skodde (for dör, til vogn, til at skyde brød ind i ovnen på).

b) forved *r*: Uo. *O·rn* ordne, fremo.

Anm. Ik. *lO* hedder i flt. *lO·ər* lodder (ↄ: vægtlodder).

§ 57. **O· svarer til rm.-s lange o:**

i udlyd: Tillo. *swO·ə* sodet (også *swæ·ə*), *hO·ər* hovedør (se § 42 a og c). No. *hO·ən* hovedenden (i sengen).

Halvlangt *O* (*O.* og *O'*).

A. Uden nasalering.

O. eller O' forekommer kun i få ord, mest forved ƀ og j: § 58.

No. hak. *hO'ƀən* hoben ɔ: hob; ik. *wO'ƀən* våben; flt. *hO.st* hoste. Uo. *hO.st* hoste, *sgO.t* skotte, fremo. Tillo. *al'wO'ṛli* alvorlig, fremo., *wO.ṛən* vorden (ɔ: skikket, tjenlig).

No. hak. *ƀO.jəṛ* 'bojer' (buder); huk. *sO.j* såde, *O'j* od, *kasdə'sO.j* cache-désordre se kastesoje i Feilb. ordb.; hak. *sdO'j* stöj; huk. *slO.j* slöje (tøs), *kO.j* köje, flt. *lO.jəṛ* löjer. Uo. *ƀO.j* 'boje' (bude), *hO.j* høde, *slO.j* slöje (slentre), *sdO.j* stöje. Tillo. *O.j* odde (ɔ: ulige, om tal), *'dop,O.jə* eller *'dopOjə* dup-oddet, *sO.jəṛə* sådet, *lO'j* 'loj' (löj, magelig).

Anm. Tillo. *Oƀsk* opsk (ɔ: opsat) flt. og best. *O.ƀsk.*

B. Nasaleret *O* (*Q̧*).

Q̧. eller Q̧' svarer til rm.-s korte o (skrevet u): § 59.

Uo. *pQ̧.jl* pundle (sløse, pusle om i), *ʀQ̧.jən* rundne (afrunde), *ʀQ̧.jsl* rundsle (pusle) omtrent d. s. s. *pQ̧.jsl* pundsle. Tillo. *ʀQ̧'j* rund. Bio. *ʀQ̧'jən* runden (rundt).

Q̧. eller Q̧' svarer til rm.-s korte a: § 60.

No. ik. *wQ̧'j* vand. Uo. *wQ̧.j* vande. Tillo. *wQ̧.jsk* vandsk = *wQ̧.jə* vandet.

Kort *O*.

O svarer til rm.-s korte å (ofte skrevet o): § 61.

a) i udlyd: No. ik. *lO* vægtlod, 1/32 pund.

b) forved *ƀ*: Tillo. *Oƀsk* opsk (ɔ: opsat på).

c) forved *f*: Tillo. *'Ofənli* ell. *'Ofəntli* offentlig, fremo.

d) forved *q*: No. huk. *kOq·l* kogle; ik. *dʀOq* drog, *mOq* mog (ɔ: snavs, gødning), *sgʀOq* skrog, *tOq* tog. Uo. *sgOq·əṛ* skogre, *lOq·əṛ* logre, *Oq·əṛ* ågre. Tillo. *slOq'ən* 'sloggen' (ɔ: slukøret).

e) forved *gt*: No. hak. *dOgtəṛ* doktor (ɔ: læge, fremo.). Uo. *dOgtəṛ* doktre, prygle.

f) forved *l*: No. hak. *bOl'* bold, *knOl'* knold, *ʀOl'* 'rold' (kroget gren), *snOl'* snold, *knOləŋ* knolding, *'gʀön̦sgOləŋ* grönskolling, *'mOl·bo* molbo; huk. *bOl·* bolle (skål), *fOl'* fold, *gOl·* 'golde' (ɔ: snakkesaligt kvindfolk), *jOl·* jolle, *snOl·* 'snolde' (ɔ: ten på spelterok), *wOl'* vold, dige, *'sdOl·tħε* stolthed; ik. *hOl'* hold, *sOl'* sold (til rensning), *sga'tOl'* skatol; flt. *'ej̦wOl·* indvolde, *sdyr'wOltər* styrvolter (fremmed ord og form). Uo. *hOl·* holde, *sgOl·* skolde, *sgʀOl·* 'skrolde' (skinne), *wOl·* volde. Tillo. *bOl'* bold, *kOl'* kold, *i'fOl* i fol (drægtig, om hoppe), *sgʀOl'* 'skrold' (skröbelig i hovedet, skørhovedet), *hOlələ* holdelig (let at føde), *hOlən* holden, *tOlərə* 'tolleret' (ɔ: lurvet), *sdOlt* stolt, *wOlsk* voldsk (voldsom), *'ø.wəwOlsk* overvoldsk (ɔ: meget voldsom), *ən'fOl'di* enfoldig.

g) forved *l̦* + *ƒ*: No. hak. *bOl̦ƒ* bolt, *pOl̦ƒ* 'polt' (klump jord eller sne); ik. *'lø·shOl̦ƒ* løsholt.

h) forved *n*: No. hak. *'wOni* orne, *'wOn·sda* onsdag; huk. *fOn·* 'forn' (sending til gilde, jvf. ono. fórn).

i) forved *p*: No. hak. *'Opərmąj* 'oppermand' (ɔ: ophavsmand).

j) forved *r*: No. hak. *wOr'm* orm, *kOr·əŋ* kovring (en slags tvebak); huk. *be'fOr'dʀəŋ* befordring, fremo. Uo. *fOr·dər* fordre, *Or·dər* ordre, fremo. Tillo. *få'wOrpən* forvorpen, *'ę.j̦wOrtəs* indvortes, fremo., *-wOrn* -vorn.

k) forved *s*: No. ik. *gOs* eller *gwOs* gods.

l) forved *t*: Bio. *blOt* blot, fremo.

§ 62. **O svarer til rm.-s korte a:**

a) forved *l*: No. huk. *wOl·m* valmue; ik. *Ol'ər* alder, *'Ol·hąj* allehånde (krydderi). Uo. *wOl·m* 'valmue' (ɔ: blive rød som en valmue). Tillo. *Ol'* al, *Olərə* alderet (ɔ: aldrende), *Ol'ər-* aller-. Bio. *Olər* aldrig, *'Ol̦ƒfår* altfor, *Ol·sdər* allesteder, *Ol·tər* alletider (altid), *'Olə̦ʀe·* allerede, *'Ol̦·wεjən* allevegne.

b) forved *t*: Bio. *hOtə* hartad (næsten).

§ 63. **O svarer til rm.-s lange å:**

forved *r*: No. hak. *Orəŋ* 'åring' (enårig plag), *gOr* gård; ik. *sgOr* skår (ɔ: potteskår); flt. *Or·əŋər* åringer.

Anm. *o·* er forkortet i ental i ordene *gOr* og *sgOr*, se § 357 c.

O **svarer til rm.-s lange o:** § 64.

a) forved *n*: No. hak. *twOn'* torn; ik. *hOn'* horn. Tillo. *hOnə* hornet, *-hOnt* -hornet, *kwOnərə* kornet.

b) forved *r*: No. huk. *hi'sdOr'i* historie, fremo.

c) forved *t*: Tillo. *-hOt* -hovedet.

O **svarer til rm.-s korte u:** § 65.

a) i udlyd: No. ik. *sgO* skud. Bio. *sgO* sgu.

b) forved *l*: No. hak. *pOl'* puld; ik. *hOl* hul, *kOl'* kuld, *nOl* nul, *mOl'* muld, *sgOlər* skulder. Uo. *gwOl·* gulve hø, *mOl·* mulde (ɔ: hyppe kartofler), *swOl·m* svulme. Tillo. *kOlə* kullet, *mOlə* muldet, *-pOlə* -pullet, *hOlərə* hullet, *-sgOlərə* -skuldret. Bio. *ɶ'kOl'* omkuld.

c) forved *s*: Bio. *'mOsi* 'musse' (*'ʀə'n 'mOsi 'jænər* ɔ: mutters alene).

O **svarer til rm.-s lange u:** § 66.

No. huk. *smOl·* smule.

O **svarer til rm.-s korte ø:** § 67.

No. hak. *bOst* børste, flt. *bO.st.*

Anm. *O* forekommer endvidere i følgende ord: No. ik. *slOjə'ʀij* slöjeri (sløseri), *'hOtku'n* hartkorn, *'fa·də,wOr* fadervor, *'hakəmOs* hakkemos, *'jy.wtəmOl* giftermål, *'OsmOl* ordsmål (ɔ: kort bemærkning), *'fOsgej* fåreskind, *'fåswOr* (også *'fåswår*) forsvar, *fOslor* fårelår.

Langt *o* (*o·* og *o'*).

o· **eller** *o'* **svarer til rm.-s lange å:** § 68.

a) i udlyd: No. hak. *bo'* båd, *tʀo'* tråd, *so'* så, *to'* tå; huk. *ho'* hå, haj, *sgʀo'* skrå, *wʀo'* vrå, *o'* å, *'ko·ɧɛ* kådhed; ik. *ʀo'* råd, *tʀo'* tråd (ɔ: garn), *sdʀo'* strå, *'eŋ·ə,blo'* indigo, *blo'əls* blåelse, blåsten. Uo. *go'* gå, *flo'* flå, *få'mo'* formå, *sgʀo'* skrå, *slo'* slå, *sbo'* spå, *sdo'* stå, *sgo'ən* 'skåene' (ɔ: skråne), *smo'əs* småes (svinde lidt efter lidt). Tillo. *blo'* blå, *fo'* få, *gʀo'* grå, *ko'* kåd, *sgo'* 'skå' (ɔ: skrå), *ʀo'* rå, *smo'* små. Bio. *ɶ'sdo'* istå.

b) forved *ƀ*: No. huk. *do'ƀ* dåb, *ko·ƀ* kåbe; ik. *ho'ƀ* håb. Uo. *ho·ƀ* håbe.

c) forved *q*: No. hak. *to·q* tåge; huk. *bo'q* bog. Tillo. *to·qə* tåget.

d) forved *l*: No. hak. *o'l* ål; huk. *ko'l* kål, *no'l* nål, *sgo·l* skål, *sdʀo·l* stråle; ik. *mo'l* mål (ɔ: mål mælk, mæle, længdemål), *sdo'l* stål, *sdo'l* 'stål' (ɔ: hoppens yver), *sgʀo'l* skrål, *'få.ṛ₁mo'l* formål (ɔ: forspring, også *'få.ṛmOl*). Uo. *mo·l* måle, *sgʀo·l* skråle, *sdʀo·l* stråle. Tillo. *'åp₁no'ələ* opnåelig, *'på₁sdo'ələ* påståelig.

e) forved *ṛ*: No. hak. *ho·ṛəŋ* 'hårding' (höjtliggende, tørt stykke eng, mose); huk. *bo·ṛ* båre (ɔ: bør, græsager), *go·ṛ* gåre (isl. gári), *sgo'ṛ* skår (på høstmarken), *to'ṛ* tår, *to·ṛ* tåre, *'o·ṛsaq* årsag; ik. *o'ṛ* år, *fo'ṛ* får, *ho'ṛ* hår, *lo'ṛ* lår, *so'ṛ* sår, *so·ṛəls* 'sårelse' (sår); flt. *blo'ṛ* blår. Uo. *so·ṛ* såre. Tillo. *ho'ṛ* hård, *ho·ṛə* håret, *go·ṛə* gåret (forsynet med *go·ṛəṛ*, isl. gári), *tʀo·ṛə* trådet (besat med tråde). Bio. *i'go'ṛ* igår, *so·ṛ* såre.

f) forved *s*: No. huk. *bo's* bås, *go's* gås, *ko's* kås, *po·sk* påske, også ik. Uo. *bo·s* båse, *lo·s* låse.

§ 69. **o· eller o' svarer til rm.-s lange o:**

a) forved bortfaldet d: No. hak. *bʀo·əṛ* broder.

b) forved *q*: No. hak. *fo'q* 'fog' (gris), *po'q* pog, stav, *po·q* 'poge' (ɔ: hævelse), *sgo'q* 'skog' (træstykke, skældsord), *slo'q* 'slog' (skældsord), *sno'q* snog; ik. *sgo'q* 'skog' (ɔ: livfuld grød eller lign.).

c) forved *k*: Tillo. *no·kon* 'nogetkorn' (en smule).

d) forved *l*: No. huk. *fjo'l* fjol (violin); flt. *'o·li* olje. Tillo. fremo. *po'lsk* polsk og *kɒ'to'lsk* katolsk (ɔ: forvirret).

e) forved *ṛ*: No. hak. *to·ṛən* torden, *ɉo'ṛ* hjord; huk. *jo'ṛ* jord, *jo'ṛ* gjord; ik. *o'ṛ* ord. Uo. *jo·ṛ* jorde, *mo·ṛ* more, *to·ṛən* tordne. Tillo. *jo·ṛə* jordet, *no·ṛlə* nordlig, *no·ṛəṛ* nordre, *no·ṛəst* nordest, nordligst. Bio. *no·ṛən* norden.

f) forved *t*: No. hak. *lo't* lort. Tillo. *lo·təṛə* lortet.

§ 70. **o· svarer til rm.-s lange a:**

No. hak. *mo·ləŋ* maling. Uo. *mo·l* male (på mølle).

§ 71 **o· svarer til rm.-s korte a:**

No. ik. *ko·təṛ* kvarter (længdemål, jvf. *ko'tj'jəṛ* § 361 ¼ time).

o' svarer til rm.-s lange æ: § 72.

Tillo. *ho's* hæs.

o· svarer til rm.-s lange ö: § 73.

No. hak. *lo·ṛda* lördag.

Halvlangt *o* (*o.* og *o'*).

A. Uden nasalering.

o. eller o' svarer til rm.-s lange o: § 74.

a) forved *ƀ*: No. *kno.ƀl* 'knoble' (ɔ: kno).

b) forved *w*: No. hak. *sgo'w* sko, *lo'w* lo, *'sgo'wnəŋ* skoning; huk. *bo'w* bod, *bʀo'w* bro, *ko'w* ko, *ʀo'w* ro, *ʀo.w* roe, *so'w* so, *tʀo'w* tro, *'bo.wli* bolig, fremo., *be'bo'wls* beboelse, *få'tʀo'wliḫε* fortrolighed; ik. *bo'w* bo, *bo'wəṛ* bord, *ʀo'wəṛ* ror, *to'w* 'to' (ɔ: uld), *u,ʀo'w* uro (ɔ: legetöjet). Uo. *bo'w* bo, *glo'w* glo, *gʀo'w* gro, *ʀo'w* ro (med åre, more, underholde, svensk roa), *sgo'w* sko, *to'w* to (oldno. þvá), *tʀo'w* tro, *bo.wəṛ* bore. Tillo. *tʀo'w* tro, *ʀo.wlə* rolig, *tʀo.wlə* trolig, *få'tʀo'wlə* fortrolig. Bio. *jo'w* jo, *tʀo.wlə* trolig, trofast.

o. eller o' svarer til rm.-s korte o (u): § 75.

a) forved *ƀ*: No. hak. *slo'ƀəṛt* slubbert, *sdo'ƀ* stub; huk. *bo.ƀl* boble. Uo. *bo.ƀl* boble, *sgo.ƀ* skubbe, *ho.ƀəṛ* 'hubre' (bævre af kulde), *kno.ƀəṛ* 'knubre' (knogre), *no.ƀəṛ* nubre, *slo.ƀəṛ* slubre. Tillo. *ko'ƀl* 'kubbel' (ɔ: udbuet, konveks).

b) forved *f*: No. huk. *slo.f* 'sluffe' (på seletöj). Uo. *bo.f* buffe (støde imod), *go.f* 'guffe' (bjæffe), *po.f* puffe, *do.ft* dufte, *lo.ft* lufte.

c) forved *g + s* ell. *t*: Uo. *do.gs* dukse (magte), *fo.gt* fugte.

d) forved *k*: No. huk. *kʀo.k* krukke, svampedåse (til pibe), *sgʀo.k* skrukke (ɔ: höne med kyllinger, liggehöne). Uo. *bo.k* bukke, *do.k* dukke, *fo.k* 'fukke' (støde), *kʀo.k* krukke, *mo.k* mukke, *po.k* pukke, *sgʀo.k* skrukke, *so.k* sukke, *slo.k* slukke, *plo.k* plukke, *lo.k* lukke.

e) forved *p*: No. huk. *sgʀo.p* skruppe, flynder. Uo. *ʀo.p* rubbe, *sgo.p* skubbe, *sno.p* snuppe, *swo.p* svuppe, *sgʀo.p* skruppe. Tillo. *'sgʀo.p,sul'ṭən* skrubsulten.

f) forved *ṛ*: No. huk. *mo.ṛk* 'murke' (gnavent kvindfolk). Uo. *mo.ṛk* 'murke' (småskænde).

g) forved *s*: No. huk. *to.s* tudse, *do.sk* dusk.

§ 76. **o. svarer til rm.-s lange u:**

No. huk. *fʀo.w* frue, fremo.

§ 77. **o. svarer til rm.-s korte u:**

Tillo. *po.ṛlt* purlet (krøllet, sml. purre op i hår).

§ 78. **o. svarer til rm.-s korte e (æ):**

Tillo. *lo.ƀəṛə* levret. Uo. *wo.gs* vække.

§ 79. **o. svarer til rm.-s korte å:**

Uo. *fo.ṛt* forte (skynde sig), *ho.p* hoppe.

Anm. Halvlangt *o* bliver sædvanlig kort, når en böjningsendelse tilföjes; dette gælder dog ikke ord med stammeudlyd *ƀ*, *j*, *ṛk*, *ṛp*, *ṛt* og *w*, se om no. §§ 378, 381, uo. §§ 714—22.

Om halvlangt *o* i no.-s flt. se § 353 og tillo. se § 505.

B. Nasaleret *o* (*ǫ*).

§ 80. **ǫ. svarer til rm.-s korte o:**

No. hak. *bǫ.j* bonde. Uo. *bǫ.j* bunde; begge ord udtales stundum *bų.j*.

Kort *o*.

§ 81. **o svarer til rm.-s korte o (ofte skrevet u):**

a) forved *f*: No. hak. *sgof* skuffe, *ˈlofwåŋf* lufvante; huk. *loft* luft, *kofəṛt* kuffert; ik. *gof* 'guf' (hundebjæf), *pof* puf, *ʀof* ruf (på skib). Uo. *gnofl* gnufle, *sgofl* skuffe (skufle). Tillo. *fåˈnofti* fornuftig, *ˈlofti* luftig, *pʀofən* 'pruffen' (studs), *ʀofəṛə* 'ruffet' (ru, ujævn).

b) forved *q*: No. hak. *doq'* dug (på jorden, til bord); huk. *woq·* vugge. Uo. *woq·* vugge, *hoq·* hugge. Tillo. *doq·ə* dugget.

c) forved $g + t$ eller *s*: No. huk. *fʀogt* frugt, *togt* tugt; ik. *fogt* fugt, *ȝogs* juks. Tillo. *fogti* fugtig, fr. form.

d) forved *k*: No. hak. *bok* buk (dyret); huk. *bokl* bukkel, *pokl* pukkel; ik. *bok* buk (böjning), *fok* fuk, stød, *klok* kluk, *mok* muk, *sok* suk, *sokər* sukker, ˈ*dʀokənsgað* drukkenskab. Tillo. *smok* smuk, *sokərə* sukret, *fåˈjokə* 'forjukket' (ɔ: medtaget, fortumlet).

e) forved *l*: No. hak. *wol* vol (ɔ: vånd), *wol* ol, *bolk* bulk (balk), *kolk* 'kulk' (slurk), *swolk* 'svulk' (skældsord), *pols* puls; huk. *kolə* kuller (ent. af kuller, gadus æglefinus); ik. *pol'wər* pulver, fremo. Uo. *pol·s* pulse, *gol·p* gulpe (gylpe), *sgol·p* skvulpe.

f) forved *m*: No. hak. *bʀom'* brum, *tom·ləŋ* tumling, *gomp* gump, *klomp* klump, *pomp* pumpe, *slomp* slump, *sdomp* stump, *somp* sump, *sgom·pəŋ* skumping ɔ: læs, *fompər* 'fumper' (kejtet person), *kom·pən* kumpan, *dʀomsk* drumsk, skældsord; huk. *flom·* flomme, *gom·* gumme, *kʀom·* krumme, *plom·* blomme, *som'* sum, *hom·l* humle, *tom'l* tummel, *tʀomf* trumf, *bom'ərt* bommert; ik. *ʀom'* rum, *sgom'* skum, *fom'l* 'fummel' (ɔ: håndsbred), *sgʀom'l* skrummel, *dom'ər* 'dummer' (drön), *nom'ər* nummer, *domp* dump, *plomp* plump, *gʀoms* grums; flt. *komən* kommen, *dom'ərər* 'dummerer' (ɔ: klumper i melgrød). Uo. *som·* summe, *sgom·* skumme, *hom'* humme, *kʀom·* krumme, *bʀom·* brumme, *gom·s* gumse, *bʀom·l* brumle, *fom·l* fumle, famle, *gom·l* gumle, *mom·l* mumle, *ʀom·l* rumle, *sgom·l* skumle, *sgʀom·l* 'skrumle' (larme), *tom·l* tumle, *bomər* bumre, *domər* dumre, *homər* 'humre' (småle), *nomər* numre (give nummer), *hom·pər* humpre (humpe), *dom·p* dumpe, *fom·p* fumpe, *jom·p* 'jumpe' (vippe op og ned), *gom·p* gumpe, *hom·p* humpe, *klom·p* klumpe, *pom·p* pumpe, *ʀom·p* rumpe, *sdom·p* stumpe, *sgom·p* skumpe, *dʀom·sk* 'drumske' (døse). Tillo. *dom'* dum, *gʀom'* grum, *kʀom'* krum, kåd, *ʀom'* rum, *som'* 'sum' (ɔ: alvorlig, mut), *sdom'* stum, *gʀomə* grumme, *bʀom'l* brummel (dyb i røsten), *blomərə* blommet, *lomsk* lumsk, *lom'ər* lummer, *lom·pən* lumpen, *klom·pərə* klumpet, *fåˈnom·ən* fornummen (ɔ: betaget), *pomərə* 'pommeret' (ɔ: oppustet), *sdom·pə* stumpet, *tom·pə* tumpet, tåbelig, *tom·sgə* 'tumsket' (tykt i vejret), *ʀomələ* rummelig, *toməˈlomsk* tummelumsk.

g) forved *n*: No. hak. ˈ*loni* og ˈ*toni*, i talemåden *æ lə* ˈ*loni ta* ˈ*toni* ɔ: være ligegyldig, lade fem og syv være lige (ordenes oprindelse ubekendt), *bons* 'bons' (firskåren skikkelse), *-non* i

ˈ*fånon* og ˈ*ætənon* for- og efternon, *donst* dunst; huk. *don'ər* 'donner' (rus), *konst* kunst, *pon's* punsch, *sgon'ərt* skonnert. Uo. *ton·* 'tonne' (om et söm: fæstne i træet, så det ikke kan falde om af sig selv), ˈ*ʀoni* 'ronne' (om handyrets bevægelser under parring), *don·st* dunste, ˈ*sdʀoni* 'strunne' (ɔ: ase, have möje med). Tillo. *kon·tʀa* kontra (fremo. fortrædelig). Bio. *u*ˈ*sgon'dəli* 'uskundelig' (ɔ: overmåde).

h) forved *ŋ*: No. hak. *oŋ·* unge, *doŋk* dunk, *moŋk* munk, *joŋ·kər* junker, fremo.; huk. *goŋ·* gunge, *tʀoŋ·k* trunke = *ka*ˈ*ʀoŋkl* karunkel (ussel rönne); flt. *gʀoŋ·kər* grunker, *sgoŋ·kər* 'skunker' (åbning mellem mur og tag, jf. *sgåkər*, se § 32 c). Uo. *foŋ·k* funke, *moŋ·k* munke (i leg). Till. *oŋ'* ung, *doŋkl* dunkel, *loŋ·kən* lunken.

i) forved *ŋʃ*: No. hak. *boŋʃ* bundt; huk. *koŋ·ʃ* kunte, vulva, *loŋ·ʃ* lunte. Tillo. *toŋ·ʃə* tuntet, småtosset, *gʀå*ˈ*doŋ·ʃə* 'gråduntet' (gråt, smudsig gråt), *-boŋʃ* -bundet.

j) forved *p*: No. hak. *knop* knub, knop, *sgʀopəŋ* skrupping (stor uldtöje i første kartning); huk. *sop* suppe; ik. *sgop* skub, *swop* svup. Uo. *knopəs* (om heste: knubbes, om mennesker: skændes). Tillo. *dop* dup, *slop* slup (ɔ: sluppet op), *knopərə* knubbet, knoppet.

k) forved *r*: No. hak. *pork* purk, *sgork* skurk, *slork* slurk, *mork* murk, skældsord; huk. *bor·* burre. Uo. *hor·* hurre, *knor·* knurre, *por·* purre, *kor·* kurre, *sgor·* skurre, *snor·* snurre, *sor·* surre. Tillo. *sgor'* 'skur' (ɔ: sky), *snor·i* snurrig, *horti* hurtig, *snor'* snur (ɔ: ør). Bio. *sor'* sur, *æ lɔ̄*ˈ*sor' i no·*, *dork* ell. *dolk* lige (durch).

l) forved *s*: No. hak. *wost* ost. Tillo. *toslə* 'tosellet' (toskaftet, om vævning).

§ 82. **o svarer til rm.-s korte å (ofte skrevet o):**

a) i udlyd: Bio. *no* nå.

b) forved *k*: No. huk. *knokl* knokkel, skældsord.

c) forved *m*: No. hak. *tʀom'l* tromle, *bom'* bom, *dom'* dom; huk. *lom·* lomme, *blomst* blomst, *blom·* blomme, *tom·* tomme, *tʀom·* tromme, trådende fra vævning. Uo. *tʀom·l* tromle. Tillo. *fʀom'* from, ˈ*få.rkomələ* 'forkommelig' (fremmelig), *-som* -som, -ˈ*som'ələ* -sommelig. Bio. *hær*ˈ*om* herom, *som* som.

d) forved *ŋ*: No. hak. *koŋ·* konge. Tillo. *koŋ·əli* kongelig.

e) forved *p*: No. hak. *knop* knop (på træer); huk. *ga'lop* galop; ik. *hop* hop. Uo. *knopəs* knoppes.

f) forved *r̥*: No. hak. *kor̥t* kort (ɔ: landkort, spil kort); ik. *kor̥t* (ɔ: kortblad). Tillo. *kor̥t* kort, fr.

g) forved *t*: Tillo. *s̀ot* sort.

o **svarer til rm.-s lange å:** § 83.

No. ik. *ton'* tårn.

o **svarer til rm.-s lange o:** § 84.

Tillo. *notəŋ* nogenting. Bio. *nosdər̥* nogensteder.

o **svarer til rm.-s korte u:** § 85.

forved *w*: No. hak. *ʀow* rug; ik. *tʀow* trug.

o **svarer til rm.-s korte a:** § 86.

forved *lk*: No. huk. *wol·k* valke. Uo. *wol·k* valke (strömper). Jvf. *bolk* § 81 e.

Anm. Det korte og det halvlange *o* — undtagen forved *w* — er ens, men afviger, så vidt jeg kan skönne, fra det lange *o*, hvilket sidste nærmer sig en kende til *ɵ*; men forskellen er meget ringe og kræver ikke to særlige tegn, jvf. prof. Jespersens ord om kort og langt o i rm. Dania I, 67. Forved *w* er kort eller halvlangt *o* = det lange *o* (*o·* eller *o'*).

Halvlangt *ɵ* (*ɵ.* og *ɵ'*).

ɵ forekommer kun i forbindelse med *w*.

ɵ.w **eller** *ɵ'w* **svarer til rm.-s lange u:** § 87.

a) i udlyd: No. huk. *dɵ.w* due, *gʀɵ'w* gru, *lɵ.w* lue (ɔ: hue), *knɵ.w* knude, *pɵ.w* pude, *ʀɵ.w* rude, *sgʀɵ.w* skrue, *snɵ.w* snude, *tɵ.w* tud, *tɵ.w* tue. Uo. *dɵ.w* eller *dɵ'w* due, *gʀɵ'w* grue, *sgʀɵ.w* skrue, *nɵ'w* 'nue' (ɔ: göre sig til gode), *tɵ.w* tude, *tʀɵ.w* true. Tillo. *'u̩blɵ'w* ublu, *ʀɵ'w* oftest *ʀuk* ru. Bio. *ɵ.w* ude.

b) forved *l*: No. hak. *ȣ'wl* ulv; huk. *bȣ.wl* bule, *kȣ.wl* kugle, *mȣ.wl* mule; ik. *sȣ'wl* sul, *sgʀȣ'wl* skrul, skældsord. Uo. *mȣ.wl* mule, *pȣ.wl* 'pule' (om samleje), *sgȣ.wl* skule. Tillo. *gȣ'wl* gul, *bȣ.wlərə* bulet, *gʀȣ'wli* grulig, fremo., *ə'dʀȣ'wələ* ædruelig.

c) forved *n*: No. hak. *'slȣ.wni* 'slunen' (skældsord best.); huk. *lȣ.wn* lune (ɔ: vand-, mosehul), *kɒ'lȣ'wn* kallun, *kab'sȣ'wn* kapsun; ik. *lȣ.wn* lune; flt. *dȣ'wn* dun. Uo. *bʀȣ.wn* brune, *dȣ.wn* dune, *lȣ.wn* lune (ɔ: overspröjte). Tillo. *bʀȣ'wn* brun, *lȣ'wn* lun, *dȣ.wnərə* dunet, *kal'kȣ'wnsk* kalkunsk (storsnudet).

d) forved *r*: No. hak. *lȣ'wr* lur, *mȣ.wrər* murer; huk. *dȣ'wr* dur, *fȣ'wr* fyr (fyr ɔ: pinus), *fȣ'wr* fure, *mȣ'wr* mur, *nɒ'tȣ'wr* natur, *tȣ'wr* tur; ik. *bȣ'wr* bur, *sgȣ'wr* skur, *sbə'tȣ'wr* 'spetur' (skældsord, smsat. af *sbe'takl* og *kʀe'tȣ'wr*), *ȣ'wr* ur. Uo. *fȣ.wr* fure, *lȣ.wr* lure, *mȣ.wr* mure, *sgȣ.wr* skure, *tȣ.wr* ture. Tillo. *pȣ'wr* pur, *sȣ'wr* sur, *nɒ'tȣ'wrlə* naturlig.

e) forved *s*: No. huk. *bar'dȣ.ws* 'barduse' (stort, fedt kvindfolk), *kar'dȣ.ws* karduse, *gȣ.ws* guse, *pȣ.ws* 'puse' (vulva), *slȣ.ws* sluse. Uo. *bȣ.ws* '(ge)burse' (ɔ: holde fødselsdag), *flȣ.ws* 'fluse' (strømme), *bʀȣ.ws* bruse, *hȣ.ws* huse, skænde, *knȣ.ws* knuse, *ʀȣ.ws* ruse, *sȣ.ws* suse. Tillo. *lȣ.wsə* luset, *hȣ.wslə* huslig.

§ 88. **ȣ.w eller ȣ'w svarer til rm.-s lange o:**

a) i udlyd: Uo. *snȣ'w* eller *snuk* sno.

b) forved *n*: No. huk. *gʀå'bȣ.wn* gråbone (ɔ: bynke), *sgabə'lȣ'wn* skabelon, *kʀȣ.wn* krone, *tȣ.wn* tone. Uo. *tȣ.wn* tone, *mȣ.wn* modne. Tillo. *mȣ'wn* moden, *mȣ'wn* modn (ɔ: alvorlig, mut).

§ 89. **ȣ.w svarer til rm.-s lange a:**

No. flt. *wȣ.wər* varer.

§ 90. **ȣ.w eller ȣ'w svarer til rm.-s lange å:**

Uo. *wȣ'w* vove, også *wuk*. Bio. *ȣ.wn* oven, *i 'wȣ.w* i vove.

§ 91. **ȣ.w eller ȣ'w svarer til rm.-s korte å:**

forved *n*: No. hak. *ȣ'wn* ovn, *wȣ'wn* vogn; huk. *få'sȣ'wn* façon; ik. *ʀȣ'wn* rogn. Uo. *wȣ.wn* vågne.

s'w eller s.w svarer til rm.-s korte u: § 92.

a) i udlyd: No. huk. *ls'w* (ell. *luk*) lud.
b) forved *l*: No. hak. *s'wl* ulv; huk. *s.wl* ugle.

s.w svarer til rm.-s korte o: § 93.

Uo. *dʀs.wn* drukne, sml. rm. (ɔ: vulgært) drone.

s.w svarer til rm.-s korte ø: § 94.

No. huk. *s.ws* økse.

Anm. 1. *uk* i udlyd, *ug* forved *s* er = *s'w* se § 108. Undtagelse er vel no. hak. *kuk* ell. *kukər* kukker (gøg) og *kluk* kluk. *uk* forved *l* og *n* (P. K. Thorsen: Nörrejysk lydlære s. 42 noten) kender jeg ikke som nogen egns udtale.

Anm. 2. I Torslev sogn, Dronninglund herred, forekommer et o-farvet u i st. f. *sw* forved *n* (§§ 87 c, 88 b, 90, 91, 93). At dette u er forskelligt fra *u* og *s*, har prof. Jespersen også iagttaget, men hans lydskrift har foreløbig ikke noget tegn for det.

Langt *u* (*u·* og *u'*).

u· eller u' svarer til rm.-s lange o: § 95.

a) i udlyd: No. hak. *fu'ə* fod, *su'ə* sod; huk. *ʀu'ə* rod, *ʀu·ə* 'rode' (ɔ: dynge), *sdu·ђε* 'storhed' (ɔ: storagtighed); ik. *hu·ə* hoved, *mu'ə* mod. Uo. *pu·ə* pode, *ʀu·ə* rode. Tillo. *gu'ə* god, *mu·ə* modig.

b) forved *l*: No. hak. *sdu'l* stol; huk. *sgu·l* skole, *sbu·l* spole, *su'l* sol. Uo. *fu·l* fole, *sdu·l* stole, *su·l* sole.

c) forved *n*: No. huk. *ku·n* kone; ik. *ku'n* korn.

d) forved *r*: No. hak. *fu·rəŋ* fodring; huk. *hu·r* hore, *mu·r* moder; ik. *fu'r* foder, *mu'r* morjord, *mu'r* mord, *ku'r* kor, *sbu'r* spor. Uo. *fu·r* fodre, *hu·r* hore, *sbu·r* spore. Tillo. *sdu'r* stor, *mu·rə* moret (om törveagtig jord), *sdu·rlə* storlig, *få'su·rən* forsoren, forsvoret.

e) forved *s*: No. hak. *hu·s* hose, *pu·s* pose, *mu's* eller *mu·s* mose, *pu's* 'pos' (ɔ: os); huk. *ʀu's* ros, *ʀu·s* rose; ik. *mu's* mos. Uo. *pu·s* 'pose' (ɔ: ose), *pu·s* pose, *ʀu·s* rose. Tillo. *pu·sərə* poset (som hænger poset).

§ 96. **u· eller u' svarer til rm.-s lange u:**

a) i udlyd: No. huk. *sgu·* skude. Uo. *ʀu·* 'rude' (ɔ: dirre, genlyde), *tʀu·* 'trude' (udvide af fugtighed), *fʀu·* 'frude' (pruste, om heste).

b) forved *ƀ*: No. hak. *sdʀu·ƀ* strube; flt. *gu·ƀər* 'guber' (ɔ: skuldre). Uo. *gu·ƀ* 'gube' (sætte hovedet ned mellem skuldrene).

c) forved *q*: No. hak. *lu·q* luge; huk. *fu·q* fuge, *u·q* uge. Uo. *fu·q* fuge, *hu·q* 'huge' (böje forover), *lu·q* luge, *knu·q* knuge, *ʀu·q* ruge, *slu·q* sluge. Tillo. *bʀu·qələ* brugelig.

d) forved *l*: Uo. *hu·l* hule (udhule). Tillo. *gu·ələ* gudelig.

e) forved *n*: Bio. *u·n* eller *u·ən* uden.

f) forved *r*: Tillo. *knu·rə* knudret, *ʀu·rə* rudet.

§ 97. **u· eller u' svarer til rm.-s korte u:**

a) forved *l*: No. hak. *bu'l* bul; ik. *gu'l* gulv, *bu·lwærk* bulværk.

b) forved *r*: No. huk. *lu'r* luder; ik. *klu'r* kludder, *'klu·rwærk* kludderværk, *nu'r* 'nudder' (møttrik), *plu'r* pludder, *slu'r* sludder. Uo. *klu·r* kludre, *plu·r* pludre, *slu·r* sludre.

§ 98. **u· svarer til rm.-s lange a med foregående v:**

a) forved *l*: No. huk. *su·l* svale (fuglen), *su·l* svale (kølighed). Uo. *su·l* svale.

b) forved *r*: Uo. *su·r* svare (oftest *swɒ·r* § 39 d).

§ 99. **u· eller u' svarer til rm.-s lange å:**

a) i udlyd: Tillo. *wu'* våd (jvf. *wɒ·i* § 39 a).

b) forved *l*: No. hak. *bu·ləŋ* 'båling' (ɔ: lidet bål).

c) forved *r*: No. huk. *mu'r* mår.

§ 100. **u· svarer til rm.-s korte æ:**

Uo. *su·r* sværge, *få'su·r* forsværge. Tillo. *bu·* bægge.

§ 101. **u· svarer til rm.-s korte ö:**

No. huk. *sdu·rls* störrelse.

Halvlangt *u* (*u.* og *u'*).

A. Uden nasalering.

u. eller u' svarer til rm.-s korte u: § 102.

a) forved *b*: Uo. *gʀu.bl* gruble.
b) forved *j*: No. huk. *hu'j* hud, *bu.jər* buggjord.
c) forved *k*: Uo. *klu.k* klukke, *ku.k* kukke.
d) forved *s*: No. huk. *sgʀu.s* 'skrusse' (stort kvindfolk), *ka'ʀu.s* karudse. Uo. *blu.s* blusse, *pu.s* pudse, *sdu.s* studse (forkorte), *fu.sk* fuske, *lu.sk* luske, *ʀu.sk* ruske, *sju.sk* sjuske, *slu.sk* sluske, *smu.sk* 'smudske' (tilsmudse), *fu.st* fuste, *pu.st* puste.
e) forved *t*: No. huk. *smu.t* 'smutte' (smøge), *bomə'ʀu.t* 'bommerutte' (stort, fedt kvindfolk). Uo. *dʀu.t* 'drutte' (dröfte med '*dʀuttʀow*), *du.t* 'dutte' (dune), *fu.t* futte, *gʀu.t* grutte (jvf. *gʀø.t* § 232), *mu.t* 'mutte' (i leg), *pu.t* putte, *ʀu.t* rutte, *sbʀu.t* sprutte, *smu.t* smutte, *sdʀu.t* strutte, *pʀu.t* prutte, *slu.t* slutte, *su.t* sutte.

Anm. Halvlangt *u* bliver kort, når en böjningsendelse tilföjes, med undt. af ordene på *b*, *j* og udlydende *s*. Halvlangt *u* i no. flt. § 353, i tillo. flt. og best. § 505.

u. eller u' svarer til rm.-s lange u: § 103.

a) forved *j*: No. huk. *bʀu'j* brud.
b) forved *s*: No. huk. *blu.s* bluse.

u. svarer til rm.-s korte ø (y): § 104.

No. ik. *lu.t* 'løfte' (håndtag på spade). Uo. *sbu.t* spytte.

u. svarer til rm.-s korte å: § 105.

No. huk. *wu.t* vorte. Uo. *wu.t* vogte.

B. Nasaleret *u* (*ų*).

ų. eller ų' svarer til rm.-s korte u eller o: § 106.

No. hak. *blų'j* blund, *hų'j* hund, *mų'j* mund, *mų.j* 'munde' (munding); huk. *gʀų'j* grund, *kų.jsgab* kundskab, *sų.jħε* sundhed; ik. *bų'j* bund, *pų'j* pund, *sų'j* sund, *hų.jər* hundrede. Uo. *blų.j*

blunde, *bųj* bunde (jvf. § 80), *gʀųj* grunde, *sųj* sunde, *ųj* unde, *kųj kų'j* kunde, kunnet. Tillo. *sų'j* sund, *ų'j* ond. Forstavelsen *hųj-* f. eks. *ˈhųjsgit* 'hundeskidt' (dårlig, syg).

Kort *u*.

A. Uden nasalering.

§ 107. **u svarer til rm.-s korte u:**

a) forved *q*: No. hak. *buq'* bug, *luq'* 'lug' (ɔ: slurk), *sluq'* 'slug'; huk. ell. ik. *bʀuq'* brug.

b) forved *k*: No. hak. *kuk* og *kukər* kukker (gøg); ik. *kluk* kluk.

c) forved *l*: No. hak. *kul'* kulde, *ulk* ulk; huk. *dul·* 'dulle', *ˈmuli* 'mulle' (ɔ: stor mængde mudder); ik. *gul'* guld, *mul'* 'muld' (ɔ: noget muggent), *ul'* uld, *bul'ər* bulder; flt. *kul'* 'kuld' (ɔ: forkølelse). Uo. *mul·* 'mulle' (ɔ: blive muggen), *sgul·*, *sgul'* skulde, skullet, *bulər* buldre, *dulər* dulre, *mulər* 'mulre' (ɔ: mumle), *smulər* smuldre, *mulən* 'mulne' (mugne). Tillo. *ful'* fuld, *fuləlә* fuldelig, *mulən* 'mullen' (muggen), *pulərə* 'pulleret' (svagelig), *ulən* ulden.

d) forved $ļ + ʃ$: No. hak. *puļʃ* pult, *suļʃ* sult; huk. *muļʃ* mulkt; ik. *ˈmuļ·ʃom* multum, *uļ·ʃ* uldgarn. Uo. *sguļ·ʃər* 'skultre' (skutte sig), *suļ·ʃ* sulte. Tillo. *fåˈsuļ·ʃə* forsultet, *suļ·ʃən* sulten.

e) forved *n*: Uo. *muntər* muntre. Tillo. *muntər* munter, *ˈun·dəli* underlig (ny form, se § 31). Bio. *un·ta·qən̄* undtagen.

f) forved $ŋ + ʃ$: Tillo. *ˈslo.bərmuŋʃ* slubbermundet.

g) forved *p*: No. hak. *sup* 'sup' (svir); huk. *kupl* kuppel, fremo.; ik. *kup* eller *kups* kup, fremo.

h) forved *ṛ*: No. huk. *huṛ·a* 'hurra' (kvind. skældsord); ik. *huṛ·a* ell. *huˈʀa* hurra. Uo. *luṛi* 'lurre' (udføre arbejde dårligt).

i) forved *s*: No. hak. *busk* busk, *kusk* kusk, *fusdər* fuster, *fusgər* fusker, *ˈkusdus* 'kustos' (bussemand, fremo.); huk. *sdus* studs, *fust* 'fust' (lille byge, også ik.), *tʀusl* trusel; ik. *pus* puds, *pust* pust, *bʀusk* brusk, *ʀusk* rusk, *ˈsgusi* 'skusse' (ɔ: gys, sæt i èn). Uo. *pusl* pusle. Tillo. *sdus* eller *ˈsdusi* studs, *ˈpusi* pudsig, *fåˈbusi* 'forbusset' (forpustet), *gusdən* gusten, *gʀusələ* grusselig, *ˈpluseli* pludselig.

j) forved *t*: No. hak. *gut* gut, *sut* sut, *kaˈnut* karnut, *skutəŋ* 'skutting', trækar; huk. *butl* 'buttel', bouteille, *kut* 'kut' (vulva);

ik. *dʀut* 'drut' (hul lyd), *fut* fut, *sgut* 'skut' (skifte, eng, mark eller vej). Uo. *hutl* hutle, *ʀutər* 'rutre' ɔ: rase. Tillo. *mut* mut, *ʀut* 'rut', gavmild, *snut* 'snut', mut, *la'tʀut* 'latrut' ɔ: stødt, fornærmet, *ka'put* kaput. Bio. *aƀsə'lut* absolut, *sdʀut* 'strut'.

Anm. *u* bliver halvlangt i no. hak. flt. forved udlydende *sk*.

u svarer til rm.-s lange u: § 108.

a) forved *q*: Uo. *bʀuq·* bruge, Grb. *bʀoq·*.

b) forved *k* (*uk* = *s'w* §§ 88, 90, 92): No. hak. *kluk* klud, *sluk* slud, *sduk* stud; ik. *kʀuk* krudt, *luk* lud, *suk* sug. Tillo. *ʀuk* ru, *få'kukə* forkuet. Bio. *uk* ud.

c) forved *g* + *s* (*ug* = *s'w*): No. hak. spillet *bʀugs* brus; huk. *bugs* 'bus', *fugs* 'fus' (fr. faux), *lugs* lus, *mugs* mus, *ʀugs* rus, *sgʀugs* 'skrus' (ɔ: stød, bule), *snugs* snus, *knæpən'fugs* 'knæppenfus' (ɔ: forlegenhed), *kom'fugs* 'konfus' (ɔ: sammenstød); ik. *flugs* 'flus' (kortvarig, men stærk ström, stråle), *gʀugs* grus, *hugs* hus, *knugs* 'knus' (ɔ: brusk), *kʀugs* krus, *tugsi* tusende. Tillo. *ugsl* ussel. Bio. *bugs* bus imod.

Anm. *kluk* og *sduk* har i flt. *s.w*: *kls.w*, *sds.w*. Grb. har som regel *s'w*, hvor nærværende mål har *uk* eller — forved *s* — *ug*.

u svarer til rm.-s korte y: § 109.

a) forved *l*: No. ik. *ful'* fyld. Uo. *ful·* fylde.

b) forved *t*: No. ik. *sbut* spyt.

u svarer til rm.-s lange y: § 110.

Uo. *'gusi* 'gusse' (ɔ: gyse).

u svarer til rm.-s korte å: § 111.

Uo. *wur* vorde. Tillo. *båŋkə'ʀut* bankerot.

u svarer til rm.-s korte ø: § 112.

No. ik. *lut* 'løft' (tag i en byrde).

Anm. *u* er bortfaldet i *wOl·m* valmue og *kʀetər* kreatur.

B. Nasaleret *u* (*ų*).

§ 113. **ų svarer til rm.-s korte u:**

No. ik. *sbųjs* spunds. Tillo. *hųjsk* hundsk.

Langt *æ* (*æ·* og *æ'*).

§ 114. ***æ·* eller *æ'* svarer til rm.-s lange æ:**

a) forved bortfaldet d: No. ik. *sæ·əŋ* 'sæding' (ɔ: pålidelighed), *wæ·əls* vædelse. Uo. *sæ·ər* nut. fr. sæder (passer), *gʀæ'ər* nut. fr. græder. Tillo. *sæ·ələ* sædelig (pålidelig).

b) forved *l*: No. huk. *sjæ'l* sjæl.

c) forved *r*: No. huk. *sdjæ'rn* 'stjærn' (ɔ: 'planet', pande).

Anm. No. ik. *æ'ə* 'æ' (ɔ: snavs).

§ 115. ***æ·* eller *æ'* svarer til rm.-s korte æ:**

a) forved bortfaldet d: No. huk. *sæ'l* seddel; ik. *sæ'ər* 'sædder' (bund i vogn).

b) forved *n*: Bio. *hæ·n* henne.

c) forved *p*: No. huk. *ƭcæ·p* kæp.

d) forved *s*: No. ik. *bæ·st* bedste. Uo. *tæ·sk* tærske, *fæ·st* fæste. Tillo. *mæ·sdələ* mesterlig, *wæ·sdələ* vesterlig, *æ·sdələ* 'æstelig' (attråværdig). Bio. *næ·sdən* næsten, *wæ·sdən* vesten.

§ 116. ***æ·* svarer til rm.-s korte e:**

Uo. *fʀæ·st* friste.

§ 117. ***æ·* svarer til rm.-s korte ø:**

No. ik. '*fæ·əwærk* 'fødderværk' ('bentöj'). Uo. *fæ·r* eller *fæ·ər* 'fødre' (flytte fødderne rask).

§ 118. ***æ·* svarer til rm.-s lange o:**

No. *fæ·ən* fodenden (i seng).

Halvlangt *æ* (*æ.* og *æ'*).

A. Uden nasalering.

æ. eller æ' svarer til rm.-s korte æ: § 119.

a) forved *ƀ*: No. ik. *knæ'ƀər* 'knæbber', *slæ'ƀər* 'slæbber' (slim), *klæ'ƀər* 'klæbber' (kvind. skældsord). Uo. *klæ.ƀər* 'klæbre' (larme), *knæ.ƀər* 'knæbre' (om storken). Tillo. *knæ.ƀərə* 'knæbret' = *knæpərə* § 124 h.

b) forved *f*: Uo. *bjæ.f* bjæffe, *hæ.ft* hæfte, *tʀæ.f* træffe.

c) forved *k*: No. huk. *flæ.k* flække, *knæ.k* 'knække' (ɔ: padde-rokke), *ʀæ.k* række, *smæ.k* smække, *sbʀæ.k* sprække. Uo. *bʀæ.k* brække, *flæ.k* flække, *knæ.k* knække, *hæ.k* 'hække' (løfte med besvær), *smæ.k* smække, *sbʀæ.k* sprække, *tʀæ.k* trække, *dæ.k* dække, *kwæ.k* kvække, *ƭæ.k* 'kække' (om gæs), *læ.k* lække, *ʀæ.k* række, strække, *sbæ.k* spække, *sgʀæ.k* skrække, *swæ.k* svække, *sæ.k* 'sække', *wæ.k* vække.

d) forved *p*: No. huk. *knæ.p* 'knæppe' (ɔ: skure, indsnit), *sgʀæ.p* skræppe; ik. *tæ.p* tæppe. Uo. *knæ.p* 'knæppe', knække, *kwæ.p* 'kvæppe', *sgʀæ.p* 'skræppe', prale.

e) forved *r*: No. huk. *pæ.rl* perle, *flæ.rp* 'flærpe' (rörflöjte), *læ.rt* 'lærte' (ɔ: lærke), *snæ.rp* snærpe; ik. *mæ.rk* mærke. Uo. *mæ.rk* mærke, *wæ.rk* værke, *flæ.rp* 'flærpe', *knæ.rp* 'knærpe', *snæ.rp* snærpe. Tillo. *mæ.rkəŋƭ* 'mærkende' (ɔ: mærkeligt), *snæ.rpərə* snærpet, *wæ.rkələ* 'værkelig' (ɔ: vranten).

f) forved *s*: No. huk. *pæ.s* perse, *klæm'hæ.s* klemherse. Uo. *tæ.sk* tærske se § 115 d, *pʀæ.s* presse, *tʀæ.s* 'trædes', trættes, *flæ.sk* flæske, *læ.sk* læske, *mæ.sk* mæske, *læ.sp* læspe, *læ.st* læste.

g) forved *t*: No. huk. *gʀæ.t* 'grætte' (grav), *sæ.t* 'sætte' (fad), *wæ.t* vægt (til at veje på). Uo. *be'ʀæ.t* berette (ɔ: berede til døden), *flæ.t* flette, *ʀæ.t* rette, *sæ.t* sætte, *wæ.t* 'vætte' ('vægte', løfte med stænger), *læ.t* lette.

h) forved *w*: No. huk. *bjæ'w* bjæf.

æ. svarer til rm.-s korte a: § 120.

a) forved *p*; Uo. *tæ.p* tappe.

b) forved *s*: Uo. *tæ.st*, *tæst'an'* taste, 'taste an' (antaste).

c) forved *t*: No. huk. *næ.t* nat.

§ 121. **æ. svarer til rm.-s korte e:**

Uo. *slæ.p* slippe.

B. Nasaleret *æ* (*æ̨*).

§ 122. **æ̨. eller æ̨' svarer til rm.-s korte æ:**

No. hak. *æ̨.j* ende, *-læ̨.jər* -lænder, *bʀæ̨.jəŋ* brænding, *sæ̨.jəŋ* sending, *tæ̨.jəŋ* tænding, *wæ̨.jəŋ* vending; huk. *læ̨'j* lænd, *ʀæ̨.j* rende, *hæ̨.jls* hændelse, *be'tæ̨.jls* betændelse; ik. *bʀæ̨.j* brænde, *gʀæ̨'j* 'grænd' (grin), *næ̨.j* nænne, mod, *ʀæ̨'j* rend, *sbæ̨'j* spænd, *sbæ̨.j* spænde, *sdæ̨.j* 'stænde', stænge. Flt. *sgæ̨.j* skænd. Uo. *flæ̨.j* 'flænde', overdrive, *gʀæ̨.j* 'grænde', grine, *bʀæ̨.j* brænde, *hæ̨.j* hænde, *æ̨.j* ende, *næ̨.j* nænne, *ʀæ̨.j* rende, *sbæ̨.j* spænde, *sdæ̨.j* 'stænde' (stænge ude eller inde), *sgæ̨.j* skænde, *sæ̨.j* sende, *tæ̨.j* tænde, *tʀæ̨.j* trende, *wæ̨.j* vende, *kʀe'dæ̨.js* kredense. Tillo. *be'hæ̨'jə* behændig, *næ̨.jə* nænnet (ikke undselig). Bio. *ka'hæ̨.jsə* kan hænde sig (måske), *så'mæ̨'j* såmænd. No. ik. *bʀæ̨.wn* brændevin.

§ 123. **æ̨. svarer til rm.-s korte a:**

No. hak. *blæ̨.jəŋ* blanding. Uo. *blæ̨.j* blande. Tillo. *tæ̨.jərə* tandet. Bio. *'æŋ·ə'læ̨.js* endelangs (langs med).

Kort æ.

A. Uden nasalering.

§ 124. **æ svarer til rm.-s korte æ:**

a) forved *f*: No. huk. *ʀe'sæft* recept, *hæftls* hæftelse; ik. *tʀæf* træf, *kʀæft* kræft. Uo. *hæfl* 'hæfle' (løfte). Tillo. *æfən* effen, *'hæfti* heftig.

b) forved *k*: No. hak. *bæk* bæk, *hæk* hæk, *sæk* sæk, *tʀækər* trækker; huk. *ʀæk* 'ræk' (ɔ: rap), *sgʀæk* skræk, *swækls* svækkelse; ik. *blæk* blæk, *bʀæk* bræk, *knæk* knæk, *kwæk* kvæk, *sbæk* spæk, *smæk* smæk, *tʀæk* træk, *be'tʀæk* betræk, *dækən* dækken; flt. *tʀækər* 'trækker' (ɔ: fagter, grimacer). Uo. *hækl* hække, *dækən* dække. Tillo. *flækərə* 'flækkeret' (ɔ: plettet, spraglet), *klækələ* klækkelig, *lækər* 'lækker' (ɔ: smækker), *ʇcæk* kæk, *te'sdʀækələ* tilstrækkelig, *smækər* smækker, fremo. Bio. *wæk* væk.

c) forved *l*: No. hak. *bœl'ə* bælg, *bœls* bæls, *sœlər* sælger, *ɟœl·pər* hjælper; huk. *ɟœlp* hjælp, *bœlə* bælg, blæsebælg, *ɟcœleŋ* kælling, *tʀœl·dom* trældom; ik. *ɟcœl'əŋ* 'kælling' (ɔ: trætte), *ɟœl·pi* 'hjælpende' (et menneske, der hjælper til), *ˈfœl'əsgað* fællesskab. Uo. *fʀœl·s* frelse, *jœl·sdər* 'gælstre' (ɔ: bede, tigge vedholdende), *œl·sk* elske, *jœlp* 'jælpe' (ɔ: skvulpe i èn), *ɟcœləŋ* 'kællinge' (kæle), *ɟcœləŋəs* 'kællinges' (kives), *sœl·* sælge. Tillo. *fœl'ə* = *fœl'əs* fællig, fælles, *bœl'-* bælg-, *ɟœl·mə* 'hjælmet' (om ko: hvid på hovedets sider), *ʀeˈbœl'sk* rebelsk, *tʀœls* træls, *-ɟœlpələ* -hjælpelig. Bio. *teˈfœl'əs* tilfælles.

d) forved *m*: No. hak. *jœm'* em, *lœm'* lem ɔ: luge, *hœmt* 'hemt' (klædningsstykke, som ikke passer, skjorte, spøgende), *ɟcœm·p* kæmpe, *kʀœmər* kræmmer, *bʀœms* brems; huk. *klœm·* klemme, *sdœm·* stemme, *fœm'ər* femmer, *ʀœm·s* remse, *ʀœm·p* ræmpe (rimpe), *fåˈglœm'ls* forglemmelse, *beˈsdœm'ls* bestemmelse; ik. *ɟœm'* hjem, *jœm·* gemme, *jœm'* gem, *ɟœmən* hjemmen (ɔ: hjem); flt. *œmər* emmer, *hœm·tər* 'hælmter' (svangt korn). Uo. *beˈsdœm·* bestemme, *dœm·* dæmme, *glœm·* glemme, *jœm·* gemme, *klœm·* klemme, *ɟcœm·* kæmme, *sdœm·* stemme (vandløb), *sdœm·* stemme (violin), *dœm'* 'dæmme' (ɔ: støde af al magt), *wœməs* væmmes, *bʀœm·s* bremse, *ʀœm·s* remse, *dœm·p* dæmpe, *lœm·p* lempe, *hœm·tər* 'hæmtre' (løfte). Tillo. *nœm'* nem, *fʀœmə* fremmed, *fœmslə* 'femslet' (femsellet), *glœmən* 'glemmen' (ɔ: glemsom), *hœm'ələ* hemmelig, *lœm·pələ* lempelig, *ʀœm·pərə* ræmpet, *wœmələ* væmmelig. Bio. *œm·* 'end', spörgebio. § 487, *ɟœm'* hjem, *ɟœm·* hjemme, *jœm·ləndəs* 'gemlendes' (ɔ: gennem-, i udtr. *ˈjœm·ləndəsˈwu'* gennemblødt, -våd).

e) forved *n*: No. hak. *swœn'* svend (egennavn: *swœ̨'j*), *wœn* ven, *pœnsl* pensel, *ˈœn'dʀek* ændrik (andrik), *swœn·sgər* svensker; huk. *ˈwœnlɪɟe* venlighed; ik. *ˈjœn·får* genfærd, *wœn·sgað* venskab; flt. *wœnəŋər* 'venninger' (på vogn). Uo. *jœn·* genne, *wœn·* vænne, *wœnər* vændre, *ʀœn·s* rense, *pœnsl* pensle, *swœn·sk* 'svenske' (ɔ: harve med en såkaldt svensk harve). Tillo. *wœn·lə* venlig, fremmedordene *eˈlœn'di* elendig, *nøˈwœn'di* nødvendig, *beˈhœn'di* behændig (se § 122), *ˈsdœn·di* 'stændig' (ɔ: stadig), *swœn·sk* svènsk, *ˈsɟœn·di* skændig, *ˈę̨jtʀəˌsœn·tə* interessentet (ɔ: i fællig). Bio. *hœn* hen, *iˈjœn* igen, *ˈœn·dələˌmo'l* 'endeligmål' (ɔ: endelig, omsider), *ˈœn·dəli* endelig.

f) forved *ŋ*: No. hak. *dʀœŋ'* dreng, *sdʀœŋ'* stræng, *bœŋk* bænk, *sgœŋ·kər* skænker; huk. *œŋ'* eng, *flœŋ·* flænge, *lœŋ'* længde,

pæŋ· 'penge' (ɔ: stykke), *sæŋ'* seng, *æŋ·l* engel, *sdæŋ'l* stængel, *fæŋ·k* 'fænke', skældsord, *tʀæŋsl* trængsel = *tʀæŋ·* trænge; ik. *slæŋ'* slæng, *fæŋsl* fængsel, *i'flæŋ'* i flæng; flt. *pæŋ·* penge. Uo. *'anˌsdʀæŋ·* anstrænge, *flæŋ·* flænge, *kʀæŋ·* krænge, *swæŋ·* 'svænge' (svinge i vand), *wʀæŋ·* vrænge, *dæŋ·* dænge, *slæŋ·* slænge, *tʀæŋ·* trænge, *bæŋ·k* bænke, *sgæŋ·k* skænke, *læŋ·əs* længes. Tillo. *sdʀæŋ'* stræng, *æŋklt* enkelt, *be'fæŋ't* befængt, *æŋ'lsk* engelsk. Bio. *læŋ·* længe.

g) forved *ŋ + ƒ*: No. hak. *sdo'dæŋƒər* student, *makə'tæŋƒər* marketender; huk. *læŋ·ƒ* lænke, *ʀæŋ·ƒ* rente, *sdæŋ·ƒ* stente; ik. *ʀeqə'mæŋƒ* regiment, *pʀæŋƒ* prent. Uo. *fæŋ·ƒ* 'fængte' (tigge), *få'ʀæŋ·ƒ* forrente, *læŋ·ƒ* lænke, *pʀæŋ·ƒ* prente, *sdʀæŋ·ƒ* strænte (haspe). Tillo. *-blæŋ'ƒ* -blændt, -blandet, *-bʀæŋ'ƒ* -brændt, *-hæŋƒ* -hændet, *-sbæŋƒ* -spændt, *-tæŋ'ƒ* -tændt, *-wæŋ'ƒ* -vendt. Bio. *jusdə'mæŋƒ* justement, *omən'tʀæŋƒ* omentrent.

h) forved *p*: No. hak. *klæp* 'klæp' (ɔ: knebel i kirkeklokke), *læp* 'læp' (ɔ: lap), *knæpəŋ* 'knæpping' (kobindsel); ik. *knæp* 'knæp', knips. Tillo. *knæpərə* knæppet (med skår).

i) forved *r*: No. hak. *dwær'ə* dværg, *kwærk* 'kværk' (ɔ: strube), *særk* særk, *knærp* 'knærp' (gnier); huk. *ƒcær'ə* kærv, *wær'əŋ* 'værring' (ɔ: landejendom), *bær·m* 'bærme', bør (hos ko), *ƒcær·əst* (eller *kjær·əst*, nyere form) kæreste, *tɒ'lærkən* tallerken, *'wær·diƕe* værdighed; ik. *bær* bær, *wærk* værk, *kwærk* kværk (hestesygdom), *hær'ə* herred, *wærkə'ʀiƒ* værkeri. Uo. *nær·m* nærme, *få'nær·m* fornærme, *hær·m* 'hærme' (skænde, larme), *ær·qər* ærgre, fremo. Tillo. *fær'm* ferm, *fjær·mənƒ* fjærmer (om hest), ligeledes *nær·mənƒ* nærmer, *'hær·li* herlig, *-ærmt* -ærmet, *sdærk* stærk, *'ær·qəli* ærgerlig. Bio. *'sær·djeləs* særdeles.

j) forved *s*: No. hak. *fæsəŋ* 'fæssing', *sæsəŋ* 'sæssing', *pʀæst* præst, *jæst* gæst, *mæsdər* mester; huk. *læst* læst, *pæst* pest, *tæsgl* tærskel, banketærskel; ik. *læs* læs, *wæs* vers, *flæsk* flæsk, *mæsəŋ* messing; flt. *tæsk* tærsk. Uo. *æsl* 'æsle' (ɔ: skælde ud), *mæsdər* mestre. Tillo. *fæsk* fersk, *'hæsli* hæslig, *hæsgən* 'hæsken' (kræsen), *bæst* bedst, *næst* næst, *'wæsli* verdslig, fremo., *'uˌlæsgə* 'udlæsket' (ɔ: udslettet af pantebogen).

k) forved *t*: No. hak. *flætəŋ* fletning, *mjætəŋ* 'mjætting' (ɔ: meget lille skabning, lidet barn), *ƒcætəŋ* kætting, *'sæŋənætər* 'sengenætter' (ɔ: sovefælle); huk. *ʀæt* ret, *wæt* vægt (mål på et legemes tyngde, jvf. § 119 g), *be'sætls* 'besættelse' (ɔ: besætning af krea-

turer); ik. *fæt* 'fæt', *sæt* sæt (ɔ: på vogn, tid, sæt i èn, gysen), *dʀæt* 'dræt' (seletöj), *te* *ˈʀætəŋ* til rette. Tillo. *læt* let, *mæt* mæt, *næt* net, *ʀæt* ret, *slæt* slet, *tʀæt* træt, *tæt* tæt, *fåˈsætlə* forsætlig. Bio. *ˈætədaws* efterdags, *ˈnætˌåp* netop.

l) forved *w*: No. hak. *mjæws* 'mjævs', spøgende for: ræv.

æ svarer til rm.-s lange æ: § 125.

a) forved *ƀ*: Tillo. *-ƒcæƀə* -kæbet.
b) forved *l*: Tillo. *-mælt* -mælet.
c) forved *m*: No. ik. *æm·tər* æventyr.
d) forved *n*: Tillo. *-flænt* -flænet.
e) forved *r*: No. hak. *fårˈær'əŋ* foræring.

æ svarer til rm.-s lange e: § 126.

forved *n*: No. ik. *jænbər* enebær. Tillo. *jæns* ens, *jænər* ene, bar, *jænəst* eneste, *jæntəŋ* 'enting' (noget), *jæn'* èn (huk.). Bio. *jænər* ene (alene).

æ svarer til rm.-s korte e: § 127.

a) forved *m*: Uo. *ʀæm·p* rimpe (ræmpe se § 124 d).
b) forved *n*: No. ik. *hæn'ər* hinder. Uo. *hænər* hindre.
c) forved *ŋ*: Uo. *sdæŋ·k* stinke.
d) forved *p*: No. ik. *slæp* slip.

æ svarer til rm.-s korte a: § 128.

a) i udlyd: Bio. *æ* ad.
b) forved *m*: No. hak. *kʀæmp* krampe; ik. *wæml* vadmel.
c) forved *p*: No. ik. *kʀæp* krap.
d) forved *r*: No. hak. *mær'ə* marv. Uo. *mær·ə* 'marve' (ɔ: slå, prygle).
e) forved *s*: No. huk. *mæsk* marsk.
f) forved *t*: No. huk. *dætər* datter.

æ svarer til rm.-s lange o: § 129.

Tillo. *-fætə* -fodet f. eks. *ˈpO.jfætə* 'pojfodet' (som går indad på fødderne).

§ 130. **æ svarer til rm.-s korte ö:**

a) forved *m*: No. hak. *dʀæm'* dröm, *sdʀæm'* ström. Uo. *dʀæm·* drömme, *sdʀæm·* strömme, *tæm·* tömme.
b) forved *n*: No. hak. *sæn* sön.

Anm. 1. Kort *æ* bliver halvlangt i stærktb. hak.-ord flt. på *k* og *p* § 353, langt i ord på *k* og *s* § 353.
Anm. 2. *æ* er bortfaldet i *få.ṛlər* forældre og *fåst* forsæt (bænk uden ryglæn).

B. Nasaleret *æ* (*æ̨*).

§ 131. **æ̨ svarer til rm.-s korte æ:**

No. ik. *bʀæ̨jsl* brændsel. Bio. *æ̨j* end.

Langt ε (ε· og ε').

§ 132. **ε· eller ε' svarer til rm.-s lange æ:**

a) i udlyd eller forved bortfaldet d: No. huk. *ɟcε·* kæde, *sε'* sæd, *tʀε·* 'træde' (ɔ: proces), *ʀε·* ono. hreðjar; ik. *fε'* fæ, *knε'* knæ, *lε'* læ, *kʀε'* kræ, *ʀε·* spyt, *ε·əls* ædelse; flt. *klε·əṛ* klæder, *lε·əṛ* 'lejer' (ramme på høstvogn). Uo. *gʀε·* græde, *sε·* 'sæde' (passe), *slε'* 'slæ' (ɔ: tø), *tʀε·* 'træde' (trætte). Tillo. *sbε'* spæd.

b) forved *ƀ*: No. hak. *ɟcε·ƀ* kæbe, *lε·ƀ* læbe; huk. *ʀε·ƀ* 'ræbe' (magert får), *slε·ƀ* 'slæbe', *snε·ƀ* 'snæbe' (skældsord); ik. *sgʀε'ƀ* 'skræb', *slε'ƀ* slæb, *tε'ƀ* 'tæb' (skældsord), *ε·ƀl* æble, kartoflens frugt. Uo. *dʀε·ƀ* dræve, *flε·ƀ* flæbe, *sg̨ε·ƀ* 'skæbe' (ɔ: skære ansigter), *sdʀε·ƀ* stræbe, *slε·ƀ* slæbe, *sgʀε·ƀ* 'skræbe' (skråle).

c) forved *q*: No. hak. *jε·qəṛ* jæger; huk. *wʀε·q* 'vræge' (ɔ: tække-skovl); ik. *lε·qəm* legeme, skældsordene *kʀε'q* 'kræg' og *mε'q* 'mæg'; flt. *pε·qəṛ* 'peger' (på leskaft). Uo. *bʀε·q* bræge, *hε·q* hæge, *kʀε·q* 'kræge', *lε·q* læge, *mε·q* 'mæge', *sdε·q* 'stæge' (stile imod). Tillo. *hε·qən* hægen, *tʀε'q* 'træg' (ɔ: før, svær).

d) forved *k*: Uo. *ε'kləs* ækles. Tillo. *ε'kl* ækel.

e) forved *l*: No. hak. *hε'l* hæl, töjrepæl, *pε'l* pæl, pægl, *hε·lər* hæler; huk. *nε·l* 'næle' (filippens); ik. *bjε'l* 'bjæl' (brøl), *tʀε'l* 'træl' (ɔ: tungt arbejde), *wʀε'l* vræl. Uo. *bjε·l* 'bjæle', *hε·l* hæle, *knε·l* knæle, *kwε·l* kvæle, *wʀε·l* vræle. Tillo. *fε'l* fæl, *hε'lə* 'hvælig'

(i höj grad), *ʀɛˀlə* ræddelig, *jiˈfɛˀlt* gefærligt, fremo., *-mɛ·lt* -mælet.

f) forved *n*: Tillo. *pɛˀn* pæn. *ɶ kom ˈpɛ·ni* ɔ: komme ilsomt.

g) forved *ŗ*: No. hak. *tʀɛ·ŗəŋ* træring, *twɛ·ŗəŋ* tværing, *tɛ·ŗəŋ* tæring; huk. *mɛˀŗ* mær, *pɛ·ŗ* pære, *smɛ·ŗ* 'smære' (hvidkløver), *ɛ·ŗ* ære; ik. *swɛˀŗ* sværd, fremo., *wɛˀŗ* værd se § 5 c, *wɛ·ŗls* værelse, *ɛ·ŗi* ærende. Uo. *beˈswɛ·ŗ* besvære, *fjɛ·ŗ* fjedre, *lɛ·ŗ* lære, *sgʀɛ·ŗ* skrædre, *twɛ·ŗ* tvære, *tɛ·ŗ* tære, *bɛ·ŗ* bære, *wɛ·ŗ* være, *ɛ·ŗ* ære. Tillo. *ƒcɛˀŗ* kær, *twɛˀŗ* tvær, *lɛˀŗ* lærd, *swɛˀŗ* svær, *sɛˀŗ* sær, *ˈnɛ·ŗi* nærig, *ˈɛ·ŗli* ærlig, *beˈswɛˀŗlə* besværlig. Bio. *dɛˀŗ* der, *nɛˀŗ* nær, *iˈsɛˀŗ* især.

h) forved *s*: No. hak. *hvɛˀs* hvæs, *pjɛˀs* 'pjæs', *tʀɛ·sgOŗ* træsko; huk. *tɛ·s* 'tæse' (dåse? *ʀǫˀw*?), *dwɛˀsl* 'dvæsel' (ved væv); ik. *bɛˀst* bæst, *wɛˀsən* væsen. Uo. *blɛ·s* blæse, *hvɛ·s* hvæse, *tɛ·s* 'tæse' (plukke uld af en pakke, 'pult'). Tillo. *ʀɛˀsən* 'ræsen' (vel tilpas), *blɛ·sənƒ* blæsende.

i) forved *t*: No. huk. *sdɛ·t* 'stæte' (ɔ: stente).

ɛ· eller ɛˀ svarer til rm.-s korte æ: § 133.

a) i udlyd eller forved bortfaldet d: No. ik. *jɛˀəŗ* edder; flt. *gnɛˀəŗ* 'gnedder'. No. huk. *ʀɛ·* se § 132 a.

b) forved *q*: No. ik. *ljɛ·ql* lægn (på töjr).

c) forved *k*: No. hak. *lɛ·k* læddike; flt. *ɛ·k* eddike.

d) forved *l*: No. hak. *hvɛ·ləŋ* hvælving, *swɛ·ləŋ* 'svælging', svælg; huk. *sɛ·l* 'sælde'; ik. *tʀɛˀl* se § 132 e. Uo. *hvɛ·l* hvælve, *sɛ·l* sælde, *tʀɛ·l* trælle (trætte), *wɛ·l* vælge (udsøge).

e) forved *n*: No. hak. *pɛˀn* pen, *ɛ·neŋ* 'ædning' (agn), *ʀɛ·nəŋ* regning; huk. *fʀɛ·n* fregne; ik. *hɛˀn* hegn, *ʀɛˀn* regn. Uo. *dɛ·n* dejne (lægge dej), *hɛ·n* hegne, *ʀɛ·n* regne (ono. regna, ono. reikna). Tillo. *fʀɛ·nəŗə* fregnet.

f) forved *ŗ*: No. hak. *ɛ·ŗəm* ærme, *sgʀɛ·əŗ* skrædder; huk. *wɛ·ŗ* værge. Tillo. *wɛ·ŗ* værre. Bio. *desˈwɛ·ŗ* eller *əsˈwɛ·ŗ* eller *isˈwɛ·ŗ* desværre.

g) forved *s*: Uo. *lɛ·s* læsse, *mɛ·s* messe.

h) forved *t*: No. hak. *slɛ·təŋ* sletning (til rending); huk. *tʀɛ·tls* 'trættelse' (ɔ: træthed). Uo. *lɛ·tən* lette, *mɛ·tən* mætte, *ʀɛ·tən* rette, *slɛ·tən* slette rending, *tʀɛ·tən* trætte, *tɛ·tən* tætte.

§ 134. **ε· eller ε' svarer til rm.-s lange e:**

a) i udlyd eller forved bortfaldet d: No. huk. *mε·* mede (på slæde); ik. *'hε·ənsgað* hedenskab. Tillo. *swε·* svedig.

b) forved *l*: Tillo. *fʀε·lə* fredelig.

c) forved *n*: No. hak. *flε'n* flen, *gʀε'n* gren, *ʀε'n* ren (mellem agre); huk. *hvε·n* hvene, *sε·n* sene. Tillo. *ʀε'n* ren, *gʀε·nərə* grenet, *sε·nərə* senet. Bio. *nε·n* neden.

d) forved *r*: No. huk. *fjε'r* fjer, fjeder.

§ 135. **ε· svarer til rm.-s korte e:**

forved *k*: No. ik. *dʀε·k* drikke. Uo. *dʀε·k* drikke.

§ 136. **ε· svarer til rm.-s lange i:**

a) forved bortfaldet d: No. huk. *wε·ən* viden. Uo. *wε·* vide. Tillo. *wε·ən* 'viden' (ɔ: forstandig), *wε·ələ* 'vidlig' (ɔ: forstandig, åndsnærværende).

b) forved *l*: Uo. *fε·l* file se § 171.

§ 137. **ε· svarer til rm.-s korte i:**

a) forved *l*: No. huk. *hε·l* hilde, *mε'l* 'middel' (formue).

b) forved *n*: Uo. *sε·n* signe.

§ 138. **ε· eller ε' svarer til rm.-s lange å:**

a) forved *l*: Uo. *mε·l* måle.

b) forved *r*: Bio. *nε'r* når.

§ 139. **ε· eller ε' svarer til rm.-s korte ö:**

forved *m*: No. hak. *sε'm* söm (på klæder); huk. *tε·m* tömme; ik. *sε'm* söm (af metal). Uo. *ε·m* ömme, *sε·m* sömme (ono. sauma og seyma). Tillo. *ε'm* öm.

Anm. Der er en lignende forskel mellem kort og halvlangt *ε* og langt *ε* som mellem *0* og *æ*, måske dog knap så fremtrædende. Mærkeligt nok udtales *ε* i *fε'* fæ med samme farve (lydkvalitet)

som det korte *ε*, altså forskelligt fra t. eks. *knε'* knæ, *lε'* læ og *kʀε'* kræ, mulig fordi det er en nyere form, se § 141. Med langt *ε*, men med samme lydkvalitet som kort *ε*, forekommer følgende ord: § 132 c, med undtagelse af *wʀε·q*, *kʀε'q* og *mε'q*, *bʀε·q*, *kʀε·q*, *mε·q*, § 133 a undt. *ʀε·*, § 133 b, § 133 c; § 134 b og c; § 135; skellet er ikke skarpt afgrænset, da lydene for mange falder omtrent sammen.

Halvlangt *ε* (*ε.* og *ε'*).

ε. eller ε' svarer til rm.-s korte æ: § 140.

a) forved *g* + *s* eller *t*: Uo. *ε.gs* 'ekse' (irettesætte), *hε.gs* hekse, *fε.gt* fægte, fremo.

b) forved *j*: No. hak. *dʀε'jər* drejer, *'hε.jli* 'hejle' (edderkop), *nε'jl* negl, *plε.jl* plejl, *mε'jsl* mejsel, *swε.jsəŋ* svejsning, *ʀε.jləŋ* 'rejling' (ɔ: ko, som ikke kan blive med kalv), *jε.jsləŋ* gæsling, *tε.jnəŋ* tegning, *ε.jər* ejer, *lε.jər* lejer, *bε.jlər* bejler, *kʀε.jlər* krejler; huk. *hvε.jər* hvejer, *hε'jsl* hæssel (hassel), *sε.jsər* 'sejser' (ɔ: saks), *ga'lε'j* galej, *sda'hε'j* ståhej, *sgal'mε.j* skalmeje, *gʀå'sε.j* gråseje, *snε'jl* snegl, *snε.jl* 'snegle' (ɔ: vandsnegl), *dʀε'j* 'drej' (ɔ: tag, greb), *ε'jn* egn, *tε.jn* tejne (æske), *smε'js* 'smejs' (øgenavn), *tε.j* 'teje' (ɔ: tave), *dε.j* deje, *sdε.j* 'steje' (side af væv), *slε'j* 'slej' (lille dal), *fε'jl* fejl, *sε'js* 'sejs' (ɔ: rus), *sε'jr* sejr, *'lε'jlihε* lejlighed, *lε.j* leje, *plε.j* pleje, *jε.j* gedde, *lε.js* lektie; ik. *tε'jn* tegn, *ε.j* eje, *sdε'jl* 'stejl' (i lade), *sbε'jl* spejl, *dʀε'jl* drejl, *sε'jl* sejl, segl, *'dʀε'jəlaw* drejelad; flt. *ε.jər* se *ejder* i Feilb. ordb., *gʀε.jər* 'grejer', *hε.jər* hejre (ɔ: bromus), *kom'pε'jsər* 'kompejser' (påhit), *mε.jsləŋər* mæslinger. Uo. *bε.jl* bejle, *få'sε.jl* forsegle, *kʀε.jl* 'krejle', *nε.jl* negle, *sε.jl* sejle, *snε.jl* snegle, *sdε.jl* stejle, *sbε.jl* spejle, *ε.jn* egne, *tε.jn* tegne, *hvε.jər* hvejre, *sε.js* 'sejse' (dingle), *swε.js* svejse, *ʀε.jə* 'reje' eller 'redde' (ɔ: udholde), *fε.j* feje, *mε.j* meje, *nε.j* neje, *plε.j* pleje, fremo., *wε.j* veje, *ε'j* eje, *dʀε'j* dreje, *gʀε.js* græsse. Tillo. *fε'j* fej, *sε'j* sej, *'dε.jli* dejlig, *fε'jl* fejl, *få'lε'jən* forlegen, *gʀε.jsərə* græsset, *kε.jtərə* kejtet, *klε'jn* klejn, *ʀε.jsən* 'rejsen' (ɔ: ophovnet), *be'lε'jlə* belejlig. Bio. *fε'jl* fejl, *nε'j* nej.

c) forved *rp*: Uo. *sgε.rp* skærpe.

d) forved *s*: No. huk. *ʀε.s* rejse (göre en rejse), *ε.sk* æske. Uo. *ʀε.s* rejse.

e) forved *t*: No. huk. *pɒˈtɛ.t* 'patette' (kartoffel). Uo. *bʀɛ.t* 'brætte' (prale), *plɛ.t* plette.

f) forved *ƚ*: No. huk. *hɛ.ƚ* hægte. Uo. *dʀɛ.ƚ* 'drægte', *hɛ.ƚ* hægte, *nɛ.ƚ* nægte, *slɛ.ƚ* slægte, *tɛ.ƚ* 'tægte' (tække), *ɛ.ƚ* ægte.

§ 141. **ɛ. eller ɛ' svarer til rm.-s lange æ:**

forved *j*: No. huk. *nɛ.j* næde (fuldmånen, næ); ik. *klɛ.j* klæde, *tʀɛ'j* træ, *fɛ'j* fæ sml. § 132 a. Uo. *dʀɛ.jn* dræne. Tillo. *ʀɛ'j* ræd. Måske hører ordet *slɛ'j* (§ 140) nærmest herhen.

§ 142. **ɛ. eller ɛ' svarer til rm.-s lange e:**

a) forved *ƀ*: Tillo. *knɛ.ƀən* kneben.

b) forved *j*: No. hak. *ˈfʀɛ.ja* fredag; huk. *bʀɛ'j* bred, rand, *hɛ.ja* heið-dagr? (gilde); ik. *ʀɛ.j* rede, *nɛ.jər* 'nedre'. Uo. *blɛ.j* blege, *ʀɛ.j* rede, tillave. Tillo. *nɛ.jlə* nederlig, *beˈʀɛ'j* beredt, *nɛ.jər*, *nɛ.jəst* nedre, nederst.

§ 143. **ɛ. eller ɛ' svarer til rm.-s korte e:**

a) forved *js* og *jt*: Uo. *wɛ.jsən* visne. Tillo. *blɛ.jsə* blisset, *wɛ.jsən* vissen, *sgɛ.jtər* 'skejtre' (gå skævt, indad på fødderne).

b) forved *rk*: No. huk. *ƚcɛ.rk* kirke.

c) forved *t*: Uo. *fjɛ.t* fedte.

d) forved *ƚ*: *dɛ.ƚ* digte.

§ 144. **ɛ. eller ɛ' svarer til rm.-s lange i:**

forved *j*: Uo. *sɛ.j* sige.

§ 145. **ɛ. eller ɛ' svarer til rm.-s korte i:**

a) forved *j*: No. huk. *bɛ.jsmər* bismer. Uo. *bɛ.js* bisse.

b) forved *t*: Uo. *hɛ.t* hitte.

Anm. Om halvlangt *ɛ* i best. form ik. § 451; om *ɛ.* i tillo. best. og i flt. § 505.

Kort *ɛ*.

§ 146. **ɛ svarer til rm.-s korte æ:**

a) i udlyd med bortfaldet d: No. huk. *fåˈtʀɛ* fortræd, *sdɛ* sted, *sgʀɛ* skred.

b) forved *ƀ*: No. huk. *kʀɛƀs* krebs.

c) forved *q*: No. huk. *ʀɛq·l* 'rægle' (top, på havre), *ɛq·l* 'ægle' (istap), *blɛq'n* 'blægn'; ik. *ʀɛq* 'ræg' (rim), *ljɛq·l* lægn, se § 133 b, *tɛq'l* 'tægl', øgenavn, *knɛq'ər* 'knægger', øgen.; flt. *flɛq·ər* 'flægger' (pletter). Uo. *mɛq·l* mægle, *tɛq·l* 'tægle' (spise langsomt), *knɛq·ər* knægre, *nɛq·ər* nægre. Tillo. *flɛq·ərə* 'flægret' (plettet), *fisdəˈnɛq'ən* 'fistenæggen' (ɔ: net, pyntelig, ironisk), *lɛq'ən* 'læggen' (slap, ikke stiv nok), *sbʀɛq·əlʄ* 'spræglet' (ɔ: spraglet).

d) forved *g*: No. hak. *wɛgtər* vægter; huk. *hɛgs* heks, *tɛgst* tekst, *wɛgsl* veksel, *ˈɛ̨jtɛgt* indtægt, *ʀeˈsbɛgt* respekt; ik. *suƀˈjɛgt* subjekt, fremo.; flt. *koˈʀɛgsər* korrekser (ɔ: krøniker, løgne). Tillo. *ˈmɛgti* mægtig, *ɛgtə* ægte, *ˈpʀɛgti* 'prægtig' (ɔ: overmodig, hovmodig), *ˈɛgstʀa* ekstra, fremo.

e) forved *l*: No. hak. *bjɛl·k* bjælke, *fɛləŋ* fælding, *ɛləŋ* ælling, *hɛləŋ* hælding; huk. *bjɛl·* bjælde, *ɉɛl'* hjæld, *fɛl·* fælde, *jɛl·* gælle, *hɛl'* held (lykke), *ʄcɛlər* kælder, *fåˈtɛl'əŋ* fortælling, *nɛl'ək* nellike, *taˈbɛl'* tabel, *maˈkʀɛl'* makrel, *koˈʀɛl'* 'korel' (ɔ: sammenstød), *hɛl·məs* helmis; ik. *wɛl'* væld, *tɛl·* 'tælle' (ono. þeli, frossen jord), *tɛl·* 'tælle' (kærnestavens skive), *swɛl'* 'svæld' (fåresygdom), *sɠɛl* skel, *smɛl'* smæld, *ɉɛl·bʀɛʄ* helbred, *hɛl·wəðə* helvede, fremo.; flt. *wɛləŋ* vælling, *sɠɛl* skæl (på fisk), *ˈɛləfålk* ellefolk. Uo. *hɛl·* 'hvælle' (skråle), *sɠɛl·* skælde, *swɛl·* svælde (koge lage eller valle), *fɛl·* fælde, *hɛl·* hælde, *jɛl'* gælde, *wɛl'* vælde, *tɛl·* tælle, *fåˈtɛl·* fortælle, *tɛlə* 'tælge' (ono. telgja), *sɠɛl'* skælve, *jɛl'ər* 'gælre' (ɔ: skælve), *hɛl·m* hælme, *ˈʄcɛl·tʀəŋ* 'kæltringe' (bedrage). Tillo. *hɛl'ə* hellig, *ˈhɛl·di* heldig, *jɛl'ər* 'gælder' (ɔ: vammel), *jɛl·* 'gælde' (ɔ: parrelysten, om katte), *-mjɛlkə* -mælket, *ˈwɛl·di* vældig, *ɛlər* ældre, *ɛlst* ældst, *sɠɛlə* 'skælle' (ɔ: sagte, langsom), *sɠɛls* skels (år og alder). Bio. *hɛl·s* ellers, *hɛl'ər* heller, *hɛlər*, *hɛlst* hellere, helst, *iˈɉɛl* ihjel, *iˈʄcɛl'ər* = *ˈeŋʄˌhɛl'ər* ikke heller, *ɛləŋən* endelig, *iˈmɛl·* imellem, *ˈhɛl·diˌwiʄs* heldigvis.

f) forved *l̦ + ʄ*: No. hak. *hɛl̦ʄ* helt; huk. *sbɛl̦·ʄ* 'spelte' (ɔ: spinkel kvinde); ik. *bɛl̦·ʄ* bælte, *fɛl̦ʄ* felt, fremo., *smɛl̦ʄ* smelt (ɔ: det fedeste fede), *tɛl̦ʄ* telt. Uo. *smɛl̦·ʄ* smelte, *sbɛl̦·ʄ* 'spelte' (haspe), *wɛl̦·ʄ* vælte, *ɛl̦·ʄ* ælte.

g) forved *r*: No. hak. *hɛrəŋ* 'hærring', skældso. (jvf. ty. hering), *sɠɛr'm* skærm; huk. *bjɛr'əŋ* bjærging, *fɛr·ə* færge; ik. *bjɛr'ə* bjærg, *wɛr·ə* værge, modstand. Uo. *sɠɛr·m* skærme, *bjɛr·ə* bjærge, *fɛr·ə* færge, *hɛr·ə* 'hærre' (ralle), *sbjɛr·ə* 'spjærre' (sætte benene vidt ud

fra hinanden), *hɛr·ə* ono. hverfa, *wɛr·ə* værge, *wɛr·ə* vædde, *sbɛr·* spærre, *sgɛr* skære. Tillo. *ˈɛ·rjɛrə* ærgærrig, *jɛr·ə* gærrig, *fåˈbɛr'ə* 'forbærget' (ɔ: betaget).

h) forved *s*: No. ik. *bɛsdər* 'bægster' (til bagning), *ˈʀɛsgað* redskab.

i) forved *t*: No. hak. *bʀɛtəŋ* 'brætting', *plɛt* plet; huk. *ʀaˈkɛt* raket, *kaˈsgɛt* kasket; ik. *bʀɛt* bræt, *nɛt* net. Tillo. *plɛtərə* plettet, *ˈnybʀɛtən* 'nybrætten' (ɔ: nysgærrig), *komˈplɛt* komplet.

j) forved *ʄ*: No. hak. *tɛʄər* tækker; huk. *slɛʄ* slægt; ik. *tɛʄ* 'tægt' (ɔ: stykke tækket tag). Tillo. *slɛʄə* slægtet, *ˈmɛʄi* mægtig (jvf. *ˈmɛgti* under d).

§ 147. **ɛ svarer til rm.-s lange æ:**

a) forved *q*: No. huk. *beˈwɛq'ls* bevægelse; ik. *dʀɛq* 'dræg' (dræ), *lɛq* læg.

b) forved *l*: Uo. *sdɛl·* stjæle.

c) forved *m*: No. ik. *klɛmən* klædemon (klædningsstykke).

d) forved *n*: No. hak. *tjɛnər* tjener; huk. *tjɛnəst* tjeneste, *fåˈtjɛn'əst* fortjeneste. Tillo. *tjɛn·lə* tjenlig, *ˈtjɛnəstaʄə* 'tjenstagtig' (hjælpsom). I disse ord høres stundum *ʄc* i st. f. *tj*.

§ 148. **ɛ svarer til rm.-s lange e:**

a) forved *ð*: No. ik. *gʀɛð* greb, *knɛð* kneb.

b) forved *q*: No. huk. *ʀɛq'l* regel; ik. *ˈbön·ljɛqi* 'börnelegende' (legetöj), *bɛq* beg, *ˈsgøl·sdɛq'ər* 'skyllesteger' (kvinde, der vasker op ved gilde); flt. *ˈka.ðljɛqər* kabelejer, *ˈtuljɛqər* 'tulleleger' (hvid okseöje).

c) forved *l*: No. hak. *paˈnɛləŋ* panel; huk. *ˈfOr·djɛl* fordel; ik. *kaˈnɛl'* kanel, *wanˈjɛl'i* evangelium eller huk. *wanˈjɛl'm*. Tillo. *mjɛlə* melet.

d) forved *n*: Tillo. *bjɛnərə* benet, *-bjɛnt* -benet, *sdjɛnərə* stenet.

e) forved *r*: No. huk. *koˈmɛr'i* komedie, *maˈtɛr'i* materie; ik. *ʀeˈmɛr'i* remedie, alle fremo. Tillo. *ljɛr·ə* leret.

f) forved *s*: Tillo. *bjɛsk* besk, *mjɛst* mest, *fljɛst* flest.

g) forved *t*: Tillo. *-ɧɛt* -hedet f. eks. *ˈåpɧɛt* ophedet.

ε svarer til rm.-s korte e: § 149.

a) i udlyd: No. ik. *lε* led, *bε* bed.

b) forved *q*: No. huk. *sdʀεq·l* strigle. Uo. *sdʀεq·l* strigle.

c) forved *g*: Tillo. *sdʀεgs* striks.

d) forved *k*: No. ik. *dʀεkls* drikkelse.

e) forved *l*: No huk. *sqεl'əŋ* skilling. Uo. *sqεləŋ* skillinge. Tillo. *sqεl·pə·* 'skildpaddet' (af skildpaddens skjold).

f) forved *l* + *ʃ*: No. ik. *mεlʃ* milt, *sqεlʃ* skilt.

g) forved *n*: No. huk. *sqεn·* skinne. Uo. *sqεn·* skinne.

h) forved *r*: Uo. *εr·ə* irre (opirre).

i) forved *s*: Uo. *ʀεsl* 'redsle' (göre rede).

j) forved *t*: No. hak. *klεt* klit; huk. *klεt* 'klit' (ɔ: klinte); ik. *fjεt* fedt, *fjεtəˈʀiʃ* fedteri. Tillo. *fjεtə* fedtet.

k) forved *ʃ*: No. ik. *dεʃ* digt, løgn. Tillo. *ˈʀεʃdi* rigtig. Bio. *ˈʀεʃdənåk* rigtignok.

ε svarer til rm.-s korte i: § 150.

a) i udlyd: No. ik. *bε* bid, *slε* slid, *wε* vid, *wʀε* vrid.

b) forved *q*: No. ik. *sbεq'ər* spiger. Uo. *sbεq·ər* spigre, *smεq·ər* smigre.

c) forved *g*: No. huk. *jεgt* gigt.

d) forved *j*: No. hak. *blεjś* blis.

e) forved *l*: No. hak. *ʃcεləŋ* killing. Uo. *ȷ̧εl·s* hilse = *ȷ̧εlsən* hilsne.

f) forved *s*: No. ik. *bjεsl* bidsel. Uo. *bjεsl* bidsle.

g) forved *t*: No. ik. *ˈpåhεt* påhit.

Anm. 1. Om ε's fremkomst ved brydning se henvisningerne § 314.

Anm. 2. Forved stavelsedannende *l* forekommer stundum et utydeligt ε; for at undgaa fejllæsning har jeg oftest udeladt det, f. eks. *tʀem·l, aŋ·l* osv.

Langt e (e· og eʾ).

e· eller eʾ svarer til rm.-s lange e: § 151.

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. hak. *sweʾ* sved, *we·* hvede; huk. *be·* bede, *bʀe·* bredde, *sgʀe·* 'skrede' (ɔ: slå); ik. *meʾ* med (også: *meʾj*). Uo. *swe·* svede, *bʀe·* brede, *ʀe·* rede, *sbʀe·*

sprede. Tillo. *bʀe'* bred, *ʀe'* red (lige til), *sgʀe'* skred (glat, falsk), *gʀe·* 'gredig' (grådig, gærrig), *le·* ledig, *ʀe·* rede, *swe·ən* sveden.

b) forved *ƀ*: No. hak. *gʀe·ƀəŋ* grebning (hank); huk. *gʀe'ƀ* greb; ik. *ʀe'ƀ* reb.

c) forved *d* i fremo.: Tillo. *ˈne·dʀi* nedrig, *ˈsne·di* snedig, *ˈne·dər-* neder-.

d) forved *q*: No. hak. *sdʀe'q* streg, *twe'q* tveg, *ne·qər* neger; huk. *ble'qən* ble, *ˈble'qsåt* blegsot, *ˈsle·qfʀɛ* slegfred; ik. *hwe'q* 'hveg' (tvivl), *kne'q* 'kneg' (knæk); flt. *sle'q* 'sleg' (rap), *ˈa·ƀkatˌsdʀe·qər* abekattestreger. Uo. *be·q* bege, *hwe·q* hvege, *sle·q* 'slege' (kærtegne), *ble·q* blege. Tillo. *ble'q* bleg, *sdʀe·qərə* streget, *sle'q* 'sleg' (indsmigrende), *be·qə* beget.

e) forved *k*: No. hak. *sne·kər* snedker. Uo. *sne·kər* snedkre.

f) forved *l*: No. huk. *ˈʀe·ləhɛ* redelighed. Tillo. *ʀe·lə* redelig.

g) forved *n*: Tillo. *ˈe·ni* enig, *ˈme·ni* menig. Bio. *ˈOl'sde'ns* ell. *ˌOl'sdeləŋənˈsde'ns* 'alstedeligenstedens' (altid).

h) forved *r*: No. huk. *hwe·r* hvere (hvirvelvind). Uo. *hwe·r* 'hvere' (hvirvle), *ble·r* 'bledre'. Tillo. *gne·rə* 'gnedret' (gnidret).

i) forved *s*: Tillo. *sle'sk* slesk.

j) forved *t*: No. huk. *be't* bet, *kaˈʀe't* karet, *maŋˈne't* magnet; ik. *seŋˈne't* signet, alle fremo. Tillo. *be't* bet, *ˈkne'təns* 'knetens' (pyntelig).

k) forved *w*: Tillo. *ˈe·wi* evig.

§ 152. **e· svarer til rm.-s korte e:**

a) forved *n*: Bio. *ę·n* ell. *e·n* inden.

b) forved *r*: Uo. *gle·r* 'gliddre', *kwe·r* kvidre.

c) forved *l*: Bio. *ę·lə* ell. *e·lə* 'indelig' (langt inde, også: *ę.jlə*).

d) forved *s*: Uo. *pe·s* pisse. Bio. *ę·sdər* ell. *e·sdər* ingensteder (også: *ę.jsdər*).

§ 153. **e· eller e' svarer til rm.-s lange æ:**

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. huk. *gle·* glæde, *gle·* 'glæde' (ɔ: glente), *sle·* slæde; ik. *kle·* klæde, *e·* æde (også: *i·ə* § 183). Uo. *hwe·* 'hvæde' (ɔ: hvæsse), *gle·* glæde, *bʀe·* 'bræde' (smelte), *kne·* 'knæde' (ælte dej), *kle·* klæde, *sde·* stæde (fæste folk), *tʀe·* træde.

b) forved *q*: No. hak. *he'q* 'hæg' (krog), *kle'q* 'klæg' (bremse),

se'q 'sæg', skældsord, *'kwe·qi* 'kvægen' (ɔ: neglerodskødet); huk. *sge·q* 'skæge' (hönserede), *e'q* æg (på skæreredskaber), *we'q* væg; ik. *kle'q* klæg (sand), *kwe'q* 'kvæg' (ɔ: fårets yver), *sge'q* skæg, *e'q* æg (fugleæg); flt. *fle'q* flæg, *kwe·qər* 'kvæger' (bundfældet gær). Uo. *e·q* 'ægge' (rejse fladtörv). Tillo. *kle'q* klæg, *sge·qə* skægget.

c) forved *k*: No. huk. *pʀe·kən* prædiken. Uo. *pʀe·k* prædike.

d) forved *l*: Tillo. *gle·lə* glædelig.

e) forved *m*: No. huk. fremo. *'pʀe'mi* præmie.

f) forved *r*: No. hak. *be·rəŋ* bedring; huk. *ble·r* blære, *få'be'rəŋ* forbedring; ik. *le'r* læder, *'we·rli* vejrlig, *we'r* vejr. Uo. *be·rəs* bedres, *we·rəs* vejres, *be·r* bedre. Tillo. *be·r* bedre.

e· **eller** *e'* **svarer til rm.-s korte æ:** § 154.

a) i udlyd: No. huk. og ik. *le·* leje.

b) forved *n*: No. hak. *de'n* degn.

c) forved *r*: No. hak. *we·r* vædder. Uo. nut. *ple'r* plejer.

d) forved *s*: No. hak. *ʀe·səŋ* rejsning; ik. *me·sk* menneske. Uo. *ʀe·s* rejse (i vejret). Tillo. *me·sgələ* menneskelig.

Anm. Der er omtrent en lignende forskel mellem langt og kort *e* som imellem langt og kort *o*; det lange *e* (*e·* og *e'*) er vist lidt höjere end det korte; undtagelse er: no. og uo. *sne·kər* snedker, snedkre, no. *pʀe·kən* prædiken og uo. *pʀe·k* prædike, altså ordene med stammeudlyden *k*, fremmedord.

Halvlangt *e* (*e.* og *e'*).

A. Uden nasalering.

e. **eller** *e'* **svarer til rm.-s korte e (oftest skrevet i):** § 155.

a) forved *ƀ*: No. huk. *ʀe.ƀ* ribbe, *kne.ƀl* 'knible'; ik. *fle'ƀər* 'flibber' (mund), *pe'ƀər* peber, *'ʀe'ƀlsbjən* ribben. Uo. *be.ƀl* 'bible', *de.ƀl* 'dible', *dʀe.ƀl* 'drible', *kne.ƀl* kneble, *kʀe.ƀl* krible, *se.ƀl* 'sible'.

b) forved *k*: No. huk. *be.k* 'bikke', skældsord, *bʀe.k* brikke, *kʀe.k* krikke, *le.k* 'likke' (ɔ: mund), *me.k* 'mikke', vanskelighed, *pʀe.k* prikke, *sge.k* skik, *sdʀe.k* strikke, *sde.k* stikke; flt. *he.k* hikke. Uo. *fle.k* flikke, *he.k* hikke, *kle.k* klikke, *kne.k* knikke, *le.k* 'likke' (röre med tungen, slikke), *ne.k* nikke, *pe.k* pikke, *pʀe.k* prikke,

sge.k skikke, *sle.k* slikke, *sde.k* stikke, *swe.k* svıkke (sejl på mølle), *we.k* vinke, *wʀe.k* vrikke.

c) forved *p*: No. huk. *pʀe.p* 'prippe' (mave, småbörns), *sdʀe.p* strippe, *we.p* vippe. Uo. *fe.p* fippe, fare, *gle.p* glippe, *he.p* 'hippe' (flytte lidt), *kle.p* klippe, *kne.p* knippe, *ne.p* nippe, *ʀe.p* 'rippe' (ræbe), *swe.p* svippe, *tʀe.p* trippe, *we.p* vippe, *wʀe.p* vrippe.

d) forved *r*: No. huk. *hve.rl* hvirvel. Uo. *fe.rk* firke, *kne.rk* knirke, *le.rk* lirke, *we.rk* virke, *hve.rl* hvirvle, *swe.rp* svirpe. Tillo. *pe.rkən* 'pirken' (tör, vissen).

e) forved *s*: No. hak. *ne.s* nisse; huk. *le.s* lidse, *ʀe.s* ridse, *tʀe.s* tridse, *ʀe.sp* rispe, *swe.sk* sveske, *le.st* liste. Uo. *de.sk* diske, *fe.sk* fiske, *fʀe.sk* friske, *hve.sk* hviske, *pe.sk* piske, *te.sk* tiske, *we.sk* viske, *dʀe.st* driste, *fʀe.st* friste, *le.st* liste, *me.st* miste, *wʀe.st* vriste, *he.s* hidse, tørste, *ʀe.s* ridse, *tʀe.s* tridse.

f) forved *t*: No. huk. *fe.t* 'fitte', vulva, *fʀe.t* fritte, *gne.t* 'gnitte' (lille smule), *me.t* midte, *sne.t* snitte. Uo. *ble.t* 'blitte', *fe.t* 'fitte' (gnie sammen), *fʀe.t* fritte, *gne.t* 'gnitte', *kwe.t* kvitte, *ne.t* nitte, *sme.t* smitte, *sne.t* snitte, *sble.t* splitte, *sbʀe.t* 'spritte' (sparke, spanke), *sdʀe.t* stritte (stænke), *swe.t* 'svitte' (smutte).

g) forved *ʃ*: No. huk. *se.ʃ* sigte; ik. *se.ʃ* sigte. Uo. *se.ʃ* sigte, *swe.ʃ* svigte.

§ 156. *e.* **eller** *e'* **svarer til rm.-s lange e:**

a) forved *ƀ*: No. huk. *fe'ƀər* feber.

b) forved *j*: No. hak. *wʀe.j* vrede, *sne'j* sne; huk. *sne'js* snes; ik. *ˈwʀe.jsgaƀ* vredskab (vrede). Uo. *sbe.j* spege (kød), *sme.j* smedde. Tillo. *sne.jərə* sneet, *sbe'j* spe (vred), *wʀe'j* vred.

§ 157. *e.* **eller** *e'* **svarer til rm.-s korte æ:**

a) forved *ƀ*: Uo. *be.ƀər* bævre, *ne.ƀəs* næbbes. Tillo. *ne.ƀə* 'næbbet' (fremtalende, snaksom).

b) forved *j*: No. hak. *de'j* dej. Tillo. *de.jərə* dejet.

c) forved *r*: No. ik. *hve.rkən* hverken (hvergarn).

§ 158. *e.* **svarer til rm.-s lange i:**

forved *j*: No. ik. *de.j* dige. Uo. *ˈę.jˌde.j* inddige.

e. svarer til rm.-s korte ø: § 159.

a) forved *p*: Uo. *de.p* dyppe, *dʀe.p* dryppe, *e.p* yppe.
b) forved *s*: Uo. *ʀe.st* ryste.

e. svarer til rm.-s korte u: § 160.

No. huk. *ˈde.jsme.t* digesmutte.

Anm. 1. Nogle hak.-ord på *p*, *sk* og *st* har halvlangt *e* i flt. § 353. Tillo. med halvl. *e* i flt. se § 505.
Anm. 2. Bio. *ˈte.ˌmæ* tilmed, *ˈwe.ˌjæn·sdər* 'vedgænster' (straks).

B. Nasaleret *e* (*ę*).

ę. eller ę' svarer til rm.-s korte e (skrevet i): § 161.

No. hak. *pę'j* pind, *tę'j* 'tind' (tand i rive, harve), *sblę'j* splint, *bę.jəŋ* binding, *sbę.jəŋ* spinding, *pʀę'js* prins, *wę.jl* 'vindel' (foder til et eller to kreaturer), *bę.jər* binder, *fę.jər* finder; huk. *fę.j* finne, *hę.j* hinde, *kwę'j* kvind, *wę'j* vind, *pę.js* pinse, *tʀę.js* trinse, *mę.jls* mindelse; ik. *bę'j* bind, *mę.j* minde, *sę'j* sind, *sgę'j* skind, *sbę'j* spind, *wę.jə* vindue, *bę.jwærk* bindeværk (strikketöj). Uo. *bę.j* binde, *fę.j* finde, *lę.j* 'linde', *mę.j* minde, *pę.j* pinde, *sbę.j* spinde, *swę.j* svinde, *twę.j* tvinde, *wę.j* vinde, *wę.j* vinde (lufte), *beˈsę.j* besinde, *kʀę.js* krinse, *wę.jl* 'vindle' (lægge hø eller halm sammen til et ell. to kreaturer). Tillo. *blę'j* blind, *lę'j* lind, *tʀę'j* trind, *wę'j* vind, *pę.jərə* pindet, *mę.jər* mindre, *ę.jlə* 'indelig' (langt inde), *ę.jər* indre, *ę.jəst* inderst, *eˈwę'jələ* evindelig, *sdę'j* 'stind', *fåˈwę'jələ* forvindelig. Bio. *ę'j* ind, *ę.j* inde, *ˈalˌmę'jələ* 'almindelig' (indtrængende, ligefrem).

ę. eller ę' svarer til rm.-s korte æ (ofte skrevet e): § 162.

No. hak. *ƫcę.jər* kender; huk. *bę'jl* bændel, *ƫcę'jls* kendelse (kende, smule), *beˈƫcę'jls* bekendelse; ik. *ˈƫcę.jsgað* kendskab. Uo. *ƫcę.j* kende.

Anm. *mę.jsk* eller *mę·sk* eller *me·sk* menneske, *ˈmę.jnæt* midnat, *tę'j* tiende.

Kort *e*.

A. Uden nasalering.

§ 163. *e* **svarer til rm.-s korte e (ofte skrevet i):**

a) i udlyd: No. huk. *sme* smed.

b) forved *b*: No. flt. *ʀebs* ribs. Tillo. *knebs* knibsk.

c) forved *f*: Uo. *sgʀefl* 'skrifle' (skrabe huden af), *swefl* 'svifle' (spilde tiden).

d) forved *g* + *s* eller *t*: No. huk. *plegt* pligt, *ˈusegt* udsigt; flt. *kʀusiˈfegsər* 'krusifikser' (kruseduller). Tillo. *fegs* fiks (net), *ˈplegti* pligtig, *ˈwegti* vigtig, *-segti* -sigtig, f. eks. *fåˈsegti* forsigtig. Formerne er fremmede.

e) forved *q*: No. hak. *heq'l* hegle, *pʀeq'l* 'prigl', pig, *teq·ər* tigger, tæge; ik. *feq'l* 'figl' (uredelighed, kneb). Uo. *leq·* ligge, *teq·* tigge, *feq·l* 'figle', *pʀeq·l* 'prigle'.

f) forved *k*: No. hak. *klek* 'klik' (ɔ: plet), *knek* 'knik' (knibe), *pekər* 'pikker' (brolægger), *slekər* slikker, *sdekər* stikker, *sdekləŋ* stikling; huk. *fabəˈʀek* fabrik; ik. *blek* blik (öjekast; af metal), *nek* nik, *slek* slik, *sdek* stik, *wek* vink. Flt. *bön·pʀekər* 'börneprikker' (kokopper). Uo. *wekl* vikle, *sekər* sikre. Tillo. *kwek* kvik, *wek* 'vik' (ɔ: kvik), *beˈfekə* 'befikket' (ɔ: befippet), *pʀekən* prikken, *pʀekərə* prikket, *sekər* sikker, *sdekən* 'stikken' (tvær, egensindig). Bio. *ˈsdek iˈmO* stik imod.

g) forved *l*: No. hak. *dʀeləŋ* 'drilling' (uldtöje), *sgeləŋ* skilning, *sgʀeləŋ* skrilling, *sdeləŋ* stilling, *tʀeləŋ* trilling, *tweləŋ* tvilling, *delk* dilk, *sdelk* stilk; huk. *gʀel·* grille, *pel·* pille, *beˈsdel'əŋ* bestilling, *sdel·hɛ* stilhed; ik. *sbel* spil, *belə* billede, *ˈsel·ki* silke, *welsdər* 'vilster' (skældsord for kvinde). Uo. *bel·* 'bille' (møllesten), *dʀel·* drille, *pel·* pille, *sgel·* skille, *sgʀel·* 'skrille', skrælle, *sbel·* spille, *sdel·* stille, *beˈsdel·* bestille, *melən* mildne, *drelər* 'drilre', *gnelər* 'gnildre', *knelər* 'knildre', *kʀelər* krille, *pel·k* pilke, *bel·p* 'bilpe', skvulpe. Tillo. *sdel·* stille, *lelə* lille, *gnelərə* 'gnildret', *sdel·kərə* stilket, *ˈsgelafə* 'skilagtig' (uenige).

h) forved *m*: No. hak. *fems* 'fims', fis, *flems* 'flims' (hinde på mælk), *tems* timse, *sdʀem'l* strimmel, *tem·ləŋ* 'timling' (fingertut); huk. *hem'l* himmel, *wʀem'l* vrimmel, *wempl* vimpel, *jem'ər* 'gimmer' (hunfår), *filiˈjem·p* 'fillegimpe', kvind. øgen.; ik. *sgem'l* skimmel, *sdem'l* 'stimmel' (om såld), *ˈhemərʀiq* himmerig,

ˈjeməlam gimmerlam. Uo. *ʀem·* 'rimme' (om heste), *glemər* glimre, *memər* mimre, *dʀem·s* 'drimse', *ɟcem·s* kimse, *tem·s* timse, *em·l* 'emle' (manipulere), *dem·l* 'dimle' (ymte om), *hem·l* himle, *ƕem·l* hvimle, *sgem·l* skimle, *sdem·l* stimle, *swem·l* svimle, *tʀem·l* trimle, *pem·p* pimpe, *glem·t* glimte. Tillo. *fem'* 'fim' (pyntelig), *gʀem'* grim, *ɟcemsk* 'kimsk', *sempl* simpel, *ˈlem'-* 'lim'- f. eks. *ˈlem'beˌsgit* overmåde snavset, *ƕems* hvims, vims, *tʀem'l* 'trimmel', trivelig. Bio. *em'ər* immer, fremo.

i) forved *n*: No. hak. *pen'ək* pinnik, *wen'ək* 'vinnik' (lille vims mand), *henəŋ* hedning, *wʀen·sgər* vrinsker; ik. *ten* tin, *len'* 'lin' (given efter), flt. *sen'ər* 'sinner' (kæruld). Uo. *fåˈten·* fortinne, *len·* linde, *tenər* tindre, *fen·sdər* finstre, *wʀen·sk* vrinske. Tillo. *lenə* 'linnet', smidig, *len'* 'lin' (slap), *ˈe·qənˌsen'di* egensindig, fremo., *alˈmen'dəli* almindelig, fremo.

j) forved *ŋ*: No. hak. *beŋ'* 'bing', *ʀeŋ'* ring, *weŋ'* vinge, *feŋ'ər* finger, *bʀeŋk* brink, *deŋs* 'dings', øgen., *beŋ'l* bingel, *wʀeŋ'l* 'vringel', *deŋ·kl* 'dinkel', øgen., *teŋ·əsdən* tingest, *kleŋ·knəŋ* klinkning, *sweŋ·nəŋ* svingning; huk. *bʀeŋ·* bringe, *tweŋ·* tvinge, *teŋ'* ting, *kleŋ·k* klinke, *seŋ·k* sinke, *weŋkl* vinkel, *kʀeŋ·l* kringle, *ˈbo·qˌfeŋ·k* bogfinke, *pærməˈdeŋkl* perpendikel; ik. *sbʀeŋ'* spring, *sdeŋ'* sting, *sweŋ'* sving, *teŋ'* ting, skældsord, *meŋk* 'mink', *sweŋ'l* svingel, *ʀeŋkl* 'rinkel', *sgaˈbeŋkl* skabilken, øgen.; flt. *feŋ·kər* finker, *sbʀeŋklər* 'sprinkler'. Uo. *bʀeŋ·* bringe, fremo., *ʀeŋ·* ringe, *sweŋ·* svinge, *teŋ·* tinge, *feŋ·ər* fingre, *kleŋ·ər* klingre, *sgeŋ·ər* skingre, *sleŋ·ər* slingre, *bleŋ·k* blinke, *kleŋ·k* klinke, *meŋ·k* 'minke', *peŋ·k* 'pinke', *ʀeŋ·k* rinke, *seŋ·k* sinke, *ƕeŋkl* 'hvinkle', kny, *deŋkl* 'dinkle' (dingle), *ʀeŋkl* 'rinkle', *deŋ·l* dingle, *ƕeŋ·l* 'hvingle', *ʀeŋ·l* ringle, spille klink, *seŋ·l* 'single', *sweŋ·l* svingle, *wʀeŋ·l* 'vringle', *sbʀeŋ·* springe, *sweŋ·* svinge, *tweŋ·* tvinge. Tillo. *ʀeŋ·* ringe, *ʀeŋ·ə* 'ringet' (broget, om kreaturer), *fleŋk* flink, *kleŋ·kə* klinket, *sbeŋkl* spinkel, *-feŋərə* -fingret.

k) forved *ɲ* + *ɟ*: No. huk. *sgeɲɟ* 'skint', øgen., *fåˈseɲ·ɟƕs* 'forsindethed' (arrigskab); ik. *fleɲɟ* flint, *teɲ·ɟ* tinte, *weɲɟər* vinter. Uo. *sbleɲɟrəs* splintres, *ˈø.wəˌweɲɟər* overvintre. Tillo. *teɲ·ɟə* tintet, *weɲɟələ* vinterlig, *fåˈseɲ·ɟ* 'forsindet' (egensindig, vred), *ˈom·seɲɟ* omsindet, *ˈɛ·msgeɲɟ* ömskindet, *seɲ·ɟ* sindet. Bio. *eɲɟ* ikke, intet (også: *iɲɟ*).

l) forved *p*: No. hak. *flep* flip, *snep* snip; huk. *knepl* knippel; ik. *hep* 'hip', hib, *klep* klip, *nep* nip, *swep* svip, *knep* knippe; flt.

kneplənər kniplinger. Tillo. *hvep* 'hvip', *nepər* 'nipper', net, *wrepən* vrippen, *-fepə* -fippet, *-hepə* hippet.

m) forved *r*: No. huk. *snerkl* snirkel; ik. *swerp* svirp. Uo. *per·ə* 'pirre' (ɔ: drille).

n) forved *s*: No. hak. *desk* disk, *fesk* fisk, *sbes* spids, *kwest* kvist, *wesk* visk, *wesgər* visker, *fesgər* fisker, *fresdər* frister; huk. *rest* rist, *frest* frist, *fresdls* fristelse, ˈ*weshe* vished; ik. *ses* sirts, *wrest* vrist. Uo. *fesl* 'fisle', *hvesl* hvisle, *sbesgən* 'spidskne' (splidse). Tillo. *wes* vis, *fresk* frisk, *sbesk* spids, ˈ*dresdi* dristig, ˈ*lesdi* listig, *kresdələ* ell. ˈ*kresdəli* kristelig. Bio. ˈ*wesnåk* vistnok, *des-des* eller *es-es* des-des.

o) forved *t*: No. hak. *bletən* 'blitting', *dretlən* 'dritling', drittel, ˈ*swetren* 'svittring'; huk. *blet* 'blit', *netl* 'nittel' (myg); ik. *snet* snit, *sdret* 'strit' (stænk), ˈ*betəkon* 'bittekorn' (smule). Tillo. *kwet* kvit, *sdret* 'strit' (fin, net), *betə* bitte (lille), *betər* bitter, *metər* midtre, *metəst* midterst, *sgret* 'skridt' (ɔ: glat, om føret), *snetərə* 'snittet', *wetələ* vitterlig, *pjɛ*ˈ*netən* 'pernitten' (smålig). Bio. *met* midt, ˈ*metwɛjs* midtvejs.

p) forved *f*: No. huk. *swef* svigt, pusterum. Bio. ˈ*efons*, *efəns* ell. *efəs* ikkuns.

§ 164. **e svarer til rm.-s lange æ:**

a) forved *b*: No. ik. *neb* næb.

b) forved *p*: No. hak. *lep* læbe (hos menneske).

c) forved *s*: No. huk. *hvesl* væsel.

§ 165. **e svarer til rm.-s korte æ:**

a) forved *q*: Uo. *deq·* dægge, *seq·l* 'sægle' (savle).

b) forved *l*: Uo. *mel·* melde.

c) forved *m*: No. hak. *rem'* rem; huk. *trem·* tremme, *få*ˈ*nem'ls* fornemmelse; ik. *lem'* lem (på levende væsen), *sdemp* stempel. Uo. *få*ˈ*nem·* fornemme. Tillo. *slem'* slem, flov.

d) forved *n*: Tillo. *wen·sdər* venstre.

e) forved *ŋ*: No. huk. *jeŋ·* gænge, *be*ˈ*teŋkls* 'betænkelse' (ɔ: betænkning), *be*ˈ*teŋknəŋ* betænkning; ik. *heŋsl* hængsel. Uo. *heŋ·* hænge, *teŋ·k* tænke. Tillo. *jeŋs* gængs, *teŋ·kələ* tænkelig.

f) forved *ŋ* + *f*: No. hak. *sgrenf* skrænt; huk. *glen·f* 'glænte' (falsk, indsmigrende kvindfolk). Uo. *glen·f* 'glænte' (om kvinde:

ndsmigre sig ved mænd), *heŋ·ƒ* hente, *sgʀeŋ·ƒ* 'skrænte' (glippe), *weŋ·ƒ* vente.

e **svarer til rm.-s lange i:** § 166.

Tillo. *ʀemələ* rimelig.

e **svarer til rm.-s korte i:** § 167.

a) forved *l*: No. hak. *beləŋ* billing, *meləŋ* milding (om vejret); huk. *sel'* sild; ik. *sbel'* spild. Uo. *ę̜jbel·* indbilde. Tillo. *mel'* mild, *snel'* snild, *ˈę̜jbelsk* indbildsk, fremo.

b) forved *l̜* + *ƒ*: No. hak. *fel̜ƒ* filt, *del̜ƒər* 'dilter', øgen.; ik. *fel̜ƒəˈʀiƒ* filteri. Uo. *pel̜ƒər* 'piltre' (trave småt). Tillo. *fel̜·ƒərə* filtet, *del̜·ƒərə* 'diltet' (ɔ: pjaltet, klodset).

c) forved *n*: No. huk. *lenəs* linje.

d) forved *ŋ*: No. huk. *walˈseŋ'nls* velsignelse.

e) forved *s*: No. hak. *pesk* pisk. Tillo. *tʀest* trist, *hesi* hidsig. Bio. *hes* hist.

e **svarer til rm.-s korte ö:** § 168.

forved *m*: No. hak. *semər* svömmer, *sem·nəŋ* svömning, *tem·rər* tømrer; ik. *tem'ər* tömmer. Uo. *sem·* svömme, *fåˈsem·* forsömme, *temər* tömre.

e **svarer til rm.-s korte ø (oftest skrevet y):** § 169.

forved *l*, *m* og *p*: No. hak. *sdem·pər* stymper; ik. *dep* dyp, *depls* dyppelse, *dʀep* dryp. Flt. *sel'ə* 'sølle' (til væv).

Anm. *e* er bortfaldet i *wanˈjɛl'm* eller *wanˈjɛl'i* evangelium.

B. Nasaleret *e* (*ę̜*).

ę̜ **svarer til rm.-s korte e (skrevet i):** § 170.

No. ik. *bę̜jsl* bindsel, *mę̜jsl* mindsel, *wę̜jsl* vindsel. Tillo. *mę̜jst* mindst.

Halvlangt *i̜* (*i̜·* og *i̜'*).

(*i̜·*, *i̜'* forekommer kun i forbindelse med et efterfølgende *j*).

i̜·j **eller** *i̜'j* **svarer til rm.-s lange i:** § 171.

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. hak. *swi̜·j* svie, *sdi̜·j* stige, *mi̜·j* 'mide' (ɔ: tyrens og vædderens avlelem), *fʀi̜'jər* frier,

gnį'jər gnier, *wʀį.jər* vrider; huk. *'fʀį.jђɛ* frihed, *hwį.j* hvide, *kwį.j* kvie, *sį.j* side, *sdʀį'j* strid. Uo. *bį.j* bie, *lį.j* lide, *swį.j* svide, *tį.j* tie, *snį.j* 'snide', skære, *wį'j* vie, *sgį.j* skide, *smį.j* smide, *dį'j* die, *ʀį.j* ride, *sgʀį.j* skride, *wʀį.j* vride, *glį.j* glide, *wį.jən* 'vidne' (udvide).

b) forved *ƀ*: No. hak. *sdʀį'jƀ* stribe; huk. *knį.jƀ* knibe, *pį.jƀ* pibe, *wį.jƀ* vibe. Uo. *hį.jƀən* 'hibne', hive, *knį.jƀ* knibe, *pį.jƀ* pibe, *snį.jƀ* 'snibe' (sove), *gʀį.jƀ* gribe, *slį.jƀ* slibe. Tillo. *pį.jƀərə* pibet, *sdʀį.jƀərə* stribet, *knį.jƀən* 'kniben' (ɔ: gærrig), *'pį.jƀ,O·ƀən* 'pibeåben' (ɔ: vidåben).

c) forved *d* (i fremo.): Tillo. *'smį.jdi* smidig, *'sdʀį.jdi* stridig.

d) forved *l*: No. hak. *dʀį'jl* 'dril' (klinkerens boreredskab), *fį'jl* fil, *pį'jl* pil, penis, *į.jləŋ* iling; huk. *hwį.jl* hvile, *į.jl* igle, *ʄcį.jl* kile, *mį.jl* mile, *sgʀį.jl* 'skrile' (indsmigrende kvindfolk), *sbį.jl* spile, *ʀį'jl* ril, *sdį'jl* stil, ordning, *twį'jl* tvivl, *wį'jls* vielse, vidde; ik. *hwį'jl* hvil, *smį'jl* smil, *'dʀį.jlbor* drilebor, *fi'tʀį'jl* vitriol. Uo. *dʀį.jl* drile, *fį.jl* file, *gʀį.jl* 'grile', grine, *į.jl* 'ile' (om lummervarme), *ʄcį.jl* kile, *sbį.jl* spile, *sdį.jl* stile, *hwį.jl* hvile, *smį.jl* smile, *twį.jl* tvivle.

e) forved *m*: No. hak. *lį.jm* lime, kost, *ʀį'jm* rimfrost; huk. *gʀį.jm* grime, *sį.jm* sime, *tį.jm* time, fremo.; ik. *lį'jm* lim, *ʀį'jm* rim (i vers), *slį'jm* slim, *gʀį.jm* 'grime' (sod af kul). Uo. *lį.jm* lime, *ʀį.jm* rime, *slį.jm* slime. Tillo. *gʀį.jmə* grimet, *slį.jmərə* slimet.

f) forved *n*: No. hak. *klį.jnəŋ* klining; huk. *pį.jn* pine, *ʀo'sį'jn* rosin, *tær'mį'jn* termin, *ka'nį'jn* kanin; ik. *klį'jn* 'klin' (ɔ: prygl), *sgʀį'jn* skrin, *swį'jn* svin, *wį'jn* vin, *do'sį'jn* dusin, *la'tį'jn* latin, *tærpən'tį'jn* terpentin; flt. *tʀe'kį.jnər* trikiner, *medə'sį'jnər* medicin. Uo. *hwį.jn* hvine, *ʄcį.jn* 'kine' (ɔ: kige), *pį.jn* pine, *swį.jn* svine, *tʀį.jn* trine, *bal'bį.jn* 'balbine' (haspe garn på tene). Tillo. *lį'jn* lin, blød.

g) forved *r*: No. hak. *ʀa'pį'jr* 'rapir' (ɔ: lang, tynd mand), *sbį.jrəŋ* spiring; huk. *flį.jr* flire, *lį.jr* lire, *sbį.jr* spire, *swį'jr* svir; ik. *sbį'jr* spir, *pa'pį'jr* papir; flt. *klį'jr* klid. Uo. *fį.jr* fire, *flį.jr* 'flire', le uskönt, *sbį.jr* spire, *swį.jr* svire. Bio. *om'sį'jr* omsider.

h) forved *s*: No. hak. *wį.jsər* viser; huk. *wį.js* vise, *ʄcį.jst* kiste, *'wį.jsdom* visdom. Uo. *flį.js* flise, *fį.js* fise, *få'lį.js* forlise, *gʀį.js* grise, *pʀį.js* prise, *wį.js* vise, *į.jsən* 'isne' (snappe

efter vejret). Tillo. *pʀi.jsələ* priselig, *wi.jsələ* viselig, *i.jsnəndə* isnende, fremo.

i.j eller i'j svarer til rm.-s lange e: § 172.

a) i udlyd: Uo. *sgi'j* ske.
b) forved *l*: No. hak. *tci.jl* kedel. Tillo. *'u.j,si'jlə* undselig.
c) forved *n*: No. ik. *ji'mi'jnsgað* 'gemenskab' (samkvem). Tillo. *ji'mi'jn* 'gemen' (ɔ: jævn, nedladende i omgang), *i.jn* egen.
d) forved *r*: No. hak. *bʀekə'di'jr* 'brigader' (myndig, brutal mand); ik. *ko'ti'jr* kvarter. Tillo. *pʀeðələ'gi'jrə* privilegeret, *sdaðə'li'jrə* 'stabeleret' (solid, velstående, om en mand eller kone). Se anm. 2 § 174.

i.j eller i'j svarer til rm.-s lange æ: § 173.

No. ik. *si'jð* sæbe, *basdə'li'jn* porcelæn. Uo. *si.jð* sæbe.

i.j eller i'j svarer til rm.-s korte i: § 174.

No. ik. *kʀi.j* kridt, *tʀi'jn* trin.

Anm. 1. Ved böjning kan *i'j* tabe stødet og blive til *i.j* se §§ 357, 372, jvf. 375.
Anm. 2. *-i.jr* og *-i'jr* forekommer = rm.-s -ere i mange, mest fremmede uo. (§ 673), f. eks. *a'gi'jr* agere, *sba'si.jr* spadsere osv.

Kort *i*.

(*i* forekommer kun i forbindelse med *j*.)

ij svarer til rm.-s lange i: § 175.

a) i udlyd: No. hak. *sgij* skid, *sdij* sti (fodsti); huk. *bij* bi, *flij* flid, *lij* lid, *ʀij* 'ri' (ɔ: passer), *sij* si, *sdij* sti (f. eks. fåresti), *smij* 'smid' (håndelag), *sempl'fij* 'simpelfi' ɔ: sempervivum (husløg, planter med tykke, saftige blade), *tij* tid; ik. *-'ʀij* -ri f. eks. *tywə'ʀij* tyveri, *kompij* 'kopi' (ɔ: levning, rest af noget), *se'nij* geni. Uo. *tij* 'ti' ɔ: tø, *fʀij* fri, *wij* vie, jvf. 171 a, *gnij* gnie, *sdij* 'sti' (ɔ: springe op), *kʀijəs* kriges. Tillo. *blij* blid, *hij* hvid, *so'lij* solid, *sdʀij* strid, *sij* sid, *wij* vid, *fʀij* fri. Bio. *få'bij* forbi.

b) forved *s*: No. hak. *ịʃs* is, *fịʃs* fis, *flịʃs* flis, *gʀịʃs* gris; huk. *pʀịʃs* pris, *wịʃs* vis, *aˈwịʃs* avis; ik. *ʀịʃs* ris, *beˈwịʃs* bevis, *fåˈlịʃs* forlis; flt. *ʀịʃs* 'ris' (ɔ: træer). Tillo. *beˈwịʃslə* bevislig, *wịʃs* vis.

§ 176. **ịʃ svarer til rm.-s korte i:**

No. huk. *kʀịʃ* krig. Bio. *hịʃər* 'hvitter' (hvornår).

§ 177. **ịʃ svarer til rm.-s lange e:**

Uo. *lịʃ* le, *sịʃ* se, *sgịʃ* ske. Tillo. *ʃcịʃ* ked.

§ 178. **ịʃ svarer til rm.-s korte e:**

Bio. *hịʃəsom* hvilketsom.

§ 179. **ịʃ svarer til rm.-s lange y:**

No. ik. *sbịʃ* spy.

Anm. *ịʃ* er = *ị'j* og bruges ofte i flæng dermed; man kan f. eks. høre både *wịʃ* og *wị'j* vie af samme person.

Langt *i* (*i·* og *i'*).

§ 180. **i· eller i' svarer til rm.-s lange e:**

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. hak. *hi·* hede (varme); huk. *hi·* hede (lynghede), *sgi'* ske, *i'* ed, *smi·* smedje, *beˈsgi'ən* besked; ik. *bi'* bed (ɔ: ophold), *li·əls* 'ledelse' (lede). Uo. *bi·* bede (i kro), *hi·* hedde, *li·* lede, *mi·* mede. Tillo. *fi'* fed, *hi'* hed, *li'* led, styg, *li·* 'lede' (ked), *beˈsgi'əns* 'beskedens' (fremtalende).

b) forved *q*: No. hak. *li'q* leg, *sdi'q* steg, *sdi·q* 'stege' (hede); huk. *ji·q* ege; ik. *ni'q* neg, *ˈji·qəˌtʀɛ'j* egetræ. Uo. *ji·q* ege (sætte eger i hjul), *ni·q* nege, *sdi·q* stege, *li·q* lege (på instrument).

c) forved *l*: No. hak. *di'l* del, *di·ləŋ* deling, *ˈhi·loŋ* 'helunge' (hedelong ɔ: hjejle). Uo. *di·l* dele, *hi·l* hele, *mi·l* mele. Tillo. *hi'l, hi·lə* hel, hele, *ˈhi·lsom* 'helsom' (let helet), *ˈdi·lsom* 'delsom' (let delt).

d) forved *n*: No. hak. *sdi'n* sten, *ti'n* ten, *sdi·nəŋ* 'stening' (slibning); ik. *bi'n* ben. Uo. *sdi·n* 'stene', slibe. Tillo. *si'n* sen.

e) forved *r̥*: No. hak. *li'r̥* leɾ (også ik.). Uo. *få'mi·r̥* formere. Tillo. *fli·r̥* flere, *mi·r̥* mere. Bio. *ni'r̥* ned, *mi·r̥* mere.

i· eller i' svarer til rm.-s lange i: § 181.

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. hak. *-bi·ər̥* -bider, *sli·ər̥* slider. Uo. *bi·* bide, *fi·* 'fide' (pröve på), *sli·* slide. Tillo. *ti·ə* 'tidig' (ɔ: sulten).

b) forved *ƀ*: Uo. *'ę̧j͵sgi·ƀ* indskibe.

c) forved *ƀ*: No. huk. *fi·qən* figen, *si·q* 'sige' (ɔ: dråbe). Uo. *i·q* = *hi·q* hige, *si·q* 'sige' (dryppe), *swi·q* svige, *sgʀi·q* skrige, *wi·q* vige, *sdi·q* stige, fremo. Tillo. *i·qən* 'igen' (som higer).

d) forved *l*: Tillo. *li·lə* eller *li·ələ* 'ledelig' (liderlig).

i· eller i' svarer til rm.-s korte i: § 182.

i udlyd, forved bortfaldet d: No. huk. *mi·* midde; ik. *wi·ən* vidne. Uo. *wi·ən* vidne, *si·* sidde, *smi·ən* 'smidne' (kline). Tillo. *mi·ər̥ə* middet, *kʀi'ən* 'kridden' (genstridig), *sgi·ən* skidden.

i· eller i' svarer til rm.-s lange æ: § 183.

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. huk. *hi'ər̥* hæder; ik. *i·ə* æde. Uo. *i·ə* æde.

b) forved *n*: Uo. *ti·n* tjene.

c) forved *r̥*: No. ik. *sgi·r̥* skære. Uo. *be'ji·r̥* begære, *sgi·r̥* 'skære' (rense), *ti·r̥* tjære. Tillo. *sgi'r̥* skær.

d) forved *s*: No. huk. *ni·s* næse. Uo. *ni·s* 'næse' (tilrettevise).

i' svarer til rm.-s korte æ: § 184.

Tillo. *si'l* selv.

Halvlangt *i* (*i.* og *i'*).

i. eller i' svarer til rm.-s korte i: § 185.

a) forved *k*: No. hak. *wi.k* 'vikke' (penis hos smådrenge).

b) forved *s*: No. huk. *bi.s* 'bisse' (lus). Uo. *fi.st* 'fiste', *hwi.st* hviste, *hwi.s* 'hvisse' (hysse), *ti.s* 'tisse' (pisse, i barnesproget).

c) forved *t*: No. huk. *wi.t* 'vitte' (vulva hos småpiger).

§ 186. **i. eller i' svarer til rm.-s lange i:**

a) forved *b*: No. huk. *bi'bl* bibel, *hi'bərt* 'hibert' (hivert, slag). Tillo. *be'gʀi'bən* gridsk, *be'gʀi'bələ* 'begribelig' ɔ: gridsk.

b) forved *w*: No. flt. *'si.wi* siv jvf. dog § 404.

§ 187. **i. eller i' svarer til rm.-s lange æ:**

Tillo. *be'ji'rlə* begærlig.

§ 188. **i svarer til rm.-s korte æ:**

No. huk. *sgi.p* skæppe. Uo. *sgi.p* skæppe.

Anm. Uo. på *k, p, s* og *sk* får kort *i* ved böjning §§ 706—8; halvlangt *i* forekommer endvidere i tillo. flt. § 505.

Kort *i*.

§ 189. **i svarer til rm.-s korte i:**

a) i udlyd: Bio. *hi* hvi, *ji* gid.

b) forved *b*: No. flt. *sdʀibs* 'stribs' (prygl).

c) forved *f*: No. hak. *sdift* stift (lidet söm); ik. *fif* fif, *sdift* stift (bispedømme). Uo. *sdifl* 'stifle' (ɔ: stræbe, skynde sig).

d) forved *q*: No. hak. *piq'* pig; huk. *bʀiq'* brig, *'bʀiq'əsdör* 'brigsdör' (kordör i kirke), *siq'* 'sig' (lille dal). Tillo. *piq'ərə* pigget.

e) forved *k*: No. huk. *jcikərt* kikkert, fremo.

f) forved *l*: No. hak. *il'* ild, *iləŋ* 'ilding' (brændsel), *hiləŋ* hvilling, *'wili* vilje, *il'ər* ilder, *jcilk* 'kilk' (mindre slæde); huk. *fa'mil'i* familie, *be'wil'əŋ* bevilling, *pil'ək* 'pillik' (krikke), *se'nili* chenille; ik. *jil'* gilde, *wil'* vild, *wil'sgab* vildskab, *fa'mil'isgab* familieskab, slægtskab; flt. *pe'sili* petersille. Uo. *il'* ilde, *jcilər* kildre, *jcil'k* 'kilke' (køre i lille slæde). Tillo. *il'* ilde, *wil'* vild, *'bili* billig, *jcil'ər* 'kilder' (som let kan kildres).

g) forved $l + j$: No. ik. *wilj* vildt. Tillo. *wilj* vild (som farer vild, fantaserer i vildelse), *iljər* ilter.

h) forved *m*: No. flt. *'tim'ian* timian, *'tim'ians,ɛ'jn* timiansegn (hedeegn).

i) forved *n*: Tillo. *hvinsk* hvinsk, *pinsk* pinsk (pinagtig).

j) forved *p*: No. hak. *tip* tip; ik. *pip* pip. Tillo. *pipər* 'pipper' (ɔ: kæk).

k) forved *s*: No. hak. *mis* mis (kat, et kortspil), *isəŋ* 'issing' (en slags flynder), *bisər* 'bisser', øgen., *kisər* 'kisser', øgen., *swisər* 'svisser', øgen., *sisdəŋ* sidstning; huk. *gnist* gnist, *tisl* tidsel, *basə'lisk* basilisk, *ʀe'sdis* 'restits' (justits); ik. *la'kʀis* lakrits, *fist* 'fist' (stænk, lille byge), *isdər* ister, *klisdər* klister. Uo. *gnisl* 'gnisle' (pibe), *gnisdər* gnistre, *klisdər* klistre, *tisi* 'tisse' (fnise), *'fisi* 'fisse' (ɔ: gnide). Tillo. *bisdər* bister, *hvisə* 'hvidset' (hvidagtig), *jisdən* gisten (læk), *knisk* 'knisk' (nærig), *po'lisk* polisk, *sist* sidst. Bio. *be'tis* betids (i tide).

l) forved *t*: No. hak. *sgitəŋ* skitting; huk. *mitən* 'mitten' (smule), *titl* titel, *pʀo'fit* 'profit' (se Feilb. Dsk. bondeliv 49, fordel); ik. *kit* kit, *sgit* skidt. Uo. *knitər* knitre. Tillo. *sgit* skidt. Bio. *tit* tit, *hit* hid, stundum for: *hi*.

§ 190. ***i* svarer til rm.-s lange i:**

a) i udlyd, forved bortfaldet d eller v: No. *hvi* hvid. Uo. *ji* give. Tillo. *'anjiən* 'angiven' (opmærksom).

b) forved *ƀ*: No. ik. *sgiƀ* skib. Tillo. *'wę.jsgiƀələ* 'vindskibelig' (fri i optræden, ordrig).

c) forved *q*: No. hak. *fliq'* flig, *kʀiq'* 'krig' (krog), *wiq'* vig; ik. *liq'* lig, *sgʀiq'* skrig. Uo. *liq·* ligne, *liq·ən* 'ligne' (göre lige), *få'liq·* forlige. Tillo. *liq·* lige, *ʀiq'* rig, *ʀiq·ələ* rigelig. Bio. *te'liq·* tillige, *'liq·,sij* ligeside (jævnsides).

d) forved *l*: Tillo. *tilə* tidlig, *sum'til'i* 'subtilig' (höjtidelig, om ansigtets udtryk).

e) forved *n*: Bio. *sin·* siden.

f) forved *s*: Bio. *lisə* eller *lisœ* ligeså.

Anm. *ð* forekommer i bio. *låŋ'ið'əli* i talemåden: *de ə laŋ-ið'əli 'wɛ.j 'hæ·n* ɔ: det er overmåde langt borte.

§ 191. ***i* svarer til rm.-s lange e:**

a) i udlyd: Bio. *ka'sgi* ell. *'kasgi* kanske.

b) forved *q*: No. huk. *jiq'* eg.

c) forved *l*: No. hak. *ʃcil·sgi* 'kedelske(de)', se afbildn. Feilb. bondeliv 44, også: *ʃcilsk*.

d) forved *n*: Uo. *min·* mene.

§ 192. **i svarer til rm.-s korte e:**

Bio. *isdəns, isdər* ell. *jisdər* 'etstedens', etsteds, ensteds.

§ 193. **i svarer til rm.-s korte æ:**

No. huk. *ʃcitl* kærtel.

§ 194. **i svarer til rm.-s lange y:**

Uo. *fli* 'fly' (overrække).

Anm. 1. Verbalsubstantiver dannes helt igennem af uo.-s nf. (infinitiv) + *i* f. eks. *ˈa·qi* agende, *ˈsgʀy.wi* skrivende; *i* svarer til rm.-sendelsen -en: agen, skriven. *i* som sidste stavelse i no. § 404. *i* er bortfaldet i *kOlˈʀa·ƀ* kålrabi.

Anm. 2. *i* er slutningsselvlyd (anden stavelse) i uo. 12. klasse § 740. *i* forekommer som sidste stavelse i nut. tf. (præsens participium) § 534.

Anm. 3. *i* forekommer i nyere tillægsord som sidste stavelse i st. for *ə* = rm.-s -ig, f. eks. *ˈun·dəli* underlig, men: *ą.jələ* besynderlig, sælsom.

Anm. 4. *i* svarer til rm.-s end i *iˈno* endnu, *föri* förend bio.

Halvlangt *ö* (*ö.* og *ö'*).

(*ö.* eller *ö'* forekommer kun i forbindelse med *w* på en undtagelse nær se § 198.)

§ 195. **ö.w eller ö'w svarer til rm.-s æv:**

a) i udlyd: No. hak. *nö.w* næve, *ʀö'w* ræv, *wö'w* væv; huk. *jö'w* 'gæv' (portion foder til kreaturer), *tö.w* tæve; ik. *bö'w* 'bæv', bjæf, *sdö'w* 'stæv' (omkvæd). Uo. *hö.w* hæve, *ʃcö.w* 'kæve' (true ad med hånden, om ko: stikke efter en med hornene), *sdö.w* 'stæve' (nynne, sml. ono. stefja), *sgʀö.w* skræve, *wö.w* væve. Tillo. *jö'w* gæv, *hö'wə* 'hævet' (ɔ: pyntet).

b) forved *l*: No. hak. *dö'wl* djævel, *tʀö'wl* trævl; huk. *ʀö.wl* revle; ik. *ɟcö'wl* kævl, *'dö.wlsgað* djævelskab; flt. *ʀö.wləŋər* 'revlinger' (bær af en bølleart, jvf. *ʀönəŋər* § 199). Uo. *knö.wl* 'knævle' (kneble), *tʀö.wl* trævle, *ö.wl* ævle, *ɟcö.wləs* kævles, *dö.wləs* djævles (skændes). Tillo. *hö.wlə* 'hævelig' (ↄ: pyntelig).

c) forved *n*: No. hak. *sdö.wnəŋ* stævning, *lö.wnəŋ* levning, *wö.wnəŋ* vævning; huk. *ö.wn* evne, *höw'n* hævn, *ʀö'wn* revne; ik. *lö'wn* 'lævn' (ↄ: lån). Uo. *hö.wn* hævne, *lö.wn* levne, låne, *nö.wn* nævne, *ʀö.wn* revne, *sdö.wn* stævne, *ö.wn* evne. Tillo. *ö.wnələ* 'evnelig' (vid, rummelig).

d) forved *ər*: Tillo. *snö'wər* snæver, *wö'wər* væver.

e) forved *s*: No. huk. *ʀö.wsls* revselse. Bio. *få'jö'wəs* forgæves.

§ 196. *ö.w* **eller** *ö'w* **svarer til rm.-s öv:**

a) forved *l*: No. hak. *hö'wl* hövl. Uo. *hö.wl* hövle.

b) forved *n*: No. *sö'wn* sövn. Tillo. *sö.wnə* sövnig.

§ 197. *ö.* **svarer til rm.-s korte e:**

No. hak. *pö.wləŋ*· pebling (barn).

§ 198. *ö'* **svarer til rm.-s korte a:**

Tillo. *tö'rlə* 'tarvlig' (som er simpelt, men net og passende, om klæder).

Kort *ö*.

§ 199. *ö* **svarer til rm.-s ö:**

a) forved *n*: No. hak. *ön'* örn, *gʀönəŋ* grönning; huk. *lön'* lön, *bön'* bön, *bön*· bönne, *ʀön* rön; ik. *hön*· hjörne, *sgön'* skön, *sgönls* 'skönnelse' (fornöjelse, morskab); flt. *ʀönəŋər* = *ʀö.wləŋər* (§ 195 b). Uo. *lön*· lönne, *sgön*· skönne, *sgön'* 'skönne' (mærke), *gʀönəs* grönnes. Tillo. *gʀön'* grön, *ɟcön'* 'kön' (flittig, stræbsom, artig), *sgön'* skön, *bön·lə* bönlig, *lön·lə* lönlig, *hönərə* hjörnet.

b) forved *r*: No. hak. *smör*· smör; huk. *tör'ə* törv. Tillo. *smör·ə* smörret. Bio. *för·i* förend.

c) forved *s*: Tillo. *sdöst* störst.

§ 200. **ö svarer til rm.-s korte æ:**

No. hak. *fcöwt* kæft, *höws* hveps.

§ 201. **ö svarer til rm.-s korte å:**

No. huk. *tört* tort; ik. *tör'ə* torv, glda. tørgh.

§ 202. **ö svarer til rm.-s lange ø:**

No. hak. *'ön'klöwər* 'ørenkløver' (ørentvist).

Halvlangt ɵ (ɵ. og ɵ').

(ɵ. eller ɵ' forekommer kun i forbindelse med *j*.)

§ 203. **ɵ.j eller ɵ'j svarer til rm.-s öj:**

a) i udlyd: No. hak. *krɵ'j* 'kröj' (krog); huk. *flɵ'j* flöj, *sgrɵ.j* 'skröje' (skrolle), *trɵ.j* tröje, *bɵ.j* 'böje' (byge). Uo. *krɵ.j* 'kröje' (krøge).

b) forved *f*: No. huk. *slɵ.jf* slöjfe. Uo. *slɵ.jf* slöjfe, *sdrɵ.jf* ströjfe, strejfe.

c) forved *l*: No. ik. *flɵ'jl* flöjl.

d) forved *t*: No. huk. *sbrɵ.jt* spröjte; flt. *kɵ.jtər* 'köjter' (penge). Uo. *flɵ.jt* flöjte, *sbrɵ.jt* spröjte. Bio. *flɵ.jtən* flöjten.

§ 204. **ɵ.j eller ɵ'j svarer til rm.-s å (+ dd):**

No. hak. *brɵ'j* brod, *klɵ'j* klod, *brɵ.jəŋ* 'brodding' (halmknippe), huk. *ɵ.j* odde. Uo. *brɵ.j* brodde. Tillo. *ɵ.jərə* 'oddet' (som består af kiler, trekanter, hjörner).

§ 205. **ɵ.j svarer til rm.-s lange ø:**

No. huk. *sgɵ.j* skøge; tillo. *'sgɵ.jˌsit* skøgeset.

Kort ɵ.

§ 206. Kort ɵ forekommer kun i få fremmedord: No. huk. *dɵjt* döjt; ik. *pɵjt* pöjt, *sbrɵjt* spröjt.

Langt o̤ (o̤· og o̤ˀ).

o̤· eller o̤ˀ svarer til rm.-s lange ø: § 207.

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. hak. *blo̤·əŋ* bløding (regn), *sdo̤·ər* støder, øgen.; huk. *bʀo̤·* 'brøde' (til at bryde hør med), *sbʀo̤·* 'sprøde' (spryd i væv), *sgo̤·* skøde; ik. *mo̤·* møde, *no̤ˀ* nød (kreatur, pebernød), *sdo̤ˀ* stød; flt. *gʀo̤ˀ* grød, *flo̤·ər* fløde. Uo. *so̤·ən* 'sødne' (göre sød), *blo̤·* bløde (göre våd), *flo̤·* fløde, *mo̤·* møde, *sgo̤·* 'skøde' (skøtte), *sdo̤·* støde. Tillo. *blo̤ˀ* blød, *so̤ˀ* sød, *gʀo̤·ərə* grødet. Bio. *no̤·* nødig.

b) forved *s*: No. ik. *no̤·s* 'nødhus' (kostald).

o̤· eller o̤ˀ svarer til rm.-s lange ö: § 208.

a) forved *n*: No. huk. *ho̤·n* höne.

b) forved *r*: No. hak. *do̤·rəŋ* 'döring' (dörkarm); huk. *do̤ˀr* dör, *smo̤·r* smöre, *to̤·r* 'törre' (skose); ik. *ʀo̤ˀr* rör, hingstens lem, *smo̤·rls* smörelse; flt. *smo̤ˀr* 'smör' (prygl). Uo. *ʀo̤·r* röre, *smo̤·r* smöre, *sno̤·r* snöre, *to̤·r* törre. Tillo. *jo̤·rlə* görlig (tydelig), *to̤ˀr* tör. Bio. *fo̤·r* för, *no̤ˀr* nör.

o̤· eller o̤ˀ svarer til rm.-s korte ö: § 209.

forved *r*: No. hak. *ho̤ˀr* hör, *to̤·rəŋ* törring; huk. *sdo̤·rls* störrelse, se § 101.

o̤· svarer til rm.-s korte (u og) å: § 210.

Tillo. *bʀo̤·ən* brudden, brudt og *ʀo̤·ən* rådden, kun i talemåden: *ˈʀo̤·ən ə ˈsnaˀt ˈbʀo̤·ən* råddent er snart brudt.

Halvlangt o̤ (o̤. og o̤ʼ).

o̤. eller o̤ʼ svarer til rm.-s ø: § 211.

a) forved *ƀ*: No. hak. *jo̤.ƀəŋ* 'gøbning' (de samlede hænders hulhed), *gʀo̤.ƀəŋ* grøbning (i stald). Tillo. *lo̤.ƀən* 'løben' (om ko med kalv), *sgʀo̤.ƀələ* skrøbelig.

b) forved *s*: Uo. *ho̤.st* høste. Tillo. *lo̤.s* løs.

c) forved *ʃ*: Uo. *ʀo̤.ʃ* røgte.

d) forved *w*: No. hak. *ʀọ.w* 'røve' (bagbom på væv), *ʀọ.wər* røver, *klọ.wnəŋ* 'kløvning', øgen., *gʀọ.wtər* grøfter (grøftegraver), *lọ.wnər* løgner, *dọ.wləŋ* døvling (tap i hjulfælger); huk. *ʀọ'w* 'røv', *slọ'w* 'sløv' (fif), *lọ'wn* løgn, *klọ.wt* kløfte, *klọ.w* 'kløve', *pʀọ.w* prøve; flt. *klọ'wər* kløver. Uo. *be'dʀọ.w* bedrøve, *klọ.w* kløve, *pʀọ.w* prøve, *ʀọ.wər* røve, *ọ.w* øve, *sdọ'w* 'støve' (styrte), *be'họ.w* behøve, *sdọ.w* støve, *tọ.wər* tøve, *gʀọ.wt* grøfte. Tillo. *be'dʀọ'wələ* bedrøvelig, *dʀọ.w* 'drøvet' (parrelysten, om katte), *dọ'w* døv, *-ʀọ.wə* -'røvet', *slọ'w* 'sløv' (klog).

§ 212. **ọ. eller ọ' svarer til rm.-s ö:**

a) forved *r*: Tillo. *jọ.rlə* görlig (tydelig), jvf. § 208 b.

b) forved *w*: No. hak. *họ'w* höj, *sdọ.wl* stövle, *bọ.wl* böjle, *bọ.wlər* 'böjler', øgen., *tʀọ.wləŋ* 'trövling', øgen., *fọ.wtəŋ* 'fövting', øgen., *wʀọ.wlər* vrövler; huk. *dọ.w* 'döje' (möje), *få'nọ'wls* fornöjelse, *họ'wls* 'höjelse' (höjde); ik. *wʀọ'wl* vrövl; flt. *họ.wtər* 'hvövter' (kvind. hovedtöj, jvf. glda. hviv, hvib). Uo. *bọ.w* böje, *får'họ.w* forhöje, *få'nọ.w* fornöje, *nọ.wəs* nöjes, *họ.wən* höjne. Tillo. *họ'w* höj, *-'họ'wə* -höjet, *họ.wər* höjre, *jọ'wər* 'jövver' (ivrig), *nọ.wəst* nöjeste. Bio. *nọ.w* nöje, *họ'wst* höjst.

§ 213. **ọ. eller ọ' svarer til rm.-s lange æ:**

forved *w*: No. hak. *swọ'w* 'svæv' (hvirvelvind). Uo. *swọ.w* svæve, hvirvle (om vind). Tillo. *sgọ'w* skæv.

§ 214. **ọ. eller ọ' svarer til rm.-s korte å:**

No. hak. *sjọ.wər* sjover; huk. *ʀọ.t* rotte; ik. *sjọ'w* sjov. Uo. *sjọ.w* sjove. Tillo. *sjọ'w* sjov (morsom).

§ 215. **ọ. eller ọ' svarer til rm.-s lange e:**

forved *w*: No. hak. *gʀọ.w* greve; huk. *gʀọ.w* greve (af fedt), *lọ'wər* lever. Uo. *bʀọ.w* 'breve' (sladre), *lọ.w* leve. Tillo. *dʀọ.wən* dreven, *lọ.wəsdə* 'leveste' (levende se § 520).

§ 216. **ọ. svarer til rm.-s korte e:**

No. huk. *sgʀọ.wt* skrifte (skriftemål); ik. *lọ.wnə* levned. Uo. *sgʀọ.wt* skrifte.

ǫ. svarer til rm.-s korte y: § 217.

Uo. *lǫ.t* ytte.

Kort ǫ.

ǫ svarer til rm.-s korte ø: § 218.

a) forved bortfaldet d: No. ik. *ƒcǫ* kød.

b) forved *ƀ*: Tillo. *lǫƀsk* løbsk, *-lǫƀən* (-løben, om garn, *'ny-lǫƀən* om ager).

c) forved *f*: Uo. *tǫfl'å* tøfle af. Tillo. *'hǫfli* høflig, *wit'lǫfti* vidtløftig.

d) forved *q*: Tillo. *sǫq'n* søgn, *'to.ǫqə* 'toøget' (f. eks. *ə 'to.ǫqə 'sdɛ* ɔ: et landbrug, som drives med to øg eller heste).

e) forved *g*: No. huk. *klǫgt* kløgt; ik. *ǫgsl* 'øksel' (udvækst).

f) forved *l*: No. ik. *ǫl* øl, *'bʀǫlop* bryllup. Uo. *tǫl·* tylle (øl).

g) forved *n*: No. hak. *jǫnəŋ* gødning, *'åflǫnəŋ* afflødning.

h) forved *r*: No. hak. *hǫr'm* 'hørm' (lugt, stank). Uo. *hǫr·m* 'hørme' (stinke).

i) forved *s*: No. huk. *tǫsl* 'tødsel' (tidsspilde, forsinkelse); ik. *ƒcǫsl* kørsel, *hǫst* høst. Tillo. *ǫsl* ødsel, *'hǫsom* 'hørsom' (nænsom), *ǫsdələ* østerlig, *ǫsdər*, *ǫsdəst* østre, østerst, *lǫs* løs. Bio. *ǫsdən* østen.

j) forved *ƒ*: No. hak. *tʀǫƒ* 'trøgt' (tragt), *ʀǫƒər* røgter. Uo. *ʀǫƒəs* rygtes (også *ʀøƒəs* § 241 o). Tillo. *be'ʀǫƒə* berygtet (også *be'ʀøƒə* § 241 o).

k) forved *w*: No. ik. *dʀǫw* drøv.

ǫ svarer til rm.-s ö: § 219.

a) forved *n*: No. hak. *bjǫn'* björn; flt. *jǫn'* 'görn' (strömpegarn).

b) forved *r*: No. ik. *sbǫr·əŋ* 'spörgning' (nys). Uo. *sbǫr* spörge, *tǫr* tör, *jǫr* göre.

c) forved *s*: No. ik. *'sbǫsmOl* spörgsmål.

d) forved *w*: No. ik. *tǫw* töj.

ǫ svarer til rm.-s korte å: § 220.

a) i udlyd: No. hak. *lǫ* lod (del).

b) forved *l*: No. hak. *tǫl·* 'told' (prop), *tʀǫl'* trold; huk. *tǫl'* told (skat), *'tʀǫl·dom* trolddom. Uo. *tʀǫl·* trolde, *tǫl·* tolde.

c) forved *s*: No. hak. *fʀo̤st* frost; ik. *klo̤sdər* kloster. Tillo. *fʀo̤sən* frossen.

d) forved *t*: No. hak. *to̤t* tot.

§ 221. **o̤ svarer til rm.-s lange ø:**

a) forved *b*: No. ik. *lo̤b* løb. Tillo. jvf. § 218.

b) forved *q*: No. huk. *beˈso̤q'ls* besøgelse; ik. *sdʀo̤q* strøg, *sbo̤q·ls* spøgelse. Tillo. jvf. § 218 d.

c) forved *l*: Uo. *fo̤l·* føle.

d) forved *r*: No. hak. *fo̤rəŋ* 'føring' (læs hø ell. halm).

e) forved *w*; No. ik. *swo̤w* 'svøv' (sving).

§ 222. **o̤ svarer til rm.-s korte o:**

forved *w*: No. huk. *flo̤wt* flugt.

§ 223. **o̤ svarer til rm.-s korte e:**

forved *w*: No. huk. *dʀo̤wt* drift, *beˈdʀo̤wt* bedrift (genvordighed), *ʀo̤wt* rift, *sgʀo̤wtən* skriften (den hellige skrift), *ˈfåsgʀo̤wt* forskrift; ik. *sgʀo̤wt* skrift (håndskrift).

§ 224. **o̤ svarer til rm.-s korte u:**

No. ik. *bʀo̤* brud.

§ 225. **o̤ svarer til rm.-s lange æ:**

Uo. *jo̤rəs* eller *jo̤s* gæres.

Langt ø (ø· og ø')

§ 226. **ø· eller ø' svarer til rm.-s lange ø:**

a) i udlyd: No. hak. *sø'* sø, *klø·* 'kløde' (klø); huk. *ø'* ø, *fø·* føde, *jø·* gøde, *gʀø·* grøde, *glø'* glød, *hø·* høved, *tø·* 'tøde' (tøven); ik. *sdʀø'əls* strøelse; flt. *jø'ərər* 'jødderer' (filippenser). Uo. *blø·* bløde (med blod), *fø·* føde, *jø·* gøde, *nø·* nøde, *sdø·* 'støde' (støtte), *tø·* 'tøde' (tøve), *ø·* øde (ødelægge), *ˈø.wərˌhø·* 'overhøde' (overfare),

klø' klø, *sdʀø'* strø (også: *sdʀø'j*), *lø·* løde (farve), *lø·* løde (om ko). Tillo. *lø·* lødet (farvet), *ø·* øde.

b) forved *ƀ*: No. hak. *lø'ƀ* løb (halmkurv), *lø·ƀ* løbe, *gʀø·ƀəŋ* 'grøbning' (jvf. § 211 a), *sdø·ƀər* støber, *sdø·ƀnəŋ* støbning; huk. *swø·ƀ* svøbe; ik. *sdø'ƀ* støb, *swø'ƀ* svøb. Uo. *dø·ƀ* døbe, *gʀø·ƀ* 'grøbe' (udhule), *lø·ƀ* løbe, *ʀø·ƀ* røbe, *sø·ƀ* søbe, *sdø·ƀ* støbe.

c) forved *q*: No. hak. *glø'q* gløg (glug), *hø'q* høg, *jø'q* gøg, *kʀø'q* 'krøg' (krog), *ʀø'q* røg, *sbø'q* spøg, *sø·q* 'søge' (lummervarme), *sø·qnəŋ* søgning; huk. *lø'q* 'løg' (i kar, smlg. ono. lögg); ik. *ø'q* øg, *lø'q* løg, *be'sø'q* besøg, *få'sø'q* forsøg, *ʀø·qls* røgelse, *'bʀø·qån* 'brødegarn' (blårgarn). Uo. *kʀø·q* krøge, *ø·q* øge, *be'sø·q* besøge, *få'sø·q* forsøge, *sø·q* søge, *ʀø·q* røge, ryge, *sbø·q* spøge, *lø·q* 'løge' (sætte 'løg' i et kar). Tillo. *tʀø'q* 'trøg' (fast), *mø·ql* 'møgel' (meget), *pø·qən* 'pøgen' (pæn, pyntelig).

d) forved *k*: No. hak. *bø·kər* bødker; huk. *bʀø'k* brøk, *fʀø'kən* frøken. Uo. *bø·kər* bødkre.

e) forved *l*: No. hak. *ø'l* 'øl' (ɔ: læderrem), *ø'l* 'øl' (øgle ɔ: firben), *bø'l* 'bøl' (gildet tyr), *nø'l* = *nø·lər* nøler; huk. *pø'l* pøl, *sø'l* søle; ik. *bø'l* 'bøl' (bröl) = *bʀø'l* brøl. Uo. *nø·l* nøle, *pø·l* pøle, *sø·l* søle. Tillo. *tø·lə* 'tødelig' (som sinker), *ø·lə* 'ødelig' (ødsel), *pø'lsk* 'pølsk' (voldsom, sølet).

f) forved *r*: No. hak. *klø'r* klør (knægt); huk. *klø'r* klør (i kortspil), *slø·r* sløre, *mO'lø'r* malheur (spektakel), *mɒ'nø'r* manøvre; ik. *ø·r* øre (sanseredskab, også ofte om møntstykket), *plø'r* 'plør' (udslet), *slø'r* slør, *ji'hø'r* ell. *ge'hø'r* gehør, *får'hø'r* forhør. Uo. *fø·r* føre, *hø·r* høre, *slø·r* 'sløre' (ralle). Tillo. *fø'r* før, *hø'r* 'hør' (nænsom, i kridthuset hos), *ø'r* ør, *-ø·rə* -øret.

g) forved *s*: No. hak. *flø's* fløs, *hø's* 'høs' (kind, halvt svinehoved), *knø's* knøs (höj), *pø's* pøs; huk. *ø·s* øse; ik. *dʀø's* 'drøs' (rivelse). Uo. *flø·s* fløse, *lø·s* løse, *slø·s* sløse, *ø·s* øse, *lø·sən* løsne. Tillo. *bø's* bøs, *lø·sələ* løselig.

ø· eller ø' svarer til rm.-s korte ø: § 227.

a) forved *ƀ*: No. huk. *kʀø·ƀ* krybbe.
b) forved *q*: No. hak. *plø'q* pløk.
c) forved *l*: No. huk. *tø·l* tøddel.

§ 228. **ø· svarer til rm.-s lange æ:**

a) forved *q*: No. hak. *wø·q* væge.
b) forved *s*: Uo. *lø·s* læse. Tillo. *lø·sələ* læselig.

§ 229. **ø· svarer til rm.-s ö:**

Uo. *plø·* plöje, *bø·l* = *bʀø·l* bröle.

§ 230. **ø' svarer til rm.-s lange e:**

Tillo. *wø'g* veg, *mø'* meget (også: *mø'j*).

§ 231. **ø· svarer til rm.-s korte å:**

Tillo. *lø·n* lodden, *få'fʀø·st* forfrossen.

Halvlangt ø (ø. og ø').

A. Uden nasalering.

§ 232. **ø. eller ø' svarer til rm.-s korte ø:**

a) forved *b*: No. *kʀø.bləŋ* krøbling. Uo. *kʀø.bl* 'krøble' (krølle).
b) forved *f*: Uo. *få'blø.f* forbløffe, fremo.
c) forved *k*: No. huk. *lø.k* lykke, *nø.k* nykke; ik. *sø.k* 'synke' (svælg), *tø.k* tykke. Uo. *hø.k* 'hykke' (flytte lidt), *knø.k* 'knykke' (småhoste), *smø.k* smykke, *ʀø.k* rykke, *sø.k* synke, *tø.k* tykke.
d) forved *ṛ*: No. huk. *snø'ṛl* 'snørl' (krølle, kurre), *få'sdø'ṛls* forstyrrelse. Uo. *ø.ṛk* ørke (orke), *mø.ṛknəs* mørknes.
e) forved *s*: No. huk. *bø.s* bøsse, *flø.sk* 'flyske' (flænge), *lø.sk* lyske; ik. *tʀø.sk* trøske. Uo. *ʝcø.s* kysse, *flø.sk* 'flyske' (flænge), *knø.sk* 'knyske' (knuge), *nø.sk* 'nyske' (ruske), *lø.sk* lyske, *bø.st* børste, *bʀø.st* bryste, *kʀø.st* kryste, *tʀø.st* trøste.
f) forved *t*: No. hak. *sgø.t* skytte; huk. *bø.t* bøtte, *nø.t* nytte, *sø.t* 'sytte' (sohul, i leg), *sgø.t* skyttel, *sgʀø.t* 'skrytte' (pighvarre), *sdø.t* støtte, *tʀø.t* 'trøtte', øgen.; ik. *flø.t* 'flytte' (flytning). Uo. *flø.t* flytte, *gʀø.t* 'grøtte' (grutte), *kʀø.t* 'krytte' (stritte imod), *nø.t* nytte, *slø.t* 'sløtte' (smågræde), *sdø.t* støtte, *be'sgø.t* beskytte.
g) forved *ʝ*: No. huk. *lø.ʝ* løkke, lygte, *kʀø.ʝ* krykke; ik. *sdø.ʝ* stykke. Uo. *fʀø.ʝ* frygte, *kʀø.ʝ* krykke, *sdø.ʝ* stykke.

h) forved *w*: No. huk. *ˈknø.wəlhjɛ* 'knøvvelighed' (i mag, uden il og anstrængelse), *ˈø.wrihjɛ* øvrighed, fremo. Tillo. *knø'w* 'knøv' (smuk).

ø. eller ø' svarer til rm.-s lange ø: § 233.

a) forved *b*: No. ik. *sø.bls* 'søbelse' (søbemad).

b) forved *j*: No. hak. *dø'j* død; huk. *fʀø'j* frø (padde), *nø'j* nød; ik. *sdʀø'jls* strøelse. Uo. *dø'j* dø. Tillo. *dø'j* død, *ʀø'j* rød.

ø. eller ø' svarer til rm.-s korte ö: § 234.

a) forved *f*: No. huk. *flø.f* flöjte.

b) forved *w*: No. ik. *snø'wl* snövl. Uo. *snø.wl* snövle.

ø. svarer til rm.-s lange o: § 235.

Tillo. *blø.wə* blodig.

ø. svarer til rm.-s korte o (eller u): § 236.

a) forved *s*: Uo. *ʀø.st* ruste.

b) forved *f*: Uo. *lø.f* lugte, *tø.f* 'tugte' (småslå).

ø. svarer til rm.-s lange u: § 237.

Uo. *snø.ws* snuse.

Anm. Halvl. *ø* forekommer i tillo. flt. forved *rk*, *sk*, *st* og *t* § 505.

B. Nasaleret *ø* (*ø̨*).

ø̨. eller ø̨' svarer til rm.-s korte ø (ofte skrevet y): § 238.

No. hak. *sø̨.jər* synder, *ø̨.jər* ynder, *sgø̨.jəŋ* skynding, *ˈfår ˌmø̨.jər* formynder; huk. *beˈjø̨'jls* begyndelse, *flø̨.jər* flynder, *fʀø̨.js* frynse, *bʀø̨'j* 'brønd' (vandsted på marken), *sø̨'j* synd; ik. *bʀø̨.j* 'brynde' (stempel at indbrænde mærke med), *dø̨'j* dynd, *hø̨.j* hynde, *tø̨'jər* tønder. Uo. *bʀø̨.j* 'brynde' (indbrænde mærke), *beˈjø̨.j* begynde, *ʀø̨.j* 'rynde' (rådne), *sgø̨.j* skynde, *sø̨.j* synde, *tʀø̨.j* 'trynde' (udvide af fugtighed), *tø̨.j* tynde, *ø̨.j* ynde, *fʀø̨.js* frynse, *plø̨.jər* plyndre, *tø̨.jən* 'tyndne' (udtynde). Tillo. *tø̨'j* tynd, *dø̨.je* 'dyndet' (uklart), *mø̨.jə* myndig, *ø̨.jə* yndet, *sø̨.jər* søndre, *sø̨.jəst* sønderst, *sø̨.jələ* sønderlig (sydlig), *bəˈsø̨'jələ* besynderlig (sælsom). Bio. *sø̨'jər* sønder, *sø̨.jən* sønden, *beˈsø̨'jələ* besynderlig (især).

§ 239. **ǫ. eller ǫ̨' svarer til rm.-s korte u:**

No. hak. *ǫ.jn* 'unden' (middagsmad, ono. undurn), *'lǫ.jpę͜j* lundpind (lundstikke). Tillo. *gʀǫ̨'j* grund.

§ 240. **ǫ̨. svarer til rm.-s korte e (skrevet i):**

No. hak. *tǫ̨.jəŋ* tinding.

Kort ø.

§ 241. **ø svarer til rm.-s korte ø (ofte skrevet y):**

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. huk. *lø* lød (uld); ik. *sdø* 'stød' (støtte), *mø* mjød, *fʀø* frø (korn).

b) forved *f*: No. huk. *ka'nøfl* 'karnøffel'. Uo. *ka'nøfl* 'karnøfle' (ryste, revse).

c) forved *g*: No. huk. *'døgtıħɛ* dygtighed. Tillo. *'døgti* dygtig.

d) forved *q*: No. hak. *ʀøq'* ryg, *bʀøq·nəŋ* brygning; huk. *nøq·l* nøgle (til dör); ik. *bʀøq'əs* bryggers, *bøq'l* 'bøgl' (uordnet pakke), *jøq'l* gøgl. Uo. *bʀøq·* brygge, *tøq·* tygge, *bøq·l* 'bøgle' (rode sammen), *jøq·l* gøgle. Tillo. *ʀøq·ə* rygget (forsynet med ryg).

e) forved *k*: No. hak. *knøk* knøk, *tʀøkər* trykker; huk. *be'tʀøk* betryk; ik. *knøk* 'knyk' (hoste), *nøk* 'nyk' (lille anstrængelse), *ʀøk* ryk, *tʀøk* tryk. Uo. *løkəs* lykkes, *tøkəs* tykkes. Tillo. *løkələ* lykkelig, *tʀøkən* 'trykken' (modstræbende), *-løkə* -lykket.

f) forved *l*: No. hak. *mølər* møller, *høl'ək* høllik, *tølpər* tølper; huk. *døl·* dølle, *møl·* mølle, *møl* møl, *ɟcøl·* kølle, *kʀøl·* krølle, *pøl·s* pølse, *tʀøls* 'trøls' (let slag); ik. *føl* føl, *høl* 'høl' (hul i å, bæk), *sgøl'* skyl, *søl'* sølv, *følə* følge, *føləsgaƀ* følgeskab, *'dølsmOl* dølgsmål. Uo. *døl·* dølge, *sgøl·* skylle, *få'søl·* forsølve, *følə* følge, *snølər* 'snølre' (nøle). Tillo. *sølə* sølle, *sbʀøl'ər* 'sprølder' (sprød), *'jæm·l͵søl·kə*, gennemsølket' (gennemvåd), *få'søl·t* (også: *få'søl̥ɟ*) forsølvet, *ɶ kom'føləsi'æ* ɔ: at følges ad.

g) forved *l̥* + *ɟ*: Uo. *kʀøl̥ɟərəs* 'krøltres' (komme til kræfter), *ʀøl̥ɟ* 'rølte' (ruske, rulle).

h) forved *m*: No. huk. *øm·p* ympe, *kʀøm·p* 'krympe' (upasselighed). Uo. *be'ɟcømər* bekymre, *kʀøm·p* krympe.

i) forved *n*: No. hak. *dønəŋ* dødning, *ɟcønəŋ* 'kørning' (korn,

som *ƒcønəs*), *mønəŋ* mønning; huk. *ƒcøn·* 'kønne' (jvf. ono. kaun), *kʀøn'ək* krønnike; ik. *øn·sk* ønske, *mønsdər* mønster. Uo. *bʀøn·* 'brynne' (bryne træsko), *møn·* mønne, *ƒcøn·* 'kørne' (afhase byg), *dʀønək* 'drønnike' (drive dorsk om), *bøn·s* 'bønse' (kar), *øn·sk* ønske, *møn·sdər* mønstre. Tillo. *ˈmøn·di* myndig, *ˈøn·di* yndig, *ˈsøn·di* syndig, fremo., *øn·sgələ* ønskelig, *ƒcønərə* 'kønnet' (med filippenser).

j) forved *ŋ*: No. hak. *møŋ·* mødding, *ƒcøŋk* 'kønk' (tinksmed); huk. *døŋ·* dynge, *jøŋ·* gynge, *kløŋ·* klynge, *sløŋ·* slynge, *øŋ·k* ynk, *ʀøŋ·k* rynke, *ʀøŋ·l* 'ryngle' (række törv), *tøŋsl* tyngsel; ik. *løŋ'* lyng, *øŋ'l* yngel. Uo. *døŋ·* dynge, *jøŋ·* gynge, *kløŋ·* klynge, *sløŋ·* slynge, *søŋ·* synge, *tøŋ·* tynge, *tøŋ·ən* 'tyngne' (tynge), *ʀøŋ·l* 'ryngle' (stable törv), *øŋ·l* yngle, *døŋ·k* 'dynke' (göre fugtig), *kløŋ·k* klynke, *ʀøŋ·k* rynke, *øŋ·k* ynke. Tillo. *øŋ·kələ* ynkelig.

k) forved *ŋ* + *ƒ*: No. ik. *gʀøŋƒ* grynt, *pøŋƒ* pynt, *ˈfʀøŋ·ƒ-sgaƀ* 'fryntskab' (slægtskab), *fʀøŋƒ* 'frynt' (slægt). Uo. *dʀøŋ·ƒ* drynte, *jøŋ·ƒ* 'gynte' (gynge), *gʀøŋ·ƒ* grynte, *møŋ·ƒ* mynte, *pøŋ·ƒ* pynte. Tillo. *fåˈløŋ·ƒ* 'forlyndet' (fornærmet, stødt), *fʀøŋ·ƒlə* 'fryntlig' (påtaget venlig).

l) forved *r*: No. hak. *ørk* 'ørk' (kiste), *tørk* tyrk (tølper); huk. *ørk* ørken; ik. *mørkən* 'mørken' (mørkning). Uo. *fåˈsdør·ə* forstyrre, *mørkən* mørkne, *sdørkən* størkne. Tillo. *mørk* mørk, *fåˈsdør'ə* forstyrret.

m) forved *s*: No. hak. *tøst* tørst, *bøsəŋ* bøsning, *kʀøsdər* kryster, *tʀøsdər* trøster; huk. *løst* lyst, *tʀøst* trøst; ik. *bøst* 'børst', øgen., *bʀøst* bryst. Tillo. *møsk* 'møsk' (mut), *tøst* tørstig, *løsdələ* lystelig, *tʀøsdələ* trøstelig, *løsdən* lysten, *ˈløsdi* lystig, *ˈtʀøsdi* trøstig, *-bʀøsdə* -brystet, *døsəns* dødsens.

n) forved *t*: No. hak. *sgʀøt* 'skryt' (skulder), *gʀøtəŋ* 'grytting' (grutning), *sgøtəŋ* 'skytting' (læ), *jøtlər* gørtler, *ˈmøtʀek* møttrik (også: *ˈmoˌtʀøkər* ɔ: modtrykker, folkeetymologi); ik. *gʀøt* 'gryt' (grut). Uo. *sgøtəŋ* 'skyttinge' (yde læ). Tillo. *sløt* 'sløt' (slukøret), *sdøt* støt, *fåˈknøt* forknyt, *ˈnøti* nyttig, *nøtlə* nyttelig.

o) forved *ƒ*: No. huk. *fʀøƒ* frygt. Uo. *ʀøƒəs* rygtes. Tillo. *beˈʀøƒə* berygtet.

p) forved *w*: Uo. *sdøwt* styrte.

ø svarer til rm.-s korte u (o): § 242.

a) forved *l*: No. huk. *ʀøl·* rulle. Uo. *ʀøl·* rulle.

b) forved *ŋ* + *ʄ*: No. hak. *kløŋʄ* klunt; huk. *kløŋ·ʄ* klunte; ik. *sløŋʄ* 'slunt' (kast til siden). Uo. *sløŋ·ʄ* 'slunte' (slænge). Tillo. *sdøŋʄ* 'stunt' (fornærmet), *kløŋ·ʄə* kluntet.

c) forved *ṛ*: Tillo. *sgøṛ·ə* skurvet.

d) forved *s*: No. ik. *ʀøst* rust. Tillo. *ʀøsdə* rusten.

e) forved *ʄ*: No. hak. *løʄ* lugt.

f) forved *w*: No. huk. *øwt* urt; ik. *bløws* 'blus' (blik, glimt af èn).

§ 243. **ø svarer til rm.-s lange u:**

forved *w*: No. hak. *snøws*, i reglen best. *snøwsi* 'snusen' (sans og samling).

§ 244. **ø svarer til rm.-s lange o:**

forved *w*: No. ik. *bløw* blod.

§ 245. **ø svarer til rm.-s y:**

a) forved *q*: No. hak. *tʀøq·ləṛ* trygler, *pʀøq'l* prygl (stok), *bøq·nəŋ* bygning; ik. *bøq·* 'bygge' (bo). Uo. *bøq·* bygge, *tʀøq·l* trygle.

b) forved *l*: No. huk. *bøl'* byld, *høl'* hyld, *søl'* syld. Uo. *høl·* hylle, *søl·* sylde.

c) forved *ḷ* + *ʄ*: No. hak. *søḷʄ* sylte, *søḷ·ʄnəŋ* syltning, *bøḷʄ* bylt, *tøḷʄ* tylt; flt. *sdøḷ·ʄəṛ* stylter. Uo. *bøḷ·ʄ* bylte, *snøḷ·ʄ* snylte, *sdøḷ·ʄ* stylte, *søḷ·ʄ* sylte.

d) forved *s*: No. huk. *søsl* syssel; ik. *ʄcøs* kys. Uo. *søsl* sysle.

e) No. ik. *nøws* nys.

§ 246. **ø svarer til rm.-s korte æ:**

No. hak. *tøsgəṛ* tærsker.

§ 247. **ø svarer til rm.-s korte e:**

No. hak. *dʀøk* drik.

§ 248. **ø svarer til rm.-s korte ö:**

a) forved *m*: Uo. *døm·* dömme.

b) forved *n*: No. ik. *ˈʄcøn'ʀeŋ* könrøg. Uo. *sdøn·* stönne.

c) forved *s*: No. hak. *føstnəŋ* förstning. Tillo. *føst* först.
d) forved *w*: No. ik. *sgøwt* skört.

Halvlangt *y* (*y.* og *y'*).

(*y.* eller *y'* forekommer kun i forbindelse med *j*.)

§ 249. ***y.j* eller *y'j* svarer til rm.-s lange y:**

a) i udlyd: No. huk. *gʀy.j* gryde, *sgy'j* sky; ik. *ny'j* ny (om månen), *kny'j* kny (også: *knyf*). Uo. *få'tʀy.j* fortryde, *fly.j* flyde, *ny.j* nyde, *sy.j* syde (koge), *gʀy'j* gry, *ly'j* ly (yde ly), *ly.j* lyde, *y.j* yde, *ty.j* tyde, *ʀy.j* rydde, *by.j* byde.

b) forved *ƀ*: No. hak. *kʀy.jƀər* kryber; ik. *kʀy'jƀ* kryb; flt. *hy.jƀər* hyben. Uo. *kʀy.jƀ* krybe. Tillo. *dy'jƀ* dyb.

c) forved *l*: No. hak. *sy'jl* syl; huk. *kʀy.jl* 'kryle', *ʀy.jl* ryle. Uo. *hy.jl* hyle, *ƒcy.jl* kyle. Tillo. *ʀy.jlə* ryddelig.

d) forved *n*: No. hak. *sy'jnəŋ* syning; huk. *dy.jn* dyne, *tʀy.jn* tryne; ik. *dʀy'jn* 'dryn' (sagte bröl af ko), *gʀy'jn* gryn, *ly'jn* lyn. Uo. *dʀy.jn* dryne, *gly.jn* 'glyne' (glo), *pʀy.jn* pryne (se nöje til), *ly.jn* lyne. Bio. *gʀy'jəndəs* gryendes.

e) forved *r*: No. hak. *fy'jr* fyr, *fy.jrəŋ* 'fyring' (overhaling), *sdy.jrəŋ* styring; huk. *my.jr* myre, *ny.jr* nyre, *sy.jr* syre, *'u,sdy.jr* ustyr, *sdy.jrls* styrelse; ik. *dy'jr* dyr, *fy'jr* fyr, *ly.jr* lyre (skorsten), *'fy.jrtǫw* fyrtöj, *'kOl'fy'jr* 'koldfyr' (koldbrand). Uo. *fy.jr* fyre, *hy.jr* 'hyre' (passe), *sdy.jr* styre. Tillo. *dy.jr* dyr, *sy.jrlə* og *sy.jrli* syrlig, fremo.

f) forved *s*: No. huk. *ky.js* kyse, fremo. Uo. *fʀy.js* fryse, *ly.js* lyse, *ny.js* nyse, *ly.jsən* lysne (lyse), *kʀy'jəs* 'kryes' (komme til kræfter), *tʀy'jəs* 'tryes' (strides med). Tillo. *ly.jslə* 'lyslig' (åbenbare).

§ 250. ***y.j* eller *y'j* svarer til rm.-s korte ö:**

forved *r*: No. ik. *ty'jr* töjr. Uo. *ty.jr* töjre.

§ 251. ***y.j* svarer til rm.-s lange u:**

No. huk. *sy.jl* sule.

Kort *ɥ*.

(*ɥ* forekommer kun i forbindelse med *ɟ*.)

§ 252. **ɥɟ svarer til rm.-s lange y:**

a) i udlyd: No. huk. *dɥɟ* dyd; ik. *knɥɟ* kny. Uo. *sɥɟ* sy, *tɥɟ* 'ty' (tyde, betyde), *sgɥɟ* sky, *flɥɟ* fly. Tillo. *nɥɟ* ny, *sgɥɟ* sky. Bio., om en dör: *sdo ˈlɥɟ ˌte* stå ly til (på klem).

b) forved *s*: No. ik. *lɥɟs* lys. Tillo. *lɥɟs* lys.

Anm. Ved böjning kan *ɥɟ*, som er = *ɥ'j*, gå over til *ɥ.j* og skifte med *y* i no. *dɥɟ* dyd best. *dy'ən*, tillo. *lɥɟs* lys, ik. *lyst*, se henvisningerne § 314.

Langt *y* (*y˙* og *y'*).

§ 253. ***y˙* eller *y'* svarer til rm.-s lange y:**

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. hak. *sny˙əṛ* snyder; huk. *fåˈtʀy'əls* fortrydelse, *jy˙* gyde. Uo. *bʀy˙* bryde. Tillo. *beˈty'ələ* betydelig, *ny˙ələ* 'nydelig' (som er nyt), *ty˙ələ* tydelig.

b) forved *q*: Uo. *fy˙q* fyge. Tillo. *sy˙qələ* sygelig.

c) forved *ṛ*: No. hak. *ty'ṛ* tyr.

§ 254. ***y˙* svarer til rm.-s korte y:**

forved *q* og *ṛ*: Uo. *hy˙q* hygge, *sgy˙q* skygge, *kʀy˙əṛ* krydre. Tillo. *kʀy˙əṛə* krydret.

§ 255. ***y˙* eller *y'* svarer til rm.-s lange ø:**

a) i udlyd, forved bortfaldet d: No. ik. *jy˙* gøde (gødning, se § 226 a).

b) forved *ƀ*: No. hak. *ɟcy˙ƀəṛ* køber; ik. *ɟcy'ƀ* køb. Uo. *ɟcy˙ƀ* købe.

c) forved *ṛ*: No. hak. *ɟcy˙ṛəŋ* 'køring' (kørelo); huk. *ɟcy˙ṛ* i talemåden: *uk iˈjæn' ˈɟcy˙ṛ* ud i èn køre. Uo. *ɟcy˙ṛ* køre, *sgy˙ṛn* skørne. Tillo. *sgy'ṛ* skør.

Halvlangt *y* (*y.* og *y'*).

§ 256. ***y.* eller *y'* svarer til rm.-s korte y:**

a) forved *ƀ*: Tillo. *ny.ƀəṛ* 'nybær' (om ko).

b) forved *s*: Uo. *hy.s* hysse = *hy.s*, *kʀy.s* krydse, *ny.s* 'nysse' (kysse, i barnesproget), *ty.s* tysse, *kny.st* 'knyste' (småhoste).

c) forved *t*: No. huk. *hy.t* hytte; ik. *by.t* bytte. Uo. *by.t* bytte, *hy.t* 'hytte' (kaste, smide).

d) forved *w*: No. hak. *ɟcy.wləŋ* kylling.

y. **eller** *y'* **svarer til rm.-s lange y:** § 257.

forved *w*: No. hak. *ty'w* tyv; huk. *ɟcy'ws* 'kys' (ɔ: kornblomst); ik. *jy'ws* gys, *y.wər* yver. Uo. *fly.w* flyve, *ly.w* lyve, *ɟcy.ws* kyse, *jy'ws* gyse.

y. **eller** *y'* **svarer til rm.-s lange i:** § 258.

forved *w*: No. hak. *kny'w* kniv, *dʀy.wnəŋ* 'drivning' (plöje- og såtid), *sgʀy.wər* skriver, *sdy.wər* stiver, *'da.wˌdʀy.wər* dagdriver; huk. *dʀy.w* drive, *ʀy.w* rive, *sgy.w* skive, *sdy.w* stive, *sdy.wħs* stivhed; ik. *ʀy.wls* rivelse, *sdy.wls* stivelse, *ly'w* liv. Uo. *dʀy.w* drive, kaste, *kny.w* knive, *ʀy.w* rive, kradse, *sdy.w* stive, *sgʀy.w* skrive, *bl y.w* blive, *'ųjˌly.w* undlive, *sdy.wən* stivne, *tʀy.wəs* trives. Tillo. *-ly.wə* -livet, *sdy'w* stiv, *be'dʀy'wən* 'bedriven' (driftig).

y. **eller** *y'* **svarer til rm.-s korte i:** § 259.

forved *w*: No. hak. *sgy.wtəŋ* skifting; ik. *jy.wt* 'gifte' (giftermål). Uo. *jy.wt* gifte, *sgy.wt* skifte.

y. **eller** *y'* **svarer til rm.-s lange u:** § 260.

forved *w*: No. huk. *fly.w* flue; ik. *hy'wl* hjul, *jy'wl* jul, *sgy'wl* skjul. Uo. *hy.wl* hjule, *sgy.wl* skjule, *jy.wl* 'jule' (holde jul).

y' **svarer til rm.-s lange o:** § 261.

forved *w*: No. hak. *fy'wr* fjord. Bio. *i'fy'wr* ifjor.

y. **eller** *y'* **svarer til rm.-s korte ö:** § 262.

forved *w*: No. ik. *y.w* öje. Uo. *y.wn* öjne. Tillo. *dʀy'w* dröj, *-y.wə* -öjet, *y.wnərə* 'öjnet' (forsynet med öjne).

y. **svarer til rm.-s lange æ:** § 263.

forved *w*: No. flt. *sgy.wər* skæver. Tillo. *sgy.wərə* 'skævet' (forsynet, tildænget med skæver).

6

Kort *y*.

§ 264. **y svarer til rm.-s korte y:**

a) forved *q*: No. hak. *sgyq'* skygge (på hue); huk. *myq'* myg. *'tʀyq·ḫe* tryghed; ik. *byq'* byg (også hak.); flt. *sdʀyq'* stryg (prygl). Uo. *syq·ən* sygne. Tillo. *tʀyq'* tryg, *-sgyqə* -skygget.

b) forved *k*: No. hak. *tykərt* tykkert; huk. *tykls* tykkelse; ik. *tykən* 'tykken' (tykning). Tillo. *tyk* tyk, frugtsommelig.

c) forved *l*: No. hak. *ʄcyləŋ* kylling (jvf. § 256 d), *få'jyl'əŋ* forgyldning; huk. *sgyl'* skyld; ik. *ʄcyl'ər* 'kylder' (mængde), *myl'ər* mylder, *pyl'ər* pylder. Uo. *få'jyl·* forgylde, *sgyl·* skylde, *hylər* 'hylre' (klynke), *mylər* mylre, *pylər* pylre (klynke), *sylək* 'syllike' (klynke). Tillo. *'sgyli* skyldig.

d) forved *n*: Uo. *nyn·* nynne.

e) forved *s*: No. hak. *tysgər* tysker, *lysəŋ* lysning, dagning, belysning; ik. *knyst* knyst, *kʀys* kryds, *lysən* 'lyssen' (lyn), *hysəŋ* 'hyssing' (sejlgarnstråd). Uo. *lysən* 'lysne' (lyne), *lysdər* lystre, *'kʀysi* 'krysse' (kæle for). Tillo. *nysdər* 'nyster' (nydelig, smuk), *pʀys* 'pryds' (klædelig, kæk), *sbysk* 'spydsk' (spydig, spids). Bio. *nys* nys.

f) forved *t*: No. hak. *ʀytər* rytter.

g) forved *w*: Tillo. *flywsk* 'flyvsk' (som er for hurtig og skødesløs).

§ 265. **y svarer til rm.-s lange y:**

a) i udlyd: No. hak. *by* by; ik. *dy* dynd (ono. dý), *ly* lyd. Uo. *sny* snyde.

b) forved *q*: Uo. *sdʀyq·* stryge, *fyq·* fyge (se også § 253). Tillo. *syq'* syg.

c) forved *n*: No. huk. *syn·* 'syne' (mønster, udseende); ik. *syn'* syn. Uo. *syn·* syne. Tillo. *-synt* -synet, *gʀynərə* grynet.

d) forved *s*: Uo. *lysən* 'lysne' (lyne, se § 264 e).

§ 266. **y svarer til rm.-s korte i:**

forved *w*: No. huk. *'ujywt* udgift; ik. *få'jywt* forgift. Tillo. *jywt* gift, *ʀywsk* 'rivsk' (som vil rive, kradse).

y **svarer til rm.-s lange i:** § 267.

forved *w*: Bio. *i'lywal* alligevel.

y **svarer til rm.-s korte ø eller ö:** § 268.

a) forved *k*: No. ik. *ɟcykən* køkken.
b) forved *l*: No. hak. *'hyli* høle.
c) forved *ɼ*: No. huk. *tyɼ·wəl* ell. *tyɼ·wOl* 'töjrvold' (töjrslag).

ə. § 269.

I no. forekommer *ə* i trykløs stavelse forved *m*, *n*, *ɼ* f. eks. *a'ɼəm* arm, *ta'ɼəm* tarm, *sa'qən* sagn (sagen), *wi·ən* vidne, *dækən* dækken, *ko'wən* koen, *la'qən* lagen, *måsdəɼ* moster, *kl̥osdəɼ* kloster, *wʀi·jəɼ* vrider, *pʀåŋ·əɼ* pranger.

I uo. forekommer *ə* forved *m*, *n* og *ɼ* i trykløs stavelse, eks. *wa·ɼəm* varme, *sø·ən* 'sødne' (göre sød), *gla·tən* 'glatne' (glatte), *sba·qən* 'spagne' (tæmme), *fjɛ·ən* 'fedne' (fede), *dækən* dækne, *melən* mildne, *klisdəɼ* klistre, *mæsdəɼ* mestre. *əɼ* er alm. nutidsformsendelse i fr. måde.

I tillo. forekommer *ə* i trykløs stavelse forved *m*, *n*, *ŋɟ* og *ɼ*, eks. *a'ɼəm* arm, *wa'ɼəm* varm, *sdakən* stakket (ɔ: kort), *-laən* -laden, *fjæɼ·mənɟ* fjærmer, *næɼ·mənɟ* nærmer, *betəɼ* bitter, *månəɼ* mange, i komparativer: *fa·sdəɼ* fastere, *lyjsəɼ* lysere, *hi·əɼ* hvidere.

ə forekommer i biord forved *n* og *ɼ* i trykløs stavelse, eks. *ọsdən* østen, *flø.jtən* flöjten, *isdəɼ* ell. *jisdəɼ* ensted, *ọsdəɼ* øster, i *ə'ba'q* 'æbag' (bagefter), *ə'får* 'æfor' (forved), i stedordene *dæ* dig, *mæ* mig, *sæ* sig, når de föjes enklitisk til foregående uo. eller forholdsord, samt i det hele taget når et *æ* udtales trykløst og hurtigt.

Anm. Ofte udtales vel ikke engang et *ə*, men *m*, *n*, *ŋɟ* og *ɼ* lyder alene, hvad der tit er vanskeligt at afgöre. Hvor jeg i det foregående har skrevet *ə*'et, er jeg nærmest af den mening, at det måske dog lyder med.

ə. § 270.

I mange tilfælde, hvor rm. har *a* som udlydende stavelse, er denne lyd tabt i nærværende mål, således i svagtböjede navneord:

kʉ·wl kugle, *pị.jƀ* pibe osv., i stærktböjede navneords flertal: *dʀæŋ·* drenge, *hʉ.ws* huse osv., i udsagnsordenes navneform (infinitiv): *kom·* komme, *lø·ƀ* løbe, *sgʀy.w* skrive osv., i svagtb. udsagnsords ft. fr.: *dʀæm·t* drömte, *sbeḷ·ƒ* spildte, *båŋ·kə* bankede osv., i tillo. flt.: *hị.j* hvide, *sdu·ṛ* store, bestemt form ligeledes.

Hvor g eller v er bortfaldet efter *ṛ* og g efter *l*, tilföjes *ə* som anden eller sidste stavelse: *tal'ə* talg, *dwæṛ'ə* dværg, *haṛ·ə* harve osv., men hvor v er bortfaldet efter *l*, eller g er uoprindeligt (glda. j), er intet tilföjet: no. *i* *'døl·* i dølgsmål, *søl'* sølv, *gu'l* gulv, *ʉ'wl* ulv, *wɛ·ṛ* værge, *ka'l* kalv, *wal'* valg, uo. *døl·* dølge, *få'søl·* forsølve, *gwOl·* gulve, *hɛ·l* hvælve, *sæl·* sælge, *sal·* 'salve' (om en hævelse: fortage sig), *sgɛl'* skælve, *wɛ·l* vælge, tillo. *hal'* halv.

ə forekommer i følgende ord: *belə* billede, *fæl'ə* fælled, *œ'wbåṛə* aborre, *hæṛ'ə* herred, *kafə* kaffe, *kolə* kuller (torskefisken), *kwaṛ'ə* 'kvadder' (snesjap), *åṛ·ə* 'orret' (se § 32), *måṛ·ə* 'morod' (gulerod), *sgal'ə* skalle, *betə* bitte, *lelə* lille, *gʀomə* grumme. Om uo. med *ə* som sidste stavelse i nf. se §§ 691—96.

ə er en böjningsendelse svarende til rm.-s -ede, -de i ft. fr., -et i ft. tf. 10. klasse §§ 697—733 og nogle stærktböjede uo. §§ 545, 549, 551, 555—56, 558—59, 564, 566, 569—71, 573. *ə* er nogle intetkönsords efterhængte kendeord, se §§ 449—54.

I no. forekommer *ə* i afledningsendelserne *-əŋ*, *-ləŋ*, *-nəŋ*, *-ʀəŋ* og *-təŋ* samt forved stavelsedannende *s* f. eks. *fʀaməs* 'frammers' (køkken), *aŋ'əst* angest. Udlydende selvlyd i stærk stavelse efterfølges sædvanlig af et *ə*-lignende efterslag: *ø'ə* ø osv., lyden er så ubetydelig, at jeg ikke altid har betegnet den. *ə* forekommer som bindeled i sammensatte no., t. eks. *'kʀåpəˌhu·* 'kroppehoved' af *kʀåp* og *hu·*. *ə* er indskudt i *faƀə'ʀek* fabrik og *aƀə'la't* oblat, ligeledes imellem stammeudlyden og lideformsendelsen *s* i uo., t. eks. *ƒcøsəs* kysses, *sgʀywəs* skrives, også i de lideformede (deponente) uo. *gʀönəs* grönnes, *læŋ·əs* længes, *tʀywəs* trives osv.

I tillo. og bio. forekommer *ə* 1) som endestavelse: *ø·ə* øde, *sga·ƀə* skabet, *sdja·nə* stjærnet, *ty·ələ* tydelig, og svarer således til rm.-s -e, -et og -ig, jvf. § 194 anm. 3. 2) som sidste led i trykløs endestavelse f. eks. *dan·lə* dannelig, *wæn·lə* venlig, *ma·qələ* magelig, *tʀo.wlə* trolig, *klœ·ṛlə* klarlig. 3) forved *s* i superl. *dy.jṛəst* dyrest, *hi.əst* hvidest (om undt. se §§ 508, 746), samt i enkelte andre ord som *ą.jləs* anderledes. 4) forved *k* og *ŋ* i trykløs stavelse

f. eks. *hånəŋərə* honninget (tilsmurt med honning), *kan'ək* 'kannik' (opret, kæk), ligeledes i no. fremo. som *pen'ək* 'pinnik', *wen'ək* osv. Forved stavelsedannende *l* burde måske stundum skrives et tegn for et utydeligt *ɛ*; i mangel heraf har jeg skrevet *ə*, hvor der efter min mening er en selvlyd = utydeligt *ɛ*, men intet skrevet, hvor fejllæsning ikke er mulig, idet *l* tydelig viser sig som en stavelse, altså f. eks. *mą.jələ* mandelig ikke *mą.jlə*, der kunde føre til fejllæsning, men derimod *'ʀö.wsls*, som skal læses *'ʀö.wsɛls* med utydeligt *ɛ*, ligeledes *tʀom'l* tromle, *wæm'l* vadmel, *ham'l* hammėl tillo. (vægtig, om kærne).

ɪ̣. § 271.

Et *i* i trykløs stavelse udtales ofte som *ɪ̣*, og denne̜ lyd er alm. i ord som *'ʀe'lɪ̣ɧɛ* redelighed, *'sa'lɪ̣ɧɛ* salighed, fremo., *pʀanɪ̣s* 'prannis' (sele). Mulig burde der skrives *ɪ̣* i tvelyd for *j*, som jeg gennemgående har brugt, f. eks. *ga'ɪ̣* i st. f. *ga'j* gad (kort pibe, söm), *bʀą'ɪ̣* i st. f. *bʀą'j* brand, *lą'ɪ̣* i st. f. *lą'j* osv.

ɒ. § 272.

ɒ forekommer for utydeligt a i svag stavelse, t. eks. *'mɛ.jɒ* middag, *'fʀɛ.jɒ* fredag.

MEDLYD.

(Konsonanter.)

Forlyd.

b. § 273.

b svarer

a) til rm.-s p i no. *basdə'lį'jn* porcellæn, *bə'tʀæt* portræt.

b) i øvrigt til rm.-s b: *bjǫn'* björn, *blakə* blakket, *bą'j* bånd, *bʀo'ər* broder, *by.t* bytte osv. *sb* = rm.-s *sb* (skrevet sp): *sbą'j* spand osv.

d. § 274.

d svarer til rm.-s d: *da* dag, *dʉ.w* due, *dʀæŋ'* dreng, *dʀy.w* drive. *sd* = rm.-s *sd* (skrevet st): *sda'q* stage osv.

d er ofte bortfaldet i *des* — *des*: *es mi·ṛ hạj* '*fo'ṛ*, *es mi·ṛ hạj wel* '*ha* des mere han får, des mere han vil have, *jO* '*mi·ṛ əs* '*be·ṛ* jo mere des bedre, smlgn. § 475.

§ 275. *f*.

f svarer

a) til rm.-s v i no. *fjo'l* violin, *fi*'*tʀi'jl* vitriol, uo. *fesən*'*ti'jṛ* visitere (ransage).

b) i øvrigt til rm.-s f: *fjɛ'ṛ* fjer, *fla.sk* flaske, *fœ'wl* fugl, *fʀɛ* eller *fʀɛ* fred, *fasdəṛ* faster osv.

§ 276. *g*.

g svarer til rm.-s g: *gåŋ'* gang, *glạ'js* glans, *gna'w* gnav, *go's* gås, *gan'* gane, *gə·ws* guse, *gʀa'w* grav osv. Om undtagelserne se under *j* § 280 a. *sg* = rm.-s *sg* (skrevet sk): *sga'ƀ* skab osv.

Anm. Om *ǫ* se under *s* § 288.

§ 277. *h*.

h svarer til rm.-s h: *haw* hav, *hugs* hus, *hi·* hede, *hOl·* holde osv.

h synes at være bortfaldet i no. *a*'*saft* 'hasard' se Feilb. ordb., '*Opəṛmạj* ophavsmand, uo. *i·ǫ* 'ige' (hige), tillo. *i·ǫən* 'igen' (som higer).

h forekommer i *hɛl·s* ellers, *hɛləṛ* eller.

Ved et langt *i*'s brydning — tvelydsforkortning — afløses *h* af *ђ*, se nedenfor.

§ 278. *ђ*.

ђ svarer til rm.-s skrevne hj undtagen i ord med brydning forskellig fra rm. samt i enkelte andre ord: no. *ђogs* juks, *ђɛl·bʀeƒ* helbred, *ђɛlsən* hilsen, uo. *ђɛl·sən* = *ђɛl·s* hilse.

Det hedder her *hön·* hjørne, men andre steder t. eks. i Øster-Brønderslev *ђön·*.

Om brydning i böjning se henvisningerne § 314.

§ 279. *hv*.

hv svarer

a) til rm.-s skrevne v i *hvesl* væsel, *hvọ.wt* vifte, *hvem·s* vimse, *hvems* vims.

b) til rm.-s h i tvelydsforkortning: no. *hvO.st* hoste, *hvOl* hul,

ɦOn' horn, *ɦO·ən* hovedenden (i seng), uo. *ɦO.st* hoste, tillo. *ɦOlərə* hullet, *ɦOnə* hornet, *-ɦOnt* -hornet, *-ɦOt* -hovedet, *ɦO·ər* 'hovedør' (ør). *ɦ* fremkommer ved böjning af *hu* se henvisningerne § 314.

c) i øvrigt til rm.-s skrevne hv: *ɦa* hvad, *ɦæm* hvem osv.

j. § 280.

j svarer

a) til rm.-s g ell. gj forved rm.-s fortungeselvlyd: *jæst* gæst, *janəŋ* gerning, *ja·r* gærde, *ji* give, *jøq·l* gøgle, *jo·r jo'r* ft. fr. og ft. tf. af *jo̤r* göre, *ən* '*jo·r* en gjord osv. En undtagelse er det spøgende ord *pʀeƀələ*'*gi̯'jrə* se § 291 a, samt *a*'*gi̯'jr* og *sdʀæŋ*'*gi̯'jr* se § 673.

b) i øvrigt til rm.-s j: *ja'w* jag, *jy'wl* jul, *jo'r* jord osv.

j forekommer i no. *jæm'* em (damp), *mjɛlk* mælk, *jiq'* eg, *ji·q* ege, *jæn·bər* enebær, *jɛrə*'*mit* eremit, *jɛ·kåp* edderkop, *jɛ'ər* edder, *jɛ.rk* Erik, *ljɛ·ql* lægn (på töjr), '*jænʀom* enrum, *i*'*ja·s* i aftes, *i*'*ja.wtən*, *i*'*jo'r* i år, uo. *jæm·* 'eme' (dampe), *ji·q* ege (sætte eger i hjul), tillo. *jæns* ens, *jy.wsən* om ko: tyregal, '*jæntəŋ* 'enting' (noget), *jæn'* huk. en, *je̤'j* hak. en, *jet* et, *jo̤'wər* 'jøvver' (ivrig), bio. *jisdər* etsted.

j er bortfaldet i no. *dö'wl* djævel, *fe̤.j* fjende, *fe̤.jsgaƀ* fjendskab, *fi'l* fjæl, *hy'wl* hjul, *sgy'wl* skjul, *ti·r* tjære, *fy'wr* fjord, *i*'*fy'wr* i fjor, *mø* mjød, uo. *dö.wləs* djævles, *fi·l* fjæle, *hy.wl* hjule, *sgy.wl* skjule, *ti·r* tjære, *ti·n* tjene, talo. *sɛ·t* sjette. Uo. *sdɛl·* stjæle har vel næppe haft noget *j*, jvf. ono. stela.

Om *j* i brydning, t. eks. *fjɛt* af *fi'* fed og lign., se henvisningerne § 314.

k. § 281.

k svarer

a) til rm.-s g i uo. *kalə*'*pi̯'jr* galoppere.

b) til rm.-s k forved medlyd og bagtungeselvlyd: *kåm'* kam, *ko'w* ko, *kluk* klud osv. Rm.-s k forved fortungeselvlyd udtales *ƭ* efterfulgt af *c*, se næste §. *kʀ* = rm.-s kr: *kʀa.w* krave, *kʀugs* krus osv.

Der findes intet *k* i no. '*napɧɛ* 'naphed' (knaphed), tillo. *nap* ɔ: knap, *wek* ɔ: kvik.

ƭ + c. § 282.

ƭc svarer til rm.-s k forved rm.-s fortungeselvlyd og j: *ƭca'r* kær, *ƭci̯.jl* kile, *ƭcæ·p* kæp, *ƭcɛləŋ* killing, *ƭcøl·* kølle, *ƭcykən* køkken, *ƭcy'ər* køer, *ƭco̤* kød, *ƭce̤.jər* kender, *ƭcɛ.rk* kirke, *ƭco̤r·məs* kyndel-

misse osv.; *ʄcœ.wl* kjole, *ʄcœ·l* kilde. I følgende ord er *k* ikke ombyttet med *ʄc*: no. *kit* kit, *sda'kit* stakit, *kɛjs* 'keks' (tøddel), *kɛ.jsər* kejser, *kisər* 'kisser', øgen., *ky.js* kyse, *kɛ.jl* kegle, *kigsər* kikser (kneb), *kO.j* köje, *kɵ.jtər* 'köjter' (penge), uo. *kɛ.jtər* 'kejtre' (gå indad på fødderne), *ki.t* kitte, tillo. *kɛ.jtərə* ell. *kɛ.jtə* kejtet. Det hedder — ligeledes ved rm.-s indflydelse — *kjœr·əst* lige så tit som *ʄcœr·əst* og vel tiere.

§ 283. *l.*

l svarer til rm.-s l undtagen i *slabə'la's* 'slabberads' (gilde), *lɵ.w* 'lue' (hue), i tvelydsforkortning eller brydning: *ljɛr·gʀaw* ler-grav, *ljɛrə* leret, jvf. *ljɛ·qi* 'legende' (legetöj), *ljɛ·ql* lægn.

§ 284. *m.*

m svarer gennemgående til rm.-s m: *møl·* mølle, *ma̜'j* mand, *mo'l* mål osv.

§ 285. *n.*

n svarer til rm.-s n: *ni'q* neg, *naw* nav, *no'l* nål osv.; det er tilföjet i tillo. *na·n* anden (ikke talordet *a·n*), t. eks. *də 'nan 'da* den anden dag ɔ: forleden dag, *'de w'ar i 'na·n ˌma̜'j* det var en anden mand, men: *də 'a·n a'gust* den anden august, *de 'a·n 'bœ'n* det andet barn.

§ 286. *p.*

p svarer

a) til rm.-s b i no. *plom·* blomme.

b) i øvrigt til rm.-s p: *pa̜.j* pande (på menneske), *pu·s* pose, *pi·q* pige osv. *pʀ* = rm.-s pr: *pʀœst* præst osv.

p forekommer i no. *pu's* 'pus' (os) og uo. *pu·s* 'pose' (ose).

§ 287. *ʀ* og *ʀ̥*.

ʀ svarer

a) til rm.-s j i *ʀe'sdis* 'restits' (justits, orden), jvf. *ʀe'sbɛgt* og *ɯ jo̜ 'ʀe·lɉɛ* ɔ: at bringe orden til veje.

b) til rm.-s n i uo. *mantə'ʀi'jr* 'maintenere' (magte).

c) i øvrigt til rm.-s r: *ʀa'wn* ravn, *ʀu·s* rose osv. Om *ʀ* efter *b, d, f* og *g* se disse lyd. Om *ʀ̥* se *f, k, p* og *t*. *ʀ̥* og især *ʀ* fortrænges, som det synes, mere og mere af rm.-s r-lyd.

ʀ forekommer ikke i uo. *sgo'ən* 'skåene' (skråne) og tillo. *sgo'* 'skå' (skrå).

s. § 288.

s svarer til rm.-s s. Hvor rm. har *sg* — skrevet sk — har nærværende mål *sg* undtagen i følgende ord: no. *sgɛl* skel, *sgɛlʄ* skilt, *sgɛl'əŋ* skilling, *'fåsgɛl* forskel, *'asgɛl* 'adskil' (forskel), *'usgɛl* uskel, *sgɛn·* skinne, *sgọ·* skøde, *sgɛ'sanʄ* 'skærsant'; uo. *sgɛlən* skelne, *sgɛl·ʄ* skilte, *sgɛləŋ* skillinge, *sgɛn·* skinne, *sgɛrmə'si.jr* 'skærmensere' (skænde, larme), *sgɛ.rp* skærpe, *sgɛl·* skælde, *sgɛr* skære, *sgɛ·ƀ* skæve, *sgɛl'* skælve; tillo. *sgọ'w* skæv, *sgɛlə* 'skellig' (langsom, sagte), *sgɛl·pə* 'skildpaddet' (af skjoldpaddens skjold).

Fransk g udtales som *s* i *se'niʄ* geni, *se'ni'jr* genere. Det hedder *sgœ.wt* skjorte, *'wa·qhɛ* 'vaghed' (svaghed), *wa'q* 'vag' (svag).

t. § 289.

t svarer til rm.-s t. Forbindelsen *tj* i *tjɛnəst* tjeneste udtales af nogle som *ʄc*: *ʄcɛnəst*, uo. *ti·n* tjene nut. fr., ft. fr. og ft. tf. henholdsvis *ʄcɛn'ər*, *ʄcɛnt*, *ʄcɛnt* jvf. § 608.

w. § 290.

w svarer til rm.-s skrevne v undtagen i ordene *hesl*, *họ.wt*, *hem·s*, *hems* § 279 a.

I tvelydsforkortning optræder *w* i følgende ord: no. *wost* ost, *wOr'm* orm, *wOn·sda* onsdag, *'wOni* orne, *wol* ol, *wolə* Ole, *wol* ɔ: vånd (gren), *gwOs* gods, *gwOl* gulv, *twOn'* torn; uo. *gwOl·* gulve; tillo. *kwOnərə* kornet, *swO·ə* sodet; jvf. *h* § 279; om lydskifte *u'*, *u·* > *O·*, *O.*, *O'*, *O* i böjning se henvisningerne § 314.

w forekommer ikke i *su·l* svale (fuglen, kølighed), i *sem·* svömme og i de deraf afledte ord, *ko·tər* kvarter (1/4 alen), uo. *sgol·p* skvulpe.

Ind- og efterlyd.

ƀ. § 291.

ƀ svarer

a) til rm.-s v (*w*, *s*): no. *sla·ƀ* slave, *'tʀa.ƀlhɛ* travlhed, *'li.jƀ-'ha·ƀər* libhaver, *pʀoƀi'anʄ* proviant (varer); uo. *tʀa.ƀl* travle, *be.ƀər* bævre, *aƀən'si'jr* 'avancere' (stræbe), *kaƀsio'ni'jr* kautionere, *dʀɛ·ƀ*

dræve, *sgɛ·b* 'skæbe' (skæve, skære ansigter); tillo. *lo.bərə* levret, *pʀebələ'gi'jrə* 'priviligeret' (udsøgt).

b) til rm.-s p i tillo. *Obsk* 'opsk' (opsat på, forhippet).

c) gennemgående til rm.-s udlydende b: *sga'b* skab, *ta'b* tab, *la·b* labe, *kni.jb* knibe osv.

§ 292. *d.*

d svarer

a) til rm.-s r i no. *makə'dijsgab* 'makkeriskab' (maskepi, samkvem).

b) gennemgående til rm.-s d og forekommer sædvanlig kun i nyere ord og i efterligninger af rigsmålet, t. eks. *'hɛl·di* heldig, *'øn·di* yndig, den hjemlige form er *ą.jə* osv. Måske burde der i nogle tilfælde skrives *ð* i st. f. *d* f. eks. *hɛl·ði* heldig osv.

§ 293. *ð.*

ð er sædvanlig bortfaldet og forekommer kun i få ord: *låŋ'ið'əli* 'langidelig' i talemåden *låŋ'ið'əli 'wɛ.j 'hæ·n* ɔ: overmåde langt borte, og i stedord (pronomener) med *d* i forlyd, når de föjes enklitisk til foregående udsagnsord eller forholdsord med udlydende selvlyd (vokal), se §§ 473 anm. 3, 475 anm. 2 og 769.

§ 294. *f.*

f svarer

a) til rm.-s p i no. *ʀe'sæft* recept.

b) til rm.-s rd i no. *a'saft* 'hasard'.

c) gennemgående til rm.-s *f*: *kʀaft* kraft osv.

f er bortfaldet i no. *sgut* skifte (eng ell. vej), *lu.t* 'løfte' (håndtag på et spadeskafts nederste del), *lut* 'løft' (tag i en byrde), *'dʀuttʀow* drøftetrug, uo. *lu.t* løfte, *dʀu.t* drøfte (med *dʀuttʀow*), bio., forholdsord *ætər* efter.

§ 295. *g.*

g forekommer forved *s* og *t* i få for största delen fremmede eller fremmedladne ord og svarer til rm.-s g, skrevet k, se §§ 8 e, 15 d, 61 e, 75 c, 81 c, 140 a, 146 d, 149 c, 150 c, 163 d, 218 e, 241 c. Om *gt* = *ȷ* se § 310 c. Om *u* + *gs* ɔ: *ug* + *s*, hvor *ug* = *s'w* se § 108 c.

g er tilföjet i *sbesgən* 'spidskne' (tilspidse, splidse); det forekommer i st. f. *q* i uo. ft. fr. og ft. tf. se §§ 646, 649, 653.

q. § 296.

q svarer

a) til rm.-s k i no. *kne'q* knæk, *plø'q* pløk, *'twɛbaq* tvebak.

b) gennemgående til rm.-s udlydende g.

q er bortfaldet i no. *sdị.j* stige, *-fO* -foged, *swɛ·ləŋ* 'svælging' (svælg), *ʀɛ·nəŋ* regning, *ʀɛ'n* regn, *de'n* degn, *ɛ·nəŋ* agning, *kʉ.wl* kugle, *pɛ'l* pægl, *ø'l* 'øgle' (firben), *tæ'ər* tager, *mæ·n* morgen, *mæ·nəŋ* morgning, *kʀịị* krig, *ị.jl* igle, *fʀɛ·n* fregne, *wæt* vægt, *bu.jər* buggjord, *la.t* lægte, *'glø·hOl* gløghul, *bɛsdər* 'bægster' (dej til en bagning), *hɛ'n* hegn. Uo. *ʀɛ·n* regne, *ɛ·n* agne, *kʀịị* krige, *la.t* lægte, *hɛ·n* hegne, *sɛ·n* signe, *ta* tage. Tillo. *no·* noget. Bio. *i'lywal* alligevel, *liså* ell. *lisə* ligeså, *nosdər* nogensteds.

q er bortfaldet i endelser svarende til rm.-s -ig, -lig osv., som i nærværende mål hedder *-ə*, *-lə* osv., i nyere ord eller ordformer *-i*, *-li*, t. eks. *dan·lə* dannelig, *ø.jə* yndig, men *horti* hurtig.

q forekommer i no. *aq·l* ankel, jvf. ono. ökli, *dʀɛq* dræ, uo. *aq·l* 'ankle' (stå usikkert), *laq'dị'jr* 'lædere' (bagtale), *dʀɛqəs* dræ, bio. *'afən'tOq* 'af unde to' (af og til).

Om *q*'s bortfald efter *l* og *r* se § 270.

j. § 297.

j svarer som sidste lyd i ikke nasalerede tvelyd til rm.-s tilsvarende tvelyd (med *ị*), hvor g dog ofte skrives for j. Undtagelser:

j svarer

a) til rm.-s *ð* ell. *d*: No. hak. *bO.jər* buder, *fʀɛ.ja* fredag, *dø'j* død, *ga'j* gad, *bʀʉ.jəŋ* 'brodding' (halmknippe), *bʀʉ'j* brod, *klʉ'j* klod, *fa.jər* fadder, *wʀe.j* vrede; huk. *bʀɛ'j* bred, *bʀu'j* brud, *hu'j* hud, *jɛ.j* gedde, *O'j* od, *ʉ.j* odde, *ʀa.j* 'radde' (tarm), *nø'j* nød (trang), *sO.j* 'sådde' (kornskal), *nɛ.j* næde (om månen), *sdɛ.j* 'stæde' (side i væv), *tʀa.j* 'tradde' (ælteplads); ik. *wʀe.jsgab* vredskab, *bʀø'j* brød, *kʀị.j* kride (kridt), *me'j* med, *nɛ.jər* nedre (den nederste del t. eks. af et hus), *klɛ.j* klæde, *ʀɛ.j* rede. Uo. *ʀɛ.j* rede (tillave), *ʀɛ.jə* 'redde' (udholde), *bʀʉ.j* brodde, *bO.j* bude, *sme.j* smedde, *O.j* odde (bruge leens od), *hO.j* 'hodde' (høde, true). Tillo. *nɛ.jər*, *nɛ.jəst* nedre, nederst, *nɛ.jlə* nederlig, *ʀɛ'j* ræd, *ʀø'j* rød, *dø'j* død, *ʉ.jərə* oddet.

b) til rm.-s g: No. huk. *bø.j* byge, *sgø.j* skøge, *bu.jər* buggjord; ik. *de.j* dige. Uo. *'ę.j,de.j* inddige, *sε.j* sige, *sbe.j* spege.

e) til rm.-s k: No. *sε.jsər* 'sekser' (saks), *kεjs* 'keks' (krog, tøddel), *lε.js* lektie.

j forekommer ikke i no. *le·* leje, *ʀε.s* rejse, *we'r* vejr, *dε·n* dejne, *lε·ər* 'lejer' (på høstvogn), *we·rəŋ* vejring. Uo. *ʀε.s* rejse (göre en rejse), *we·r* vejre, *we·rəs* vejres, *ʀe·s* rejse (stille opret), *plø·* plöje, uo. nut. fr. *ple'r* plejer (have vane til).

j forekommer i no. *fʀø'j* frø (padde), *sne'j* sne, *sne'js* snes, *jε.jsləŋ* gæsling, *fε'j* fæ, *hε'jsl* hassel, *blεjs* blis, *bε.jsmər* bismer, *gʀεjs* græs, *gʀε.jsəŋ* græsning, *sbʀø.js* sprosse, *sdʀø'jls* strøelse, *hø'j* hø, *tʀε'j* træ, *mε.jsləŋər* mæslinger; uo. *gʀε.js* græsse, *sdʀø'j* strø (også *sdʀø'*), *sne'j* sne, *bε.js* bisse, *dʀε.jn* dræne, fremo., *wε.jsən* visne; tillo. *blε.jsə* blisset, *gʀε.jsərə* græsset, *sne.jərə* sneet, *wε.jsən* vissen, *ʀε.jsən* 'rejsen' (ophovnet, jvf. § 564), *sbe'j* spe (eller sped ɔ: vred).

j er brugt som tegn for sidste led i nasalerede tvelyd og svarer til rm.-s nd; undt. er no. *mę.sk* eller *me·sk* menneske, *hæn'ər* hinder (ɔ: skade), *mę.jnæt* midnat, *bʀæ̨.wn* brændevin; uo. *fʀą.jsk* franske, *hænər* 'hindre' (skade), *wænər* vændre; tillo. *fʀą.jsk* fransk.

j forekommer endvidere efter *į* og *ų* som en særegen udtale af rm.-s lange i og y, se om *įj* §§ 171—174, om *ųj* §§ 249—251.

§ 298. *k.*

k svarer

a) til rm.-s g i no. *bʀekə'dį'jr* 'brigader' (brutal mand), *hve.rkən* hvergarn.

b) til rm.-s p i tillo. *be'fekə* 'befikket' (befippet), også *få'fekə*.

c) gennemgående til rm.-s k: *tak* tak, *sna·k* snakke, *lo.k* lukke osv.

k er bortfaldet i no. *'fʀą.jsmą.j* franskmand, *ən mas 'pæŋ·* en marks penge, *mulf* mulkt, *'sbansʀör* spanskrör, *sbe'takl* spektakel, uo. ft. fr. og ft. tf. se §§ 655—56, tillo. *knebs* knibsk.

k forekommer i en del ord, hvor rigsmålet ikke har noget tilsvarende: tillo. *fynsk* 'fynsk' (som lugter ilde), *flywsk* 'flyvsk' (hurtig og skødesløs), *hų.jsk* 'hundsk' (hadefuld), *ƒcemsk* 'kimsk' (som kimser ad noget), *knisk* 'knisk' (nærig), *møsk* 'møsk' (sur, mut), *Obsk* 'opsk' (opsat på), *pinsk* 'pinsk' (som piner), *pø'lsk* 'pølsk' (sølet), *ʀywsk* 'rivsk' (som river og slider), *ʀöwsk* 'rævsk'

(snu som en ræv), *sbesk* 'spidsk' (spids), *sbysk* 'spydsk' (spydig), *wǫ.jsk* 'vandsk' (vandet), *wOlsk* 'voldsk' (voldsom), fremo. *gʀa·tisk* gratis; uo. *hu.jsk* 'hundske' (hundse), *kni.sk* 'kniske' (være nærig). *k* forekommer endvidere i udlyd efter *u*: *uk* = *s'w* se § 108 b.

l. § 299.

l svarer

a) til rm.-s n i no. *ljɛ.ql* ell. *ljɛ·ql* lægn (på töjr), *'ʀe'blsbjɛn* rib(bens)ben, bio. *sam'l* sammen, *ɛlə*ŋ*ən* endelig.

b) til rm.-s r i no. *ko.ṛl* kurre (på tråd), *ma'sol·ka* mazurka, *mɶ·tls* morter, *hem·llą'j* Himmerland, *hem·lbo* Himmerbo, uo. *alə'wį'jṛ* 'arrivere' (hænde).

c) gennemgående til rm.-s l: *smʉ.wl* smule, *hOl·* holde, *hal'* halv osv.

l forekommer ikke i no. *hɶm·təṛ* 'hælmter' (svangt korn, affald fra korn ved rensning), *sgom·pə*ŋ 'skumpling' (læs korn), *sgø.t* skyttel, *åṛ·wæṛk* orgelværk, bio. og fho. *te* til. *l* er ofte bortfaldet i *sgal* og *wel* § 742.

l er tilföjet i *'gån·węjl* garnvinde.

Stemmeløst l forekommer måske i ord som *ha'wl* hagl osv.

l̨. § 300.

l̨ forekommer kun i forbindelse med et efterfølgende *ʃ* og svarer sammen med dette til rm.-s (ldt eller) lt, t. eks. *bøl̨ʃ* bylt, *sål̨ʃ* salt, *hål̨ʃ* halt, *wil̨ʃ* vildt.

No. ik., hvis udlydende *l* tidligere har været *l̨*, får i best. form *l* ændret til *l̨* efterfulgt af *ʃ*, eks. *fal'* fald best. *fal̨'ʃ* osv. se § 445 b; i uo.-s böjning se §§ 664—65; i tillo.-s böjn. se § 499.

m og m. § 301.

m svarer

a) til rm.-s n i *kom'tanʃ* kontant.

b) til rm.-s ŋ i *løm·by* Lyngby (sogn i Børglum herred).

c) gennemgående til rm.-s m: *ʀem'* rem, *klåmp* klamp, *gʀoms* grums, *tʀom'l* tromle osv.

m forekommer ikke i no. *mo'l* i talemåden *i møṛk ɶ mo'l* i mørke og mulm, tillo. *mɛl'əṛ* 'mellere', *mɛl'əst* mellemst, bio. *i'mɛl·* imellem.

m forekommer i no. *bæṛ·m* 'bærme' (bør hos ko), *kom'pįf* 'kopi' (levning, rest af et redskab).

Det stemmeløse m forekommer i ord som *hal'm* halm, *kwål'm* kvalm osv.; men jeg har ikke betegnet det i det foregående, lige så lidt som stemmeløst (l og) n, da jeg ikke i alle forhold er helt klar over de stemmeløse lyds forekomst.

§ 302. *ɱ*.

ɱ forekommer, hvor et m efterfølges af et *f* som i *kaɱ·fəṛ* kamfer, *koɱ'fugs* 'konfus' (sammenstød, trætte), *koɱfə'mį'jṛ* konfirmere, *åɱ·fəṛ* omfure, *ɛ·ɱfætə* ömfodet, *'sɛ·ɱˌfast* sömfast osv.

§ 303. *n* og n.

n svarer

a) til rm.-s *ŋ* i no. *ʀan'* rang, øgenavn, tillo. *månəṛ* mange.

b) til rm.-s r i uo. *desən'tį'jṛ* desertere (undløbe).

c) gennemgående til rm.-s n: *hon* hun, *hans* hans, *wæn* ven, *bån·lə* barnlig, *wån·sgələ* vanskelig, *kæ·n* kane, *twOn'* torn, *dɛ'wn* dun osv. Om undtagelserne herfra se *ŋ* § 305 og *j* § 297.

n er bortfaldet i en del ord med endelsen *əŋ*, t. eks. *gʀɛ.jsəŋ* græsning, *flætəŋ* fletning, *flåsəŋ* flosning, *gla·təŋ* glatning osv., men beholdt i andre, vistnok nyere ord som *sdø·bnəŋ* støbning. *n* er endvidere bortfaldet i no. *falsgə'ʀįf* falskneri, *klɛt* klinte, *al·* alen, *sdɛ·t* stænte, uo. *liŋ·* ligne, *wɛ.j* vegne (et söm), *ka* kan, tillo. *Olṛə* aldrende, den analoge form vilde være *Olṛənf*, bio. *'kasgi* ell. *ka'sgi* kanske. -ens mangler i *sa'f* sagtens.

n forekommer i no. *be'sgi'ən* besked, *ɉæmən* 'hjemmen' (hjem), *hO'bən* hob, *teŋ·əsdən* tingest (om menneske), uo. *fesən'tį'jṛ* 'visitere' (eftersøge), *konsə'nį'jṛ* kujonere; om *lɛ·tən* lette osv. se § 630.

Stemmeløst n forekommer i ord som *ha'wn* havn osv.

§ 304. *ŋ*.

ŋ svarer

a) til rm.-s g i no. *seŋ'ne't* signet, *maŋ'ne't* magnet, *wal'seŋ'nls* velsignelse, *fcøn'ʀəŋ* könrøg, uo. *wal'seŋ·n* velsigne.

b) til rm.-s k i no. *møtʀəŋ* møttrik (også i formen *'motʀøkəṛ* 'modtrykker').

c) til rm.-s m i no. *'loŋ·klɛj* lommetörklæde.

d) til rm.-s n i tillo. *leŋs* læns.

e) til rm.-s nd i no. *ˈeŋəˌblo'* 'ingeblå' (indigo), bio. *ˈæŋ·əˌlæ̨.js* 'endelangs' (jævnsides).

f) til rm.-s ng (skrevet n forved k); *ʀeŋ'* ring, *saŋ'* sang, *heŋ·* hænge, *tʀåŋ'* trang, *båŋk* bank, *tåŋ·k* tanke, *bʀåŋ·kə* branket osv.

ŋ er bortfaldet i no. *wek* vink, *sø.k* synke (svælg), uo. *we.k* vinke, *sø.k* synke, jvf. dog ono. sökkva.

ŋ forekommer i no. *sgaˈbeŋkl* skabilken, øgen., *pæŗməˈdeŋkl* perpendikel (pendul), uo. *ʀoŋəˈnį'jŗ* ruinere.

ŋ̧. § 305.

ŋ̧ forekommer kun i forbindelse med et efterfølgende *ƒ* og svarer sammen med dette

a) til rm.-s nk (*ŋk*) i no. *æŋ̧·ƒ* enke, *læŋ̧·ƒ* lænke, uo. *læŋ̧·ƒ* lænke.

b) til rm.-s ngt (*ŋt*) i tillo. *læ'ŋ̧ƒ* langt, uo. *teŋ·k* har i ft. fr. *teŋ̧·ƒ* og i ft. tf. *teŋ̧ƒ*.

c) gennemgående til rm.-s nt, ndt: *boŋ̧ƒ* bundt, *wåŋ̧ƒ* vante, *weŋ̧ƒəŗ* vinter, *heŋ̧·ƒ* hente osv.

ŋ̧ er bortfaldet i *iˈƒcεl'əŗ* ikkeheller.

No. ik. med nasaleret selvlyd + *j* får i best. form selvlyden + *ŋ̧ƒ*, t. eks. *swę̃j* svind best. *sweŋ̧'ƒ* osv. se § 447, om *ŋ̧ƒ* i verbalsubstantiver se § 448. Om uo. som *mę̨.j* minde, ft. fr. *meŋ̧·ƒ*, ft. tf. *meŋ̧'ƒ* osv. se § 662.

p. § 306.

p svarer

a) til rm.-s b i no. *dʀå.p* dråbe, *knop* knub, *lep* læbe (på menneske), uo. *ʀe.p* ræbe.

b) til rm.-s k i no. *kåŗp* kork.

c) til rm.-s t i no. *sgʀåmp* skrömt.

d) til rm.-s p: *knap* knap, *hop* hop osv.

p er bortfaldet i *ˈkåm·sdjεn* kampesten. Ordet *pæŗməˈdeŋkl* se § 304.

ŗ. § 307.

ŗ svarer

a) til rm.-s d i no. *koˈmεŗ'i* komedie, *ʀeˈmεŗ'i* remedie, *ˈwεŗ'əs-mOl* væddemål, *kwaŗ'ə* 'kvadder' (snesjap), uo. *wεŗ·ə* vædde, tillo. *po.ŗlt* 'pudlet' (krøllet).

b) gennemgående til rm.-s r i ind- og udlyd: *snœ'r* snor, *har·ə* harve, *ha.rp* harpe, *wOr'm* orm osv.

r bortfalder i hjemlige ord forved *l*, *n*, *s* og *t*; afvigelserne er i reglen nyere former: no. *kort* kort, *tört* tort, *port* port, *pœ'rt* part, uo. *pœ·rt* partere, *fo.rt* 'forte' (skynde, stræbe), samt i øgenavne som *tykərt* tykkert, *sna'bərt* 'snabbert' (en klods) og i *sgon'ərt* skonnert, *læ.rt* lærke.

r i slutningen af trykløs stavelse eller trykløst ord bortfalder forved medlyd undtagen *h*: *få'no'wls* fornöjelse, *få'sdaj* forstand, men: *får'ajrəŋ* forandring, *får'ho'wls* forhöjelse.

Ved bestemthedsböjning bortfalder udlydende *r* ofte i meget brugte ord: *blo'r* blår best. *blo'ən*, *fo'r* får best. *fo'ən*, *ho'r* hår best. *ho'ən*, *flo·ər* fløde best. *flo·ən*, se §§ 428, 432, 443.

I forbindelse med et foregående *ə* forekommer *r* i tillo.: *kal·kərə* kalket, *tranərə* trannet osv. Stavelsen *ər* er flertalsendelse i no. (§§ 365—419), bortfalder i flt. best. i no., som i ental ender på *-ər*, t. eks. *brø·rər* brødre best. *brø·rən*.

-ər svarer til rm.-s -vor i *alər* alvor, til -havs i *'Opərmaj* ophavsmand; *-ər* forekommer som bindeled i sammensatte ord: *'sœŋ·ərhalm* sengehalm, *ən sywər'o·t* en syv-otte (år f. eks.).

r er tilföjet i no. *flo·ər* fløde, *kli'jr* klid, *krœ'wər* kro (bedested), *teq·ər* tæge, uo. *towər* tøve, *rowər* røve, tillo. *jœnər* ene, *månər* mange.

r forekommer i bio. *ni'r* ned.

Anm. Börn, som er ved at göre overgangen fra nærværende måls r'er til rigsmålets, ombytter först *r*.

§ 308. *s.*

s svarer gennemgående til rm.-s s; det er tilföjet i no. *lenəs* linje, *mœ·tls* morter, *kup* kup udtales tit *kups*, tillo. *'pasiəs* passende, *'afiəs* agtet, *œ wɛr 'ø.wə,wɛ·riəs 'mœ* ɔ: overvære, *'wɛ.jwåris* vejfarende.

s er bindeled i sammensatte ord: *'gOs,kœ'l* gårdskarl osv., også i tilfælde, hvor rm. ikke har noget s: *'fɛs,hø·* fæhøved, *'fOslOr* fårelår, *'re'blsbjɛn* ribben (af slagtede dyr), *'sbe.jlswöw* spindelvæv, *'tom·lsfeŋər* tommelfinger og måske flere.

t. § 309.

t svarer

a) til rm.-s d i no. *natər* nadver, *len·t* linned, *mån·t* måned, tillo. *-fætə* -føddet eller -fodet. Bio. *hi* udtales ofte *hit* i forbindelsen *kom* ˈ*hit!* kom hid.

b) til rm.-s k i no. *læ.rt* lærke.

c) gennemgående til rm.-s t med de under *l* § 300, *n* § 305 og *ƒ* § 310 nævnte undtagelser.

t mangler i no. *blæs* blæst, *knj.j* kridt, *sblęj* splint, *knuk* krudt, bio. *hes* hist, ˈ*wesnåk* vistnok, *we.s* vis, samt forved *s*: *ses* sirts, *iˈja·s* i aftes, ˈ*amsdaw* amtstue, *laˈknis* lakrits osv.

t er endvidere bortfaldet i endestavelsen -et: *sokə* no. best. sukket, *sokə* uo. ft. tf., *blakə* blakket, *sdnj.jbərə* stribet osv.

En del intetkönsnavneord har *t* som efterhængt (bestemt) kendeord i ental, se §§ 445 a, 446, 449, 450; *t* er intetkönsmærke i tillo., se §§ 496—98.

ƒ. § 310.

ƒ svarer

a) til rm.-s d i no. og uo. *ar·beƒ* arbejde, som måske i sin tid er bleven opfattet som arbegte (arbejte) på rm., hvorigennem det nok er kommet til os; fremdeles i no. ˈ*ḫel·bneƒ* helbred (jvf. ono. heilbrigði).

b) til rm.-s kk i no. *knø.ƒ* krykke, *lø.ƒ* løkke, *sdø.ƒ* stykke, *tεƒ* 'tægt' (et stykke, der er tækket), *tεƒər* tækker, uo. *knø.ƒ* 'krykke' (göre modstand), *sdø.ƒ* stykke, *tε.ƒ* tække, bio. ˈ*eƒons* ikkuns.

c) til rm.-s gt: *hε.ƒ* hægte, *aƒ* agt, *dε.ƒ* digte osv.; gt efter fortungeselvlyd og *a* er — rimeligvis gennem jt (smlgn. arbejde) — bleven til *ƒ*. En del fremmede eller fremmedladne ord har *gt*, se § 295.

d) til rm.-s t efter *l* (§ 300) og efter *n* (§ 305).

ƒ er bortfaldet i ˈ*bεl·sdε* bæltested og forekommer i *hjƒər* hvornår, *hjƒən* hvilken, ˈ*hjƒəsˌom* hvilketsom og *tna·ƒə* uenige.

Som erstatning for stød forekommer *ƒ* efter *j* (§§ 175—179) og efter *y* (§ 252).

Om *ƒ* som efterhængt kendeord i no. ik. se §§ 445, 447—48, som intetkönsmærke i tillo. se § 499—501.

w. § 311.

w svarer

a) til rm.-s b i no. *pö.wləŋ* pebling, uo. *knö.wl* kneble.

b) til rm.-s d i no. *ˈkwOnˌmœˈw* kornmod, *bløw* blod, *law* lad, tillo. *bløwə* blodig.

c) til rm.-s f i no. *a.wtən* aften, *beˈdʀọwt* 'bedrift' (genvordighed), *bjœˈw* bjæf, *dʀọwt* drift, *gʀọ.wtər* 'grøfter' (grøftegraver), *ˈjy.wtəmOl* giftermål, *họ.wtər* 'hvifter' (kvind. hovedtöj), *hœwt* hofte, *kœwt* kofte, *ƒcöwt* kæft, *klọwt* kløft, *lœwt* loft, *ʀawt* raft, *ʀọwt* rift, *sgawt* skaft, *sgy.wtəŋ* skifting, *sgy.wt* skifte, *sgʀọwt* skrift, *sgʀọ.wt* skrifte, *tœwt* toft, uo. *gʀọ.wt* grøfte, *jy.wt* gifte, *ʀa.wt* 'rafte' (rage op), *sgy.wt* skifte, *sgʀọ.wt* skrifte, tillo. *-sgawtə* -skaftet, *hœ.wtərə* hoftet; — *ˈwɛ.jwåris* vejfarende.

d) til rm.-s skrevne g i no. *bœwt* bugt, *fœˈwl* fugl, *flọwt* flugt, *lọˈwn* løgn, *lọ.wnər* løgner, *kɞ.wl* kugle, *ʀɞˈwn* rogn, *wɞˈwn* vogn, *sœˈwn* sogn, *ʀow* rug, *tʀow* trug, uo. *hœ.w* 'huge' (huske), *wɞ.wn* vågne, tillo. *hœ.wən* 'hugen' (som husker godt), *hœ.wlə* 'huglig' (nogenlunde); om ordene med *a* se §§ 8 o, 9 b. I ordene med *ɞw* er g vel snarest bortfaldet, så *ɞw* er = langt u.

e) til rm.-s j i no. *dʀy.wls* dröjelse, *y.w* öje, uo. *y.wn* öjne, tillo. *dʀyˈw* dröj, *y.wnərə* 'öjnet' (forsynet med öjne), *-ywə* öjet; om ord med *ọw* = rm.-s öj se §§ 212 b, 219 d.

f) til rm.-s k i no. *aws* aks, *a.wsl* aksel, akse, *bœ.ws* bukse, *saws* saks, *ɞ.ws* økse, uo. *bœ.ws* 'bukse' (om smådrenge), *dʀɞ.wn* drukne.

g) til rm.-s p i no. *höws* hveps, tillo. *mœ.wsi* 'mopsig' (begærlig).

h) til rm.-s r i no. *ƕœwt* hjort, *sǵœ.wt* skjorte, *sgøwt* skørt, *øwt* urt, *wɞ.wər* varer, uo. *sdøwt* styrte; mulig er r bortfaldet og *w* indskudt, til dels som en egen udtale af selvlyden.

i) gennemgående til rm.-s v: *gʀaˈw* grav, *ha.w* have, *kʀa.w* kræve, *sa.w* save, *dœ.wən* dovne osv.

w forekommer i følgende ord: No. *bœ.w* bue, *bløws* 'blus' (glimt, strejfende öjekast), *i ˈfyˈwr* i fjor, *fåˈmœ.w* formue, *fyˈwr* fjord, *fly.w* flue, *jyˈws* gys, *glœ.ws* 'glose' (skose), *hø.wər* hyrde, *hyˈwl* hjul, *kɞ.wl* kugle, kule, *ƒcyˈws* 'kys' (kornblomst), *klœˈw* klo, *ƒcy.wləŋ* kylling, *jyˈwl* jul, *lɞ.w* 'lue' (hue), *lœ.w* lue, *nøws* nys, *snøws* snus (snøft), *sdœ.w* stue, *œˈws* ås, ovs, *ˈœˈwbårə* aborre; uo. *da.wn* dåne, *jyˈws* gyse, *glœ.ws* 'glose' (skose), *hy.wl* hjule, *jy.wl* jule (holde jul), *kɞ.wl* kule, *ƒcy.ws* kyse, *lœ.w* lue, *sgy.wl* skjule, *snø.ws* snuse, *œ.ws* åse (lægge ås); tillo. *mœˈwlə* mulig, *flœws* flovs ell. flus.

w forekommer endvidere i forbindelse med *o* som en særegen udtale af rm.-s lange o, se § 74 b, samt i forbindelse med *ɞ* sva-

rende til rm.-s lange u, se § 87; om *sw* = andre lyd i rm. se §§ 88—94.

w er bortfaldet i no. *twį'jl* tvivl, *hø·* høved, kreatur, *alər* alvor, uo. *twį.jl* tvivle, *ji* give, *ha* have.

Stød.

§ 312. Stød forekommer ikke i ord med stammeudlydene *lk, lp, ls, lsk, mp, ms, msk, nsk, ŋk, ŋs, rk, rp*, heller ikke i ord med *lt, lst, lf, mt, mst, nst, ŋf* og *wt*; er *t* eller *f* derimod en böjningsendelse, kan den foregaaende medlyd nok få stød. En undtagelse danner fremmedordet *ʀe'bæl'sk* rebelsk.

Stød, hvor rigsmålet ikke har noget sådant, forekommer i følgende ord: No. *'æ'wbårə* aborre, *a'bl* abild, *bʀiq'* brig, *bjæ'w* bjæf, *bjɛr'əŋ* bjærgning, *bʀɛ'j* bred, *bʀɵ'j* brod, *byq'* byg, *bʀøq'əs* bryggers, *dö'wl* djævel, *doq'* dug (på jorden), *få'sɵ'wn* façon, *fɵ'wr* fyr (træet), *fɵ'wr* fure, *gan'* gane, *gul'* guld, *hæ'* had, *hɛ'jsl* hassel, *hæ's* hase, *hem'l* himmel, *hån'əŋ* honning, *heq'l* hegle, *hǫ'r* hør, *ham'ər* hammer, *kam'ər* 'kammer' (håndtag på spade), *fcę'jls* 'kendelse' (kende, smule), *kæ'r* kar, *kå'bl* kobbel, *kå'bər* kobber, *kʀam'* kramme (på en træsko), *knæ'bər* knæbber, *ma'nø'r* manøvre, *mu's* mos, *mu's* mose, *myq'* myg, *nǫ'* nød (pebernød), *pe'bər* peber, *piq'* pig, *plø'q* pløk, *'ʀe'blsbjɛn* ribben, *ʀö'wn* revne, *ʀæ'* rad, *ʀøq'* ryg, *sgæ'l* skal, *sgøl'* skyl, *slo'bərt* slubbert, *sgyq'* skygge (til hue), *sdʀį'jb* stribe, *sdo'b* stub, *sį'jb* sæbe, *søl'* sølv, *sgal'ə* skalle, *tę'j* tiende, *tʀį'jn* trin, *tʀom'l* tromle, *weŋ'* vinge, *ø'l* øgle; uo. *dæm'* 'dæmme' (støde til), *dʀɛ'j* dreje, *ɛ'j* eje, *gʀɵ'w* grue, *jy'ws* gyse, *jɛl'* gælde, *hom'* 'humme' (rykke baglængs), *kų'j* kunnet, *kʀom'* 'krumme' (knejse), *ʀem'* 'rømme' (stå til side), *'sgön' æ,på* skönne på (mærke), *sgɛl'* skælve, *sdǫ'w* 'støve' (styrte), *sgul'* skullet, *wɵ'w* ell. *wuk* vove, *wɛl'* vælde; tillo. *be'læ'* belagt, *då'blt* dobbelt, *må'ələ* mådelig, *glæ'* glad, *mø'* meget, *mæ'wlə* mulig, *tö'rlə* tarvlig (passende); bio. *sa'f* sagtens.

Stødtab forekommer i følgende ord: No. *bɛq* beg, *bɛ* bed, *bælə* bælg (blæsebælg), *bløw* blod, *bʀǫw* brev, *bly* bly, *by* by, *dʀɛq* dræ, *da* dag, *fa.jər* fadder, *jo·r* gjord, *gʀɛb* ik. greb (tag), *gOr* gård, *gʀa'måsər* grimacer (fagter, lader), *höns* höns, *kamər* kammer, *knɛb* kneb, *kårə* kurv, *law* lag, *ly* lyd, *lɛq* læg, *låq* låg, *lǫb* løb,

naw nav, *neƀ* næb, *-sgaƀ* -skab, *sgɛl* skæl, *sgiƀ* skib, *sgɶw* skov, *slaw* slag, *sgOr* skår (potteskår), *sdʀǫq* strøg, *tǫl·* told (prop), *tʉ.w* tud, *øwt* urt, *wɛj* vej, *wʀaq* vrag, *hesl* væsel; uo. *ka* kan, *domə'nj.jr* 'dominere' (larme) o. fl., se § 673 slutningen; tillo. *jæns* ens, *bjɛsk* besk, *dy.jr* dyr, *gʀɶ.w* grov, *li·* led (ked), *lǫs* ell. *lǫ.s* løs, *nɛ.jəst* nederst osv., se § 518, *sq.j* sand; bio. og forholdsord *å* af, *fʀå* fra, *i* i, *om* om, *ɶ'på* på; *har* hvor, *i'mɛl·* imellem, *hɛl·s* ellers, *hæm* hvem. Om støderstatning: *uk* eller — forved *s* — *ug* se § 108 b og c, *ij* se §§ 175—179, *yj* se § 252.

Stødet mangler i alle ugedagenes navne: *'søn·da, 'man·da, 'ti·sda, 'wOn·sda, 'to·sda, 'fʀɛ.ja, lo·rda* ell. *lo.wda*, også: *søn·dɒ* osv. Stødet mangler i levninger af gamle dativ- og genitivformer se § 463. Ved böjning tabes stødet ofte: i no. flt. §§ 352, 357, 359, 361, 363, 366, 371, 372, 387, 393, 396, 400, i tillo. best. og i flt. § 503, ved gradböjning §§ 509, 521. Uden stød i ft. tf. er uo. med stammeudlyd *q + l, q + ən, l + m, l + ən, m + l, m + ən, ŋ + l, ŋ + ən, r + m* og *r + ən*.

Alle uo. med stammeudlyd *q + ər, m + ər, n + ər* og *ŋ + ər* har stød i ft. tf. Næsten alle uo. med stammeudlyd *q, l, m, n, ŋ* og *r* har stød i bydemåden, se § 532.

Stød efter kort selvlyd, hvor rm. har lang selvlyd, forekommer i en del ord med stammeudlyd *ƀ* + en stavelse til f. eks. *sda'ƀl* stabel, *fa'ƀl* fabel, i ord med *w*-tvelyd, hvor rm. har enten g eller v f. eks. *ma'wər* mager, *gʀa'w* grav, *kny'w* kniv, se §§ 9 b og c, 211 d, 258, samt en del andre ord: No. *be'tål'əŋ* betaling, *be'wɛq'ls* bevægelse, *bjǫn'* björn, *aq'ər* ager, *få'klår'əŋ* forklaring, *få'mån'əŋ* formaning, *få'tjɛn'əst* fortjeneste, *får'ær'əŋ* foræring, *fɛ'j* fæ (jvf. § 132 a), *jiq'* eg, *gʀy'jn* gryn, *hi'sdOr'i* historie, *hOn'* horn, *'kwOn,mɶ'w* kornmod, *kwan'* kværn, *kʀɶ'wər* kro (bedested), *kʀy'jƀ* kryb, *ka'nɛl'* kanel, *ko'mɛr'i* komedie, *kʀiq'* 'krig' (krog), *lö'wn* lån, *ma'tɛr'i* materie, *nø'j* nød, *ʀe'mɛr'i* remedie, *ʀɛq'l* regel, *sne'j* sne, *sne'js* snes, *twOn'* torn, *ton'* tårn, *tʀɛ'j* træ, *ön'* örn; tillo. *jæn'* huk. én, *al'wO'rli* alvorlig, *ʀiq'* rig, *wʀe'j* vred, *al'* adel, *gal'* gal.

Stød efter lang selvlyd, hvor rm. har stød på medlyd, forekommer i ord som *ɶ'j* and, se §§ 44—46 (i ord med *j*-tvelyd i øvrigt stød efter kort selvlyd), i ord med bortfaldet *ð* med stød — i skrevet rm. oftest dd —: *sla'r* sladder, *klu'r* kludder, *å'ər*

odder, *sæ'l* seddel osv., samt i følgende ord: No. *a'rəm* arm, *da'm* dam, *de'n* degn, *ka'l* kalv, *la'm* lam, *hɛ'n* hegn, *pɛ'n* pen, *ʀɛ'n* regn, *sgæ'l* skal, *sɛ'm* söm (af metal), *sɛ'm* söm (på klæder), *ta'rm* tarm, *tʀɛ'l* træl (tungt arbejde); tillo. *a'rəm* arm, *hæ'lf* halt, *sæ'lf* salt, *ɛ'm* öm, *wa'rəm* varm, *si'l* selv.

Udtales et ord med stød trykløst i en sætning eller ordforbindelse, tabes stødet; herved i forbindelse med bortfald af *r* forved medlyd — undtagen *h* — kan samme ord forekomme i fire former, f. eks. uo. nut. fremsættende måde *sgʀy'wər* skriver: *a 'sgʀy'wər i 'bo'qən, a sgʀywər ə 'åp, a 'sgʀy'wə det 'na'wn, a sgʀywə de hi·lə 'åp.* Også lydskifte kan forekomme, se § 315.

Om stødvinding i uo. og fho. med udlydende selvlyd forved stedord med *ð, j, m, n* eller *w* i forlyd se §§ 473, 769, forved stedordene *i* og *ə* se §§ 473, 475, 554, 768.

Stødvinding som omtalt i Kr. Mikkelsen: Dansk sproglære 1894 § 42 (jvf. Dania IV 229) forekommer ikke i nærværende mål.

Nasalering. § 313.

Som ofte anført nasaleres en selvlyd, når den efterfølges af et *j* eller *i̯*, der har udviklet sig af *ŋ*. Denne nasalering er dog på veje til at forsvinde, idet mange blandt de yngre lægger sig efter en klarere udtale og siger *ma'j* i st. f. *ma̧'j* osv. I *mȩsk* menneske, *ȩsdər* ingensteder, *ȩn* ingen er *j*-et forsvundet, ofte nasaleringen med. En undtagelse danner midnat, der hedder *'mȩ.jnæt.*

En lang selvlyd forved *m* og *n* nasaleres som oftest lidt; mere tydeligt høres nasaleringen ved *i̧j, y̧j, ɐw, aw, æw* (i ordet brændevin § 122) og *öw* forved *n*, når *n* ikke er en tydelig böjnings- eller afledningsendelse, f. eks. *hi̧.jn* hvine, *dy̧.jn* dyne, *dʀą.wn* drukne, *hą.wn* havne, *ga̧'wn* gavn, *ją.wnəŋ* jævning, *sdö̧.wnəŋ* stævning osv. Da denne nasalering er „af underordnet betydning, forsåvidt som den kan udelades eller medtages, uden at nogen mærker det“ (Dania I 73 nr. 95), har jeg som oftest ladet den være ubetegnet.

Hører *n* til afledningsendelsen, nasaleres ikke, f. eks. *sy'jnəŋ* syning af *syj* sy, *la.wnəŋ* lavning af lav, *ho.wn* höjne af höj, *ta.wn* eller *ta.wən* tavne (blive tavs), *wö.wnəŋ* vævning af væve osv.

LYDSKIFTE.

§ 314.

I. Ved böjning.

a skifter med *æ* i no. flt. § 373.
a — *ꝏ̉* i uo. forved stedordene *i* og *ə* § 554, i nut. tillf. § 534.
a' — *æ'* i no. flt. § 374.
a — *æ.* og *æ* i uo. ft. fr. og ft. tf. § 671.
å — *æ* i no. flt. § 374, tillo. gradb. § 521.
ꝏ·, *ꝏ̉* — *å·* i no. flt. § 382, best. § 428, 437, 439, i uo. nut. fr. § 651, 703.
ꝏ·, *ꝏ̉* — *å.*, *å'* i no. flt. 371, 383, best. 426, 439, 447, 455, i uo. fort. fr. og ft. tf. 735, 737.
ꝏ·, *ꝏ̉* — *å* i no. best. 421, 423, 435, 437, 439, 451, 456, flt. 357, 371, 383, i uo. ft. fr. og ft. tf. 651, 671, i nut. fr. 609, i tillo. ik. 497.
ꝏ̉ — *æ'*, *æ* i no. flt. 374.
ꝏ̉ — *ọ̈'*, *ö* i no. flt. 357, best. 446.
o·, *ỏ* — *0*, *0.*, *0'* i no. ent. 357, best. 421, 428, 435, 439, i uo. nut. fr. 609, i ft. fr. og ft. tf. 735—36, i tillo. ik. 497.
o·, *ỏ* — *ø·*, *ø̉* i no. flt. 374, 384, best. 432.
o·, *ỏ* — *å* i tillo. ik. 497, i forholdsord 767—68.
ỏ — *ε* i no. flt. 357.
ỏ — *ε̉* i no. flt. 374, best. 428.
o', *o.* — *ø̉*, *ø'* i no. flt. 374, 381.
o' — *ỷ* i no. flt. 374, best. 443.
o. — *u* i uo. 656.
ɛ.w, *ɛ'w* — *u·*, *ủ* i no. flt. 383, best. 439, i uo. nut. fr. 651, nut. tillf. 534.
ɛ.w, *ɛ'w* — *u* i no. flt. 383, best. 421, 423, 435, 437, 439, i uo. ft. fr. og ft. tf. 651, i tillo. ik. 497.
u·, *ủ* — *0*, *0.*, *0'*, *0·* eller *ꝏ·* i no. flt. 357, 382—83, best. 421, 428, 435, 437, 439, i uo. ft. fr. og ft. tf. 647.
u·, *ủ* — *æ̉* i no. flt. 374, best. 428.
u·, *ủ* — *ọ̈'*, *ọ̈.* i no. flt. 374, i tillo. gradb. 521 (*ō* i superlativ).

u' skifter med *å* i tillo. ik. 497.
ug, *uk* — *ʁ.w* i no. flt. 357, i tillo. flt. 504.
uk — *ʁ'w* i no. best. 439.
uk — *u'* i no. best. 428, 439.
æ — *0* i uo. ft. fr. og ft. tf. 665.
æ. — *å* i uo. ft. fr. og ft. tf. 656.
ε·, *ε'* — *æ·* i no. flt. 382, i uo. nut. fr. 651, nut. tf. 534.
ε·, *ε'* — *æ'* i uo. nut. fr. 652.
ε·, *ε'* — *æ* i no. flt. 384, best. 421, 423, 428, i uo. nf. 654, i ft. fr. og ft. tf. 648, 649, 651—52, 654, i nut. fr. 608—09, i tillo. ik. 497, ent. 504, gradb. 521—22, i biord gradb. 746, i forholdsord stedordsb. 768.
ε — *e·*, *e'* i no. flt. 373, best. 451.
ε — *a* i uo. ft. fr. og ft. tf. 609.
e·, *e'* — *ε·* i no. flt. 382, best. 428, 439, i uo. nut. fr. 651.
e·, *e'* — *ε* i no. ent. 373, best. 439, 453, i uo. ft. fr. og ft. tf. 647, 649, 651, 653, nut. tf. 534, i tillo. ik. 497.
e· — *æ* i tillo. gradb. 522.
e· — *a.*, *a'* i uo. ft. fr. og ft. tf. 738—39.
e·, *e'* — *ε.*, *ε'* i uo. ft. fr. og ft. tf. 735—36.
e. — *æ.*, *æ'* i uo. ft. fr. og ft. tf. 739 (jvf. 662).
e· — *ε·* i no. best. 439.
i'j — *e* i no. best. 446.
i.j, *i'j* — *i* i no. flt. 372, 383, best. 421, 428, 435, 439, i uo. nf. 734, nut. fr. 608—09, ft. fr. og ft. tf. 651, bio. gradb. 746.
i.j — *i·* i no. flt. 383, best. 439, i uo. nut. fr. 651, nut. tf. 534.
ĳ — *i·* i tillo. gradb. 521.
ĳ — *i* i tillo. ik. 497, forholdsord stedordsb. 768.
ĳ — *i.j*, *i'j* i no. flt. 357, 372, 375, best. 439, i tillo. flt. 503.
ǫ·, *ǫ'* — *ö* i no. flt. 351, best. 437, 439, i tillo. gradb. 521.
ǫ· — *u·*, *u'* i uo. ft. fr. og ft. tf. 675.
ǫ — *o·*, *o'* i uo. ft. fr. og ft. tf. 661, 675.
ǫ — *u·*, *u'* i uo. ft. fr. og ft. tf. 675.

ǫ skifter med *u* i uo. ft. og ft. tf. 675.
ø·, *ø'* — *ǫ·* i no. flt. 382.
ø·, *ø'* — *ǫ* i no. best. 453, i uo. ft. fr. og ft. tf. i udlyd 647, forved *ƀ* 648, 652, forved *q* 649, forved *ṛ* 650.
ø·, *ø'* — *ǫ.*, *ǫ'* i no. best. 439, i uo. nut. fr. 652, nut. tf. 534, i tillo. ent. 504, gradb. 521.
ø·, *ø'* — *ɵ.*, *ɵ'* i uo. ft. fr. og ft. tf. 735—36.
ø — *0* i uo. ft. fr. og ft. tf. 661, 665, 696.
ø — *u* i uo. ft. fr. og ft. tf. 675.
y.j, *y'j* — *y·* i no. flt. 372, 383, best. 439, i uo. nut. fr. 734.
y.j, *y'j* — *y'* i no. best. 439.
y.j, *y'j* — *y* i no. best. 421, 435, 437, 451, 456, ent. 373, i uo. nut. fr. 608, ft. fr. og ft. tf. 647, i tillo. ik. 497.
yj — *y.j* i no. flt. 372, i uo. 734, i tillo. flt. 503.
yj — *y'j* i no. best. 439, 453, i uo. 734.
yj — *y* i tillo. ik. 497.
y· — *ǫ'*, *ǫ* i uo. nut. fr., ft. fr. og ft. tf. 652.

Ved såkaldt brydning bliver *i·*, *i'* til *jε* i no. flt. 374, 383, best. 421, 423, 428, 435, 439, 446, i uo. nut. fr. 608, 609, 651, 653, i ft. fr. og ft. tf. 608, 651, 653, i tillo. ik. 497, gradböjn. 521—22.

Om aflyd se § 574 og de stærktböjede udsagnsord § 535—573, hjælpe- og mådesudsagnsordene § 742.

§ 315. **II. Ved forkortning.**

Når et ord med lang selvlyd (vokal) forekommer trykløst i sammensætning eller mister sit tryk i en sætningsforbindelse, forkortes selvlyden i regelen, hvorved lydskifte kan indtræde. Herved skifter oftest

langt *æ* med kort *å* eller halvlangt *å*
— *o* — *0*
— *ε* — *æ*
— *e* — *ε*
— *ǫ* — *ö*

langt *ø* med kort *ọ*
— *y* — *ọ*
halvlangt *ʊ(w)* — *u*
— *i(j)* — *i*
— *y(j)* — *y*

Eksempler på sammensætninger: *'bɛ·ṛkåṛ* eller *'bæṛkåṛ* bærekar af *kæ'ṛ*, *'dyn·wåṛ* dynevår af *wæ'ṛ*, *'sål·maqəṛ* sadelmager af *sæ·l*, *'hą̊.j,maɉ* håndmagt af *hæ̨'j*, *'hOsbą̊.j* hosebånd af *bæ̨'j*, *'OsmOl* 'ordsmål' af *o'ṛ* og *mo'l*, *'fOslOṛ* fårelår af *fo'ṛ* og *lo'ṛ*, *'tʀɛ·sgOṛ* træsko af *sgo'w*, *'họ.whælt* höjhælet af *hɛ'l*, *'tʀeflænt* treflænet af *flɛ'n*, *'ulæṛ* udlært af *lɛ'ṛ*, *'hön·sɛq* hönseæg af *e'q*, *'ʀɛkåm* redekam af *ʀe·*, *'bʀiq'əsdöṛ* 'briksdör' (kordör) af *dọ'ṛ*, *'höṛ·fʀø* hörfrø af *họ'ṛ*, *'sɛ·lọƀ* sædeløb af *lø'ƀ* (flettet halmkurv), *'họsom* 'hørsom' (nænsom) af *hø'ṛ*, *'liɉcọƀ* lidkøb af *ɉcy'ƀ*, *ɉcọsl* kørsel af *ɉcy·ṛ*, *'kwikal* kviekalv af *kwį.j*, *'swen·sdi* svinesti af *sdįɉ*, *'natəgʀy* nadvergryde og *'gʀysgi* grydeske af *gʀy̨.j* osv.

Eksempler på lydskifte i trykløse ord i sætningsforbindelse: *æ 'kæ·ṛ* at karte, *æ kåṛ 'sam'l*, *æ 'mo·l* at male (mel), *æ mOl 'ø'wəṛ i,jæn*, *æ 'mɛ·l* at måle, *å mæl 'åp*, *æ 'sdʀe·q* at strege, *æ sdʀɛq 'ø'wəṛ*, *æ 'tọ·ṛ* at törre, *æ töṛ 'å*, *æ 'ʀø·q* at ryge, *æ ʀọq to'bak*, *æ 'ɉcy·ƀ* at købe, *æ ɉcọƀ 'ę̣j*, *æ 'sgʀʊ.w* at skrue, *æ sgʀu 'låq'ə 'te*, *æ 'sgʀį.j* at skride, *æ sgʀi 'te*, *æ 'fʀy̨.js* at fryse, *æ fʀys 'ę̣.j* osv.

I nogle ord er der vistnok indtrådt en forkortning, fulgt af lydskifte: *blå* blad flt. *blæ·*, *knåt* barn flt. *knæ.t*, *gOṛ* gård flt. *go·ṛ*, *sgOṛ* potteskår flt. *sgo·ṛ*, *lɛ* led flt. *le·əṛ*, *sdɛ* sted flt. *sde·əṛ*; det hedder både *lånɉ* og *læ'ŋɉ* langt, *hålɉ* og *hæ'lɉ* halt, *sålɉ* og *sæ'lɉ* salt tillo.

Lydskifte indtræder også i forkortning af oprindelige tvelyd: *'hOpu* hovedpude af *hu·* og *pʊ.w*, *'pwOhaw* 'podehave' (frugthave) af *pu·*, ligeledes brydning: *'blåljɛṛ* blåler af *li'ṛ*, *'ʀæ̨.jsdjɛn* rendesten og *'sdjɛn·bʀow* stenbro af *sdi'n*, *æ 'ti·n* at tjene, *æ tjɛn 'pæŋ*. Jvfr. § 415.

FORMLÆRE.

NAVNEORD.

(Substantiver.)

Kön.

(Genus.)

Målet har bevaret de tre kön: hankön, hunkön og intetkön. De to förste falder nogenlunde sammen med rigsmålets fælleskön, det sidste med dettes intetkön, om undtagelserne se §§ 323, 329, 337. § 316.

A. Hankön.

Til hankön hører som regel de ord, der betegner det naturlige kön hos mennesker og dyr, samt de ord, som uden at angive könnet er navne på personer. Om undtagelserne se §§ 330—32. § 317.

Navne på mennesker. Herhen hører de fleste ord med endelsen *ər*: *ba·qər* bager, *be'dʀa'wər* osv. Om undtagelserne se §§ 325, 328, 330—33. § 318.

Navne på folk fra andre egne eller lande. *jøl·bo* gølbo (fra Gøl i Limfjorden), *ty.jbo* tybo, *'måsəŋbo* morsingbo (fra Mors), *'hem·lbo* himmerbo (fra Himmerland), *'mOl·bo* molbo, *'fy.jnbo* fynbo, *'fʀq.jsmaj* franskmand, *'nOr·maj* normand. § 319.

Andre navne på mænd eller hvem der tænkes som en slags mandspersoner. *bO.j* bonde, *bæls* bels (halvvoksen dreng), *de'n* degn, *fq.jən* eller *fa·nən* fanden, *dö'wl* djævel, *dwær'ə* dværg, *-fO* -foged, *koŋ·* konge, *kæm·p* kæmpe, *ma'j* mand, *kæ'l* karl, *ne.s* nisse, *'nO·bo* nabo, *pʀæst* præst, *pʀæ.wst* provst, *sa·tən* § 320.

satan, *sme* smed, *swæn'* svend (som egennavn: *swæ̨j*), *sæn* sön, *tʀǫl'* trold o. fl.

dønəŋ dødning, *henəŋ* hedning, *sgy.wtəŋ* skifting, *tʀeləŋ* trilling, *twələŋ* tvilling.

§ 321. Skældsord og øgenavne. *bʀekə'dį'jr* 'brigader' (ɔ: en brøsig person), *bons* 'bons', *dʀøn'ək* 'drønnik' (sendrægtig person), *deŋs* 'dings', *fla'b* flab, *fags* faks, *klø'ŗ* klør, *knæŗp* 'knærp' (ɔ: gnier), *nø'l* 'nøl' (sendrægtig person), *sgæ'n* skarn, *se'q* 'sæg' (= *nø'l*), *ty'w* tyv, *twe'q* 'tveg' (tværdriver) o. m. fl.

§ 322. Navne på dyr. *'a·bkat* abekat, *æ'wbåŗə* aborre, *bjǫn'* björn, *bʀåk* brok (grævling), *bʀæms* bræmse, *'jɛ·kåp* edderkop, *fæ'wl* fugl, *jø'q* gøg, *'ha.wəŗ,piq'* 'havrepig' = *'ha.wəŗ,pekəŗ* 'havrepikker' (vipstjært), *hæ·ŗ* hare, *hɛlj* helt, *'hi·loŋ* hjejle, *jæwt* hjort, *hiləŋ* hvilling (en art kuller), *höws* hveps, *hu̧j* hund, *hø'q* høg, *il'əŗ* ilder, *isəŋ* issing (en art flynder), *kat* kat, *kåmp* 'kamp' (mager hest), *kle'q* klæg, *kukəŗ* eller *kuk* kukker (gøg), *jcøŋk* 'kønk' (tinksmed), *mis* 'mis', kat, *nåsgəŗ* norsker (norsk hest), *wOŗ'm* orm, *å'əŗ* odder, *'på,fæ'wl* påfugl, *ʀa'wn* ravn, *ʀö'w* ræv, *'sgɛl·bi·əŗ* 'skælbider' (løbebille), *sno'q* snog, *tåsk* torsk, *'töŗ·əbasi* 'törvebasse' (torbist), *u'wl* ulv, *watəŗ* 'vatter' (insekt, bille), *'y.wnsdekəŗ* 'öjenstikker' (guldsmed), *ø'l* øgle (firben), *ön'* örn, *o'l* ål.

Om særegne navne på hannen og ungen blandt husdyr og om könnene indbyrdes se §§ 343, 345, 350.

§ 323. Andre ord af hankön. *a.wtən* aften, *a.wtəŋ* 'aftning' (aften), *aq'əŗ* ager, *al·bo* albue, *a'ŗm* arm, *æ̨n* arne, *aŗ'ə* arv.

blɛjs blis, *blæs* blæst, *blu̧j* blund, *bolk* bulk (balk), *buq'* bug (vist fremmedord), *by·* by, *bʀom'* 'brum' (frøknop på lyng, malurt).

dåmp damp, *dø'j* død.

jæm' em (damp), *'jɛ·əkåp* edderkop.

fy'wŗ fjord, *fʀǫst* frost.

gæ·ləŋi 'galingen' (det hele), *gla̧js* glans, *'gån·wę.jl* garnvinde.

hi· hede (varme), *hO'bən* hoben (hob), *høl'ək* 'hyllik', *hǫŗ'm* 'hörm' (stank), *hø's* 'høs' (halvt svinehoved).

į.jləŋ 'iling' (brændende varmt vejr), *įjs* is.

kalk kalk (kirkens kalk), *klaŋ'* klang, *klek* klik (plet), *klɛt*

klit, *knek* knik (betryk), *kʀam'* kram (manufakturvarer), *kʀe̜js* 'krins' (kres), *kwål'm* kvalm, *kwål·m* kvalme, *kwe·qi* 'kvæge' (neglerodskødet), *kwæ̜rk* kværk (strube), *klø·* kløe.

li'q leg, *lœ.w* lue, *løf* lugt, *lʉ'wr̥* lur, *lysəŋ* lysning (belysning og dagning).

ma·q mage, *mœ·n* morgen, *mœ·nəŋ* morgning, *mu·s* ell. *mu's* mose.

-non -non, -middag.

wol ol, *ʉ'wn* ovn, *œ'ws* ås (ovs, tagskæg), *wost* ost, *pu's* pos (os).

pols puls, *po·q* 'poge' (hævelse).

ʀi̜'jm rim (rimfrost), *ʀø'q* røg.

sgåt 'skot' (leg), *sgy·q* skygge, *sluk* slud, *sma'q* smag, *snøws* 'snus' (sans), *sbø'q* spøg, *sdåŋk* stank, *sdi·q* 'stege' (megen varme), *sdO'j* stöj, *sdår̥'m* storm, *sulf* sult, *swe'* sved, *swi̜.j* svie, *swiq'* svig, *swo̜'w* 'svæv' (hvirvelvind), *sølf* sylte, *sö'wn* sövn.

to·r̥ən torden, *tʀæk* trækvind, *tøst* törst, *to·q* tåge.

'ʉ.wl̥fifs 'ulvefis' (bovist).

wœ·s vase (vej), *wœ·s* vase (halmbånd), *wask* vask, *wån·* vane, *we̜.jl* 'vindel' (en portion hø eller halm til et eller to kreaturer), *wol* 'vol' (vånd), *wʀe.j* vrede, *wö'w* væv, *'wili* vilje.

ask æske

ø'l øl (læderrem), *ø·n* eller *ø̜.jn* ono. undurn (middagsmad), *ør̥k* ørk (kiste).

æ̜j ånde.

De fleste ord på *-əŋ* er hankön: undtagelserne er anførte §§ 325—26, 328, 332—33, 338.

ɛ·r̥əm ærme er ik. i rm.

§ 324. Navneord, som har *de*, ikke *i*, forved sig og får *i* som efterhængt kendeord.

bar̥k bark, *felf* filt, *hal'm* halm, *ha.wər̥* havre, *hån'əŋ* honning, *håmp* hamp, *he·* hvede, *ho̜'r̥* hör, *iləŋ* ilding, *kalk* kalk, *kʀæmp* krampe, *la·q* lage, *li'r̥* ler, *løŋ'* lyng, *lø·b̄* løbe, *mask* mask, *mær̥'ə* marv, *ʀow* rug, *smör̥* smör, *sne'j* sne, *su'* sod, *tal'ə* talg.

Anm. 1. Masse- eller tankenavne af hak. kan få forvedsat *de* eller *no* ligesom ik., f. eks. *no 'sbø'q* noget spøg, *met 'sbø'q* mit spøg, *no 'gʀøtəŋ* noget grutning, *de 'dåmp* det damp osv., jvf. anm. § 329.

Anm. 2. De navneord af hankön — og de følgende to kön —, som ikke anføres under „kön", findes i lydlæren og længere fremme især under talböjningen.

B. Hunkön.

§ 325. Navne på personer. *bʀu'j* brud, *dætər* datter, *dʀǫ.jəŋ* dronning, *æŋ·l* engel, *æŋ·ɟ* enke, *fʀo.w* frue, *fʀø'kən* frøken, *fa'mil'i* familie, *fasdər* faster, *hɛgs* heks, *'jǫ·fʀu* jomfru, *kjær·əst* eller *ɟcær·əst* kæreste, *ku·n* kone, *ma'da·m* madame, *mu·ər* moder, *måsdər* moster, *sjæ'l* sjæl, fremo., *slɛɟ* slægt, *søsdər* søster, *tø's* tøs, *ǫ'j* ånd.

§ 326. Andre navne på personer, mest skældsord og øgenavne. *bar'dʉ.ws* 'barduse', *blæ·s* 'blase', *bomə'ʀu.t* 'bommerutte', *dɛ.j* deje, *dul·* dulle, *fili'jem·p* 'fillegimpe', *fæŋ·k* 'fænke', *gleŋ·ɟ* 'glente', *gOl·* 'golde', *kløŋ·ɟ* 'klunte', *knokl* 'knokkel', *koŋ·ɟ* 'kunte', *kwę'j* kvind, *ɟcæləŋ* kælling, *lu'r* luder, *må.rp* 'morpe', *ʀæ'* rad, *sgʀa·ƀ* 'skrabe', *sgeŋɟ* 'skint', *sgʀį.jl* 'skrile', *sgʀu.s* 'skrusse', *sla.t* 'slatte', *'sle·qfʀɛ* slegfred, *slå.rk* 'slorke', *slO.j* slöje, *slu.sk* sluske, *slɛ·ƀ* 'slæbe', *smɛ'js* 'smejs', *snɛ·ƀ* 'snæbe', *snæ.rp* 'snærpe', *sbɛl·ɟ* 'spelte', *sda'hɛ'j* 'stahej', *sdåm·p* 'stampe', *swal·p* 'svalpe', *tæ·sk* taske, *tʀå.k* 'trokke', *tʀåpə'tal·* 'troppetalle', *tʀø.t* 'trøtte', *tO·ƀ* tåbe o. m. fl.

§ 327. Navne på dyr. *ǫ'j* and, *basį'lisk* basilisk, *be·* bede, *bįɟ* bi, *bi.s* 'bisse' (lus), *'bo·qfeŋ·k* bogfinke, *'de.jsmet* digesmutte, *dʀa·q* drage, *dʉ.w* due, *fly.w* flue, *fʀø'j* frø, *flǫ.jər* flynder, *jɛ* ged, *jɛ.j* gedde, *gle·* 'glæde' (glente), *gʀå'sɛ.j* gråseje, *'gʀåsbarə* gråspurv, *go's* gås, *'hæ·ltos* haletudse, *hɛl·məs* helmis, *'håsigom* horsegom, *hom·l* humle, *hǫ·n* höne, *ho'* hå (pighaj), *į.jl* igle, *ka'nį'jn* kanin, *ka'ʀu.s* karudse, *kʀa·q* krage, *ko'w* ko, *kʀe.k* krikke, *kolə* kuller, *kwį.j* kvie, *lags* laks, *lå.p* loppe, *lugs* lus, *ma'kʀɛl'* makrel, *mi·* midde, *mugs* mus, *myq'* myg, *mų.jr* myre, *mɛ'r* 'mær' (hoppe), *mu'r* mår, *netl* 'nittel' (myg), *pil'ək* 'pillik' (udslæbt øg), *ʀǫ.t* rotte, *ʀų.jl* ryle, *ʀɛ·ƀ* 'ræbe' (mager ko) = *ʀą.jsl* ransel, *sga·* skade (rokke, fugl), *sgal'ə* skalle, *sgʀo.k* skrukke, *slaŋ·* slange, *su·l* svale, *swæ·n* svane, *sda'r* stær, *ta·n* tærne, *to.s* tudse, *tʀæ·n* trane, *wį.jƀ* vibe, *wʀa.p* 'vrappe' (and), *ʉ.wl* ugle.

Andre navneord af hunkön. § 328.

af agt, *al·məs* almisse, *a.w* ave, *a.wn* avne.

bas bas (dyb stemme), *ba's* 'bas' (stærkt knald), *basə'ʀal·* basseralle, *be'bo'wls* beboelse, *be'dʀowt* 'bedrift' (drift, modgang), *be'jø'jls* begyndelse, *be'ʄcę'jls* bekendelse, *be'sgi'n* besked, *be'sdœm'ls* bestemmelse, *be'sdel'əŋ* bestilling, *be'sætls* besættelse (ɔ: kreaturbesætning), *be'tæ.jls* betændelse, *be'teŋkls* 'betænkelse' (betænkning), *be'wil'əŋ* bevilling, *be'wεq'ls* bevægelse, *bo'w* bod, *bʀø'j* 'brønd' (vandsted på marken), *boṛ·* burre, *bugs* 'bus' (stød), *bʀuq'* brug (også ik.).

don'əṛ 'donner' (rus), *dʀowt* drift, *doq'* dug (på jorden), *dʉ'wṛ* dur, *dwε'sl* 'dvæsel' (ved væv), *dyf* dyd, *'døgtiђε* dygtighed, *døl·* dølle (også = ono. falr), *do.w* 'döje' (möje), *døjt* döjt, *do'ƀ* dåb.

i'ə ed, *jiq'* eg, *ji·q* ege, *ε'jn* egn, *ε.jəndom* ejendom, *eq·l* eller *εq·l* 'egle' (istap), *e'læn'diђε* elendighed, *wan'jεl'm* evangelium (også ik., se § 333).

fœ·ṛ fare, *fœ'ṛt* fart, fremo., *faṛ·ə* farve, *fœ·st* faste, *fe'ƀəṛ* feber, *fε'jl* fejl, *fjo'l* violin, *flaƀ'åp* 'flabop' (næsestyver), *flif* flid, *flom·* flomme, *fåṛ'a'jrəŋ* forandring, *få'be'rəŋ* forbedring, *få'fepls* forfippelse. *få'glœm'ls* forglemmelse, *få'mœ.w* formue, *fOn·* 'forn' (sending til gilde), *få'nem'ls* fornemmelse, *få'no'wls* fornöjelse, *få'sam'ləŋ* forsamling, *'fåsgεl* forskel, *'fåsgʀowt* forskrift, *få'sda'j* forstand, *få'sdapls* forstoppelse, *få'sdø'ṛls* forstyrrelse, *få'tjεn'əst* fortjeneste, *få'tʀo'wlıђε* fortrolighed, *få'tʀε* fortræd, *få'tεl'əŋ* fortælling, *fʀε* fred, *fʀi.jђε* frihed, *fʀesdls* fristelse, *fʀogt* frugt, *fʀøf* frygt, *fʉ'wṛ* fure, *fʉ'wṛ* 'fur' (fyrretræ), *fø·* føde.

gal· galde, *ga'lε'j* galej, *ga'lop* galop, *gan'* gane, *jεgt* gigt, *jål'* gæld, *gʀʉ'w* gru, *gʀø·* grøde.

hast hast, *hi·* hede (lynghede), *hem'l* himmel, *ђœlp* hjælp, *'hœ.wkomls* hukommelse, *hu'j* hud, *hi* hvid, *hi.jl* hvile, *hi'əṛ* hæder, *hæftls* hæftelse, fremo., *hæ.jls* hændelse, *ho'wls* 'höjelse' (höjde), *hö'wn* hævn.

'ę.jtεgt indtægt.

jagt jagt, fremo., *'jan·tyw* 'jærntyve' (fork).

kåst kost, *ʄcœṛ·liђε* eller oftest *kjœṛ·liђε* kærlighed, fremo., *ʄcę'jls* 'kendelse' (kende), *klœ·ṛђε* klarhed, *klœm'hæ.s* klemherse, *klogt* kløgt, fremo., *kni.jƀ* knibe, *ko'ʀεl'* 'korel' (sammenstød), *kʀif*

krig, *knæ·s* 'kråse' (pak), *kų.jsgab* eller *ko.jsgab* kundskab, *fcy'næ.ws* kehraus (roderi), *ko·ɧɛ* kådhed.

'la.wpas lavepas, *lɛ.j* leje (husleje), *lɛ'jlɪɧɛ* lejlighed, *lịf* lid, *lest* list, *læw* lov, *luk* lud, *loft* luft, *lø* lød (farve), *lø'q* lug (i kar), *lø.k* lykke, *løst* lyst, *læŋ'* længde.

maf magt, *magsl* 'maksel' (störrelse, form), *mO'lø'r* 'malheur' (uorden, alarm), *ma'nø'r* manøvre, *mæ·r* mare, *mæsk* marsk, *ma'tɛr'i* materie (vædske i sår), *mɛ'l* 'middel' (formue), *mitən* 'mitten' (lille smule), *me.t* midte, *mæ·* måde, *mæ·n* måne, *mæŋ'* mængde.

na'tə'wr natur, *nø.t* nytte, *nɛ.j* næde, *nø'j* nød, *nøq·l* nøgle (til lås), *næ·* nåde.

abə'la't oblat, *O'j* od, *ə.j* odde.

pa'ROl' parol, *pas* pas, *pæst* pest, *pị.jn* pine, *pla'sị'jr* plasér, *plɛ.j* pleje, *pø'l* pøl, *po·sk* påske.

Rå rad (række), *'Re·lɪɧɛ* redelighed, *Re'sbɛgt* respekt, *Rö.wsls* revselse, *Ryw'å* rivaf, *Rof* ruf (hastighed), *Ru's* ros, *Rugs* rus.

sɛ'jr sejr, *sɛ'js* sejs (rus), *sgabə'lə'wn* skabelon, *sgam'* skam, *sgRo.wt* skrifte, *sgRæk* skræk, *sgyl'* skyld, *smịf* 'smid' (håndelag), *snə.w* snue, *sba's* spas, *sbåt* spot, *sda's* stads, *sdị'il* stil (ordning), *sdel·ɧɛ* stilhed, *slo'w* 'sløv' (kløgtig fremgangsmåde), *sdy.wɧɛ* stivhed, *sdu·ɧɛ* 'storhed' (storsindethed), *sdRaf* straf, *sdRịf* eller *sdRị'j* strid, *sdRæŋ·ɧɛ* strænghed, *sdus* 'studs' (hastighed), *sdy.jrls* styrelse, *sdu·rls* og *sdo·rls* störrelse, *'sų.jɧɛ* sundhed, *sweŋ'om* svingom, *swị'jr* svir, *swækls* svækkelse, *swa'r* svær, *sel'ə* 'sølle' (til væv), *søl'* syld, *sų.jl* sule, *sų.jr* syre, *sɛ'* sæd, *sø·l* søle, *sø.t* 'søtte' (sohul).

tagt takt, fremo., *ta.wsɧɛ* tavshed, *'tela'ls* tilladelse, fremo., *tåm·ɧɛ* tomhed, *tRåŋ'* trang, *tRo'w* tro, *tRås* trods, *'tRosgab* troskab, *'tRyq·ɧɛ* tryghed, *'tRol·dom* trolddom, *'tRæl·dom* trældom, *tRæŋ·* 'trænge' (trængsel), *tRɛ·tls* 'trættelse' (træthed), *tRøst* trøst, *togt* tugt, fremo., *tom'l* tummel, *tweŋ·* 'tvinge' (tvang), *twị'jl* tvivl, *tykls* tykkelse, *tøŋsl* tyngsel, *tø·* 'tøde' (ophold), *tor'å* töraf, *tosl* 'tødsel' (tøven, forsinkelse).

'ujywt udgift, *'umaq* umage, *øwt* urt.

'wa·qɧɛ 'vaghed' (ɔ: svaghed), *wa·rən* verden, *wị'jls* 'viddelse' (vidde), *wị'jls* vielse, *wɛ·ən* viden, *wẹ'j* vind, *wịfs* vis, *'wị.jsdom* visdom, *wesɧɛ* vished, *wRo'* vrå, *wɛ·r* værge, *wą.j* vånde.

øm·p ympe, *øŋk* ynk.

e'q æg (på skæreredskab), *ɛ·r̥* ære, *a·t* ært, *ɛ.sk* æske.
ø' ø, *ɜ.ws* økse, *ø·r̥fiqən* ørefigen, *ø·s* øse.
o' å, *ɶ·r̥* åre (blodåre), *o·r̥* ell. *ɶ·r̥* åre (til at ro med).

Følgende ord er intetkönsord i rigsmålet: § 329.
bal' bal, *be'tʀøk* betryk, *bę'jl* bændel, *dask* dask, *hɛl'* held (lykke), *ka'lɜ'wn* kallun, *klask* klask, *la'qən* lagen, *pas* pas, *sgʀal'* skrald, *sbe'takl* spektakel, *sgọ·* skøde, *sgo'r̥* skår (på høstmark), *u'sdy.jr̥* ustyr.

Anm. Hunkönsord, der kan tages som massenavne, kan stundum få forvedsat *de* eller *no* ligesom ik., f. eks. *de* '*swa'r* noget svær, *no* '*fø·* noget føde osv.

C. Intetkön.

Navne på personer. '*åkom* afkom, *bɶ'n* barn, *fʀɜ.wən-temər̥* fruentimmer, fremo., *me·sk* ell. *mę·sk* menneske, *-fålk* -folk, *wi·ən* vidne. § 330.

Andre navne på personer, mest skældsord eller øgenavne: *bɛ'st* bæst, *dʀOq* drog, *gla'bər̥* 'glabber', *kakl* 'kakkel', *knal'ər̥* 'knalder', *knɛq'ər̥* 'knægger', *kʀɛ'q* 'kræg', *kʀås* 'kros', *ʀak* rak, *pak* pak, *sga'beŋkl* 'skabilken', *sgʀa'wl* skravl, *snøl'ər̥* 'snølder', *sbe'tɜ'wr̥* 'spetur' (sammensat af *sbetakl* og kreatur), *sbọq·ls* spøgelse, *sbø·qls* spøgelse (genganger), *teŋ'* ting, *tʀe'fo'ri'ȷɛl* 'træd-får-ihjel', *tɛ'b* 'tæb', *tɛq'l* 'tægl', *welsdər̥* 'vilster' o. m. fl. § 331.

Navne på dyr. *dy'jr̥* dyr, *fɛ'* fæ, *føl* føl, *fo'r̥* får, *hås* hors, *kʀɛ'* kræ, *kʀɛtər̥* kreatur, *la'm* lam, *småtəŋ* 'småtting' (ungkreaturer), *øŋ'l* yngel, *ø'q* øg (hoppe), *ɶ'sən* asen (nærmest dog kun skældsord). § 332.

Andre navneord af intetkön: § 333.
abe'gåŋt 'abegant' (spøg), *afl* eller '*aful* 'afuld' (favnfuld), '*ar̥·bej* arbejde, '*ån·sdɛ* arnested.
bɶ·st bedste, *bask* bask, *bɛq* beg, *be'hɶw* behov, *bɛ* bid (af hund f. eks.), *bɛ* bed (i have), *bę'j* bind, *bjal'ər̥* 'bjalder', *bla'r*

'bladder', *blek* blik, *bløw* blod, *bly* bly, *blæk* blæk, *bo'w* bo, *bʀa'q* 'brag' (bræk), *bo'wr̥* bord, *bʀåk* brok (sygdommen), *bʀọ̈* brud, *bʀøst* bryst, *bʀæ̨.j* brænde, *bʀæ̨jsl* brændsel, *bʀø·gån* 'brødegarn' (blårgarn), *bʀø̨.j* brønde, *bœw* bugt, *bul'ər̥* bulder, '*bålənsgað* bullenskab, '*bǫ̣.jfal* bundfald, *bål'* 'buld' (bullenskab), *byq'* byg, *bøq·* 'bygge', *bøq'l* 'bygl' (uordnet pakke eller dynge), *by.t* bytte, '*bø·lsdε* 'bølested', '*bön·*ˌ*ljε·qi* legetöj, '*bo·slaw* båslad.

dö.wlsgað djævelskab, *dom'ər̥* 'dummer' (dump larm), *dœ.wən-sgað* dovenskab, '*dʀaləwœr̥k* 'drallerværk', *dʀε'jl* drejl, *dʀø's* 'drøs' (rivelse), *dy* dynd, *dø'j* dynd, *dʀæt* dræt (seletöj og for til klæder).

jε'ər̥ ell. *jı'ər̥* edder, *jæn·bər̥* enebær, *æs* es, *wan*'*jεl'i* evangelium, se § 328.

'*fa.jəsgað* fadderskab, *falsgə*'*ʀı̨ȷ* falskneri, *fa*'*mil'isgað* familieskab, *fåŋ·ənsgað* fangenskab, *fjıt* fedt, *fjεtə*'*ʀı̨ȷ* fedteri, *fıl̨ȷ* felt, *feq'l* 'figl' (kneb), *fel̨ȷə*'*ʀı̨ȷ* filteri, *fę.jsgað* fjendskab, *flø.t* flytte, *flæsk* flæsk, *flø'jl* flöjl, *fnat* fnat, *fu'r̥* foder, *få*'*jywt* forgift, *får̥*'*hø'r̥* forhør, '*få.r̥klıj* forklæde, '*få.r̥law* forlag, '*få.r̥mOl* 'formål' (formon), *få*'*lı̨ȷs* forlis, '*fåswOr̥* forsvar, '*få.r̥*ˌ*o'r̥* forår, '*fʀøŋ·ȷsgað* frændskab, *fogt* fugt, *fut* 'fut' (fnug), '*fæl'əsgað* fællesskab, *fæt* 'fæt', *følə* følge, '*fæ·əwœr̥k* 'fødderværk' ('bentöj'), *fœ's* 'fas' (sæt i èn), *fʀøŋȷ* 'frynt' (slægtskab), *få*'*ta'ð* 'fortab' (tab).

ga'ð gab, *gœ'n* garn, *ga'wn* gavn, *je*'*mį'jnsgað* 'gemenskab' (samkvem), *jæm·* gemme, '*jæn·får̥* genfærd, *jy.wt* 'gifte' (ɔ: giftermål), *glar̥* glar, *glas* glas, *gOs* ell. *gwOs* gods, *gʀæ'j* 'grænd' (grin), *gʀoms* grums, *gʀugs* ell. *gʀus* grus, *gʀεjs* græs, *gul'* guld, *jy'ws* gys, *ja·r̥* gærde, *jøq'l* gøgl.

hœ' had, '*hakəmOs* 'hakkemos' (en ret), '*har̥·əbʀε* harvebred, '*hastwœr̥k* hastværk, '*hε·ənsgað* hedenskab, '*ȟεl·bʀeȷ* helbred, '*hemərıq* himmerig, *ȟa'ðər̥* 'hjabber', *ȟa'r̥* 'hjadder', *ȟal'ər̥* 'hjalder', '*ȟaləwœr̥k* 'hjalderværk', *hosbə*'*tœ'l* 'hospital' (fattighus), *hœwə*'*ʀı̨ȷ* hoveri, *hwe'q* 'hveg', *hwe.r̥kən* hverken (hvergarn), *hwį'jl* hvil, *hy.jðər̥* hyben, *hysəŋ* 'hyssing' (sejlgarnstråd), *hø'j* hø, *ho'ð* håb, *ho'r̥* hår.

'*eŋȷnotəŋ* 'ikkenoget' (en smule), '*eŋ·ə*ˌ*blo'* indigo, '*eŋ·əfar̥ə* ingefær.

ja ja, *jogs* ell. *ȟogs* juks, *jy'wl* jul.

ka'ð ·kab', *ka'q* 'kag' (dårlig landejendom), *ȷcę.jsgað* kendskab, *klamə*'*ʀı̨ȷ* klammeri, *klatə*'*ʀı̨ȷ* klatteri, *klisdər̥* klister, *klu'r̥* kludder, '*klu·wœr̥k* kludderværk, *kle·* klæde, *knyȷ* kny, *knæ'ðər̥* 'knæbber',

kå'ƀər kobber, *kå'r* 'kodder' (vrövl), *ku'n* korn, *ku'n* ell. *kon* 'korn' (smule), *'kwOn·ˌmœ'w* kornmod, *ku'r* kor, *kʀam'* kram (pak), *kʀat* krat, *kʀa'wl* kravl, *kʀi.j* kridt, *kʀuk* krudt, *kʀyƀə'ʀij* kryberi, *kʀyə'ʀij* krydderi, *kOl'* kuld, *kwar'ə* eller *kwa'r* 'kvadder' (snesjap), *kwe'q* 'kvæg' (fårets yver), *ƒcyl'ər* 'kylder' (mængde), *ƒcœl'əŋ* 'kælling' (vrövl), *ƒcö'wl* kævl, *ƒcy'ƀ* køb, *ƒcọ* kød, *ƒcọsl* kørsel.

lak lak, *ljεq·i* 'legende' (legetöj), *le·* leje, *lọ.wnə* levned, *leƀə'ʀij* 'liberi' (slæng), *len·t* linned, *'lifcọƀ* lidkøb, *len'* 'lind' (ophold, at give efter), *ly'w* liv, *løfls* 'lugtelse' (røgelse), *løŋ'* lyng, *lε'* læ, *lat* lærred, *lọƀ* løb, *lu.t* 'løft' (at løfte).

målf malt, *man'* manke, *me'* ell. *me'j* med, *'mi·wærk* medeværk, *mæ.jə'ʀij* mejeri, *mæsəŋ* messing, *'mæsgom* merskum, *mę.j* minde, *meŋk* mink, *me'ʀakl* mirakel, *mu'* mod, *mån* mon, *mu'r* mord, *mu'r* mor (jord), *mu's* mos, *myl'ər* mylder, *mε'q* 'mæg' (kejtet kvinde), *mørkən* 'mørken' (mørke), *mo'l* mål (mæle), *mo'l* mål (sprog), *mo'l* mål (deraf: at måle).

na'q nag, *nε.jər* nedre, *nyƒ* ny (nymåne), *nọ'* 'nød' (et lille kreatur), *nọ'* nød (pebernød), *'nọ.wˌʀo'* 'nöjeråd', *nọ·s* 'nøds' (nødhus, kostald), *nu'r* 'nudder' (møtrik).

åfər offer, *'åm·həŋ* omhæng, *'åpsgywər* 'opskør' (høstgilde), *år·ə* 'orret' (det, som kreaturerne levner i krybben), *'år·wærk* orgelværk, *'OsmOl* 'ordsmål' (kort bemærkning), *œ.wər* 'ovre' (det øverste), *'œ.wlyw* overliv.

påŋƒ pant, *œ sæt 'no· i 'pæ.j* at sætte noget i pant, *pa'pi'jr* papir, *pe'ƀər* peber, *pjat* pjat, *pjåk* 'pjok', *plask* plask, *plø'r* 'plør', *basdə'li'jn* porcellæn, *pʀåŋ'* prang, *pʀœ's* 'prås' (skum), *pyl'ər* 'pylder', *pøŋƒ* pynt, *'påhεt* påhit, *plø'j* 'pløj' (pløjeland).

ʀa'bal'ər rabalder, *ʀa'q* 'rag' (strid uld), *ʀa·qls* ragelse, *ʀams* 'rams' (gammelt, overstået græs), *ʀaŋ'l* 'rangel' (öjeblik), *ʀan'* 'rang' (øgenavn), *ʀat* rat, *ʀaw* rav, *ʀe'ƀ* reb, *'ʀεsgaƀ* redskab, *ʀεqə'mæŋƒ* regiment, *'ʀæ.jfOq* 'rendfog' (snefog), *'ʀe'ƀlsbjεn* ribben, *ʀom'* rum, *ʀε·* 'ræde' eller 'ræge' (spyt), *ʀεq* 'ræg' (rim), *ʀọ·r* röre, *ʀO'ƀ* råb.

sa·qər sager (er ik., ent., *s-* tages som en samlet masse), *sålf* salt, *sa'wn* savn, *sja'ƀ* 'sjab' (savl), *sjọ'w* sjov, *sga'ƀ* skab (møbel), *sga'ƀ* skab (udslæt), *se.ƒ* sigte (på skydevåben), *ses* sirts, *sgit* skidt, *sgut* skifte (jord = *sgy.wt*), *sgaƀə'ʀak* skabrak, *sge'q* skæg, *sgọ* skød, *sgön'* skön, *sgy'wl* skjul, *sgo'q* 'skog' (livfuld),

sgʀa'ƀ skrab, *sgʀam'l* skrammel, *sgʀa'wl* skravl, *sgʀɛ* skred, *sgʀɛ'ƀ* 'skræb', *sgʀöw* skræv, *sgom'* skum, *slamsk* 'slamsk' (vådt hø, græs), *slɛ* slid, *slæ'ƀər* 'slæbber' (slim), *slæŋ'* slæng, *snal'ər* 'snalder', *snat* snot, *snyə'ʀij* snyderi, *snø'wl* snövl, *sbat* spat, *sbel'* spild, *sbe'j* spind, *sbʀøjt* spröjt, *sbij* spy, *sbut* spyt, *sbæk* spæk, *sdɛ'jl* 'stejl' (det nederste lag neg i korngulvet), *sdo'w* støv, *sdo'* 'stød' (tid), *sdø* 'stød' (ɔ: støtte), *sdø'ƀ* støb, *sdo'l* stål, *sdo'l* 'stål' (hoppens yver), *sda'r* stær (sygdommen), *sokər* sukker, *so'wl* sul, *swal'ər* skvalder, *swe'j* svind, *swenə'ʀij* svineri, *swæ'wl* svovl, *swɛl'* svæld, *swow* 'svæv' (sving), *sæt* sæt = *fæ's*, *sæt* sæt (fading), *sæt* 'sæt' (tid, gang), *søl'* sølv.

taq 'tag' (ɔ: tid), *taq* tag (greb), *tåŋ'* tang, *tɛl·* ono. þeli, *tɛl·* telle (skive på enden af kærnestaven), *ten* tin, *to'w* 'to' (uld), *tårp* torp, *tör'ə* torv, *tʀaw* trav, *tʀɛ'l* 'træl' (tungt arbejde), *tʀɛ'q* 'træg' (førhed, tykkelse), *tʀæk* 'træk' (til plov eller harve), '*tuqsi* tusende, *tø.k* tykke, *tykən* 'tykken' (tykning), *tywə'ʀij* tyveri, *tɛj* tægt, *tow* töj, *tem'ər* tømmer, *tø'jər* tønder.

ulj 'uldet' (uldtöj), *å'jər* under, *u'wr* ur, '*u*,*ʀo'w* 'uro' (legetöj), '*usqɛl* uskel.

wå vad, *wæm·l* vadmel, '*wæ·sdɛ* vadested, *wO'j* vand, *warp* varp (rending til væv), *warp* varp (så bredt som sædemanden når ved såning), *wat* vat, *wɛ* vid, '*wil·sgaƀ* vildskab, *wilj* vildt, *we.jə* vindue, *wæn·sgaƀ* venskab, *we·rli* vejrlig, *we'r* vejr, *wʀɛ* vrid, '*wʀe.jsgaƀ* vredskab (vrede), *wʀo'wl* vrövl, *wogs* voks, *wɛl'* væld, *wɛ'r* værd, *wɛr·ə* værge, *wærk* værk, *wo* ell. *wu·* våd, *wæ's* vås.

æ' 'æ' (snavs), *ɛ·ƀl* æble, *ɛ·ƀl* 'æble' (kartoflens frugt), *e·* æde, *ɛ·ls* ædelse, *e'q* æg (af fugl), *æm·tər* æventyr, '*ɛ·ri* ærende.

y.w öje, *øn·sk* ønske, *ol* øl, *ø·r* øre, *oqsl* 'øksel' (udvækst, også huk.).

åsl ådsel, *O'q* åg, *o'r* år.

§ 334. Af intetkön er verbalsubstantiverne, der dannes af udsagnsordets navneform + *i*, f. eks. '*a·qi* agende (køretur) af *a·q* age, *ə* '*ba·qi* bagende af *ba·q*, *ə* '*ja.wi* jagende af *ja.w* jage osv., disse former svarer til rigsmålets former på -n: en agen, bagen, jagen osv.

§ 335. Endvidere er alle bogstavernes navne intetkönsord: *a'* a, *be'* b, *se'* c, *de'* d, *e'* e, *æf* f, *gi'* g, *ho'* h, *ij* i, *jO* j,

ko' k, *ɛl·* l, *æm·* m, *æn·* n, *o'* o, *pe'* p, *kuk* q, *ɛ·r̦* r, *æs* s, *te'* t, *uk* u, *we'* v, w, *ɛgs* x, *y̦j* y, *sæt* z, *æ'* æ, *ø'* ø, *å'* å.

§ 336. Følgende ord er nærmest intetkön, men forekommer som regel uden forvedsat kendeord (eller med *de* (det) eller *no* (noget) foran): *dʀɛq* dræ, *'dølsmOl* dølgsmål, *ɛ.j* eje, *flenj* flint, *gʀefl* griffel, *gʀøt* grut (hvad der er meget findelt), *hæn'ər̦* hinder, *klæmsl* klæmsel, *klœw* klov (hvor en sten lettest kan kløves), *kʀæft* kræft, *law* lag, tid, *li·əls* 'ledelse' (lede), *li·q* 'lige' (gavn, fornöjelse), *mejsl* mindsel, *mul'* 'muld' (muggenhed), *såŋk* sank, *œ få 'såŋk å'på no·* ɔ: få samling på noget, *sel·ki* silke, *sgönls* 'skönnelse' (morskab), *sæ·əŋ* 'sæding' (som passer), *teŋ·j* tinte, *wil'* vild (alvor).

§ 337. Følgende ord er fælleskönsord i rigsmålet:

aq·l 'agle' (ankel), *a.wsl* aksel (skulder og akse), *Ol'ər̦* alder, *'asgɛl* adskil, *ar̦·ə* arve, *a'wl* avl, *be'gʀa'wls* begravelse, *be'swɛ'r̦* besvær, *be'soq'ls* besøgelse, *bɛ* bid (mad f. eks.), *bʀuq'* brug, *bʀœ.wn* brændevin, *buj* bund, *'bålənsgað* bullenskab, *'dœ.wənsgað* dovenskab, *jɛ'ər̦* edder, *fa'wn* favn, *fi'tal'i* fetalje, *fla'ð* flab, *få'jywt*. forgift, *følə* fælge, *ham·l* hammel, *hi'jl* hvil, *høst* høst, *hå.jl* håndvol, *jy'wl* jul, *kle'q* klæg (marskler), *komən* kommen, *kom'pij* 'kopi' (levning), *kår̦p* kork, *kʀœ'wr̦* kro (bedested), *'jcøn'ʀəŋ* könrøg, *jcøsl* kørsel, *ly* lyd, *kwær̦k* kværk (hestesygdom), *lokls* lukkelse, *ly.jr̦* lyre, *la'ti'jn* latin, *løŋ'* lyng, *mø* mjød, *mœ·tls* morter, *mɛl·j* milt, *mu'r̦* mor, nt. môr, *myl'ər̦* mylder, *mån·t* måned, *nø'* nød (pebernød), *'åa·fər̦* 'omfure' (§ 32 f), *plu'r̦* pludder, *pås* pors, *pøŋj* pynt, *ʀɛ.j* rede, *ʀɛ'n* regn, *ʀæn·fal* rejnfan, *ʀy.wls* rivelse, *ʀø'wn* rogn, *ʀom'* rom, *ʀøst* rust, *ʀø·qls* røgelse, *sgem'l* skimmel, *salə* salve, *sgʀøwt* skrift (det skrevne), *sgOlər̦* skulder, *sgOq'ər̦* skogger, *sla'r̦* sladder, *sli'jm* slim, *slu'r̦* sludder, *smø·rls* smörelse, *såm·ər̦* sommer, *snø·r̦* snöre, *sbuj̦s* spuns, *sda'ðl* stabel, *sda.wls* stavelse, *sdem'l* stimmel, *sdy.wls* stivelse, *sdʀø'jls* strøelse, *sda'r̦* stær (öjensygdom), *sweŋ'l* svingel, *swa·t* sværte, *si'jð* sæbe, *sø.ðls* søbelse, *so·rls* 'sårelse' (sår, udslet), *tåŋ'* tang (planten), *tʀan* tran, *tʀø.sk* trøske, *'wil·sgað* vildskab, *wi'jn* vin, *weŋjər̦* vinter (se § 432), *wʀe.jsgað* vredskab (vrede), *wʀest* vrist, *wæ·ls* 'vædelse', *wɛ'wr̦* vår (forår), *ɛ·ls* ædelse, *øŋ'l* yngel, *fi'tʀi'jl* vitriol, *to'bak* tobak, *ul'* uld, *ø·r̦* øre (mønten).

§ 338. D. Navneord, enligt stående, i talemåder.

a'saft hasard (se dette ord i Feilb. ordb.), *wɛr i be'ʀo' mæ sə 'si'l* beråd (være tvivlrådig), *sbel bȧŋkə'ʀut* bankerot, *leq 'hO.t i 'blo'* i blød, *go i 'blo·* i bløde, *'bår'ə ɶ 'jål'* borg og gæld, *få 'bɶwt mæ* bugt, *hans 'bɶ·* hans både (bedste), *'dʀy.ɯtədaws* 'drivtiddags' (kl. 2 om eftermidd.), *tøq 'dʀow* tygge drøv, *'sugs ɶ 'dugs* sus og dus, *'do·r,sbæ.j* dörspænde, *sæt i ɛgs* sætte i eks (irettesætte), *'jæn·ʀom* enrum, *'jæntəŋ* 'enting' (noget), *'fal·,fu·* faldende fod, *go' i 'få.r,wɛ'j* forvejen, *ɶ hø 'fa' te no·* høre færd til noget, *ɶ wɛ 'få·rə te no·* færd eller fore (vide noget), *få'boŋf* 'forbundt' (afhængighed), *'fu·,fæ·st* fodfæste, *fæ·ən* fodenden (i seng), *ɶpå 'glɛ* på gled, *i 'glæm·* i glemme, *i 'gʀås* i gros (itu, knust), *'jænjål* gengæld, *i 'jæm'* i gem, *'hasdəmOl,hi'* hastmodighed, *'hɛ.jgut* hejgut, *'hækənfɛl'* hækkenfeld; *kom te 'hesəŋ* komme til kræfter, til sig selv, *å få 'hɶ's åpå* få has på, *i hans hɶ.w* i hans hu, *sbel 'hyp* hyp, *hO·ən* hovedenden (i seng), *ʀæ.j ɶ 'ka.p* rende om kap, *fco.rməs* kyndelmisse, *mə klæm'* med fynd og klem, *slo 'klek* slå klik (klikke), *'fø· ɶ 'kle·* føde og klæder, *kå.js* kans (gunstig lejlighed), *koɶ'fugs* 'konfus' (sammenstød), *də 'kOl·* den kolde (kolden), *kom i 'kO'q* i kog, *ɶ blyw 'fcɛ.jər å jɛ'j* blive kender (klog) på en, *wɛr i 'le·tOq mæ* være i ledtog med, *ɶpå 'lə'wr* på lur, *'dön' sdo 'lyf ,te* dören står ly til (på klem), *mə 'læm·p* med læmpe, *sdo ə 'lø'j* i hældende stilling, *ɶ sdo i 'lysən få ,jɛ'j* stå i lyset for en, *ɶ få 'lɶ.wnəŋ åpå* at få lovning (løfte) på, *sæt ə 'tal i'mæntə* sætte et tal in mente, *meskmask* miskmask, *i 'mørk ɶ 'mo'l* i mørke og 'mol' (mulm), *nøws* nys, *kom te 'pas* komme til pas, *påkər* pokker, *åpå 'pʀæŋf* på prænt, *de 'leq'ər i 'jæn' pali'dæŋ·* ɔ: uorden, *'sbel· ə 'pus* spille et puds, *i 'ful' 'pus* i fuld puds, *'ʀest hɛlə 'ʀo'w* rist eller ro, *få 'ʀo'ws 'sgyl'* for ros (morskabs, underholdnings) skyld, *ɶpå 'sgʀåmp* på skrömt, *slɛ'* 'slæ' (tø), *sbåt ɶ sbe'* spot og spe, *ɶ 'wɛ· så i'sda'j* at være så i stand (overgiven, munter), *sø'jər* sønder (syd), *nOr'ɶ'wəst* nordøst, *ɶ dʀaw 'sdak* drage stak (trække lod), *hOl 'sdy'jr å'på* holde styr på, *sæt 'sdö.wn ætər 'ö.wn* sætte stævne efter evne, *ɛn pær'so'ns 'an·si'jls* ingen persons anseelse, *ɶ 'fcɛ.j jɛ'j får 'an·si'jls* 'anseelse' (af ydre), *kom te 'swås mæ* gribe ind, *go i 'swåŋ'* gå i svang, *wån·wår* vanvare, *sdo te 'tʀo.w* stå til troende,

tomə'ʀom· tummerumme, *'tʀep-'tʀap-'tʀε·sgOr̥* trip-trap-træsko, *æ ji sæ 'tål 'te* give sig tål til (være tålmodig), *'ha̧'jl æ 'wa̧'jl* handel og vandel, *æ 'sε.j ˌno· æta så·ən* sige noget efter sagn, sigende, *så 'fi' som 'smε̧lf* så fed som smelt, *æ ta sə i 'wæ·r̥* i vare, *ha 'no· æ ta 'wæ·r̥* have noget at tage vare, *e̜n 'wil' få 'wæn·sgað* ingen vild for venskab, *wil·əls* vildelse, *be·r̥ i 'wesəŋ ən i weŋ·f* bedre i visse end i vente, *i 'a̧.j æ i 'mȩ.j* i ynde og minde, *go æ ʀe'st* gå af rejst (om køer), *ən kul 'wæ·sdən* en kule vesten (en byge fra vest).

E. Sammensatte navneord

§ 339.

får det sidste ords kön. Undtagelser: Hak. *'mεl·ma* mellemmad, *fcilsgi* kedelske(de), *klør̥'atənbi'n* klørattenben. Hunk. *'fOr̥·djεl* fordel, *'fåsgεl* forskel, *wȩ.jsgε̧r̥* vindskede (eller vindskær), *'har̥·ə-sgε̧r̥* harveskede (måske dog egentlig harveskinne?), *'me·skˌOl'ər̥* menneskealder. Intetkön: *'bæ.wsdaw* bogstav, *'a·gəˌlæŋ'* agerlængde, *'ȩ.jma* indmad, *mål·ti* måltid.

§ 340. Hunkönsordet *'jan·tyw* jærntyve (fork) er kun tilsyneladende afvigende fra reglen, da *-tyw* ikke er hak. *ty'w* tyv, men huk. **ty.w* tyve (ono. tjúga).

§ 341. Er sammensætningens sidste ord et tillægsord, retter könnet sig efter det förste, f. eks. *i 'nö.wful* en nævefuld, *ən 'kår̥·əful* en kurvfuld, *ə 'glasful* et glasfuld.

Anm. Om navneord, som kun har flertal, se § 419.

Könsböjning.

A. Könnet angives ved to — eller flere — forskellige ord.

a. Mennesker.

§ 342.

fæ·ər̥ fader: *mu·ər̥* moder	*'håsbOj* husbonde: *'mamOr̥* madmoder
bʀo·ər̥ broder: *søsdər̥* søster	*kæ'l* karl: *pi·q* pige
ma̧'j mand: *ku·n* kone	

sdå·ər stodder: *kcœləŋ* kælling	*be'sdy.jrər* bestyrer: *hu.wshOlər* husholderske
koŋ· konge: *dʀą.jəŋ* dronning	*bæls* bæls: *tø's* tøs
sœn sön: *dœtər* datter	*tʀǫl'* trold: *hɛgs* heks.
dʀœŋ' dreng: *pi·q* pige	

§ 343. **b. Dyr.**

hæst hest, *'sdåhæst* stodhest, *'usgor,hæst* hingst, *wʀœn'ək* klaphest, *kåmp* 'kamp', *kåŋkl* 'kankel' o. fl. : *ø'q* øg, *fyli* 'fylle', *følǫq* føl-øg, *hås* hors, *kʀe.k* krikke, *mɛ'r* 'mær', *pil'ək* 'pillik', *hɛl·məs* helmis o. fl.

ty'r tyr, *sduk* stud, *bø'l* gildet tyr, *tʀœkər* trækker : *ko'w* ko, *kwį.j* kvie, *ʀą.jsl* 'ransel', *ʀå.p* 'råppe', *ʀɛ.jləŋ* 'rejling' o. fl.

wOni orne, *gålf* galt : *so'w* so

bok buk: *jɛ* ged

we·r væder, *be·* bede : *jem'ər* gimmer, *fo'r* får

kåk 'kok' (hane) : *hǫ·n* höne, *sgʀo.k* 'skrukke' (liggehöne).

B. Könnet angives ved samme ord sammensat med et andet.

§ 344. **a. Mennesker.**

ə 'mę̧sk et menneske er enten *kœ·lmę̧sk* karlemsk. eller *kwę̧.jmę̧sk* kvindemsk.

i 'sgʀɛ·ər en skrædder er enten *'kœ·l,sgʀɛ·ər* karleskr. eller *'kwę̧.j-,sgʀɛ·ər* kvindeskr.

i 'fa.jər en fadder er enten *kœ·lfa.jər* karlef. eller *kwę̧.jfa.jər* kvindef.

i ˈhø.wər en hyrde er enten *dʀæŋˈhø.wər* drengeh. eller *piˈqhø.wər* pigeh. også *hø.wədʀæŋ* hyrdedr. eller *ən hø.wəpiq* hyrdep.

ən kuˑən en kone kan være *ˈgoˑrkwOn*, *ˈhʉ.wskwOn*, *ˈpʀæˑs(t)kwOn* eller *ˈdeˑnkwOn*, alt eftersom hun er gift henholdsvis med en gårdmand, en husmand, en præst eller en degn; den sidstes kone er vel oftest *ˈsguˑlkwOn* eller *ˈsguˑlma,damən*, hvilket sidste navn er så at sige på en gang både finere og simplere end *ˈsguˑlkwOn*. *-kwOn* eller *-ʄcæləŋ* er en almindelig tilföjelse til det mandlige navn f. eks. *ne.s* nisse: *ˈnesəkwOn* nissekone, *dwæṛˀə* dværg: *dwæṛˑəkwOn* dværgkone, *teqˑəṛ* tigger: *ˈteqˑəʄcæləŋ* tiggerkælling. I lighed hermed *sgʀɛˑəṛ* skrædder: *sgʀɛˑpiq* skrædderpige. Undtagelse er *ˈjoˑṛmoṛ* jordemoder: *ˈjoˑṛmo,maˀj* jordemodermand.

Flertalsordet *fålk* folk har kun ental i sammensætning: *ə ˈkæˑlfålk* et karlfolk: *ə ˈkwęˌjfålk* et kvindfolk.

Herhen hører vel nærmest *ˈfa.ṛbʀoṛ* farbroder: *fasdəṛ* faster samt *må.ṛbʀoṛ* morbroder: *måsdəṛ* moster.

b. Dyr. § 345.

i ˈkaˀl en kalv	er enten	*ˈtyṛkal* tyrekalv	eller	*ˈkwikal* kviekalv
ə ˈføl et føl	—	*hæˑstføl* hesteføl	—	*mæˑṛføl* marføl
i plaˀq en plag	—	*hæˑstplaˀq* hesteplag	—	*mæˑṛplaˀq* marplag
ə ˈlaˀm et lam	—	*ˈweˑṛlam* væderlam	—	*ˈjeməlam* gimmerlam
i ˈkat en kat	—	*ha̢.jkat* hankat	—	*honˑkat* hunkat
i ˈhu̢ˀj hund	—	*ha̢.jhu̢ˀj* hanhund	—	*honˑhu̢ˀj* hunhund
i ˈgʀiʄs en gris	—	*wOnigʀiʄs* ornegris	—	*ˈsogʀiʄs* sogris
i ʄcy.wləŋ en kylling	—	*ˈkåkʄcy.wləŋ* kokkylling	—	*hönˑsʄcy.wləŋ* hönsekylling.

C. Könnet angives ved samme ord i forskellig form. § 346.

i ˈha̢j en han: *ən ˈhon* en hun om fugle, især om duer; ordet duerik forekommer ikke i nærværende mål; en handue kaldes også *ˈdʉ.wkåk* duekok.

§ 347. **D. Könnet angives ved samme ord med forskelligt kön.**

Herhen hører *i ka'nal'i* en karnalje, *i snɛ'jl* snegl om en mandsperson, *ən ka'nal'i, ən snɛ'jl* om en kvinde. Som skældsord er *teŋ'* ting intetkön: *ə 'li' 'teŋ'* et ledt ting, *ə 'li' 'hą.j,teŋ'*, ligeledes *ə 'kakl* kakkel, *ə sbe'takl* spektakel osv., se § 331.

§ 348. **E. Könsforskellen angives ved afledning fra et af könnene.**

I. Mennesker.

α) **Fællesnavne.**

bʀu'j brud.: *'bʀu·gom* brudgom; *pʀę'js* prins: *pʀę'j'sæ.s* prinsesse. Formodentlig i lighed med *æn'dʀek* andrik og påvirket af *hæn'dʀek* Henrik er øgenavnene *'flan'dʀek* og *sdøn'dʀek* dannede. Kvindenavnet er i reglen afledet af mandsnavnet, og endeselvlydens bortfald er her, som ellers i almindelighed, antydet ved en forlængelse af en foregående medlyd eller — hvis denne ikke kan forlænges — ordets selvlyd. Eksempler:

Mand:	Kvinde:
i deŋs	*ən deŋ·s*
- *kløŋf*	- *kløŋ·f*
- *gnårp*	- *gnå.rp*
- *knærp*	- *knæ.rp*
- *mork*	- *mo.rk*

Der er, mig bekendt, over 200 skældsord og øgenavne for mænd og omtrent 150 for kvinder; i en saadan rigdom er man ikke udelukkende henvist til sproglige pendanter, men efter sprogfølelsen kan der dannes et kvindenavn af så at sige ethvert mandsnavn; havde man et tilsvarende kvindenavn til *i 'moŋk* en munk (tyk, fed mand), måtte det hedde *ən 'moŋ·k* en munke, osv.*)

*) I min barndom havde vi i mit hjem en lille trivelig hest, som min yngre broder og jeg derfor kaldte *'wabsi* vapsen (*i 'wabs* er en tyk og fed mand); en hoppe, vi havde, skulde så have et lignende navn, og i henhold til den sproglov, som stod skrevet i vort hjærte, kaldte vi den *wobsən* vupsen. Dannelsen foregik sandsynligvis — os ubevidst —

β) **Egennavne.** § 349.

Der hersker megen vilkårlighed ved dannelsen af disse navne, og de fleste er af fremmed oprindelse. Mange kvindenavne dannes ved afledning af mandsnavnet. Se nærmere herom i „Blandinger, udg. af Universitetsjub. danske samfund“, II. 47 ff.

2. Dyr. § 350.

æ̧'j and: *'æn'dʀek* andrik (tidligere *æ̧'jʀek*); *go's* gås: *gasi* gasse.

Talböjning.

§ 351. Navneordenes flertal dannes på to måder: enten uden endetillæg eller ved tilföjelse af *ər*; desuden kan der foregå ændringer inde i ordet: lydskifte, stødtab eller ændring af lydlængde. Undtagelser fra hovedreglerne er *y.w* öje, flt. *y.wn*, *hǫ·n* höne, flt. *höns* og *ku·n* kone, flt. *kwę̧.jər* kvinder; tilsyneladende undtagelser er *sme* smed, hvor *j* er bortfaldet, flt. *sme.j* og *da* dag, hvor *w* er bortfaldet, flt. *da.w*.

I. Ord, som danner flertal uden tilföjelse.

A. Enstavelsesord uden endelsetab.

α. Uden selvlydsændring.

a. Med tab af stød i flt. § 352.

a) Ord med selvlydsudlyd: Hak. *bo'* båd flt. *bo·*.

b) Ord på *ƀ*: Hak. *kla'ƀ* 'klab' (fastslået eller påsyet stykke) flt. *kla·ƀ*, således böjes *lø'ƀ* løb (halmkurv), *sdʀį'jƀ* stribe flt. *sdʀį.jƀ*. Huk. *gʀe'ƀ* greb (redskabet), *gʀO'ƀ* grob, grøft. Ik. *ga'ƀ* gab, *ʀe'ƀ* reb, *sga'ƀ* skab (møbel).

c) Ord paa *q*: Hak. *doq'* dug flt. *doq·*, sål. *luq'* 'lug' (slurk), *fliq'* flig, *kʀiq'* 'krig' (krog), *piq'* pig, *ʀøq'* ryg, *sgyq'* skygge (til

---

efter proportionen *hą.j* : *hon* = *waƀsi* : x, hvoraf x så findes at være = *woƀsən*.

kasket), *wiq'* vig, *kle'q* klæg (bræmse) flt. *kle·q*, sål. *he'q* 'hæg' (krog), *hø'q* høg, *fo'q* 'fog' (gris), *jø'q* gøg, *kna'q* knage, *kʀO'q* krog, *kʀø'q* 'krøg', *pla'q* plag, *plø'q* pløk, *li'q* leg, *po'q* pog, *sgo'q* 'skog' (skældsord), *slo'q* 'slog' (skældsord), *sno'q* snog, *sdʀe'q* streg, *sdi'q* steg, *se'q* 'sæg' (skældsord), *twe'q* 'tveg' (skældsord). Huk. *siq'* 'sig' (lille dal) flt. *siq·*, *we'q* væg flt. *we·q*, sål. ik. *kwe'q* 'kvæg' (fårets yver), *ta'q* tag.

d) j-tvelyd. Nasaleret selvlyd + *j*.

Hak. *bʀæ̨'j* 'brand' (tane) flt. *bʀæ̨·j*, sål. *gʀæ̨'j* grand, *ʀæ̨'j* rand (rad), *blų'j* blund flt. *blų·j*, sål. *hų'j* hund, *mų'j* mund, *pę'j* pind, *sblę'j* splint, *tę'j* 'tind' (tand i rive, harve), *sbą'j* spand. Huk. *bʀø̨'j* 'brønd' (vandsted på marken), *gʀų'j* grund, *tę'j* tiende, *wę'j* vind, *sdæ̨'j* stund flt. *sdæ̨·j*. Ik. *bų'j* bund flt. *bų·j*, sål. *lą'j* land, *sų'j* sund, *wǪ'j* vand.

Ikke nasaleret selvlyd + *j*:

Hak. *bʀo'j* brod flt. *bʀo·j*, sål. *de'j* dej, *ga'j* gad (kort pibe, söm), *klo'j* 'klod' (dreng, plag), *kʀo'j* 'krøj' (krog). Huk. *bʀu'j* brud.

e) Ord paa *l*: Hak. *bOl'* bold flt. *bOl·*, sål. *knal'* 'knald' (lidet stykke), *knOl'* knold, *pal'* pald, *pOl'* pold, *snOl'* snold, *tʀǫl'* trold, *bu'l* bol flt. *bu·l*, sål. *di'l* del, *bø'l* 'bøl' (gildet tyr), *hɛ'l* hæl, *kæ'l* karl, *nø'l* 'nøl' (nøler), *pɛ'l* pæl og pægl, *sdu'l* stol, *ø'l* 'øl' (læderrem, firben), *ka'l* kalv flt. *kal·*. Huk. *dæ'l* dal flt. *dæ·l*, sål. *no'l* nål, *sjæ'l* sjæl, fremmedord, *su'l* sol, *bøl'* byld flt. *bøl·*, sål. *fOl'* fold (til kreaturer), *sdal'* stald, *wOl'* vold. Ik. *sOl'* sold.

f) *j*-tvelyd + *l*: Hak. *fį'jl* fil flt. *fį·jl*, sål. *nɛ'jl* negl, *pį'jl* pil (penis), *sų'jl* syl. Huk. *snɛ'jl* snegl, *sdį'jl* stil. Ik. *sbɛ'jl* spejl.

g) *w*-tvelyd + *l*: Hak. *dö'wl* djævel flt. *dö·wl*, sål. *fæ'wl* fugl, *gæ'wl* gavl, *hö'wl* hövl, *tʀö'wl* trævl, *ɛ'wl* ulv. Huk. *sgæ'wl* skovl.

h) Med *l* + *m*: Hak. *hål'm* holm flt. *hål·m*, sål. *sgål'm* skælm.

i) Ord på *m*: Hak. *bom'* bom flt. *bom·*, sål. *dom'* dom, *dʀæm'* dröm, *ham'* ham, *kåm'* kam, *læm'* lem (luge), *pʀam'* pram, *ʀem'* rem, *sdʀæm'* ström, *da'm* dam flt. *da·m*, sål. *sɛ'm* söm (syet söm). Huk. *dʀam'* dram flt. *dʀam·* (også: *dʀamər*), *wåm'* vom.

j) Ord på *n*: Hak. *de'n* degn flt. *de·n*, sål. *flɛ'n* flen, *gʀɛ'n* gren, *pɛ'n* pen, *ʀɛ'n* ren, *sbæ'n* spån, *sdi'n* sten (flertal også *sdi'n*), *ti'n* ten, *bjǫn'* björn flt. *bjǫn·*, sål. *swæn'* svend, fremo., *twOn'* torn, *ön'* örn. Huk. *kwan'* kværn, *lön'* lön (flt. = lönninger). Ik. *hOn'* horn, *ton'* tårn.

k) Ord på *j*-tvelyd + *n*: Ik. *sgʀi̜'jn* skrin flt. *sgʀi̜.jn*.

l) *w*-tvelyd + *n*: Hak. *ʚ'wn* ovn flt. *ʚ.wn*, sål. *ʀa̜'wn* ravn, *wʚ'wn* vogn. Huk. *ha̜'wn* havn. Ik. *na̜'wn* navn, *sœ'wn* sogn.

m) Ord på *ŋ*: Hak. *beŋ'* bing flt. *beŋ·*, sål. *dʀæŋ'* dreng, *gåŋ'* gang, *påŋ'* pung, *ʀeŋ'* ring, *saŋ'* sang, *sdʀæŋ'* stræng, *weŋ'* vinge. Huk. *æŋ'* eng, *sæŋ'* seng, *wåŋ'* vang.

n) Ord på *r̜*: Hak. *ɉo'r̜* hjord flt. *ɉo·r̜*, sål. *ty'r̜* tyr. Huk. *dǫ'r̜* dör, *fjɛ'r̜* fjeder. Ik. *ɉcа'r̜* kær.

o) *w*-tvelyd + *r̜*: Ik. *bo'wr̜* bord flt. *bo.wr̜*, sål. *bʚ'wr̜* bur.

p) Ord på *r̜* + *m*: Hak. *a'r̜m* arm flt. *a·r̜m*, sål. *ka'r̜m* karm, *ta'r̜m* tarm, *wOr̜'m* orm flt. *wOr̜·m*, sål. *sg̜ɛr̜'m* skærm, *sdår̜'m* storm, *swar̜'m* sværm.

q) Ord på *r̜* + *t*: Hak. *pœ'r̜t* part, fremo., flt. *pœ·r̜t*.

r) Ord på *s*: Hak. *flø's* fløs flt. *flø·s*, sål. *hœ's* has, *hø's* 'høs' (halvt svinehoved), *knø's* knøs (höj), *pjɛ's* pjes. Huk. *bo's* bås.

s) *j*-tvelyd + *s*: Hak. *då̜'js* dans flt. *då̜.js*, sål. *kʀå̜'js* krans, *kʀe̜'js* krins. Huk. *sne'js* snes.

t) *w*-tvelyd + *s*: Hak. *œ'ws* ås, tagskæg flt. *œ.ws*.

u) Ord på *t*: Hak. *lo't* lort flt. *lo·t*.

v) *w*-tvelyd i udlyd: Hak. *hǫ'w* höj flt. *hǫ.w*, sål. *hœ'w* hov, *kny'w* kniv, *ʀö'w* ræv, *sda'w* stav, *ty'w* tyv, *wö'w* væv. Huk. *bo'w* bod, *bʀo'w* bro, *gʀa'w* grav, *jö'w* 'gæv' (til kreaturer), *ʀǫ'w* røv, *sa'w* sav, *tʀo'w* tro (religion).

b. Med kort lyd i ental og lang eller halvlang i flt. § 353.

a) Ord med selvlydsudlyd: Ik. *fa* fad flt. *fa·*.

b) Ord på *ƀ*: Ik. *sgiƀ* skib flt. *sgi·ƀ*.

c) Ord på *q*: Ik. *dʀOq* drog flt. *dʀOq·*, *låq* låg flt. *låq·*.

d) Ord på *g* + *t*: Hak. *tʀagt* tragt, fremo. flt. *tʀa.gt*.

e) Ord på *k*: Hak. *blåk* blok flt. *blå.k*, sål. *bæk* bæk, *bʀåk* brok (grævling), *bok* buk, *dʀøk* drik, *flåk* flok, *hæk* hæk, *knøk* knøk, *kåk* kok, *ʀåk* rok, *sgåk* skok, *sdak* stak, *sdåk* stok, *sæk* sæk. De tre sidste ord samt *kåk* har også, og vel oftest, lang selvlyd i flt.

f) Ord på *l*: Hak. *wol* vol (vånd, gren) flt. *wol·*. Ik. *gwOl* gulv, *føl* føl.

g) Ord paa *l* + *k* eller *p* eller *s*: Hak. *bolk* balk flt. *bol·k*,

sål. *kolk* 'kulk' (mundfuld drikke), *ʃcilk* kælke, *sgalk* 'skalk' (endeskive af brød), *sdelk* stilk, *swolk* 'svulk' (lang, svær mand), *ulk* ulk, *hvalp* hvalp, *fals* fals, *hals* hals, *bæls* bæls, *pols* puls.

h) Ord på *ļ* + *ʃ*: Hak. *bøļʃ* bylt flt. *bøļ·ʃ*, sål. *bOļʃ* bolt, *gåļʃ* galt, *hεļʃ* helt, *pjåļʃ* pjalt, *pOļʃ* 'polt' (jordklump), *puļʃ* pult. Ik. *tεļʃ* telt.

i) Ord på *m* + *p*, *s*, *sk* eller *t*: Hak. *dåmp* damp flt. *dåm·p*, sål. *gomp* gump, *kåmp* 'kamp' (hest), *klåmp* klamp, *klomp* klump, *pomp* pumpe, *slomp* slump, *sdomp* stump, *somp* sump, *swåmp* svamp, *tåmp* tamp, *flems* 'flims' flt. *flem·s*, sål. *fems* 'fims', *tems* timse, *dʀomsk* 'drumsk' (dosmer) flt. *dʀom·sk*, *hæmt* 'hæmt' (klædningsstykke, der hænger sidt på kroppen) flt. *hæm·t*.

j) Ord på *n* + *s*: Hak. *bons* 'bons' skældsord flt. *bon·s*.

k) Ord på *ŋ* + *ʃ*: Hak. *boŋʃ* bundt flt. *boŋ·ʃ*, sål. *foŋʃ* font, *kløŋʃ* klunt, *sgʀeŋʃ* skrænt, *slaŋʃ* slant, *wåŋʃ* vante.

l) Ord på *ŋ* + *k* eller *s*: Hak. *båŋk* bank og banke flt. *båŋ·k*, sål. *bʀeŋk* brink, *bæŋk* bænk, *doŋk* dunk, *håŋk* hank, *ɉåŋk* hjank, *moŋk* munk, *sgåŋk* skank, *slåŋk* 'slank' (lille dal), *ʃcøŋk* 'kønk' (tinksmed), *deŋs* 'dings' (skældsord) flt. *deŋ·s*.

m) Ord på *p*: Hak. *flep* flip flt. *fle.p*, sål. *klæp* 'klæp' (knebel), *klap* klap (på møbel), *knop* knop (knub), *kåp* kop, humlens bloster (jvf. § 367 h), *kʀåp* krop, *lap* lap, *læp* 'læp' (lap), *snep* snip, *tap* tap, *tip* tip, *tåp* top. *knap*, *kåp*, *kʀåp* har oftest lang selvlyd i flt.

n) Ord på *ŗ* + *k*, *p* eller *t*: Hak. *sloŗk* slurk flt. *slo.ŗk*, sål. *sgoŗk* skurk, *slåŗk* 'slork' (næsens udsondring), *snåŗk* snork, *poŗk* purk, *sdåŗk* stork, *øŗk* ørk (kiste), *knæŗp* 'knærp' (gerrig mand), *snåŗp* 'snorp' (noget indtörret), *koŗt* kort (spil kort, landkort) flt. *ko.ŗt*, sål. *poŗt* port, disse to sidste ord har fremmed form. Huk. *maŗk* mark (ager) flt. *ma.ŗk* (også *ma.ŗkəŗ*). Ik. *koŗt* kort (enkelt kortblad) flt. d. s. eller *ko.ŗt*.

o) Ord på *s* + *k* eller *t*: Hak. *ask* 'ask' (æske) flt. *a.sk*, sål. *busk* busk, *desk* disk, *fesk* fisk, *flask* flask, kjoleskød, *kusk* kusk, *pesk* pisk, *slask* slask, *tåsk* torsk, *wesk* visk, *bOst* børste flt. *bO.st*, sål. *kwest* kvist, *wost* ost, *hæst* hest flt. *hæ·st*.

p) Ord med tvelyd + *s*: Hak. *kεjs* 'keks' (tøddel) flt. *kε.js*, *baws* 'bavs' (fed mand) flt. *ba.ws*, sål. *ɉaws* hjavs, *höws* hveps, *kœws* kovs. Huk. *saws* saks.

r) Ord på *t*: Hak. *hat* hat flt. *ha.t*, sål. *kat* kat, *sdjat* stjært. Ik. *ḫat* hjat, tjat flt. *ḫa.t*, sål. *slåt* slot.

s) Ord med *w*-tvelyd + *t*: *hæwt* hofte flt. *hæ.wt*, sål. *ḫOwt* hjort, *ƒcöwt* kæft, *ʀawt* raft. Ik. *lOwt* loft, *sgawt* skaft.

t) Ord på *ƒ*: Hak. *tʀọƒ* 'trögt' (tragt af træ) flt. *tʀọ.ƒ*. Ik. *dɛƒ* digt flt. *dɛ.ƒ*.

u) Med *w*-tvelyd i udlyd: Hak. *sgæw* skov flt. *sgæ.w*, sål. huk. *lOw* lov, ik. *bʀọw* brev, *haw* hav, *tæw* tov, *tʀow* trug.

c. Ental = flertal. § 354.

1. Med stød i ent. og flert.

a) Ord med udlydende selvlyd: Ik. *bi'* 'bed' (hvil), *fɛ'* fæ, *knɛ'* knæ, *ʀo'* råd, *sdọ'* stød.

b) Ord på *ƀ*: Ik. *ʀO'ƀ* råb, *slɛ'ƀ* slæb, *ta'ƀ* tab.

c) Ord på *q*: Huk. *myq'* myg, *sle'q* 'slæg' (rap). Ik. *e'q* æg, *O'q* åg, *ø'q* øg, *bʀa'q* 'brag' (bræk), *be'sø'q* besøg, *ha'q* 'hag' (indsnit), *kne'q* knæk, *liq'* lig, *lø'q* løg, *ni'q* neg, *sgʀiq'* skrig.

d) Med *j*-tvelyd: Ik. *bæ'j* bånd, *be'j* bind, *pu'j* pund, *ʀæ'j* rend, *se'j* sind, *sge'j* skind, *sba'j* spand, *sbæ'j* spænd.

e) Ord på *l*: Hak. *o'l* ål. Huk. *sel'* sild. Ik. *bjɛ'l* bjæl, *bʀø'l* brøl, fremo., *bø'l* 'bøl' (brøl), *fal'* fald, *hOl'* hold, *kOl'* kuld, *mo'l* mål, *sgʀo'l* skrål, *sbjål'* spjæld, *wʀɛ'l* vræl.

f) Med tvelyd + *l*: Huk. *fɛ'jl* fejl, *mi'jl* mil. Ik. *sɛ'jl* sejl, *sɛ'jl* segl, *smi'jl* smil, *ha'wl* hagl, *hy'wl* hjul, *ta'wl* tavl.

g) Ord på *m*: Ik. *ḫæm'* hjem, *la'm* lam, *ʀi'jm* rim, *ʀom'* rum, *sɛ'm* söm (af metal).

h) Ord på *n*: Ik. *bi'n* ben, *ja'n* jærn, *ku'n* korn.

i) Ord med tvelyd + *n*: Ik. *dʀy'jn* dryn, *gʀy'jn* gryn, *ly'jn* lyn, *swi'jn* svin, *tɛ'jn* tegn, *tʀi'jn* trin, skridt, *fa'wn* favn, *lö'wn* lån, *sa'wn* savn.

j) Ord på *ŋ*: Ik. *pʀåŋ'* prang, *slæŋ'* slæng, *sbʀeŋ'* spring, *sdeŋ'* sting, *sweŋ'* sving, *teŋ'* ting.

k) Ord på *ṛ*: Huk. *sgo'ṛ* skår (på høstmarken). Ik. *fo'ṛ* får, *kæ'ṛ* kar, *lo'ṛ* lår, *o'ṛ* ord, *slø'ṛ* slør, *sbu'ṛ* spor, *swɛ'ṛ* sværd, fremo., *swæ'ṛ* svar, *o'ṛ* år, *ʀọ'ṛ* rör.

l) Tvelyd + *ṛ*: Ik. *dy'jṛ* dyr, *fy'jṛ* fyr, *ko'ti'jṛ* kvarter (1/4 time), *sbi'jṛ* spir, *ty'jṛ* töjr.

m) Ord på *s*: Ik. *fæ's* 'fas' (sæt i èn).

n) *w*-tvelyd + *s*: Ik. *jy'ws* gys.

o) *w*-tvelyd i udlyd: Hak. *sgo'w* sko. Ik. *bö'w* böv (ɔ: bjæf), *bjæ'w* bjæf, *gna'w* gnav, *ja'w* jag, *ly'w* liv, *swo'w* 'svöv' (sving på slibesten).

§ 355. 2. Med erstatning for stød.

Huk. *lugs* lus, *mugs* mus. Ik. *få'ljts* forlis, *ʀjts* ris, *lyts* lys. *ug* = *u'w*, *jt* = *i'j* og *yt* = *y'j*.

§ 356. 3. Med kort selv- og medlyd.

a) Ord med udlydende selvlyd: Ik. *bɛ* bid, *bu* bud, *bʀo* brud, *fʀø* frø, korn, *l0* lod (= 1/32 ℔), *ly* lyd, *sg0* skud, *wʀɛ* vred, *wu* ell. *wo* våd.

b) Ord på *ƀ*: Ik. *gʀɛƀ* greb, *knɛƀ* kneb, *loƀ* løb, *neƀ* næb.

c) Ord på *f*: Ik. *fif* fif, *gof* 'guf' (om hunds gøen), *pof* puf.

d) Ord på *q*: Ik. *faq* fag, *flaq* flag, *sdʀoq* strög, *t0q* tog.

e) Ord på *k*: Huk. *ʀæk* 'ræk' (rap), *tak* tak. Ik. *bok* buk, *bʀæk* bræk, *be'tʀæk* betræk, *fok* 'fuk' (stød), *hak* hak, *klok* kluk, *knæk* knæk, *knøk* 'knøk' (hoste), *kwæk* kvæk, *nek* nik, *nøk* nøk (tag), *ʀøk* ryk, *smæk* smæk, *sdek* stik, *sok* suk, *suk* sug, *tʀøk* tryk, *tʀæk* træk, *wek* vink.

f) Ord på *l*: Hak. *wol* ol. Ik. *høl* 'høl' (hul i å ell. bæk), *sgɛl* skel, *sbel* spil.

g) Ord på *m* + *p*, *s* ell. *t*: Ik. *plomp* plump, *sdemp* 'stemp' (stempel), *gams* 'gams' (snappen efter), *glemt* glimt.

h) Ord på *ŋ* + *t*: Ik. *dʀøŋt* 'drunt' = *gʀøŋt* grynt, *sløŋt* 'slunt'.

i) Ord på *ŋ* + *k*: Ik. *båŋk* bank (slag).

j) Ord på *p*: Ik. *dʀep* dryp, *dep* dyp, *hep* hib, *hop* hop, *klap* klap, *klep* klip, *knep* knippe, *knæp* knæp, *nep* nip, *pip* pip, *ʀap* rap, *sgop* skub, *swop* svup.

k) Ord på *r*: Ik. *bær* bær, *par* par.

l) Ord på *r* + *k* ell. *p*: Ik. *ark* ark, *sbark* spark, *warp* 'varp' (sædemandens gang langs på ageren).

m) Ord på *s*: Ik. *glas* glas, *kås* kors, *tcøs* kys, *læs* læs, *wæs* vers.

n) Ord på *s* + *k* ell. *t*: Ik. *dask* dask, *plask* plask, *ʀusk* rusk, *smask* smask, *fist* 'fist' (stænk), *knyst* 'knyst' (lyd ell. hoste), *kåst* kast, *pust* pust.

o) Ord på *t*: Huk. *klɛt* klinte. Ik. *dʀut* 'drut' (hul lyd), *dʀæt* dræt, *snet* snit, *sdʀet* 'strit' (stænk), *sæt* sæt.

p) *w*-tvelyd i udlyd: Ik. *dʀaw* drag, *dʀo̤w* dröv, drev, *law* lag, *naw* nav, *slaw* slag, spor, slags, *bœw* 'bov' (bugt).

β. Med selvlydsændring. § 357.

a) Ik. *gu'l* gulv flt. *gwOl'*.

b) Huk. *go's* gås flt. *jɛ.s*. Ik. *bœ'n* barn flt. *bo̤'n*.

c) Hak. *gOr̥* gård flt. *go'r̥*, *knåt* knort (ɔ: barn) flt. *knœ't*. Ik. *sgOr̥* skår (potteskår) flt. *sgo'r̥*, *blå* blad flt. *blœ'*.

d) Hak. *sgi̯j* skid flt. *sgi̯.j*, sål. *sdi̯j* sti (gangsti), *fi̯js* fis flt. *fi̯.js*, sål. *fli̯js* flis, *gʀi̯js* gris.

e) Hak. *kluk* klud flt. *klʉ.w*, sål. *sduk* stud. Ik. *hugs* hus flt. *hʉ.ws*, sål. *kʀugs* krus.

B. Enstavelsesord med endelsetab. § 358.

Hak. *hu's* hose flt. d. s., sål. huk. *al'* alen, *tʀa.w* trave.

C. Ord med svag endestavelse.

a. Med endelsen *ə*. § 359.

a) Ord på *l* + *ə*: Hak. *bœl'ə* bælg flt. *bœl'ə*. Huk. *sel'ə* 'sølle' (til væv) flt. d. s.

b) Ord på *r̥* + *ə*: Hak. *dwœr̥'ə* dværg flt. *dwœr̥ə*. Huk. *ʄcœr̥'ə* kærv flt. *ʄcœr̥ə*, *tör̥'ə* törv flt. d. s. Ik. *bjɛr̥'ə* bjærg flt. *bjɛr̥ə*.

c) Ik. *wę.jə* vindue flt. d. s.

b. Med endelsen *ən*. § 360.

Ik. *lysən* 'lyssen' (lyn) flt. d. s., *wO'bən* våben flt. d. s.

c. Med endelsen *ər̥*. § 361.

Hak. *feŋ'ər̥* finger flt. *feŋ'ər̥*, *aq'ər̥* ager flt. *a'qər̥*. Huk. *dœ'lər̥* daler flt. d. s., *flę.jər̥* flynder flt. d. s. Ik. *blåsdər̥* bloster flt.

d. s., sål. *hų.jər* hundrede, *knɛtər* kreatur (flt. også *knɛtərər*), *ko·tər* kvarter ($^1/_4$ alen), *åm·fər* 'omfure' eller rettere *åα·fər*, *sgOlər* skulder, *æm·tər* æventyr.

§ 362. **d. Med endelsen** *i*.

Ik. *sgusi* 'skudse' (gys) flt. d. s.

§ 363. **e. Med endelsen** *l*.

Hak. *heq'l* hegle flt. *heq·l*, sål. *pʀeq'l* 'prigl' (pig), *sdǫ.wl* stövle. Huk. *hem'l* himmel flt. *hem·l*. Ik. *fom'l* 'fummel' (håndsbredde) flt. d. s. se § 386 e.

Anm. Om *lm* og *ṛm* se § 352 h og p.

§ 364. **D. Sammensatte ord.**

Det sammensatte ords sidste led taber både længde og stød, når det udtales trykløst, hvorved de sædvanlige forkortninger og lydændringer indtræder, se § 315. At sammensætningens sidste led udtales trykløst, er almindeligt og forekommer langt oftere end i rigsmålet og medfører undertiden böjning efter en anden regel, se § 415.

II. Ord, som danner flertal ved tilföjelse af *ər*.

A. Enstavelsesord uden endelsetab.

α. Uden selvlydsændring.

a. Uden stød i flt.

§ 365. 1. Ord med kort lyd i ent. og lang eller halvlang i flt.

a) Ord med selvlydsudlyd: Hak. *lǫ* lod (garn) flt. *lǫ·ər*, sål. ik. *bɛ* bed, i have, *bɛ* bid, af mad, *lO* lod, vægtlod, *sgǫ* skød, kjoleskød.

b) Ord på *q*: Ik. *lɛq* læg flt. *lɛq·ər*.

c) Ord på *l*: Ik. *hOl* hul flt. *hOl·ər*.

d) Ord på *l̦* + *ƒ*: Hak. *tøl̦ƒ* tylt flt. *tøl̦·ƒər*.

e) Ord på *m* + *p* ell. *s*: Hak. *slomp* slump flt. *slom·pər*, jvf. § 353 i, *bʀæms* bræmse flt. *bʀæm·sər*.

f) Ord på *n*: Hak. *sœn* sön flt. *sœn·ər*.

g) Ord på *n* + *st*: Hak. *donst* dunst flt. *don·sdər*, sål. huk. *konst* kunst flt. *kon·sdər*.

h) Ord på *ŋ* + *ʄ*: Hak. *slaŋʄ* slant flt. *slaŋ·ʄər*. Huk. *kåŋʄ* kant flt. *kåŋ·ʄər*.

i Ord på *r* + *k*: Hak. *særk* særk flt. *sæ.rkər* sål. huk. *mark* mark (1/2 *Ж*).

j) Ord med *j*-tvelyd + *s*: Hak. *såjs* sans (jvf. § 30) flt. *så.jsər*.

k) Ord på *s* + *t*: Hak. *jæst* gæst flt. *jæ·sdər*, sål. *pʀæst* præst.

l) Ord med *w*-tvelyd + *t*: Huk. *tœwt* toft flt. *tœ.wtər*, sål. *øwt* urt. Ik. *sgøwt* skørt.

2. Med stød i ental. § 366.

a) Ord med selvlydsudlyd: Hak. *tʀoʼ* tråd flt. *tʀo·ər*, sål. huk. *gløʼ* glød, *ʀœʼ* rad (jvf. § 328), *sgiʼ* ske. Ik. *sdʀoʼ* strå.

b) Ord på *ƀ*: Hak. *sdoʼƀ* stub flt. *sdo.ƀər*, sål. *sdʀiʼjƀ* stribe, jvf. § 352 b.

c) Ord på *q*: Hak. *sdʀeʼq* streg flt. *sdʀe·qər* (jvf. § 352 c), sål. huk. *saʼq* sag.

d) Ord med *j*-tvelyd i udlyd: Huk. *søʼj* synd flt. *sø.jər*, *fʀøʼj* frø, ono. frauðr flt. *fʀø.jər*, sål. *huʼj* hud.

e) Ord på *l*: Huk. *sæʼl* seddel flt. *sæ·lər*, *bølʼ* byld flt. *bøl·ər*, jvf. § 352 e, *fOlʼ* fold (på klæder) flt. *fOlər*.

f) Ord på *m*: Huk. *dʀamʼ* dram flt. *dʀamər*, jvf. § 352 h, sål. *somʼ* sum, ik. *lemʼ* lem.

g) Ord på *n*: Huk *bönʼ* bön flt. *bönər*.

h) Ord med *j*-tvelyd + *n*: Huk. *ɛʼjn* egn flt. *ɛ.jnər*.

i) Ord på *r*: Hak. *fyʼjr* fyr flt. *fy.jrər*, *naʼr* nar flt. *na·rər*. Huk. *snœʼr* snor flt. *snœ·rər*.

j) Ord på *s*: Hak. *hœʼs* hase (på hest) flt. *hœ·sər*, sål. huk. *tøʼs* tøs.

k) Ord med *w*-tvelyd i udlyd: Hak. *bœʼw* bov flt. *bœ.wər*, sål. *klœʼw* klov, klo, *hœʼw* hov.

3. Med samme lydlængde og uden stød. § 367.

a) Ord på *f* og *ft*: Hak. *sgof* skuffe flt. *sgofər*, sål. alle ordene

i denne §, *sdift* stift (lille söm). Ik. *sdift* stift (bispedömme), bogstavnavnet *æf* f.

b) Ord på *g* + *s*, *st* eller *t*: Huk. *plegt* pligt, *fʀogt* frugt, *hɛgs* heks, bogst. *ɛgs* x, *tagt* takt, *tagst* takst, *tɛgst* tekst, mest fremmedord. *ug* = *ʊ'w* i følgende ord: *bugs* bus, *fugs* fuks, fus, *sgʀugs* skrus (slag, bule).

c) Ord på *k*: Hak. *pak* pak, *låk* lok, *kuk* kukker. Ik. bogstavnavnet *kuk* = *kʊ'w* q.

d) Ord på *l* + *s*: Huk. *tʀøls* 'trøls' (slag).

e) Ord på *l̦* + *ƒ*: Huk. *mul̦ƒ* mulkt. Ik. *sg̦ɛl̦ƒ* skilt.

f) Ord på *m* + *f* ell. *st*: Huk. *blomst* blomst, *tʀomf* trumf.

g) Ord på *ŋ̦* + *ƒ*: Huk *sgeŋ̦ƒ* skint, skældsord. Ik. *påŋ̦ƒ* pant.

h) Ord på *p*: Hak. *knop* knop, *kåp* kop (kaffekop, jvf. § 353 m), *lep* lip (læbe), *lap* lap, se § 353 m. Huk. *tʀåp* trop, fremo.

i) Ord på *r̦* + *k*: Huk. *mar̦k* mark (33 øre).

j) Ord på *s*: Hak. *klås* klods, *sbes* spids. Huk. *bas* bas, *plas* plads. Ik. *hås* hors, *kʀys* kryds.

k) Ord på *s* + *t*: Huk. *fust* fust, *gnist* gnist, *læst* læst, *ʀest* rist. Ik. *bʀøst* bryst, *fåst* 'forsæt' (bænk uden rygstød), *wʀest* vrist.

l) Ord på *t*: Hak. *gut* gut, *klat* klat, *klɛt* klit, *plɛt* plet, *sgat* skat, *slat* slat, *to̤t* tot. Huk. *ʀæt* ret. Ik. *bʀɛt* bræt, *nɛt* næt, *sgut* 'skut' (skifte eng eller vejstykke), bogstavnavnet *sæt* z.

m) Ord med *w*-tvelyd + *t*: Huk. *dʀo̤wt* drift, *klo̤wt* klöft, *ʀo̤wt* rift.

§ 368. **b. Med stød i ental og flertal.**

a) Ord med selvlydsudlyd: Hak. *sø'* sø flt. *sø'ər̦*, sål. böjes alle ordene i denne §, *so'* så. Huk. *ho'* hå, haj, *ʀæ'* rad (skældsord, jvf. § 366), *ble'* ble, fremo., *sgʀo'* skrå, *tʀæ'* tråd (ono. tröð), *ø'* ø, *o'* å, *i'de'* ide, fremo. Ik. *no̤'* nød, de bogstavnavne § 335, der ender på selvlyd, med undtagelse af *jO* j.

b) Ord på *q*: Huk. *bʀiq'* brig, *jiq'* eg.

c) Ord med *j*-tvelyd: Huk. *flʊ'j* flöj, *O'j* od, *slɛ'j* 'slæ' (lille dal eller sænkning i jordsmonnet). Ik. *bʀø'j* brød, *tʀɛ'j* træ.

d) Ord på *k*: Huk. *bʀø'k* brøk.

e) Ord på *l*: Huk. *bal'* bal, *ȷɛl'* hjæld, *høl'* hyld, *fjo'l* violin, *ʀi'jl* 'ril' (dans og irettesættelse). Ik. *jy'wl* jul.

f) Ord på *n* + *s*: Huk. *pon's* punsch.

g) Ord på *ŋ*: Huk. *læŋ'* længde.

h) Ord på *r*: Hak. *klø'r* klør, dreng. Huk. *klø'r* klør, i kortspil, *lu'r* luder, *mɛ'r* mær, *mu'r* mår, *sda'r* stær (fuglen). Ik. *wæ'r* vår (til seng).

i) Ord på *r* + *t*: Huk. *fæ'rt* fart, fremo.

j) Ord med *w*-tvelyd + *r*: Hak. *fy'wr* fjord.

k) Ord på *s*: Huk. *ba's* 'bas' (knald), *mæ's* 'mås' (= *ʀǫ'w*).

l) Ord på *s* + *t*: Ik. *bɛ'st* bæst.

m) Ord med *w*-tvelyd + *s*: Huk. *ɉcy'ws* 'kys' (kornblomsten).

n) Ord med *j*-tvelyd + *s*: Huk. *smɛ'js* smejs, skældsord.

o) Ord på *t*: Huk. *be't* bet, *pʀæ't* prat (passiar).

c. Uden stød i ental og med stød i flertal. § 369.

a) Ord med selvlydsudlyd: Huk. *jɛ* ged flt. *jɛ'ər*, sål. ik. bogstavn. *jO* j.

b) Ord på *l*: Ik. *nOl* nul flt. *nOl'ər*.

c) Ord på *n*: Huk. *ʀön* rön flt. *ʀön'ər*.

d. Med støderstatning i ental og flertal. § 370.

Ik. *a'wiɉs* avis flt. *-ər*, sål. *be'wiɉs* bevis.

β. Med selvlydsændring.

a. Med stødtab i flertal. § 371.

a) Ord med *j*-tvelyd: Huk. *æ'j* ånd flt. *ą.jər*.

b) Ord på *l*: Hak. *pi'jl* pil (træ) flt. *pilər*. Huk. *sgæ'l* skal flt. *sgålər*.

b. Med støderstatning i ental og uden stød i flt. § 372.

a) Ord med *ɉ* i udlyd: Huk. *sdiɉ* sti, til dyr flt. *sdi.jər*, sål. *tiɉ* tid, *dyɉ* dyd flt. *dy·ər*, *sgyɉ* sky flt. *sgy.jər*.

b) Ord med *iɉ* + *s*: Huk. *pʀiɉs* pris flt. *pʀi.jsər*.

c. Uden stød i ent. og flt. § 373.

a) Ord med selvlydsudlyd: Hak. *by* by flt. *by.jər*. Ik. *lɛ* led pt. *le·ər*, sål. *sdɛ* sted.

b) Ord på *f* + *t*: Huk. *kʀaft* kraft flt. *kʀæftər*.

§ 374. **d. Med stød i ental og flertal.**

a) Ord med selvlydsudlyd: Hak. *to'* tå flt. *tɪ'ər*, *fu'* fod flt. *fœ'ər*, *ʀu'* rod flt. *ʀǫ'ər*.

b) Ord på *q*: Huk. *bo'q* bog flt. *bø'qər*.

c) Ord, tvelyd med nasal. selvl. + *j*: Hak. *mą'j* mand flt. *mæ̨'jər*. Huk. *ą'j* and flt. *æn'ər*, tidligere *æ̨'jər*, *hą̊'j* hånd flt. *hæ̨'jər*, *tą'j* tand flt. *tæ̨'jər*.

d) Ord på *l*: Huk. *fi'l* fjæl flt. *fjɛl'ər*.

e) Ord på *ŋ*: Huk. *sdåŋ'* stang flt. *sdæŋ'ər*, sål. *tåŋ'* tang.

f) Ord med *w*-tvelyd i udlyd: Huk. *ko'w* ko flt. *ɟcy'ər*, *so'w* so flt. *sø'ər*.

§ 375. **e. Med stødersta tning i ental og stød i flt.**

Ord med *i̭j* = *i̭'j*: Huk. *bi̭ɟ* bi flt. *bi̭'jər*, sål. *ʀi̭ɟ* 'ri' (passer), *si̭ɟ* si.

B. Enstavelsesord med endelsetab.

α. Uden selvlydsændring.

§ 376. **a. Med lang selvlyd i ental og flertal.**

a) Ord med selvlydsudlyd: Huk. *bʀe·* bredde (af töj) flt. *-ər*, sål. alle ord i denne §, *bʀǫ·* 'brøde' (hörbrøde), *gle·* glæde, *gle·* glente, *hi·* hede, *ɟcɛ·* kæde, *læ·* lade, *le·* leje (i sæden), *mɛ·* mede, *mi·* midde, *ʀo'bɛ·* rødbede, *ʀu·* 'rode' (dynge), *ʀɪ·* ono. hreðjar, *sga·* skade (rokke, fugl), *sgO·* skodde, *sbʀǫ·* 'sprøde' (spryd, til væv), *sgu·* skude, *sgʀe·* 'skrede' (slå), *sgǫ·* skøde, *sle·* slæde, *smi·* smedje. Ik. *sdæ·* stade (hestehår), *le·* leje.

b) Ord på *ƀ*: Hak. *kna·ƀ* knabe, storhanse, *ɟcɛ·ƀ* kæbe, kind, *lɛ·ƀ* læbe (hos dyr), *sla·ƀ* slave, *sdʀu·ƀ* strube. Huk. *da·ƀ* 'dabe', *kʀø·ƀ* krybbe, *ko·ƀ* kåbe, *pi̭.jƀ* pibe, *ʀɛ·ƀ* 'ræbe' (magert får), *sgʀa·ƀ* 'skrabe', *slɛ·ƀ* 'slæbe', *snɛ·ƀ* 'snæbe', *swø·ƀ* svøbe, *swa·ƀ* 'svabe' (pøl), *tO·ƀ* tåbe, *wi̭.jƀ* vibe.

c) Ord på *q*: Hak. *lu·q* luge, *ma·q* mage, *po·q* 'poge' (hævelse), *sgy·q* skygge, *sda·q* stage, *wø·q* væge. Huk. *dʀa·q* drage, *fla·q* flage, *fu·q* fuge, *ji·q* ege, *ha·q* hage, *kla·q* 'klage' (flage), *ka·q* kage, *kʀa·q* krage, *mO·q* måge, *ʀa·q* rage, *si·q* 'sige' (dråbe), *sge·q*

'skægge' (hönserede af flettet halm), *u·q* uge, *wʀɛ·q* 'vræge' (ɔ: tækkeskovl).

d) Ord på *l*: Huk. *hɛ·l* hilde, *nɛ·l* 'næle' (filippens), *sbu·l* spole, *sgu·l* skole, *sgo·l* skål, *sdʀo·l* stråle, *su·l* svale (fuglen), *swɶ·l* svale (på hus), *sɛ·l* 'sælde' (såld), *tɶ·l* tale, *tø·l* tøddel.

e) Ord på *m*: Huk. *tɛ·m* tömme.

f) Ord på *n*: Hak. *ɶ·n* arne, *mɶ·n* morgen, *ø·n* ell. *ǫ.jn* ono. undurn (middagsmad). Huk. *bɶ·n* bane, *blɶ·n* blåne, *fʀɛ·n* fregne, *hɶ·n* hane, *ɉa·n* hjærne, *hvɛ·n* hvene, *kɶ·n* kane, *ʄca·n* smörkærne, *sɛ·n* sene, *swɶ·n* svane, *ta·n* tærne (fuglen), *tʀɶ·n* trane.

g) Ord på *ŗ*: Hak. *hɶ·ŗ* hare, *we·ŗ* væder. Huk. *ble·ŗ* blære, *bo·ŗ* båre, bør, *bo·ŗ* båre (græsmark), *fɶ·ŗ* fare, *go·ŗ* gåre (ɔ: ono. gári), *jo·ŗ* gjord, *hve·ŗ* 'hvere' (hvirvelvind), *kɶ·ŗ* karte, *slø·ŗ* sløre, *smɛ·ŗ* 'smære' (hvidkløver), *smǫ·ŗ* smöre, *sbɶ·ŗ* spader, *pɛ·ŗ* pære, *tǫ·ŗ* 'törre' (ɔ: töraf), *to·ŗ* tåre, *ɶ·ŗ* ell. *o·ŗ* åre (til båd), *ɶ·ŗ* blodåre. Ik. *ja·ŗ* gærde, *sgi·ŗ* skede, skære, *sba·ŗ* 'sparre' (spær), *ø·ŗ* øre.

h) Ord på *s*: Hak. *hvɛ·s* 'hvæse' (spiseröret hos får og køer), *mu·s* mose, *wɶ·s* 'vase' (vej), *wɶ·s* 'vase' (halmbånd). Huk. *blɶ·s* blase, *kla·s* klasse, *ʀu·s* rose, *tɛ·s* 'tæse', *ø·s* øse. Ik. *nǫ·s* 'nødhus' (kostald).

i) Ord på *s* + *k*: Huk. *tɶ·sk* taske. Ik. *me·sk* eller *mę·sk* menneske.

j) Ord på *t*: Huk. *sdɛ·t* 'stætte' (stænte), *a·t* ært. Ik. *ɉa·t* hjærte.

b. Med lang selvlyd i ental og kort i flertal. § 377.

a) Ord på *k*: Huk. *då·k* dukke flt. *dåkəŗ* (jfr. § 379 b), sål. *klå·k* klokke.

b) Ord på *m*: Huk. *da·m* dame (i kortspil) flt. *daməŗ*.

c) Ord på *n*: Huk. *ʄca·n* kærne (korn) flt. *ʄcanəŗ*, sål. *sdja·n* stjærne.

d) Ord på *p*: Huk. *ʄcæ·p* kæp flt. *ʄcæpəŗ*.

c. Med halvlang selvlyd i ent. og flt. § 378.

a) Ord på *ƀ*: Huk. *ʀe.ƀ* ribbe flt. *-əŗ*, sål. ordene i denne §.

b) Ord på *ŗ* + *k*: Huk. *slå.ŗk* 'slorke' (skældsord). Ik. *mæ.ŗk* mærke. Undt. er huk. *ʄcɛ.ŗk* kirke flt. *ʄcɛŗkəŗ*.

c) Ord på *r* + *p*: Huk. *flæ.rp* 'flærpe' (rörflöjte), *ha.rp* harpe, *må.rp* 'morpe', *sgå.rp* skorpe, *snæ.rp* snærpe.

d) Med *j*-tvelyd i udlyd, nasaleret selvlyd: Hak. *æ̨.j* ende, *mų.j* 'munde' (munding). Huk. *fę.j* finne, *hę.j* hinde, *ką.j* kande, *pą.j* pande (på menneske), *ʀæ̨.j* rende, *tǫ.j* tønde. Ik. *bʀǫ.j* (hals-) brynde, *hǫ.j* hynde, *mę.j* minde, *sbæ̨.j* spænde.

e) Med *j*-tvelyd i udlyd, ikke nasaleret selvlyd. Hak. *mį.j* 'mige' (tyrens og vædderens lem), *sdį.j* stige. Huk: *bɵ.j* byge, *dɛ.j* deje, *jɛ.j* gedde, *hvį.j* hvide, *kO.j* köje, *kwį.j* kvie, *ʀa.j* 'radde' (tarm), *sį.j* side, *sgɵ.j* skøge, *sgʀɵ.j* 'klamamus', *slO.j* slöje, *sdɛ.j* 'stæde' (side i væv), *sO.j* 'sådde' (skal af korn), *tɛ.j* 'teje' (tave), *tʀɵ.j* tröje, *ɵ.j* odde. Ik. *de.j* dige, *klɛ.j* klæde, *ʀɛ.j* rede (fuglerede).

f) Ord med *j*-tvelyd + *l*: Hak. *plɛ.jl* plejl. Huk. *į.jl* igle, *kį.jl* kile, *mį.jl* mile, *kʀų.jl* kryle, *ʀų.jl* ryle, *sgʀį.jl* 'skrile' (skældsord), *sbį.jl* spile, *snɛ.jl* snegl (vandsnegl), *sų.jl* sule.

g) Ord med *j*-tvelyd + *m*: Hak. *lį.jm* 'lime' (kost). Huk. *gʀį.jm* grim, *sį.jm* sime, *tį.jm* time.

h) Med *j*-tvelyd + *n*: Huk. *dų.jn* dyne, *tɛ.jn* tejne, *tʀų.jn* tryne.

i) Med *j*-tvelyd + *s*: Huk. *fʀǫ.js* frynse, *kų.js* kyse, fremo., *lɛ.js* lektie, *sbʀɵ.js* sprosse, *tʀę.js* trinse.

j) Med *j*-tvelyd + *sk*: Hak. *hą.jsk* handske.

k) Ord med *j*-tvelyd + *r*: Huk. *flį.jr* 'flire' (flænge), *lį.jr* 'lire' (mave), *mų.jr* myre, *nų.jr* nyre, *sbį.jr* spirê.

l) Ord med *j*-tvelyd + *t*: Huk. *sbʀɵ.jt* spröjte.

m) Ord med *w*-tvelyd i udlyd: Hak. *bœ.w* bue, *klǫ.w* 'kløve' (klov), *klœ.w* klove, *lœ.w* lue, *ma.w* mave, *nö.w* næve, *gʀǫ.w* greve. Huk. *dʉ.w* due, *dʀy.w* drive, *fly.w* flue, *fʀo.w* frue, *ga.w* gave, *gʀǫ.w* fedtegreve, *kla.w* klage, *klǫ.w* 'kløve' (klods), *lʉ.w* 'lue' (hue), *pla.w* plage, *pʀǫ.w* pröve, *ʀo.w* roe, *ʀy.w* rive, *sgy.w* skive, *sgœ.w* skove (i gryde), *sgʀʉ.w* skrue, *sdy.w* stive, *sdœ.w* stue, *tʉ.w* tue, *tö.w* tæve.

n) Ord med *w*-tvelyd + *l*: Hak. *bǫ.wl* böjle, *na.wl* nagle, *sga.wl* skagle, *sla.wl* slagvol. Huk. *bʉ.wl* bule, *kʉ.wl* kugle og kule, *mʉ.wl* mule, *ʀö.wl* revle, *ta.wl* tavle.

o) Ord med *w*-tvelyd + *n*: Huk. *a.wn* avne, *ö.wn* evne, *gʀå'bʉ.wn* 'gråbune' (bynke), *kʀʉ.wn* krone, *lʉ.wn* 'lune' (vandhul i mose), *tʉ.wn* tone.

p) Ord med *w*-tvelyd + *s*: Hak. *bœ.ws* bukse. Huk. *glœ.ws* glose, *gʉ.ws* guse, *slʉ.ws* sluse.

q) Ord med *w*-tvelyd + *st*: Hak. *pʀœ.wst* provst.

r) Ord med *w*-tvelyd + *t*: Huk. *sgœ.wt* skjorte. Ik. *sgy.wt* skifte.

d. Med halvlang selvlyd i ent. og kort i flt. § 379.

a) Ord på *f*: Huk. *slo.f* 'sluffe' (på seletöj) flt. *slofər*, sål. alle ordene i denne §.

b) Ord på *k*: Hak. *ba.k* bakke, *na.k* nakke, *nå.k* nok, *så.k* sok, *wi.k* 'vikke' (penis hos smådrenge). Huk. *ba.k* præsenter-bakke, *bʀe.k* brikke, *då.k* dukke, *bʀa.k* barakke, *flœ.k* flække, *ha.k* hakke, *ja.k* jakke, *kʀe.k* krikke, *kʀo.k* krukke, *le.k* 'likke' (mund), *me.k* 'mikke', *nø.k* nykke, *pʀe.k* prikke, *ʀœ.k* række, *sge.k* skik, *smœ.k* smække, *sbʀœ.k* sprække, *sdʀe.k* strikke, *sde.k* stikke, *ta.k* tak (i hjul), *tʀå.k* 'trokke' (tosse).

c) Ord på *p*: Huk. *dʀå.p* 'droppe' (dråbe), *ka.p* kappe, *knœ.p* 'knæppe' (indsnit), *lå.p* loppe, *pʀe.p* 'prippe' (mave), *ʀå.p* 'roppe' (mager ko), *sgʀo.p* skruppe, *sgi.p* skæppe, *sgʀœ.p* skræppe, *så.p* soppe (bid mad), *sdʀe.p* strippe, *sdʀå.p* stroppe, *tʀå.p* troppe, *we.p* vippe, *wʀa.p* 'vrappe' (and). Ik. *tœ.p* tæppe.

d) Ord på *s*: Hak. *ne.s* nisse. Huk. *bi.s* 'bisse' (lus), *blu.s* bluse, *bø.s* bøsse, *ka.s* kasse, *le.s* lidse, *pœ.s* perse, *ʀe.s* ridse, *ʀɛ.s* rejse, *sgʀu.s* skrusse (stort kvindfolk), *tʀe.s* tridse, *to.s* tudse.

e) Ord på *s* + *k*, *p* ell. *t*: Huk. *do.sk* dusk, *fla.sk* flaske, *flø.sk* fløske (flænge), *lø.sk* lyske, *ma.sk* maske, *slu.sk* sluske, *swe.sk* sveske, *ɛ.sk* æske, *ʀe.sp* rispe, *le.st* liste, *wœ.st* vest.

f) Ord på *t*: Huk. *bla.t* blatte, *bø.t* bøtte, *fe.t* 'fitte' (vulva), *fla.t* flatte, *fʀe.t* fritte, *gna.t* gnatte = *gne.t* 'gnitte' (smule), *gʀœ.t* 'grætte' (tørvegrav), *ja.t* 'hjatte' (let slag), *hy.t* hytte, *la.t* lægte, *på.t* potte, *sœ.t* 'sætte' (fad), *swa.t* 'svatte' (pøl), *sdø.t* støtte, *sne.t* snitte, *smu.t* smutte, *sma.t* 'smatte' (pøl), *sgø.t* skyttel, *sgʀa.t* 'skratte' (mager ko), *sgʀø.t* 'skrøtte' (en art flynder), *sla.t* 'slatte' (sjuske), *kʀa.t* kratte, *må.t* måtte, *ʀo.t* rotte, *wi.t* 'vitte' (vulva).

g) Ord på *j*: Huk. *hɛ.j* hægte, *flø.j* flöjte, *kʀø.j* krykke, *lø.j* lygte, *lø.j* løkke, *se.j* sigte. Ik. *sdø.j* stykke.

§ 380. **e. Med lang medlyd i ent. og lang ell. kort i flt.**

a) Ord på *q*: Huk. *woq·* vugge flt. *-ər*. Ik. *bøq·* 'bygge' (bo).

b) Ord på *l*: Hak. *bal·* balde flt. *balər*, sål. *kal·*, også *kali* 'kalve' (læg), *tọl·* told (prop). Huk. *bjel·* bjælde, *bOl·* bolle, *bOl·* bolle (skål), *dul·* dulle, *døl·* dølle (også = ono. falr), *gOl·* 'golde', *fel·* fælde, *gʀel·* grille, *jel·* gælle, *hal·* 'halle' (hul i vej), *jOl·* jolle, *ƫcøl·* kølle, *kʀøl·* krølle, *møl·* mølle, *nal·* nælde, *pel·* pille, *ʀøl·* rulle, *snOl·* snolde. Ik. *jil·* gilde, *el·* l.

c) Ord på *l* + *k*, *p* ell. *s*: Hak. *bjel·k* bjælke flt. *-ər*, sål. huk. *wol·k* valke. Hak. *sdål·p* stolpe. Huk. *swal·p* 'svalpe' (sladderkælling), *wal·s* vals, *wal·s* valse. Undt. er *pøl·s* pølse flt. *pølsər*.

d) Ord på *ḽ* + *ƫ*: Huk. *sbeḽ·ƫ* 'spelte' (spinkelt kvindfolk), flt. *-ər*, sål. ik. *beḽ·ƫ* bælte.

e) Ord på *m*: Huk. *blam·* blamme flt. *blamər*, sål. *flam·* flamme, *gom·* gumme, *klæm·* klemme, *kʀom·* krumme, *lom·* lomme, *plom·* blomme, *ʀam·* ramme, *sdam·* stamme, *sdæm·* stemme, *tʀem·* tremme, *tʀom·* tromme, *tʀom·* 'tromme' (trådende i væv). Ik. *jæm·* gemme, *æm·* m.

f) Ord på *m* + *p* eller *s*: Hak. *ƫcæm·p* kæmpe flt. *-ər*, sål. huk. *kʀåm·p* krampe, *kʀøm·p* krympe, *låm·p* lampe, *ʀæm·p* rimpe, *sdåm·p* 'stampe' (skældsord), *øm·p* ympe, *ʀam·s* ramse = *ʀæm·s* remse, *kʀam·s* 'kramse' (hånd).

g) Ord på *n*: Hak. *wån·* vanne flt. *wånər*, sål. huk. *bön·* bönne, *fOn·* forn (føring til gilde), *ƫcøn·* ono. kaun, *sḉen·* skinne. Ik. *hön·* hjørne, *æn·* n.

h) Ord på *n* + *s*, *sk* eller *t*: Hak. *han·s* hanse, flt. *-ər*, sål. ik. *øn·sk* ønske, *mån·t* måned.

i) Ord på *ŋ̇* + *ƫ*: Huk. *gleŋ̇·ƫ* 'glinte' (indsmigrende kvindfolk) flt. *-ər*, sål. *kløŋ̇·ƫ* klunte, *koŋ̇·ƫ* kunte (enfoldigt kvindfolk), *loŋ̇·ƫ* lunte, *læŋ̇·ƫ* lænke, *plåŋ̇·ƫ* plante, *ʀæŋ̇·ƫ* rente, *sdæŋ̇·ƫ* stænte.

j) Ord på *ŋ*: Hak. *fåŋ·* fange flt. *fåŋər*, sål. *koŋ·* konge, *møŋ·* mødding, *oŋ·* unge. Huk. *bʀeŋ·* bringe, *døŋ·* dynge, *jøŋ·* gynge, *jeŋ·* gænge, *goŋ·* gunge, *flæŋ·* flænge, *kløŋ·* klynge, *låŋ·* lunge, *pæŋ·* 'penge' (lille stykke), *sbåŋ·* spange, *sløŋ·* slynge, *slaŋ·* slange, *tåŋ·* tange, *tåŋ·* tunge.

k) Ord på *ŋ* + *k*: Huk. *fæŋ·k* fænke flt. *-ər*, sål. *kleŋ·k* klinke,

plåŋ·k planke, *ʀøŋ·k* rynke, *seŋ·k* sinke, *tåŋ·k* tanke, *tʀoŋ·k* 'trunke' (hytte).

l) Ord på *r̥*: Huk. *bor̥·* burre flt. *bor̥ər̥*, sål. *kor̥·* kurre.

β. Med selvlydsændring. § 381.

a. Med stød i flt. uden stød i ent.

bǫ.j bonde flt. *bø̨'jər̥*.

b. Uden stød i flt.

1. Uden ændring i lydlængde. § 382.

Ord på selvlyd, i reglen med bortfaldet *ð*: Hak. *sbæ·* spade flt. *sbå·ər̥*. Huk. *be·* bede flt. *bɛ·ər̥*, *gæ·* gade flt. *gå·ər̥*, sål. *mæ·* måde og *plæ·* plade, *tʀɛ·* 'træde' (proces) flt. *tʀæ·ər̥*. Ik. *hu·* hoved flt. *hO·ər̥* ell. *hæ·ər̥*, *hø·* høved flt. *hǫ·ər̥*.

2. Med ændring i lydlængde. § 383.

a) Ord med *j*-tvelyd: Huk. *gʀų.j* gryde flt. *gʀy·ər̥*, *hį.j* hvide flt. *hi·ər̥*, *nų.j* nødde flt. *ny·ər̥*, *pæ̨j* pande (stegepande) flt. *pą̊.jər̥*, *ʀæ̨j* 'rande' (stænge til hø eller halm) flt. *ʀą̊.jər̥*.

b) Ord på *l*: Hak. *hæ·l* hale flt. *hålər̥*. Huk. *ʄcæ·l* kilde, brønd flt. *ʄcålər̥* sål. *mæ·l* malle, *sæ·l* sadel, *smOl·* eller *smʊ.wl* smule flt. *smulər̥*.

c) Ord på *s*: Hak. *pu·s* pose flt. *pwOsər̥*. Huk. *dæ·s* dåse flt. *dåsər̥*, *ni·s* næse flt. *njɛsər̥*.

d) Ord med *w*-tvelyd i udlyd: Huk. *knʊ.w* knude flt. *knu·ər̥*, sål. *pʊ.w* pude, *ʀʊ.w* rude, *snʊ.w* snude, *tʊ.w* tud.

e) Ord med *j*-tvelyd + *s* ell. *st*: Huk. *wį.js* vise flt. *wisər̥*, *ʄcį.jst* kiste flt. *ʄcisdər̥*.

f) Ord med *w*-tvelyd + *s*: Huk. *pʊ.ws* 'puse' (vulva) flt. *pusər̥*, sål. *ʊ.ws* ökse.

C. Ord med mere eller mindre stavelsedannende *l* (*əl*), *m* (*əm*), *n* (*ən*) eller *r̥* (*ər̥*) som anden stavelse.

Kun to ord har lydskifte, nemlig *bʀo·ər̥* broder flt. *bʀø·r̥ər̥* og *ɛ·r̥əm* ærme flt. *æ̨r̥·mər̥*, begge hak. § 384.

§ 385. *α*. **Ord på *l* (*əl*).**

a. Uden stød i ental og flt.

a) Ord på *ƀ* + *l*: Hak. *kno.ƀl* ‘knoble’ (kno) flt. *-ər*, sål. ordene i denne §. Huk. *bo.ƀl* boble, *kå.ƀl* koble hø, *kne.ƀl* kneble, *wa.ƀl* vable. Ik. *ε.ƀl* æble.

b) Ord på *f* + *l*: Hak. *gafl* gaffel, *tåfl* töffel. Huk. *ka'ʀafl* karaffel.

c) Ord på *q* + *l*: Huk. *εq·l* ‘egle’ (istap), *kOq·l* kogle, *nøq·l* nøgle, *ʀεq·l* rigle, *sdʀεq·l* strigle. Ik. *aq·l* ankel, *ljεq·l* lægn, *nåq·l* nøgle (af garn).

d) Ord med *j*-tvelyd + *l*: Huk. *wę.jl* ‘vindel’ (portion foder til kreaturer). Ik. *hą.jl* håndvol (på plejl).

e) Ord med *j*-tvelyd + *s* + *l*: Huk. *ʀą.jsl* ‘randsel’ (mager ko). Ik. *bę.jsl* bindsel, *mę.jsl* mindsel, *wę.jsl* vindsel.

f) Ord på *k* + *l*: Hak. *kakl* kakkelovn, *sda·kl* stakkel. Huk. *bokl* bukkel, *knokl* knokkel, skældsord, *pokl* pukkel, *sbe'takl* spektakkel. Ik. *me'ʀakl* mirakkel.

g) Ord på *m* + *l*: Hak. *sgam·l* skammel. Huk. *hom·l* humle. Ik. *ham·l* hammel.

h) Ord på *mp* + *l*: Hak. *wʀåmpl* ‘vrampel’ (skældsord). Huk. *wempl* vimpel.

i) Ord på *ns* + *l*: Hak. *pænsl* pensel.

j) Ord på *ŋ* + *l*: Huk. *æŋ·l* engel, *aŋ·l* ‘angel’ (krog), *kʀeŋ·l* kringel, *ʀøŋ·l* røngle.

k) Ord på *ŋk* + *l*: Hak. *deŋkl* ‘dinkel’ (skældsord), *kåŋkl* ‘kankel’ (stor, knoklet hest). Huk. *ka'ʀoŋkl* ‘karunkel’ (hytte), *weŋkl* vinkel. Ik. *ʀeŋkl* rinkel, *sga'beŋkl* ‘skabilken’ (skældsord).

l) Ord på *ŋs* + *l*: Ik. *fæŋsl* fængsel, *hæŋsl* hængsel.

m) Ord på *p* + *l*: Huk. *knepl* knippel, *kupl* kuppel, *påpl* poppel.

n) Ord på *ṛ* + *l*: Huk *he.ṛl* hvirvel (dörlukkelse), *ko.ṛl* ‘kurle’ (kurre), *pæ.ṛl* perle.

o) Ord på *ṛk* + *l*: Huk. *sneṛkl* snirkel.

p) Ord på *s* + *l*: Huk. *hesl* væsel, *søsl* syssel, *tisl* tidsel, *tʀusl* trusel. Ik. *bjεsl* bidsel, *basl* barsel, *åsl* ådsel.

q) Ord på *sg* + *l*: Huk. *tæsgl* tærskel (banketræ).

r) Ord på *t* + *l*: Huk. *butl* 'bouteille', *ʇcitl* kirtel, *netl* 'nittel' (insekt, en art myg), *titl* titel.

s) Ord med *w*-tvelyd og *s* + *l*: Ik. *a.wsl* aksel (skulder og akse).

b. Med stød i ent. og flt. § 386.

a) Ord på *ƀ* + *l*: Huk. *a'ƀl* abild flt. *-ər*, sål. ordene i denne §, *bi'ƀl* bibel, *fa'ƀl* fabel, *sa'ƀl* sabel, *sna'ƀl* snabel. Ik. *kå'ƀl* kobbel, *sda'ƀl* stabel (af törv, af metal).

b) Ord på *q* + *l*: Huk. *ʀeq'l* regel. Ik. *teq'l* 'tegl' (skældsord).

c) Ord med *j*-tvelyd + *l*: Hak. *sga'wa̧'jl* 'skadvandel' (klodset stok). Huk. *ha̧'jl* handel, *bȩ'jl* bændel.

d) Ord med *j*-tvelyd og *s* + *l*: Hak. *me'jsl* mejsel. Huk. *he'jsl* hassel.

e) Ord på *m* + *l*: Ik. *fom'l* 'fommel' (håndsbred, se også § 363), *sdem'l* stimmel (kant f. eks. om såld).

f) Ord på *ŋ* + *l*: Hak. *beŋ'l* bengel, *wʀeŋ'l* vringel. Huk. *sdæŋ'l* stængel.

g) Ord på *r̥* + *l*: Huk. *snø'r̥l* 'snørl' (krølle).

c. Med stødtab i flt. § 387.

Ord på *m* + *l*: Hak. *sdʀem'l* strimmel flt. *sdʀem·lər̥*, sål. *tʀom'l* tromle.

β. Ord paa *m* (*əm*).

Uden stød i ental og flertal. § 388.

a) Ord på *q* + *əm*: Ik. *le·qəm* legeme flt. *-ər̥*.

b) Ord på *l* + *m*: Huk. *sal·m* salme flt. *-ər̥*, sål. *wOl·m* valmue.

c) Ord på *r̥* + *m*: Huk. *bær̥·m* 'bærme' (bør hos ko) flt. *-ər̥*.

γ. Ord på *n* (*ən*).

a. Uden stød i ental og flt. § 389.

a) Ord på selvlyd + *ən*: Ik. *wi·ən* vidne flt. *-ər̥*, sål. hele §.

b) Ord på *q* + *ən*: Huk. *fi·qən* figen.

c) Ord med *j*-tvelyd + *ən*: Hak. *fa̧.jən* fanden, se under g.

d) Ord på *k* + *ən*: Huk. *pʀe·kən* prædiken. Ik. *dækən* dækken, *ƒcykən* køkken.

e) Ord på *m* + *ən*: Ik. *ȷæmən* 'hjemmen' (hjem), *klεmən* klædemon.

f) Ord på *mp* + *ən*: Hak. *kom·pən* kumpen.

g) Ord på *n* + *ən*: Hak. *fa·nən* fanden, *fånən* fornon (formiddag), *ˈætənən* efternon.

h) Ord på *ṛk* + *ən*: Huk. *tɒˈlæṛkən* tallerken.

i) Ord med *w*-tvelyd og *t* + *ən*: Hak. *a.wtən* aften.

§ 390. **b. Med stød i ental og flertal.**

a) Ord på selvlyd + *ən*: Huk. *beˈsgiˀən* besked flt. *-əṛ*, sål. hele §.

b) Ord på *q* + *ən*: Huk. *laˀqən* lagen.

c) Ord på *s* + *ən*: Ik. *æˀsən* asèn, *wεˀsən* væsen.

δ. Ord på *əṛ*.

§ 391. **a. Uden stød i ental og flertal.**

a) Ord på selvlyd + *əṛ*: Hak. *fæ·əṛ* fader flt. *-əṛ*, sål. hele § *sli·əṛ* slider, *sny·əṛ* snyder, *sgʀε·əṛ* skrædder, *sbʀε·əṛ* spreder, *sdå·əṛ* stodder, *sdǫ·əṛ* støder. Huk. *mu·əṛ* moder.

b) Ord på *ƀ* + *əṛ*: Hak. *ƒcy·ƀəṛ* køber, *sdø·ƀəṛ* jærnstøber.

c) Ord med *j*-tvelyd og *ƀ* + *əṛ*: Hak. *kʀɥ.jƀεṛ* kryber.

d) Ord på *f* + *əṛ*: Hak. *sgafəṛ* skaffer.

e) Ord på *q* + *əṛ*: Hak. *ba·qəṛ* bager, *jε·qəṛ* jæger, *ne·qəṛ* neger, *sbʀa·qəṛ* 'sprager' (laps), *teq·əṛ* tigger, *teq·əṛ* tæge, *-maqəṛ* -mager f. eks. *ˈsgomaqəṛ*. Ik. *be·qəṛ* bæger.

f) Fremmedord på *gt* + *əṛ*: Hak. *dOgtəṛ* doktor, læge, *få-ˈpagtəṛ* forpagter, *wεgtəṛ* vægter.

g) Ord med *j*-tvelyd + *əṛ*: Hak. *bO.jəṛ* buder, *-bę.jəṛ* -binder, *ε.jəṛ* ejer, *fa.jəṛ* fadder, *lε.jəṛ* lejer, *-lę.jəṛ* -lænder, *ƒcę.jəṛ* kender, *-mø.jəṛ* -mynder, *sø.jəṛ* synder, *wʀi.jəṛ* vrider, *ø.jəṛ* ynder. Huk. *bu.jəṛ* buggjord, *hε.jəṛ* hvejre.

h) Ord på *k* + *əṛ*: Hak. *bø·kəṛ* bødker, *makəṛ* makker, *pʀakəṛ* prakker, *ʀakəṛ* rakker, *slekəṛ* slikker, *snakəṛ* snakker, *sne·kəṛ* snedker, *tʀækəṛ* trækker, *tʀøkəṛ* trykker.

i) Ord på *l* + *ər*: Hak. *he·lər* hæler, *mølər* møller, *nø·lər* nøler, *sælər* sælger. Huk. *ʄcεl·ər* kælder.

j) Ord på *ml* + *ər*: Hak. *sam·lər* samler.

k) Ord med *j*-tvelyd + *ər*: Hak. *bε.jlər* bejler, *kʀε.jlər* krejler.

l) Ord på *ql* + *ər*: Hak. *tʀøq·lər* trygler.

m) Ord på *lʄ* + *ər*: Hak. *delʄər* 'dilter' (øgenavn), *få'walʄər* forvalter, *ʀalʄər* 'ralter' (øgenavn). Ik. *alʄər* alter, *fjålʄər* 'fjolter' (øgenavn).

n) Ord på *lp* + *ər*: Hak. *ɧæl·pər* hjælper, *tølpər* tølper.

o) Ord på *lsd* + *ər*: Ik. *welsdər* 'vilster' (øgenavn).

p) Ord på *m* + *ər*: Hak. *kʀæmər* kræmmer, *semər* svömmer. Ik. *kamər* kammer, *såm·ər* sommer.

q) Ord på *mp* + *ər*: Hak. *fom·pər* 'fumper' (øgen.), *slam·pər* slamper, *sdem·pər* stymper, *tåmpər* 'tamper' (øgen.).

r) Ord på *n* + *ər*: Hak. *tjεnər* tjener.

s) Ord på *nsg* + *ər*: Hak. *dan·sgər* dansker, *swæn·sgər* svensker, *wʀen·sgər* vrinsker.

t) Ord på *nsd* + *ər*: Ik. *mønsdər* mønster.

u) Ord på *ŋʄ* + *ər*: Hak. *slaŋʄər* 'slanter' (øgen.). Ik. *weŋʄər* vinter.

v) Ord på *ŋ* + *ər*: Hak. *gåŋ·ər* ganger, *saŋ·ər* sanger.

x) Ord på *ŋk* + *ər*: Hak. *dʀåŋ·kər* dranker, *joŋkər* junker, *sgæŋ·kər* skænker.

y) Ord på *r* + *ər*: Hak. *farər* farver.

z) Ord på *s* + *ər*: Hak. *bisər* bisser, *fʀåsər* frådser, *swisər* svisser.

æ) Ord på *sd* + *ər*: Hak. *fʀes·dər* frister, *fusdər* fuster, *kʀøsdər* kryster, *mæsdər* mester, *tʀøsdər* trøster. Huk. *fasdər* faster, *måsdər* moster, *søsdər* søster. Ik. *bεsdər* 'bægster', *klǫsdər* kloster, *plåsdər* plaster.

ø) Ord med *j*-tvelyd + *s*: Hak. *ma̤jsər* 'mandser' (mandsling), *wi.jsər* viser. Huk. *sε.jsər* 'sekser' (saks).

å) Ord på *sg* + *ər*: Hak. *dasgər* dasker, *fesgər* fisker, *fusgər* fusker, *tysgər* tysker, *tøsgər* tærsker, *wesgər* visker.

aa) Ord på *t* + *ər*: Hak. *natər* nadver, *ʀytər* rytter, *sbåtər* spotter, *watər* 'vatter' (insekt). Huk. *dætər* datter, *ɧa·tər* hjærter.

bb) Ord på *tl* + *ər*: Hak. *jøtlər* gørtler, *nåtlər* 'notler' (husflidsmand).

cc) Ord på *ʃ*: Hak. *rǫʃər* rögter, *slaʃər* slagter, *tɛʃər* 'tægter' (tækker).

dd) Ord på *w*-tvelyd + *ər*: Hak. *gʀa.wər* graver, *dœ.wər* davre, *hø.wər* hyrde, *na.wər* naver, *kla.wər* klager, *ʀǫ.wər* röver, *sjǫ.wər* sjover, *sgʀy.wər* skriver, *sdy.wər* stiver. Ik. *œ.wər* ovre, *y.wər* yver.

ee) Ord med *w*-tvelyd og *l*, *n* eller *t* + *ər*: Hak. *bǫ.wlər* bövler (pranger), *wʀǫ.wlər* vrövler, *lǫ.wnər* lögner, *gʀǫ.wtər* grøfter.

§ 392. **b. Med stød i ent. og flt.**

a) Ord på selvlyd + *ər*: Hak. *ǭ'ər* odder flt. -*ər*, sål. hele §, *tœ'ər* tager (i tagfatlegen). Ik. *sœ'ər* 'sædder' (bundfjæl i vogn).

b) Ord på *b* + *ər*: Ik. *fle'bər* flibber (mund), *gla'bər* glabber (øgenavn).

c) Ord på *q* + *ər*: Ik. *knɛq'ər* 'knægger' (en kvinde, der knikser), *sbɛq'ər* spiger.

d) Ord med *j*-tvelyd + *ər*: Hak. *fʀį'jər* frier, *gnį'jər* gnier. Huk. *tį'jər* tier (i kortspil).

e) Ord på *k* + *ər*: Hak. *hø'kər* høker.

f) Ord på *l* + *ər*: Hak. *il'ər* ilder. Ik. *knal'ər* knalder, *pyl'ər* pylder, *snal'ər* snalder, *snøl'ər* snølder.

g) Ord på *m* + *ər*: Ik. *kam'ər* 'kammer' (håndtag på spade), *nom'ər* nummer.

h) Ord på *n* + *ər*: Huk. *don'ər* 'donner' (rus).

i) Ord med *w*-tvelyd + *ər*: Hak. *be'dʀa'wər* bedrager. Huk. *lǫ'wər* lever. Ik. *kʀœ'wər* kro (bedested), *wɛ'wər* vår (forår).

§ 393. **c. Med stødtab i flt.**

a) Ord på *l* + *ər*: Hak. *tʀal'ər* traller flt. *tʀalərər*.

b) Ord med *w*-tvelyd + *ər*: Hak. *swa'wər* svoger flt. *swa.wərər*.

D. Andre flerstavelsesord.

a. Med endelsen *əŋ* (*ləŋ*, *nəŋ* osv.).

§ 394. **α. Uden stød i ental og flertal.**

a) Med *b* + *əŋ* = rm.-s -bing eller -b + ning: Hak. *gʀe'bəŋ* grebning, *gʀǫ.bəŋ* 'gröbning' eller *gʀø'bəŋ*, *jǫ.bəŋ* 'gøbning' (de samlede hænders hulhed) flt. -*ər*, sål. hele §.

b) Med *j*-tvelyd + *əŋ* = rm.-s -nd + ing: Hak. *bʀæ̜.jəŋ* brænding, *blæ̜.jəŋ* blanding, *bę.jəŋ* binding, *sæ̜.jəŋ* sending, *tę.jəŋ* tinding, *wæ̜.jəŋ* vending. Huk. *dʀą.jəŋ* dronning.

c) Med *j*-tvelyd + *əŋ* = rm.-s -dd + ing: Hak. *bʀo̤.jəŋ* 'brodding' (knippe halm).

d) Med selvlyd + *əŋ* = rm.-s d + ing: Hak. *blo̤.əŋ* bløding.

e) Med *l* + *əŋ* = rm.s -ld + ing: Hak. *knOləŋ* knolding, *fεləŋ* fælding, *jåləŋ* 'gælding' (smule gæld).

f) Med *r̥* + *əŋ* = rm.-s -rd + ing: Hak. *fjar̥əŋ* fjerding, *ho·r̥əŋ* 'hårding' (hårdt sted i eng).

g) Med *l* + *əŋ* = rm.-s -ling: Hak. *bu·ləŋ* bål, *di·ləŋ* deling, *pa'nεləŋ* panel, *'ø.wər̥ₗhO·ləŋ* overhaling, *mɑ·ləŋ* 'maling' (billedkort).

h) Med *l* + *əŋ* = rm.-s -l + ling: Hak. *beləŋ* billing, *hviləŋ* hvilling, *dʀeləŋ* 'drilling' (uldtöje), *ʄcεləŋ* killing, *'gʀön·ₗsgOləŋ* grönskolling, *tʀeləŋ* trilling, *tweləŋ* tvilling, *ʀåləŋ* 'rolling' (stuehus), *sdeləŋ* stilling, *sgʀeləŋ* skrælling. Huk. *ʄcæləŋ* kælling.

i) Med *ləŋ* = rm.-s -ling: Hak. *dʀetləŋ* 'dritling' (drittel), *jε.jsləŋ* gæsling, *ʄcy.wləŋ* kylling, *kʀø.ƀləŋ* krøbling, *ʀε.jleŋ* 'rejling' (ko, som ikke kan blive med kalv), *pö.wləŋ* 'pebling', *sdekləŋ* stikling, *tem·ləŋ* 'timling' (fingertut), *tom·ləŋ* tomling, *tʀo̤.wləŋ* 'trevling' (tværdriver).

j) Med *n* + *əŋ* = rm.-s -n + ing eller -ning: Hak. *danəŋ* danning, *gʀönəŋ* grönning, *henəŋ* hedning, *lö.wnəŋ* levning, *mønəŋ* mønning, *klį.jnəŋ* klining, *ʄca·nəŋ* kærning, *ʀε·nəŋ* regning, *sgʀɑ·nəŋ* 'skråning' (skældsord), *sdi·nəŋ* stening (slibning), *sdö.wnəŋ* stævning, *tε.jnəŋ* tegning, *ta·nəŋ* tærning, *ε·nəŋ* ædning, *O·ƀnəŋ* åbning.

k) Med *nəŋ* = rm.-s -ning: Hak. *bøq·nəŋ* bygning, *dønəŋ* dødning, *janəŋ* gerning, *flåsnəŋ* flosning, *flo̤nəŋ* flødning, *klo̤.wnəŋ* 'klövning', skældsord, *kno·ƀnəŋ* 'knobning' (tryk med hænderne), *ʄcønəŋ* 'kørning', *la.wnəŋ* lavning, *sga·ƀnəŋ* skabning, *sweŋ·nəŋ* svingning.

l) Med *p* + *əŋ* = rm.-s -p + ning eller -ing: Hak. *knæpəŋ* 'knæpning' (kobindsel), *sgʀopəŋ* skrupping eller skrupning, *sgom·pəŋ* skumpning.

m) Med *r̥* + *əŋ* = rm.-s -ring: Hak. *fo̤r̥·əŋ* 'føring' (læs hø eller halm), *hεr̥əŋ* 'hærring' (skældsord), *kOr̥əŋ* kovring = *kɑ.wr̥əŋ*, *do̤·r̥əŋ* dörkarm, *ʄcy·r̥əŋ* 'køring' (kørelo), *sgar̥·əŋ* skarring, *tʀε·r̥əŋ* træring, *twε·r̥əŋ* tværing.

n) Med *s* + *əŋ* = rm.-s -sing eller -s + ning: Hak. *bøsəŋ* bøsning, *fæsəŋ* 'fæssing' (den øverste kant på en halmløb), *isəŋ* issing (en slags flynder), *sæsəŋ* 'sæsning' (i kostald).

o) Med *t* + *əŋ* = rm.-s -ting eller -t-ning: Hak. *blatəŋ* = *bletəŋ* 'blitning' (klat, lille læs), *brɛtəŋ* 'brætting' (opsmøget fold på bukser), *drâtəŋ* 'drotting', *gnatəŋ* 'gnatting', *ĥatəŋ* 'hjatting', *klatəŋ* 'klatting', *mjætəŋ* 'mjætting' (lille skabning), *ʄcætəŋ* kætting, *sgitəŋ* skitting, *sgutəŋ* 'skutting' (beholder), *flætəŋ* fletning, *fǫ.wtəŋ* 'fövting', *sgy.wtəŋ* skifting.

p) Med *ŋʄ* el. *ļʄ* + *əŋ* = rm.-s nt el. lt + ing el. ning: Hak. *wɛļ·ʄəŋ* 'væltning' (stort læs hø eller halm), *ɛļ·ʄəŋ* æltning; *laŋ·ʄəŋ* 'lanting' (ɔ: mængde, ladning), *klâŋ·ʄəŋ* kluntning.

q) Med *-tʀ* + *əŋ* = rm.-s -tr + ing: Hak. *swetʀəŋ* 'svittring' (hurtigt løb, ærende til naboen), *ʄcɛl·tʀəŋ* kæltring.

r) Med *l* + *əŋ* = rm.-s -lv + ing: Hak. *hɛ.ləŋ* hvælving.

§ 395. *β.* **Med stød i ental og flertal.**

a) Med *n* + *əŋ*: Huk. *be*ˈ*tyʄənəŋ* betydning flt. *-ər*, sål. hele §, *få*ˈ*mân'əŋ* formaning.

b) Med *l* + *əŋ*: Huk. *be*ˈ*sdel'əŋ* bestilling, *be*ˈ*tål'əŋ* betaling, *få*ˈ*tɛl'əŋ* fortælling, *be*ˈ*wil'əŋ* bevilling, *få*ˈ*sam'ləŋ* forsamling.

c) Med *r* + *əŋ*: Hak. *få*ˈ*klår'əŋ* forklaring, *får*ˈ*ær'əŋ* foræring, *hâʄ*ˈ*tir'əŋ* håndtering, *stu*ˈ*dir'əŋ* studering. Huk. *få*ˈ*be'rəŋ* forbedring, *får*ˈ*aʄrəŋ* forandring, *be*ˈ*fOr'dʀəŋ* befordring, *bjɛr'əŋ* bjærging, *wær'əŋ* 'værring' (ɔ: mindre landejendom).

§ 396. *γ.* **Med stødtab i flt.**

Huk. *sgɛl'əŋ* skilling flt. *sgɛləŋər*.

§ 397. **b. Med endelsen** *beʄ*.

Ik. *ar·beʄ* arbejde flt. *-ər*.

c. Med endelsen *ə*.

§ 398. *α.* **Uden stød i ent. og flt.**

a) Ord på *l* + *ə*: Huk. *bæl·ə* blæsebælg flt. *bæl·ər*, sål. *kol·ə* 'kuller' (fisken) og ik. *føl·ə* følge.

b) Ord på *r̥* + *ə*: Huk. *kår̥·ə* kurv flt. *kår̥·ər̥*, sål. *fɛr̥·ə* færge, *har̥·ə* harve, *mår̥·ə* gulerod, *far̥·ə* farve.

β. **Med stød i ent. og flt.** § 399.

Huk. *sgal'ə* skalle flt. *sgal'ər̥*.

γ. **Med stødtab i flt.** § 400.

Huk. *sår̥'ə* sorg flt. *sår̥·ər̥*.

d. Med endelsen *ək*. § 401.

a) Ord på *l* + *ək*: Hak. *høl'ək* 'hyllik' flt. *-ər̥*, sål. huk. *nɛl'ək* nellike, *pil'ək* 'pillik' (krikke).

b) Ord på *n* + *ək*: Hak. *dʀøn'ək* 'drønnik' flt. *ər̥*, sål. følg. ord, *pen'ək* pinnik, *wen'ək* vinnik, alle skældsord eller øgenavne. Huk. *kʀøn'ək* krønnike.

e. Med endelsen *əs*. § 402.

Huk. *lenəs* linje flt. *-ər̥*, sål. følg. ord, *pʀanəs* 'prannes' (sele). Ik. *bʀøq'əs* bryggers, *fʀaməs* 'frammers' (køkken).

f. Med endelsen *əst*. § 403.

Huk. *kjær̥·əst* eller *ʄcær̥·əst* kæreste flt. *-ər̥*, sål. *tjɛnəst* eller *ʄcɛnəst* tjeneste.

g. Med endelsen *i*. § 404.

Hak. *ba·li* balje flt. *-ər̥*, sål. hele §, *basi* basse, *wOni* orne, *gasi* gasse. Huk. *gali* galge, *muli* 'mulle' (suppedas, meget mudder), *tali* talje (blok). Ik. verbalsubstantiver som *a·qi* agende (køretur) flt. *-ər̥*, sål. *ljɛ·qi* 'legende' (legetöj), *ma.r̥ki* marked, *ɛr̥i* ærende. Flt. *si.wi* siv (flt *-ər̥* om enkelte strå).

h. Med endelsen *dʀek*. § 405.

Hak. *ˈæn'dʀek* andrik flt. *-ər̥*, sål. *ˈflan'dʀek* 'flandrik' (skældsord), *ˈsdøn'dʀek* 'støndrik' (skældsord).

§ 406.

i. Med endelsen *ɧɛ*.

Huk. *ˈsq̨.jɧɛ* sandhed flt. *-ər*, sål. *wa·qɧɛ* 'vaghed' (svaghed, sygdom).

§ 407.

j. Med endelsen *li*.

Huk. *bo.wli* bolig flt. *-ər*.

§ 408.

k. Med endelsen *mər*.

Huk. *bɛ.jsmər* bismer flt. *-ər*.

l. Med endelsen *ls* (*əls*).

§ 409.

α. Uden stød i ent. og flt.

a) Med *ft* + *ls*: Huk. *hæftls* hæftelse flt. *-ər*, sål. hele §, *sdiftls* stiftelse.

b) Med *q* + *ls*: Ik. *sbǫq·ls* spøgelse (skældsord), *sbø·qls* genganger.

c) Med *j*-tvelyd + *ls*: Huk. *beˈtæ̨.jls* betændelse, *hæ̨.jls* hændelse, *mę.jls* mindelse.

d) Med *k* + *ls*: Huk. *bakls* bakkelse.

e) Med *r* + *ls*: Huk. *sdǫ·rls* ell. *sdu·rls* störrelse. Ik. *wɛ·rls* værelse.

f) Med *sd* + *ls*: Huk. *fʀesdls* fristelse.

g) Med *w*-tvelyd + *ls*: Ik. *sda.wls* stavelse.

§ 410.

β. Med stød i ent. og flt.

a) Med *q* + *ls*: Huk. *beˈsǫq'ls* besøg, *beˈwɛq'ls* bevægelse, sål. hele §.

b) Med *j*-tvelyd + *ls*: Huk. *beˈjø̨'jls* begyndelse, *beˈfcę̨'jls* bekendelse.

c) Med *w*-tvelyd + *ls*: Huk. *beˈbo'wls* beboelse, *fåˈnǫ'wls* fornöjelse.

§ 411.

m. Med endelsen *ʀi*.

Ik. *bedʀawəˈʀi* bedrageri flt. *-ʀi'jər*, sål. *bʀyəˈʀi* bryderi, *kʀyəˈʀi* krydderi, *mæ̨jəˈʀi* mejeri, *tʀøkəˈʀi* trykkeri, *tywəˈʀi* tyveri.

n. Med endelsen *sgað*. § 412.

Huk. *ˈkǫ.jsgað* kundskab flt. *-ər*, sål. *ˈwɛ·ənsgað* videnskab (viden). Ik. *ˈbosgað* boskab (møbel), *ˈʀɛsgað* redskab.

o. Med endelsen *ərt*. § 413.

Hak. *slo'bərt* slubbert flt. *-ər*, sål. *sna'bərt* 'snabbert', *tykərt* tykkert. Huk. *bom'ərt* bommert, *hi'bərt* 'hibert' (slag), *fcikərt* kikkert, *kofərt* kuffert, *sgon'ərt* skonnert. Denne afledningsendelse er fremmed.

E. Sammensatte ord.

Sammensatte ord får endelsen *-ər* ligesom det usammensatte; men ved trykløs udtale tabes hel- eller halvlængde samt stød. § 414.

Usammensatte ord uden endetillæg i flt. får stundum endelsen *-ər* i sammensætning, når det er sidste led og udtales trykløst: § 415.

ˈbɶ.wsdaw bogstav flt. *-ər*, sål. de følgende ord, *ˈbo·slaw* båslad, *ˈdʀɛ'jəlaw* drejelad, *ˈje(t)tal* ettal, sål. *ˈto'wtal* total osv., *ˈfjɛ·wəŋ* fjedervinge (der bruges som støvekost), *ˈfOr·djɛl* fordel, *ˈfy.jrtǫw* fyrtöj, *ˈfølǫq* følhoppe, *ˈjy.wtəmOl* giftermål, *ˈjeməlam* gimmerlam, *ˈwe·rlam* væderlam, *ˈjǫ(n)nOl* stoppenål, *ˈjæn·får* genfærd, *ˈhån·bǫ.j* hanebånd, *ˈhOsbǫ.j* hosebånd, *ˈhoq·jan* huggejærn, *ˈhi·bOl* hvide (i æg), *ˈʀø.bOl* blomme (i æg), *ˈhe.rlsdjɛn* slibesten, *ˈsgåsdjɛn* skorsten, *ˈʀæ.jsdjɛn* rendesten, *ˈkɶ·rklu* karklud, *ˈkɶ·ʀom* karrum, *ˈlifcǫð* lidkøb, *ˈlåŋ·wun* langvogn, *ˈOsmOl* 'ordsmål' (kort bemærkning), *ˈɶ.wlyw* overliv, *ˈåpslaw* opslag, *ˈsbǫsmOl* spörgsmål, *ˈsʉ.wdej* surdej, *ˈsøndɒ* søndag, sål. alle ugedagenes navne, *ˈtyrhæl* töjrepæl, *ˈtyr·wOl* 'töjrvold' (töjrslag).

Af ord som böjes afvigende fra det usammensatte ord kan endvidere anføres: *ˈåm·heŋ* omhæng, *ˈsle·qfʀɛ* slegfred, *ˈhǫ.jkår* 'håndkore' (håndlinning), *ˈhåsbǫj* husbond. § 416.

Andre sammensatte ord. § 417.

Hak. *hyli* høle flt. *-ər*, sål. *ˈal·bo* albue, *ˈbʀu·gom* brudgom, *ˈhi·loŋ* 'hedelong' (hjejle), *ˈnO·bo* nabo osv. alle ord på *-bo*, *ˈåp-ˌsdǫ.jər* opstander. Huk. *gʀåˈsɛ.j* gråseje, *sgalˈmɛ.j* skalmeje,

'*ka.bljeq* kabeleje, *tul·ljeq* 'tullelege' (hvid okseöje), *ø·rfiqən* øre-figen, '*hqti* höjtid, '*jåm·fʀu* jomfru, '*gʀs.wgʀy* gruegryde, *dʀa.wfcist* dragkiste, *fʀe.ja* fredag, *mɩ.ja* middag, *he.ja* 'heja' (lystigt gilde), *gʀe.jshop* græshoppe, *sga'wåŋk* skavank, '*ę.jtegt* indtægt, '*a.wtegt* aftægt, '*usegt* udsigt, '*fåsgʀqwt* forskrift, '*ujywt* udgift, '*de.jsmet* dige-smutte, *hel·məs* helmis (krikke), *håsigom* horsegom, *fili'jem·p* 'fille-gimpe', *al·məs* almisse, *tqr'å* töraf, *ʀyw'å* rivaf. Ik. '*ham·bʀɛt* 'hambræt', *bq.jtel* 'bundtel' (bundstykke i seng), *bę.jwærk* 'binde-værk' (strikketöj), *bʀqlop* bryllup, *bel·sds* bæltested, '*ån·sde* arne-sted, *mål·ti* måltid, '*dʀi.jlbor* drilebor.

§ 418. Ord af fremmed oprindelse eller fremmed form. Hak. *bly·ənt* blyant flt. *-ər*, sål. følg. ord, *fon·tus* fontus (skæo.), *hu'sa'r* husar, *ʀa'pi'jr* 'rapir' (lang lømmel), *kusdus* 'kustos' (busse-mand), *besgåp* biskop, *ba'jas* bajas, *kamə'ʀɑ't* kammerat, *ka'nut* kanut, *sa·tvn* satan. Huk. *bar'ds.ws* 'barduse', *fabə'ʀek* fabrik, *kasdə'sO.j* cache-désordre, *ʀo'si'jn* rosin, *sempl'fij* 'sempervivum' (husløg), *ʀe'sæft* recept, *ko'mer'i* komedie, *mO'lø'r* 'malheur' (ɔ: alarm, spektakkel), *ma'nø'r* manøvre, *hopsa* hopsa, *tær'mi'jn* termin, *plv'mɑ's* plamas, *pʀe'mi* præmie, *ka'ls'wn* kallun, *kar'ds.ws* kardus, *na'ts'wr* natur, *få'ss'wn* façon, *ka'hyt* kahyt, *kwa'dʀa't* kvadrat, *ka'ʀe't* karet, *maŋ'ne't* magnet, *abə'la't* oblat, *ʀa'kɛt* raket, *sga'låt* skalot, *tʀom'pe't* trompet, *pv'te.t* 'patet' (kartoffel, flt. -'*tetər*), *ka'ʀus* karuds, *ka'ʀås* karosse, *sda'hɩ'j* ståhej, *ka'sget* kasket, '*ʀisita* re-seda, *basi'lisk* basilisk, *ma'kʀel'* makrel, *fa'mil'i* familie, *pa'ʀOl'* parol, *kasdə'ʀOl'* kasserolle, *pʀotə'kOl'* protokol, *se'nili* chenille, *ta'bɛl'* tabel, *almv'nak* almanak. Ik. *kom'pij* kopi, *sub'jegt* subjekt, *sbe'ts'wr* 'spetur', *seŋ'ne't* signet, *sda'kit* stakit, *sde'la's* stillads, *ge'we'r* gevær, *pv'pi'jr* papir, *ʀe'mer'i* remedie, *ʀeqə'mænj* regiment, *wan'jel'i* evangelium (også huk. *wan'jel'm*), *hosbə'tɑ'l* hospital, *kwa'tɑ'l* kvartal, *sga'tOl'* skatol, *sgabə'ʀak* skabrak, *ko'ti'jr* kvarter ($^1/_4$ time).

Flertalsnavneord.

§ 419. Følgende ord forekommer kun — eller som oftest — i flertal: '*a·bkat,sdʀe·qər* abekattestreger, *bön·pʀekər* 'börneprikker' (kokopper), *æm.ər* 'æmmer' (gløder), *eləfålk* ellefolk, *e.jər* 'ejder' (se Feilbergs ordbog), *fålk* folk, *fafər* fagter, *feŋ·kər* finker, *fleq·ər* 'flægger'

(pletter), *falə* 'falge' (skrælplöjet jord), *fę.jər* fjender, *'få.rlər* forældre, *'få.r,da.w* 'fordage' (foråret), *gnə'ər* gnidder, *'glarywn* glaröjne, *ga·ƀ* gaben, *gʀɛ.jər* grejer (alt tilbehør), *gʀa'mɑsər* grimacer, *gʀoŋ·kər* grunker, *gu·ƀər* 'guber' (skuldre), *'gʀåʀis* gråris, *hɛ.jər* hejre (bromus), *he.k* hikke, *hO.st* hoste, *hæm·tər* hælmter, *hakls* hakkelse, *hö.wtər* 'hvövter' (vifter), *'ę.jwOl·* indvolde, *jø·ər(ər)* 'jødder' (filippenser), *kə·jtər* köjter, *klɛ·ər* klæder, *kapə'ʀøl'əkər* kapperølliker = *kʀusi'fegsər* 'krusifixer' (kruseduller), *ko'ʀɛgsər* 'korrekser' (krønniker), *kneplәŋər* kniplinger, *kom'pɛ'jsər* eller *kom'pæsər* 'kompejser' (narrestreger), *kul'* 'kuld' (forkølelse), *klǫ'uər* klöver, *lO.jər* löjer, *la·ər* lader, *lɛ·ər* lejer (ramme til höstvogn), *lǫ·ər* 'lodder' (stykker heste eller får), *mɛ.jsləŋər* mæslinger, *medi'sį'jnər* medicin, *pæŋ·* penge, *pɛ·qər* peger (på leskaft), *ʀeƀs* ribs, *ʀönəŋər* eller *ʀö.wləŋər* bær (på en bølleart), *sbe'låpər* spilopper, *sen'ər* 'sinder' (kæruld), *sdʀiƀs* 'stribs' (ↄ: prygl), *sdʀyq'* stryg (prygl), *sdøl·tər* stylter, *sgæ.j* skænd, *'senop* sennop, *sir·op* sirup, *'si.wi* siv, *sgy.wər* skæver (i blår), *smǫ'r* 'smör' (ↄ: prygl), *slɛ·ƀər* slæber, *sgoŋ·kər* 'skunker' = *sgåkər* 'skokker' (åbning mellem mur og tag), *sda·qər* 'stager' (smuler), *sbʀeŋklər* sprinkler, *tʀækər* 'trækker' (lader), *'tim'ian* timian, *tæsk* tærsk, *wɐ.wər* varer, *Or·əŋər* åringer.

æ·sk aske, *blo'r* blår, *də'wn* dun, *ɛ·k* æddike, *flɛ'q* flæg, *flǫ·ər* fløde, *jǫn'* garn (til strömper), *ja'r* gær, *gʀǫ'* grød, *klį'jər* klid, *kwe·qər* 'kvæger' (ølbundfald), *ko'l* kål (tillavet), *'kan·mjɛlk* kærnemælk, *møl əṭər* malurt, *'o·li* olje, *wæ·l* valle, *wɛləŋ* vælling, *hakls* hakkelse, *hO.st* hoste.

Bestemthedsböjning.

A. Hankön.

§ 420. Hovedregelen er, at hankönsnavneordene i best. form ent. får endelsen eller kendeordet *i*, i best. form flt. kendeordet *n* eller *ən*, uden anden ændring i ordet. Undt. nedenfor.

§ 421. I nogle no. på *l* smelter det efterhængte kendeord sammen med stammeudlyden:

1. Med lydskifte.

bu'l bol best. ent. *bwOl'* best. flt. *bwOl·*
sdu'l stol — *sdwOl'* — *sdwOl·*

fi'jl fil	best. ent.	*fil'*	best. flt.	*fil·*
pi'jl pil (penis)	—	*pil'*	—	[*pil·*]
sy'jl syl	—	*syl'*	—	*syl·*
nɛ'jl negl	—	*nɛl'*	—	*nɛl·*
hɛ'l hæl	—	*hæl'*	—	*hæl·*
pɛ'l pæl, pægl	—	*pæl'*	—	*pæl·*
di'l del	—	*djɛl'*	—	*djɛl·*
ɤ'wl ulv	—	*ul'*	—	*ul·*
o'l ål	—	*Ol'*	—	*Ol·*
hœ·l hale	—	*hål·*	—	*hålərən*
ʄcį.jl kedel	—	*ʄcil·*	—	*ʄcį.jlərən*

§ 422. 2. Uden lydskifte.

Følgende ords entalsform er ens i best. og ubest. form, i flt. tilföjes *-ən*: *gafl* gaffel, *mɛ'jsl* mejsel, *wą.jl* 'vindel' (portion foder), *plɛ.jl* plejl, *sga'wą'jl* 'skavandel' (stok), *kakl* kakkelovn, *sgam·l* skammel, *tʀom'l* tromle, *sdǫ.wl* stövle. Ordet *wol* vånd, ol, best. *wol'*.

§ 423. I nogle ord på *n* smelter det efterhængte kendeord sammen med stammeudlyden:

1. Med lydskifte.

flɛ'n flen	best. ent.	*flæn'*	best. flt.	*flæn·*
gʀɛ'n gren	—	*gʀæn'*	—	*gʀæn·*
pɛ'n pen	—	*pæn'*	—	*pæn·*
ʀɛ'n ren	—	*ʀæn'*	—	*ʀæn·*
sbœ'n spån	—	*sbån'*	—	*sbån·* *)
sdi'n sten	—	*sdjɛn'*	—	*sdjɛn·*
ti'n ten	—	*tjɛn'*	—	*tjɛn·*
ɤ'wn ovn	—	*un'*	—	*un·*
wɤ'wn vogn	—	*wun'*	—	*wun·*

§ 424. 2. Uden lydskifte.

sæn sön best. ent. *sæn'*, *'hve.rlsdjɛn* slibesten, *'ʀą.jsdjɛn* rendesten, *sgåsdjɛn* skorsten har ent. best. samme form, men følger reglen i flt.

---

*) Sydligere: *sbą'wn* — *sba'wnən* — *sbą.wnən*.

Ordet *mɶ·n* morgen har ingen best. form, i st. f. bruges *ˈmɶ·nəŋ* morgning, best. *mɶ·nəŋi*, *i ˈmå·ṛəns* i morges; ligeledes *a.wtnəŋi* for best. form af *a.wtən*.

§ 425. Ord på *i* får intet efterhængt kendeord i ent. *ˈbasi* bassi best. ent. d. s., sål. *ˈgasi* gassi, *ba·li* balje, *hε.jli* 'hejle' (ɔ: edderkop), *kaˈnalʼi* karnalje, *wOni* orne, *ˈwili* vilje.

§ 426. De fleste ord på *j* får ikke efterhængt kendeord i ent.

1. Med lydskifte.

ʀɑ̨ʼj rand (række) best. ent. *ʀą̊ʼj* best. flt. *ʀą̊.jən*, sål. *bʀɑ̨ʼj* brand, *gʀɑ̨ʼj* grand, *ɑ̨j* ånde best. ent. *ą̊.j*.

§ 427. 2. Uden lydskifte.

sbɑ̨ʼj spand best. ent. d. s., sål. böjes *hųʼj* hund, *ɑ̨.j* ende, *mųʼj* mund, *pęʼj* pind, *sblęʼj* splint, *tęʼj* 'tind' (tand), *gaʼj* gadd, *bʀøʼj* brod, *kløʼj* klod, *mɑ̨ʼj* mand.

wεj vej best. ent. *wεʼj*, *mį.j* mige best. ent. d. s., *sme* smed best. ent. *smeʼj*.

Undtagelser er *deʼj* dej, *døʼj* død, *kʀøʼj* krog, *sneʼj* sne, *sdįj* sti (gangsti), *sdį.j* stige, *sgįj* skid, *swį.j* svie, *wʀe.j* vrede, hvor *i* föjes til ent. og *ən* til flt., hvor flt. findes.

§ 428. Ord, som får best. kendeord, men ændres ved böjningen.

1. Med lydskifte.

fuʼ fod	best. ent.	*fOʼi* *)	best. flt.	*fœʼən*
toʼ tå	—	*tOʼi*	—	*tεʼən*
tʀoʼ tråd	—	*tʀOʼi*	—	*tʀo·ṛən*
kluk klud	—	*kluʼi*	—	*klu·ən*
sduk stud	—	*sduʼi*	—	*sdu·ən*
ε·ṛəm ærme	—	*œṛ·mi*	—	*œṛ·mən*
sbɶ· spade	—	*sbå·i*	—	*sbå·əṛən*
hu·s hose	—	*hOsi*	—	*hOsən*
pu·s pose	—	*pwOsi*	—	*pwOsəṛən*

*) også: *fwOʼi*.

sgœ· skade best. ent. *sgå·i, hi·* hede (varme) best. ent. *hε.i, swe'* sved best. ent. *swe·i, gʀi̥js* grise flt., best. *gʀisən.*

§ 429. 2. Uden lydskifte.

sgœw skov best. *sgœ'wi, lǫ* 'lod' (fed garn) best. *lǫ'i, gOr̥* gård best. *gOr̥'i. w* er bortfaldet i *da* dag best. *da'wi,* ligesom *j* i *sme,* se § 351, *by* by best. *by'j* ell. *by'i.*

Anm. *da* har *w* i enkelte udtryk f. eks. *a* ˈ*ʀe·st mə* ˈ*för̥·i* ˈ*da'w* før dag, ˈ*no'ər̥ ə* ˈ*da'w* nu er det dag, ˈ*kom'ə do* ˈ*så tə* ˈ*daws!* så til dags (på denne tid af dögnet), *i* ˈ*da.wnəŋi* i dagningen.

§ 430. I følgende ord udstødes *ə* og kendeordet *i* træder i stedet i best. form: *dwœr̥'ə* dværg best. *dwœr̥'i* flt. best. *dwœ.r̥ən, ar̥'ə* arv best. ent. *ar̥'i, bœl'ə* bælg best. ent. *bœl'i* flt. best. *bœlən.*

§ 431. Hvor en selvlyd er halvlang i ent. nævneform på grund af en endeselvlyds bortfald, bliver den kort ved tilföjelse af best. kendeord, f. eks. *ba.k* bakke best. *baki.*

§ 432. **Ord med det bestemte kendeord** *ən* **i ent.**

A. Med kendeordet muligvis lydlig udviklet indenfor selve målet (*-r̥əŋ* > *-ən*):

a) Slægtninge: *fœ·ər̥* fader, best. *fœ·ən,* sål. *bʀo·ər̥* broder, flt. best. *bʀø·r̥ən.*

b) Håndværkere, handlende: *bø·kər̥* bødker best. *bø·kən,* sål. *sne·kər̥* snedker, *sgʀε·ər̥* skrædder, *-maqər̥* -mager, *møləʀ̥* möller, *slaftər̥* slagter, *mæsdər̥* mester, *kʀœmər̥* kræmmer, *hø'kər̥* høker.

c) Andre navne: 1) Personer: *fy'jr̥* fyr best. *-ən, sdå·ər̥* stodder best. *sdå·ən, ʀytər̥* rytter best. *-i* eller *ʀytən, bǫ.j* bonde best. *-ən.* 2) Upersonlige navne: *aq'ər̥* ager best. *aq'ən,* sål. *feŋ'ər̥* finger; *il'* ild best. *-ən, kul'* kuld best. *-ən*; *weŋfər̥* vinter er hak. i forbindelsen: *i* ˈ*ho'r̥* (ell. *mel'*) ˈ*weŋfər̥* en hård (ell. mild) vinter, best. *weŋfən,* ellers ik. Ligefrem gengivet efter rm. m. h. t. efterhængt kendeord er åbenbart *tøst* (tørst) i udtrykket *ən* ˈ*to'r̥ ø'wər̥* ˈ*tøsdən* en tår over tørsten.

B. Låneord fra rigsmålet, som har delvis dialektform men beholder rm.-s kendeord (af respekt!): *besgåp* biskop, best. *-ən*, sål. *gʀǫ.w* greve, *koŋ·* konge (rex, kongen i kortspil hedder best. *koŋ·i*), *pʀɶ.wst* provst, *dOgtər* doktor (læge), best. *dOgtən*, sål. *få'pagtər* forpagter, *pʀåkə'ʀɶ·tər* prokurator; men: *de'n* degn, best. *-i*, *pʀæst* præst, best. *pʀæsdi*.

§ 433. Massenavne af hankön får oftest *de* forvedsat som en art kendeord f. eks. *de jǫnəŋ* gødning best. *-i*, se i øvrigt § 324.

ijə is har best. form dels *-i*, dels intetkönsendelsen *-t*.

B. Hunkön.

§ 434. Hovedreglen er, at hunkönsnavneordene i best. form ent. får endelsen eller kendeordet *ən*, i best. form flt. kendeordet *ən* eller *n*, uden at ordet i øvrigt ændres. Undtagelserne anføres her.

§ 435. I nogle ord på *l* smelter det efterhængte kendeord i ent. sammen med stammeudlyden:

1. Med lydskifte.

jcɶ·l kilde, brønd	best.	*jcål·* *)	*mɶ·l* malle	best.	*mål·*
sɶ·l sadel	—	*sål·*	*sdʀo·l* stråle	—	*sdʀOl·*
sgo·l skål	—	*sgOl·*	*sgɶ'l* skal	—	*sgål'*
mị'jl mil	—	*mil'*	*mị.jl* mile	—	*mil·*
fi'l fjæl	—	*fjɛl'*	*kʀy̨.jl* kryle	—	*kʀyl·*
sy̨.jl sule	—	*syl·*	*kʉ.wl* kugle, kule	—	*kul·*
mʉ.wl mule	—	*mul·*	*sgu·l* skole	—	*sgwOl·*
su'l sol	—	*swOl'*	*no'l* nål	—	*nOl'*
dɶ'l dal	—	*dål'*	*ko'l* kål	—	*kOl'*

no'l og *dɶ'l* har flt. best. formerne *nOl·* og *dål·* ved siden af de regelmæssige, könnet vakler vist også mellem hak. og huk. *sdʀo·l* stråle best. *-ən* og *sdʀOl·*.

§ 436. 2. Uden lydskifte.

ta.wl tavle best. d. s., sål. *jcøl·* kølle (også best. *-ən*), *møl·* mølle, *al·* alen, *sgɶ'wl* skovl, *sæ'l* seddel.

*) Også *jcɶ·lən*.

§ 437. I følgende ord på *n* smelter det efterhængte kendeord i ent. sammen med stammeudlyden:

1. Med lydskifte.

ku·n kone	best. *kwOn·*		*hǫ·n* höne	best.	*hön·*
krʀ.wn krone	— *krun·*		*tʀ.wn* tone	—	*tun·*
dy̨.jn dyne	— *dyn·*		*tʀy̨.jn* tryne	—	*tʀyn·*
hœ·n hane i tønde	— *hån·*		*kœ·n* kane	—	*kån·*
mœ·n måne	— *må·n*		*bœ·n* bane	—	*bå·n* ell. *bån·*

§ 438. 2. Uden lydskifte.

gan' gane best. d. s., sål. *ʄca·n* kærne (korn), *ʄca·n* smörkærne, *fOn·* 'forn', *ƕa·n* hjærne, *sdja·n* stjærne, *la'qən* lagen; *kwan'* kværn, måske også hak.-ord.

§ 439. Ord med efterhængt kendeord, men med ændringer ved böjningen i ent.

1. Med lydskifte.

knʀ.w knude best. *knu·ən,* sål. *pʀ.w* pude, *ʀʀ.w* rude, *snʀ.w* snude, *tʀ.w* tud, *ʀ.ws* ökse best. *usən,* sål. *pʀ.ws* puse, *dœ·s* dåse best. *dåsən,* *gʀy̨.j* gryde best. *gʀy·ən,* sål. *ny̨.j* nødde, *gœ·* gade best. *gå·ən,* sål. *mœ·* måde, *nœ·* nåde, *plœ·* plade, *sdœ̨'j* stund best. *sdą̊'jən,* sål. *œ̨'j* and, *œ̨'j* ånd, *hœ̨'j* hånd, *pœ̨j* pande (stegepande) best. *pą̊.jən,* *e'q* æg (på skæreredskaber) best. *ɛq'ən,* *be·* bede best. *bɛ·ən,* *ni·s* næse best. *njɛsən,* *hį.j* hvide best. *hi·ən,* *wį.js* vise best. *wisən,* *ʄcį.jst* kiste best. *ʄcisdən,* *tįʄ* tid best. *tį'jn,* *sdįʄ* sti, fåresti best. *sdį'jn,* *dǫ'r* dör best. *dön',* best. flt. *dön·,* *sgy̨ʄ* sky best. *sgy̨'jən,* *dy̨ʄ* dyd best. *dy'ən,* *ʀœ'* rod best. *ʀO'ən,* *luk* lud best. *lu'ən* og *lʀ'wən,* *swø·b* svøbe best. *swǫ.bən,* *po·sk* påske best. *pOsgən.*

§ 440. 2. Uden lydskifte.

lø lød, uld best. *lø'ən,* *bʀɛ* bredde best. *bʀɛ'ən,* *fʀɛ* fred best. *fʀɛ'ən,* *jɛ* ged best. *jɛ'ən,* *lœw* lov best. *lœ'wən,* *da·m* dame (i kortspil) best. *damən,* *ʀön* rön best. *ʀön'ən,* *då·k* dukke best. *dåkən,* flt. *dåkərən,* sål. *klå·k* klokke, *ʄcœ·p* kæp.

§ 441. I følgende ord udstødes *ə*, og kendeordet *ən* træder i stedet i best. form: *kolə* kuller (fisk) best. *kolən, sgal'ə* skalle best. *sgal'ən,* sål. *kår·ə* kurv, *fɛr·ə* færge, *far·ə* farve, *har·ə* harve, *mår·ə* gulerod, *sår'ə* sorg, *sel'ə* 'sølle' (til væv), *ʄcær'ə* kærv, *tör'ə* törv; ordene på *r* flytter dog stød eller halvlængde forved *r i* best. form.

§ 442. Når en endeselvlyd er bortfalden efter *f, k, p, s, sk, sp, st, t* og *ʄ*, er rodselvlyden halvlang i ubest. ent., men kort i best. form.

§ 443. I nogle meget brugte ord bortfalder *r* i best. form: *bo·r* båre (bør) best. *bo·ən, sgo'r* skår (på höstmark) best. *sgo'ən, fjɛ'r* fjer, fjeder best. *fjɛ'ən, fə'wr* fure best. *fə'wən* (sj. *fukən*), *mu·ər* moder best. *mu·ən, søsdər* søster best. *søsdən,* flt. *ʄcy'ər* køer best. *ʄcy'ən.*

C. Intetkön.

§ 444. Hovedreglen er, at intetkönsnavneordene får i best. form ent. endelsen eller kendeordet *ə* eller *t* — efter gammelt *l ʄ* —, i best. form flt. det efterhængte kendeord *ən* eller *n*.

§ 445. Samtlige ord på *l* får det efterhængte kendeord *t* eller — efter gammelt *l* — *ʄ* i best. form ent. Undtagelser er *hOl* hul best. *hOl·*.

a) Nogle ord med kort lyd i stærk stavelse får stødt *l* i best. form f. eks. *høl* 'høl' (hul i bæk) best. *høl't,* flt. best. *høl'ən,* sål. *ǫl* öl, *sgɛl* skel, *sgɛl* skæl, *tal* tal, *sbel* spil, *føl* føl, *nOl* nul.

b) Ord med *ʄ* i best. form ent.

afl 'afuld' (favnfuld) best. *aflʄ, jil·* gilde best. *jil·ʄ, kOl'* kuld best. *kOl'ʄ,* sål. *fal'* fald, *knal'* knald, *sOl'* såld, *sbjål'* spjæld, *kal'* kald, *wɛl'* væld, *sgøl'* skyl, *swɛl'* 'svæld' (fåresyge), *hOl'* hold, *sbel'* spild, *'ʀæn·fal* rejnfan best. *-falʄ, tɛl·* ono. þeli best. *tɛl·ʄ, aq·l* ankel best. *aq·lʄ, 'bǫ.jtɛl* bundtel best. *-tɛlʄ.* En del vakler og får stundum *t* i best. form.

§ 446. Ord på *n* får best. ent. kendeordet *t* uden videre ændring. Undt. *mån* mon best. *mån't,* sål. *tʀan* tran; *bi'n* eller *bi'ən* ben flt. best. *bjɛn', bœ'n* barn flt. best. *bön', swi'jn* svin, flt. best. *swen'.*

§ 447. Ord med nasaleret selvlyd + *j*, udviklet af nd eller nn, får i best. form ent. selvlyden + *ŋ*:

bą'j bånd	best. ent.	*bœ'ŋ*	best. flt.	*bą'jən*
bę'j bind	—	*beŋ'*	—	*bę'jən*
sę'j sind	—	*seŋ'*	—	*sę'jən*
sgę'j skind	—	*sgeŋ'*	—	*sgę'jən*
lą'j land	—	*laŋ'*	—	*lą.jən*
wǫ'j vand	—	*wOŋ'*		

są'j sand se § 455.

§ 448. Verbalsubstantiver, i formen = samtidens tillægsform (præsens participium), bortkaster i best. form *i* og får endelsen *əŋ* f. eks. *ˈa·qi* 'agende' (køretur) best. *a·qəŋ*; sål. *ˌɛ·ṛi* ærende best. *ɛ·ṛəŋ*, *ma.ṛki* marked best. *ma.ṛkəŋ*.

§ 449. Ord på *s* får det efterhængte kendeord *t*, ord på *i* som *feˈtal'i* fitalje, *wanˈjɛl'i* evangelium får intet endetillæg. Ord på *m* og *ŋ* vakler mellem *t* og *ə*, dog hedder *sweŋ'* sving vist altid best. *sweŋ't*.

§ 450. Ord på selvlyd får *ə* i best. form. Undtagelser: *sɛ·* sæde best. *-ə* eller *sæt*, *wɛ* vid best. *-t*, *sgǫ* skød best. *sgǫt*, *fa* fad best. *fat*, *wʀɛ* vrid best. *wʀɛt*, *bɛ* bid best. *bɛt*, *sgO* skud best *-t*, *slɛ* slid best. *slɛt*, *hu·* hoved best. *hO.t*.

§ 451. Følgende ord med udlydende selvlyd med best. kendeord *ə* ændres ved böjningen:

a) Med lydskifte:

blå blad best. *blœ'ə*, *ly* lyd best. *ly'jə*, *sdɛ* sted best. *sdɛ'ə*, *lɛ* led best. *lɛ'ə*.

b) Uden lydskifte:

bly bly best. *bly'ə*, *lO* lod (vægtlod) best. *lO'ə*, sål. alle ord med kort selvlyd: *sgʀɛ* skred best. *sgʀɛ'ə*.

§ 452. Alle ord på *ð*, *f*, *q*, *j* i tvelyd uden nasaleret selvlyd, *k*, *p*, *ṛ*, *t*, *w* i tvelyd, *lj*, *ŋ* og *j* får i best. form ent. endelsen *ə*.

§ 453. Ordene på *ð*, *q*, *ṛ* og *w*, som har kort lyd ubest., får stød i

best. form, f. eks. *knεƀ* kneb best. ent. *knε'ƀə*, best. flt. *knε'ƀən*, *lεq* læg best. ent. *lεq'ə*, best. flt. *lεq'ən*, *par* par best. ent. *par'ə*, best. flt. *par'ən*. I ord som *bʀǫw* brev, best. ent. *bʀǫ'wə* har flt. *bʀǫ.w* den regelmæssige best. form *ən* föjet til: *bʀǫ.wən*, ti her er den ubest. forms lyd altså ikke kort. Lydskifte i følgende ord: *e'q* æg best. *εq'ə*, flt. best. *εq'ən*, *ø'q* øg (hoppe) best. ent. *ǫq'ə*, flt. best. *ǫq'ən*. Ord som *knyʃ* kny har best. *-ə* eller *kny'jə*.

§ 454. Når en endeselvlyd er bortfalden, er rodselvlyden halvlang i ubest. ent., kort i best. form forved *f*, *k*, *p*, *t* og *ʃ* f. eks. *tø.k* tykke best. *tøkə*, *flø.t* flytte best. *fløtə*, *se.ʃ* sigte best. *seʃə*.

§ 455. Følgende ord får kendeordet *ən* i best. form ent. *såmər* sommer best. *såmən*, *weŋʃər* vinter best. *weŋʃən*, se § 432.

wε'wr vår (forår), best. *-ən*, *jy'wl* jul best. *-ən*, *po·sk* påske best. *pOsgən*. Massenavne, der som oftest har et forvedsat *de* det, eller *no* noget i ubest. kendeords sted, får ligeledes kendeordet *ən* i best. form i følgende ord: *ful'* fyld best. *-ən*, sål. *jo'r* jord, *mOl'* muld, *mjεlk* mælk, *saft* saft, *ul'* uld, *lø* 'lød' (uld) best. *lø'ən*, *luk* lud best. *-ən* eller *lu'ən*, *mOq* 'mog' best. *mOq'ən*, *sæ̨'j* sand best. *så'jən*, *'mæ·rˌil'* morild. I øvrigt følge massenavnene reglen og får kendeordet *ə* eller *t* i best. form.

§ 456. Ord med *ə* som anden stavelse får ikke efterhængt kendeord; bestemtheden udtrykkes som regel ved ordet *de* det stillet forved, f. eks. *følə* følge best. *'de ˌfølə* osv.

Anm. Af flertalsnavneordene böjes fire ord ved lydskifte: *æ·sk* aske best. *åsgən*, *wæ·l* valle best. *wålən*, *gʀy'jn* gryn best. *gryn'*, *ko'l* kål (tillavet) best. *kOl'*.

Forholdsformerne.

(Kasus.)

§ 457. Navneordene har kun to forholdsformer: nævneform (nominativ) og ejeform (genitiv). Den sidste dannes på to måder: ved endetillæg eller ved omskrivning.

§ 458. **A. Ved endetillæg.**

Nævneformen (nominativ) får tilföjelsen *s* eller *əs*, især når ordet ikke har noget som helst foregående tillæg undtagen det ubestemte kendeord *i*, *ən* eller *ə*, f. eks. *ˈmąˀjs hat* mandens hat, *ˈkwOn·s ˈlʉ.w* konens hue, *ˈdʀæŋˀis ˈʄcæ·p* drengens kæp, *ˈpiq·əns ˈklɛ.j* pigens klæde, *ə ˈbœˀns ˈsnak* et barns snak, *ˈtʀɛˀjərəns ˈblœ·* træernes blade, *i ˈʉˀwls ˈø·rər* en ulvs øren. Ligeledes får egennavne fortrinsvis endetillæg, f. eks. *ˈjœnsəs ˈhugs* Jens's hus; man kan ikke sige: *de ɜ ˈjœn·s hans ˈhugs* det er Jens's hus, men: *de ɜ ˈjœnsəs ˈhugs*. Har egennavnet derimod et foregående tillæg, kan det böjes ved omskrivning som andre navneord (se § **461**); man kan f. eks. på spörgsmålet: hvis er det hus? svare enten: *de ɜ dɜ ˈlåŋ· ˈjœnsəs* eller: *de ɜ dɜ ˈlåŋ· ˈjœn·s ˌhans*. Et *r* forved ejeformsendelsen i svag stavelse bortfalder, f. eks. *i ˈbʀo·əs ˈboˀq* en broders bog. Efter *s*, *sk*, *sp*, *st* og *ʄ* forekommer altid *əs*, også i andre tilfælde, hvor udtalen med blot *s* vanskeliggöres; grænsen er ikke fast; man kan sige både *ˈpo.wls ˈhugs* og *ˈpo.wləs ˈhugs* Povls hus.

§ 459. Ligesom i rm. styrer forholdsordet *te* (til) en del ejeformer: *te ˈbjɛns* til bens, *te ˈboˀwəs* til bords, *ˈså tə ˈdaws* 'så til dags' (på denne tid af dögnet), *te ˈfOs* til fods, *te ˈgaws* til gaves (som gave), *te ˈbys* til bys, *te ˈgąˀwns* til gavns, *ʀǫʄ te ˈkwɛlˀs* 'rögte til kvælds' (give kreaturerne sidste foder), *te ˈkʀøl·ʄərəns* 'til krølterens' (til kræfter), *te ˈlyws* til livs, *ˈså tə ˈnætəs* 'så til nats' (på denne tid af natten), *ˈså tə ˈOs* så til års, *go tə ˈal·ʄəs* gå til alters, *te ˈsęjs ˌte* til sinds til, *te ˈsøs* til søs, *sdo tə ˈsdʀis* stå til strids (stritte imod med benene), *kom tə ˈswås ˌmæ* ɔ: gribe ind, tage fat i, *te ˈsdɛˀjləns* til 'stejlens' (komme hovedkulds af sted), *te ˈsgom·pəns* (liste af, slentre afsted) omtr. = *te ˈmɛˀləns* = *te ˈpekəns* = *te ˈpel·ʄərəns*, *te ˈʀås* til råds. Noget anderledes: *hæ·n te ˈsmeˀjs* ɔ: henne hos smedens, *te ˈpi·əs* hos Peders.

§ 460. Nogle gamle ejeformer forekommer i enkelte talemåder: *œˈpå də ˈhɛˀr ˈOsəns ˌtiʄ* på denne årsens tid, *ən ˈɧa·təns ˈøŋk* en hjærtens ynk, *ˈʄcę.jə doŋʄ ˈbysəns ˈswįˀjn?* bysens svin (byens folk), *œ ˈgoˀ œpå ˈgʀawsəns ˈbʀɛˀj* på gravsens bred, *œ ɛ ˈnåsəns ˈbʀøˀj* spise

nådsens brød, *å* ˈ*Ol·* ˈ*lywsəns* ˈ*kʀæftər* af alle livsens kræfter, *æ we* ˈ*døsəns* at være dødsens, *haj* ˈ*hæˀr enj* ˈ*æ·nj ən* ˈ*dawsəns* ˈ*kom·* 'dagsens komme' (af hånden i munden), ˈ*gOsəns* ˈ*sdʀ.w* 'gårdsens' (gårdens, herregårdens) stude, *hugsəns fålk* husets folk, ˈ*Ol·* ˈ*wasəns* ˈ*uˌløkər* alle verdsens ulykker.

B. Ved omskrivning.

§ 461.

Omskrivningen foregår ved hjælp af stedordenes — pronominernes — ejeformer, så at der sættes et stedord imellem det styrende og det styrede ord, f. eks. *wi* ˈ*mæˀjə wOr* ˈ*ha.t, wO* ˈ*lʀ.wər, wOt* ˈ*hugs* vi mænds hatte, huer, hus, *wi* ˈ*mæˀjə* ˌ*wO.t* vi mænds (om ik. ent.), *wi mæˀjə wO.s* vi mænds (om ent. hak. og huk. samt flt. alle kön); *i* ˈ*mæˀjə* ˌ*jɛ.t* I mænds (om ent. ik.); *i* ˈ*mæˀjə* ˌ*jɛ.s* I mænds (om ent. hak. og huk. samt flt. alle kön); ˈ*dæˀj* ˈ*maˀj hans* ˈ*hat,* ˈ*lʀ.w,* ˈ*hugs,* ˈ*ha.t,* ˈ*lʀ.wər,* ˈ*hʀ.ws* den mands hat, hue, hus, hatte, huer, huse, *dæˀj maˀj hans* den mands (om ent. og flt. alle kön); *dæˀj* ˈ*ku·n hɛr* ˈ*hat, hɛ* ˈ*lʀ.w, hɛt* ˈ*hugs* den kones hat, hue, hus, flt. ligeledes, ˈ*dæˀj* ˈ*ku·n* ˌ*hi·əs* ell. ˌ*he·əs* den kones (om ent. hak. og huk. samt flt. alle kön), ˈ*dæˀj* ˈ*ku·n* ˌ*hi·t* ell. ˌ*he·t* den kones (om ent. ik.); ˈ*di* ˈ*mæˀjə djɛr* ˈ*hat, djɛ* ˈ*lʀ.w, djɛt* ˈ*hugs* de mænds hat, hue, hus, ˈ*di* ˈ*mæˀjə* ˌ*djɛ.s* de mænds (om ent. hak. og huk. samt flt. alle kön), ˈ*di* ˈ*mæˀjə* ˌ*djɛ.t* de mænds (om ent. ik.).

Anm. Tillo. danner ejeform på samme måde, ligeledes stedord og talord.

§ 462.

Ligesom i rm. forekommer stednavne i ejeforhold uden særligt mærke: *bör·əm hæŗˀə* Börglum herred, *hor·əŋ amt* Hjörring amt, *ål·bårə sdift* Ålborg stift, *sdjɛnom mæˀjər* Stenum mænd, mændene i Stenum, *bör·əm pʀæst* Börglum præst; — fremdeles sammensætninger som: *li.jsəkʀɛn* Lise-Kristen (ɔ: Lises Kristen), *lasdəjæns* Larsdatter-Jens (ɔ: [N. N.] Larsdatters Jens).

§ 463.

Ligeledes findes der i nærværende mål en del levninger af gamle genitiv- og dativformer:

si te hʀ.ws sidde til huse og *kom te hʀ.ws, sgaf te wɛ.j* skaffe til veje, *fal te fu·* falde til fode, *go te gʀu.j* gå til grunde, *te jy.wl* til jul (ved juletid), *go te hå.j* gå til hånde, *ta te o·r* tage

til orde, *te 'sgam'* til skamme, *te 'ʀæ.t* til rette, *te 'sde'* til stede, *te syn'* til syne (tilsyneladende), *te dø.j* til døde, *te mu'* til mode, *te ta.k* til takke, *te 'we.s* til visse, *te 'jo'r* til jorde, *te 'go'r* til gårde.

de ær hans fœ'r åp ə da.w op ad dage, *no' om da.w* nu om dage, *i 'ti.j œ i 'u,ti.j* i tide og i utide, *wɛr œ 'fa'r* på færde, *œpå 'fu'* på fode, *i 'bu.j* 'i bunde' (på bunden), *ə 'o'r* ad åre, *wɛr 'o' 'la.w* være af lave (ude af sig selv), *i 'ly.w* i live, *mə 'ʀæ.t* med rette, *mə 'u,ʀæ.t* med urette, *i 'go'r* i gårde, *i 'dʀæm'* i drömme, *i 'sö.wn* i sövne, *i hæ.j* i hænde, *får 'hæ.j* for hænde, *ætə 'sgam'* efter skamme, *mə 'ʀu'* med rode, *go få 'bo.wər* gå for borde, *kom å da.w* komme af dage, *sæt ø'wə sdy.jr* sætte over styr, *gu' wæn'* gode 'venne' (venner), *kom fʀå 'hs.ws* komme fra huse, *œ wɛr i lø.st* være lysten efter, *i ty.jr* i töjr, *œ blyw fulf fʀå 'ʀo.w œ te 'klo.w* at blive fyldt fra 'röve' og til 'klöve' (få både i pose og i sæk), *i se.j* i sinde, *œ lys i 'hɛ'n* at lyse i 'hegne' (i hegn), *i 'døl'* i 'dølge' (dølgsmål), *i 'fy.wr 'ætər,o'r* i fjor efterår, ligeledes *i 'fy.wə 'såmər* osv. (hører dog måske snarere til § 464, sml. *i fy'wr*).

Navneord som tillægsord eller biord.

§ 464. 1. Samstilling (apposition).

I stedet for at lade det ord, der angiver stoffet, hvoraf noget er gjort, være et sammensat ords förste led, som almindeligt i rigsmålet, kan man tit uden videre bruge det løsrevet som tillægsord, idet begge led får ligeligt tryk, tværtimod hvad der finder sted ved sammensætninger, hvor förste led sædvanlig får heltryk og sidste led halvtryk eller udtales trykløst, f. eks. *i 'mæsəŋ 'knap* en messing knap (ɔ: messingknap), *ən 'ten' tə'lærkən* en tintallerken, *i 'kå.bər 'fcj.jl* en kobberkedel, *ən 'ja'n 'har'ə* en jærnharve, forskellig fra *ən 'tʀɛ 'har'ə* en træharve, *ən 'glar' 'ka.s* en glaskasse, *i 'gul''ʀeŋ'* en guldring (ogsaa: *i 'gulə,ʀeŋ'*), *ə 'søl''s'wr* et sølvur, *ə 'fjsl''gw0l* et fjællegulv, *ə 'ljɛr''gw0l* et lergulv, *i 'bjɛn''knap* en benknap, *i 'le'r'ʀem'* en læderrem, *i 'sel'ki'fcæ.wl* en silkekjole, *ən 'ul'tʀø.j* en uldtröje, også *ən 'ultʀøj*, *i 'sgɛl'pə'knap* en skildpaddeknap; det hedder dog *'to.w,sgo'w* töjsko og *'le'r,sgo'w* lædersko. I disse eksempler er altså sammensætningen ophævet, når henses til

trykket, men en minder om sammensætning haves dog i den omstændighed, at det förste ord har tabt sit stød, forsåvidt ordet har dette, når det står alene, ti *ja'n, kå'bər, tʀɛ'j, gul', søl', fi'l, li'r, bi'n, le'r, ul'* viser stødtab: *ja·n* osv.; kort lyd forlænges: *ten, glar* bliver til *ten·, glar·*.

§ 465. I følgende tilfælde er ordet ens som no. og tillo. *i 'sda's 'Jcæ.wl* en stadskjole, *no 'sda's 'tow* noget smukt töj, *i 'al' 'wɛj, 'Jcɛl·tʀeŋ* en adelvej (hovedlandevej), stor kæltring, *no be'sgi'əns 'fålk* nogle beskedens (ɔ: fremtalende) folk, *i 'ja.wnəŋs ('sdu') 'sdi'n* en jævn (stor) sten; i forbindelse hermed kan nævnes: *met 'ja·tə 'bæ'n* mit hjærte barn, *ə 'sæmslə 'sgę'j* et semslæders skind, endvidere udtrykkene: *ən 'swal'əs 'kwę'j* en sladders kvinde (ɔ: sladdertaske), *i 'såm'əs 'wa·rəm* en sommers varme (ɔ: sommervarme); i sidste tilfælde henføres kendeordet også til varme, der er hak., sommer er ik.

§ 466. Nogle navneord udtales aldeles trykløst forved et andet no. og bruges som tillo. og har disses betydning: *i dʀønək 'kæ'l, i fompə 'kæ'l, i klomp 'dʀæŋ', ən kløŋj 'pi·q, ə sgʀoml 'kwę.jfålk, i kåmp 'hæst, i kåŋkl 'hæst, ə fjåljə 'klɛ.j*; at det første no. betragtes som tillo., ses især af følgende eksempler, hvor kendeordet går forbi det første og slutter sig til det sidste: *ə pjålj 'klɛ.j* et pjalt klæde, *ə smOl 'ɛ·bl* et smule æble (ɔ: et lille æble), *i sgʀoml 'pla'q* en skrummel plag (ɔ: klodset plag, *sgʀom'l* er egentlig ik.), *i nOls tʀo'* en nåls tråd (ɔ: så lang en tråd, som tages i nålen ad gangen), *i 'sdu' klomər 'hyli* ɔ: en stor, klodset høle, Grb. 160, 1: *ən sølə 'fatə knåt 'pi·q* en sølle fattig knort pige.

§ 467. 2. Støtteord (prædikatsord) og biord.

Jeg antager, at biordet *'kan'ək* og tillo. *pʀo'fås* er de oprindelig fremmede no. kannik og profos: *hon 'sa' 'nåk så ˌkan'ək* hun sad nok så kækt, *hon 'æ så pʀo'fås* hun er så fremtalende, vigtig. Når noget er ødelagt eller blevet borte, hedder det, at det er blevet *wʀags* eller *wʀaqs*; formen ligner ejeform af vrag, men er dog måske snarest en dannelse af samme art som svensk varse, vilse, jysk trælse, vildse og *'uˌmags* nedenfor. *haj æ så 'wagt æ'på' æ kom 'mæ m'ə,* siges om hunden, der giver agt på, om

man vil fra huse, den er *æpå* ˈ*wagt*, her er det vist no., der bliver brugt som tillo., jævnfør udsagnsordet *wa.gt* vagte (ɔ: holde vagt). Den, som er let at komme til rette med, er ikke ˈ*uˌmags*; dette ord ligner efter ˈ*umaq* umage (möje). Af ny oprindelse er åbenbart *sjo̤'w* sjov: *haj æ så* ˈ*sjo̤'w æ* ˈ*hø·r æ*ˈ*på* ɔ: morsom; *de æ de Ol'ə sjo̤.wəst* ɔ: det allermorsomste. *de* ˈ*æ så* ˈ*lOjər mæ* ˌ*de* det er så löjer (ɔ: löjerligt) med det, *de æ* ˈ*kol'J i* ˌ*da* det er koldt i dag, hvortil kan svares. *ja så* ˈ*mø'* ˈ*jʉ.wdas* ja så meget Judas (ɔ: overmåde), *hon æ kæ'l* hun er karl, om en kvinde, om vejret, se Feilb. ordb. karl; ordet kan gradböjes som et andet tillo. ˈ*de' æ de* ˈ*Ol'ə* ˈ*kæ·ləst* det er det allerkarleste (ɔ: allerypperste) o. lign., *haj* ˈ*æ så* ˈ*nåsəns* eller ˈ*nåsəns* ˈ*klɛ'j* ɔ: usselt klædt, *haj* ˈ*sJJə så* ˈ*nåsəns* han ser så nådsens (ud) (ɔ: han ser så lurvet ud), *haj æ* ˈ*døsəns* (ˈ*maj*) han er dødens (mand) ɔ: dødssyg, siges oftest, når faren er mere indbildt end virkelig. No. *sda's* hedder *sda'səns*, når det står som støtteord: *dæ'j Jcæ.wl æ så mø' sda'səns* den kjole er særdeles stadsens (smuk, fin).

§ 468. I eder og edelige udtryk forekommer også navneord med udvisket betydning eller form: *sgO* sgu (så gud), ˈ*de' ɛ sgam* ˈ*saj* det er skam sandt, ˈ*do' æ* ˈ*fa·nəmə i* ˈ*rɛfti* ˈ*jɛ'j!* du er 'fandenmig' en rigtig én osv.

KENDEORD.

(Artikler.)

A. Ubestemte kendeord.

§ 469. Det ubestemte — forvedsatte — kendeord er i hak. *i*, i huk. *æn* og i ik. *ə* eller *ɛ*. Flt. mangler.

§ 470. Forved massenavne bruges *no* (altid ik.-formen), se § 324, 329 anm.

I enkelte forbindelser bruges *no·n* (§ 488) som en art kendeord, t. eks. *hon* ˈ*ri'jə som* ˈ*no·n* ˈ*kæ'l* hun rider som nogen karl; *haj* ˈ*mɛ'sə som de ku wɛ* ˈ*no·n* ˈ*præst*, *a* ˈ*æ som* ˈ*no·n* ˈ*bo̤.jˌmaj æ kom* ˈ*te* ɔ: så ligefrem som en bondemand, siger bonden spøgende; *haj* ˈ*lawə* ˈ*sga'bə, som haj ku wɛ* ˈ*no·n* ˈ*sne·kər* som han var snedker af profession.

B. Bestemte kendeord.

1. Navneordenes bestemte kendeord. § 471.

Dette kendeord er efterhængt og er i hak. ent. *-i*, i huk. ent. *-ən* og i ik. ent. *-ə* eller *-t*, efter *l̦* og *ŋ ʄ*, se iøvrigt s. 153 flg. Alle kön har i flt. *-ən* eller *-n* (-ene eller -ne). Om *-ən* i hak. ent. se § 432. Om *-ən* i ik. ent. se § 455.

2. Tillægsordenes bestemte kendeord. § 472.

Ental: hak. og huk. *dæ* eller *dæ̦j* (den), ik. *de* (det). Flt. alle tre kön: *di* (de). På grund af tryksvag stilling svækkes de undertiden, som *ˈjænsəs də ˈgɛ.wl ˈfyli.*

STEDORD.

(Henvisningsord, pronominer).

I. Personlige navneord. § 473.

		1. person	2. person
Ental	nf.	*a* jeg	*do* du
	afhf.	*mæ* mig	*dæ* dig
Flertal	nf.	*wi* vi	*i* I
	afhf.	*å·s*, *ås* os	*jɛr̦* jer
	ejf.	hak. og huk. *w0.s* vores	hak. og huk. *jɛ.s* jeres
		ik. *w0.t* vort	ik. *jɛ.t* jert

Anm. 1. *a*, *wi*, *do* og *i* smelter ofte sammen med et efterfølgende *eŋʄ* ikke: *aŋʄ* ɔ: *a ˈeŋʄ* jeg ikke, f. eks. *ˌde wɛ ˈaŋʄ* ɔ: det véd jeg ikke, således *wiŋʄ*, *doŋʄ*, *iŋʄ*.

Anm. 2. Når *a* eller *do* er skilt fra omsagnet ved et eller andet led, sættes det ofte i afhængighedsform, ligeså når en anden person nævnes först, f. eks. *ka do ˈhʊ.w, hʊant ˈdæ ʊ ˈmæ kam ʊˈsdɛ iˈfy'wr̦?* ɔ: . . . hvorledes dig og mig (du og jeg) kom afsted i fjor; *wi ka hɛl·s nåk tɛ'j hɛr̦, dæ ʊ mæ* ɔ: vi kan ellers nok magte det, du og jeg; *mɛ̦j ˈbʀo·ər̦ ʊ ˈmæ jik i ˈby'j* ɔ: min broder og jeg gik i byen; *„hʊæm æ ˈdo̦?“ „ˈmæ? a æ ˈtær̦kls ˈsæn fʀå ˈta·q̦hati* ɔ: jeg er Terkels sön fra Taghatten, afvisende svar.

Omvendt kan i fast forbindelse nævneform stå for ventet afhængighedsform: *haj jik 'enj mæ wi 'ajər* han gik ikke med vi andre.

Anm. 3. Når et stedord, som begynder med th i gammeldansk (som *do*, *dæ* og en del påpegende ord) föjes enklitisk til et udsagnsord eller navneord med vokalisk udlyd, får det *ð* for *d*, f. eks. *ma ð'o?* må du? „*,de 'tor' 'anj.*" „*'to ð'onj?*" tör du ikke?

Anm. 4. I enklitisk stilling svækkes *æ* til *ə*, f. eks. *'mæ ð'ə* med dig, *ta 'feŋ·ən 'te ð'ə!* tag fingrene til dig, *'a sga 'ji ð'ə!* jeg skal give dig; *wed do 'ha m'ə, så 'ta m'ə!* vil du have mig, så tag mig. Foran enklitisk stedord begyndende med stemt lyd, opstår stød, se eksemplerne foran og sml. § 312 slutn. og 769.

Anm. 5. Mærk forlængelse (med lydændring og stød) i en forbindelse som: *'sɛ'j ,do 'mɛ' ə!* sig du mig det.

§ 474. **2. Tilbagevisende (refleksivt) navneord.**

Afhf. ental *sæ* sig, enklitisk *sə*.

§ 475. **3. Påpegende (anaforiske) navneord.**

3. person.

α) Stærke.

		hak.	huk.	hak. og huk.	ik.
Ental	nf.	*haj*	*hon*	*dæj*	*de*
	afhf.	*ham·*	*hi·ər*	*dæj*	*de*
	ef.	*hans*	*hi·əs*	(mgl.)	(mgl.)

		Alle tre kön
Flertal	nf.	*di*
	afhf.	*dæm·*
	ef.	*djɛ.s*

Anm. 1. *hi·ər*, også udtalt *he·ər, hęər*, trykløst *her* eller *hɛr*; forved medlyd undtagen *h* bortfalder *r*.

Anm. 2. Nævneform for ventet afhængighedsform forekommer i: *'di hær haj enj så 'fo' å* dem har han ikke så få af, *dær æ 'di, dæ wel sɛ.j* der er dem, der vil sige (Grb. 135, 2).

β. Svage (enklitiske). § 476.

	hak.	huk.	ik.
ent. afhf.			*ə* ell. *ə*
	Alle tre kön		
flt. afhf.	*ðəm* eller *əm*.		

Anm. 1. Grönborg har *ən* i huk., hvor jeg har *i*, se 75, 4 og 177, 1 og 8 i „Optegnelser på Vendelbomål".

Anm. 2. Hvad der er sagt om de personlige no. § 473 anm. 1 gælder også *hạj* han og *di* de; anm. 2 smst. gælder også om *hạj*, *hon* og *di*; ligeledes anm. 3 m. h. t. *dæm·* som anført ovenfor. Om stød i *ji' ə op* se § 312.

4. Ejestedord (possessive tillægsord). § 477.

a. Til de personlige no. hører:

		1. person ent.	1. person flt.	2. person ent.	2. person flt.
Ent.	hak.	*mẹ'j*	*wOr*	*dẹ'j*	*jɛr*
	huk.	*min'*	*wOr*	*din'*	*jɛr*
	ik.	*met*	*wOt*	*det*	*jɛt*
Flt. alle kön		*min·*	*wOr*	*din·*	*jɛr*

Anm. Når *mẹ'j* og *dẹ'j* udtales trykløst, tabes stødet, og mange — jeg aldrig — siger *mi* og *di*.

b. Til det refleksive no. hører:

		3. person
Ental	hak.	*sẹ'j*
	huk.	*sin'*
	ik.	*set*
Flt. alle kön		*sin·*

Anm. Stød tabes i trykløs stilling, *sẹ'j* udtaler jeg aldrig *si*, jvf. anm. til a.

c. Til de påpegende (anaforiske) no. hører:

3. person hak. og huk. ent. *hi·ər* ligeså flt.
ik. ent. *hi·t*

Anm. *'hi·ər 'hat* hendes hat, *'hi·ə 'lɛ.w* hendes 'lue' (hue), *'hi·t 'klɛ.j* hendes klæde, *'hi·ər 'ha·t* hendes hatte, *'hi·ə 'lɛ.wər* hendes huer, *'hi·ə 'klɛ.jər* hendes klæder.

3. person flt. hak og huk. ent. *djer* ligeså flt.
— — ik. ent. *djɛt*

Anm. *djer hat, ha·t* deres hat, hatte, *djɛ lɛ.w, lɛ.wər* deres huer, *djɛ.t klɛ.j* deres klæde, men: *djɛ klɛ.jər* deres klæder.

§ 478. **5. Gensidigvirkende (reciprokke) navneord.**

har'ą.jər hverandre bruges både om to og om flere, *hi'nœ·n* eller *hi'na·n* er sjældent og vist nyt ord, hvorimod intetkönsordet *hOt'œ·ŋf* hvertandet er almindeligt, f. eks. *di to fcœ.wlər liq·ər har'ą.jər* disse to kjoler ligner hverandre (ɔ: hinanden), *'de, wO 'fcœ.wlər ær 'å, 'liq·ər hOt'œ·ŋf* det, vore kjoler er af, ligner hvertandet (ɔ: de to slags stoffer ligner hinanden). Ef. dannes ved omskrivning *), eks. *di 'so' œ'på har'ą.jə djɛ 'fcœ.wlər* ɔ: de så på hverandres — eller hinandens — kjoler.

§ 479. **6. Ubestemte navneord.**

mæ man, den talende medregnet, har kun nf., eks. *mæ 'kaŋf få'sbǫ sə, mən 'næm't få'jǫ sə; 'de' ə 'no·, mæ 'wɛ 'u·ən* det er noget, man véd uden(ad) ɔ: det er en selvfølge; *mæ 'wɛ 'eŋfnotəŋ* man (vi) véd intet.

di de = man, men den talende fraregnet, eks. *di 'se'r, hąj sga 'jy.wtəs* ɔ: man — rygtet — siger, at han skal giftes; *ˌdi wəl ha 'te, de ə 'lǫ'wn* ɔ: man påstår, det er løgn; *mæ kaŋf 'tʀo'w 'Olf, de di 'se'r* ɔ: man — vi — kan ikke tro alt hvad folk — rygtet — siger. *di* har kun nf.

de det t. eks. *de ʀɛ·nər* det regner.

Anm. Som en art foreløbigt grundord (subjekt) forekommer *dær* der, eks. *dær æ komən 'mø' 'ʀɛ'n* der er kommet megen regn.

*) Herom henvises én gang for alle til § 461.

7. Påpegende (demonstrative) tillægsord. § 480.

Hak. og huk. *dæ̜j* den, ik. *de* det, flt. alle tre kön *di* de, ef. ved omskrivning; når det står som no. *djɛ.s* deres.

Hak. og huk. *dæ ˈhɛ'r̥* den her, ik. *de ˈhɛ'r̥* det her, flt. alle kön *di ˈhɛ'r̥* de her eller disse her, jvf. *ær̥ ə ˈdæ̜'j ˈhɛ'r̥?* er det denne her, *nɛ.j, de ə ˈdæ̜'j ˈdɛ'r̥* nej, det er denne der; ef. ved omskrivning.

si'l selv, i sammensætninger *sjɛl·-*, *ˈha̜.j tøkəs, ha̜.j ə ˈdö'wlən ˌsi'l* han tykkes, at han er 'djævelen' selv ɔ: en pokkers karl; om herskabet: *di ˈsi'ls* de selvs; som atter får ef. ved omskrivning: *di ˈsi'ls djɛ ˈklɛ·ər̥* ɔ: herskabets klæder, *di si'ls djɛ.t* om noget, der tilhører herskabet. Fremmed er formen *sɛl·wə* t. eks. *sɛl·wə koŋ·ən*.

Anm. 1. Mærk endvidere anden § 524, bægge § 100, egen § 172, samme § 4 og sådant § 41.

Anm. 2. Vendingen *i ˈså ˈfal'* i så fald er vistnok fremmed.

8. Påpegende (demonstrative) biord. § 481.

a. Om stedet.

hɛ'r̥ her, *ˈhɛ'ˌfrå* og *hæˈfrå'* og mange andre sammensætninger, *hi* el. *hit* hid, *hes* hist, *dɛ'r̥* der, *ˈdɛ'r̥ˌå* og *dærˈå* deraf og mange andre sammensætninger.

b. Om tiden.

no nu, *da*, *ˈhiˌte* hidtil, *ˈhitəˌdaws* hidtildags.

c. Om graden og måden.

så så, *sæ'nt* sådan, således.

9. Tilbagevisende (relative) navneord. § 482.

dær̥ der kun forekommer som grundord (subjekt) i sætningen; i andre tilfælde bruges *de* det, som imidlertid ofte er underforstået. *som* forekommer, men sjældnere og er vist fremo.

hvæm hvem om personer, ik. *hva* eller *hons* hvad om ting, ef. *hves* hvis; bruges dog sjældent og er vist i relativ brug fremo.

§ 483. **10. Ubestemt henvisende (relative) navneord.**

iˈhvæm hak. og huk., *iˈhva* ik., eks. *haj koma ˈgalˈt ˈfʀoˈ ə, iˈhva haj så ˌjør* han kommer galt fra det, ihvad han så gör; *ˈa ə ˈliq· ˈglaˈ, iˈhvæm de så ˈær* jeg er lige glad, ihvem det så er.

§ 484. **11. Tilbagevisende (relative) biord.**

som som = rm.-s hvor, t. eks. *do ˈsdoˈ ˈdeˈ, som ˈa sga ˈsbut* du står der, som (ɔ: hvor) jeg skal spytte ɔ: du står i vejen, *hvar* hvor med sammensætninger *ˈhvarˌhæn* osv., *ˈhaj ka ˈkom·, ˈhva de sga ˌwe·r* han kan komme, hvor det skal være.

Anm. Om *de* eller *də* eller *do* at, *dedə* eller *deðə* det at, se bindeordene § 761.

§ 485. **12. Spörgende (interrogative) navneord.**

Hak. og huk. *hvæm*, ik. *hva* eller *hons*, ef. *hves* hvis.

§ 486. **13. Spörgende (interrogative) tillægsord.**

hvifən hvilken hak. og huk., *ˈhonsˌfår* hvad for ik. = hvilket, eks. *ˈhvifən ˈhaˈj wed do ˈha?* hvilken hånd vil du have, *ˈhonsfår ə ˈy.w æ ˈgalˈt?* hvad for et (hvilket) öje er dårligt.

Hak. *ˈhvetə i*, huk. *ˈhvetə ən*, ik. *ˈhvetə ə*, t. eks. *hvetə i naˈr* hvilken nar! *hvetə ən ku·n kon ær!* hvilken (ɔ: sikken) kone hun er, *hvetə ə baˈn* hvilket barn, *ˈsif ˈhvetə no ˈno·, haj hO ˈfeobt* sikke noget, han har købt.

hvant, hvaˈdan·t hvordan, eks. *ˈhvant ær ˈhaj æ ˈwe· ˌwe?* hvordan er han at være ved ell. hos?

§ 487. **14. Spörgende (interrogative) biord.**

hvi hvi forekommer sjældent. *om* se § 763. *hvant, hvaˈdan·t* hvordan. *hvar* hvor med sammensætn. *-å, hva -læŋ·, -månər, -møˈ*. *hons* hvad med smstn. *-å, -får* osv. *mon* mon. *hvifər* hvornår.

æm· 'emme' (ɔ: hvis, dersom, sæt at), eks. *ˈæm· de blywə ˈʀeˈn, ˌhons ˈså?* dersom (eller hvis ell. sæt at) det bliver regn, hvad så? *ˈæm· haj ˈkomˈər?* sæt, at han kommer? *„hO do ˈfløt ˈfcyˈən?" „ja." „æm· foˈən?"* men så fårene?

Anm. Se iøvrigt betingelsesbindeordene § 755.

15. Ubestemte tillægsord. § 488.

Hak. og huk. *no·n* — stundum *no·r* —, flt. d. s., ik. *no·*, i svag stavelse *no*, også forved *no·n* og *no·*, t. eks. *Olə no·n ma̧'j, ku·n, teŋ'* aldrig nogen mand, kone, ting; *no 'jøq'l* noget gøgl; *'hons æ 'de få no 'no·n, 'dɛ' 'kom'ər?* hvad er det for nogle, dèr kommer; *'hons æ 'de få no 'no·?* hvad er det for (noget) noget; *'sæ'nt no 'no·* sådant noget; *'no· ə 'be·r ən 'eŋ/* noget er bedre end intet.

Hak. *jȩ'j* én, huk. *jæn'*, ik. *jet*, med samstn. hak. *'jȩ'j hɛlər i'na·n* en eller anden, huk. *'jæn' hɛlər ən'na·n*, ik. *'jet hɛlər ɛ'æ·ŋ/* eller *'jet hɛlər 'æ·ŋ/*, også med *æ* (og) i st. f. *hɛlər*; *'an' 'jet æ 'an' ə 'æ·ŋ/* ɔ: snart èt og snart et andet. I st. f. hak. *i'nan*, huk. *ən'na·n* høres stundum det vistnok oprindeligere *i'næ·n, ən'næ·n*, jvf. ik. *ə æ·ŋ/* et andet. *'no sgal i'na·n kom 'ætə dæ!* nu skal en anden (ɔ: djævelen, pokker) komme efter dig!

notəŋ 'nogenting' (ɔ: noget), også höres *nOtəŋ* og *nøtəŋ*; *'hæ' do ˌnotəŋ?* har du noget?

'no·kon nogetkorn ɔ: noget, en smule, eks. *dær 'æ 'no·kon i fat* der er noget — en lille smule — i fadet.

'jæntəŋ 'enting' (noget); *hæ' doŋ/ jæntəŋ, wi ka kom wO sa·qər i* har du ikke noget, vi kan komme vore sager i; *jæntəŋ ə kæ·rmOl* enting et karmål ɔ: noget kar, en slags kar; *dæ 'ma ð'v wɛ 'jæntəŋ i ˌwɛ'j* der må da være n o g e t i vejen.

no·n, jȩ'j, jæn', i'- og *ən'na·n* får ef. ved omskrivning.

16. Inddelende (distributive) tillægsord. § 489.

Hak. og huk. *hva'r* hver, ik. *hva't*; *di fæ·k hva' sȩ'j gOr, hva' sin' ko'w, hva' set hugs*; *di fæ·k i gOr hva'r*; *di fæ·k hva't ɛ·ðl så sdu'(t) som i knøt nö.w.* Hak. *i'hvar* enhver, huk. *ən'hva'r*, ik. *ɛ'hva'(t)*. Ef. ved omskrivning.

17. Nægtende (negative) tillægsord. § 490.

Hak. og huk. *e·n* ell. *ȩn* ell. *ȩjən* ingen, ef. ved omskrivning. *'eŋ/notəŋ* 'ikkenoget' (ɔ: intet), *ha̧j hæ'r eŋ/notəŋ* han har (ejer) intet; *ə betəkon 'eŋ/notəŋ* ɔ: en smule, så godt som intet, talemåder. *eŋ/ˌno·* ikke noget (ɔ: intet), *ha̧j 'hæ'r 'eŋ/ˌno·* han har

(ejer) ikke noget (intet). *e·n* kan sammensættes med *som hɛlst,* ef. ved omskrivning.

Anm. I *'e·n,teŋ'* ingen ting har *teŋ'* ikke helt tabt præget af navneordet således som i *jæntəŋ* og *notəŋ*.

§ 491. **18. Nægtende (negative) biord.**

eŋʃ ikke, eller *iŋʃ*; *i'ʃcɛl'ər* (ɔ: *'eŋʃhɛl'ər*) ikke heller; *Olər* aldrig; *e·sdər* ell. *ę sdər* ell. *ę·jsdər* ingensteder (ingensteds); *hvijʃən* — (*hɛlər*) hverken — (eller).

§ 492. **19. Almensammenfattende (universale) navneord.**

Hak. og huk. *'hvæmsom,hɛlst* hvem som helst, ik. *'hva* eller *'hons som ,hɛlst* hvad som helst; *'Ol·,teŋ'* eller *'Ol·teŋ* alting; *'Ol·,sam·l* alle sammen, *di 'ær hær 'Ol·,sam·l* de er her alle sammen.

§ 493. **20. Almensammenfattende (universale) tillægsord.**

Hak. *i'hva'som,hɛlst* enhver som helst, huk. *ən'hva'som,hɛlst,* ik. *ə'hva'som,hɛlst,* ejf. ved omskrivning. Hak. og huk. *'hvijʃən som ,hɛlst* hvilken som helst, ejf. ved omskrivn., ik. *'hva-* eller *'hons får ə 'jet som ,hɛlst.*

Anm. Om al § 499 og bægge § 99.

§ 494. **21. Almensammenfattende (universale) biord.**

'hvasom,hɛlst hvor som helst, *i'hvasom,hɛlst* i hvor som helst, *i'hvar* i hvor, *'hvijʃə,som* eller *i'hvijʃə,som* i hvilket som; *'hvijʃə som ,hɛlst* hvornår som helst; *i'hvant* i hvordan; *Ol·sdər* allesteder.

TILLÆGSORD.

(Adjektiver.)

Ubestemt form.

Könsböjning.

§ 495. Hanköns- og hunkönsformen er ens og er tillægsordenes grundform; i ik. tilföjes *t* (eller *ʃ*), med eller uden videre ændring

i ordet. Når tillægsordet er stillet forved navneordet — som attribut — könsböjes det ikke med undtagelse af ordet *gu'ə* god, som forved no. har intetkönsformen *gåt*. Det er kun som støtteord (prædikatsord), de könsböjelige tillo. i ik. har en fra han- og hunkön forskellig form, som tillige er disse ords biordsform. Som regel er det kun enstavelsesord uden endelsetab, der kan könsböjes. Af andre ord könsböjes kun ord med endelserne *-əm, -ən, -l* (*əl*), *-ər, -som* og *-wOrn*. Undtagelse danner ordet *hɛl'ə* hellig i talemåden: *båðə* ˈ*hɛlt æ* ˈ*sǫq'nt* både helligt og sögnt.

Når sidste led i sammensætning udtales trykløst, bortfalder dermed alle lange lyd og stødet.

A. Ord, som får endelse *t* i ik. uden videre ændring. § 496.

a) Ord med udlydende selvlyd: *li'* led ik. *li't*. Enstavelsesord med tabt endeselvlyd som *le·* ledig, *swɛ·* svedig osv. könsböjes ikke. Uböjelige er *mø'* meget, *fo'* få, *sgo'* skrå.

b) Ord med stammeudlyd *q*: *ble'q* ik. *-t,* sål. *klO'q* klog, *kle'q* klæg, *ma'q* mag, *ʀa'q* rag, *sba'q* spag, *sle'q* sleg, *tʀɛ'q* 'træg' (ɔ: svær, før), *tʀø'q* trøg, fast, *wa'q* vag (svag), *wø'q* veg.

c) Ord på *j*: *fɛ'j* fej, ik. *-t,* sål. *sɛ'j* sej. Uböjelige er tillægsformer: *fø'j* født, *glø'j* glødet.

d) Ord på *k*: *fʀæk* fræk, ik. *-t,* sål. *kwek* kvik, *tcæk* kæk, *smok* smuk (nyt ord), *tyk* tyk, *ʀuk* ru.

e) Ord på *l* (og *əl*): *fɛ'l* fæl, ik. *-t,* sål. *dwæ'l* 'dval', vammel, *su'l* sval, *dål'* 'dol' (yndefuld, tækkelig), ik. *-t,* sål. *gal'* gal, *smal'* smal, men *al'* adel og *bOl'* bold könsböjes ikke. Tostavelsesord: *bʀom'l* brummel, dyb i lyden, ik. *-t,* sål. *doŋkl* dunkel, *ham'l* 'hammel' (vægtig), *gam'l* gammel, *tʀem'l* trimmel (trind), *ko'bl* 'kubbel' (konveks), *sempl* simpel, *sbeŋkl* spinkel, *tʀa'bl* travl, *ugsl* ussel, *ɛ'kl* ækel, *ǫsl* ødsel.

f) Ord på *m*: *dom'* dum ik. *-t,* sål. *fʀom'* from, *gʀem'* grim, *gʀom'* grum, *klam'* klam, *kʀoŋ'* krum, *lam'* lam, *næm'* nem, *ʀam'* ram, *slem'* slem, *sdam'* stam, *sdʀam'* stram, *sdom'* stum, *tam'* tam, *tåm'* tom, *-som* -som. Tostavelsesord: *a'rəm* arm, ik. *-t,* sål. *wa'rəm* varm, *kwål'm* kvalm. Uböjelige er *ʀom'* rum (*i* ˈ*ʀom'* ˈ*sø'*) *som'* 'sum' (mut).

g) Ord på *n*: *ji*ˈ*mi'jn* 'gemen' (venlig, nedladende), ik. *-t,* sål.

kle'jn klejn, *len'* lind, *si'n* sen, *li'jn* lin, blød, *lø'n* lådden, *lø'wn* lun, *ja'wn* jævn, *fcön'* 'kön' (flittig), *pe'n* pæn, *sgön'* skön (flink), *sǫq'n* søgn, *-wOṛn* -vorn. Tostavelsesord: *dœ.wən* doven, *be'sgafən* beskaffen, *gna.wən* gnaven, *jisdən* gisten, utæt, *fʀǫsən* frossen, *he'qən* 'hægen' (slikvorn), *hœ.wən* 'hugen' (som husker godt), *knO'qən* kroget, *kni'ən* 'kridden' (tvær), *hne.bən* kneben (knap), *lom'pən* lumpen, *loŋ'kən* lunken, *leq'ən* læggen (slap), *mulən* mullen (muggen), *na'qən* nøgen, *nasqən* 'nasken' (lurvet), *pjåļ'fən* pjaltet, *pe.ṛkən* 'pirket' (indskrumpet), *'ø.wə,dʀǫ.wən* overdrevet, *ʀe.jsən* rejsen, ophovnet, *ʀe'sən* 'ræsen' (bedre), *sjalən* sjælden, *sdakən* stakken (kort), *sgi'ən* skidden, *sdekən* stikken (egensindig), *swe'ən* sveden, *tʀøkən* trykken (træg), *ulən* ulden, *wO.ṛən* vorden (skikket), *we.jsən* vissen, *O'bən* åben.

h) Ord på *ŋ*: *sdʀœŋ'* stræng, ik. *-t*, sål. *swåŋ'* svang, *tʀåŋ'* trang, *tåŋ'* tung, *oŋ'* ung. Ubövjelig er *aŋ'* 'ang' (som hænger efter).

i) Ord på *p*: *knap* 'krap' (ɔ: snæver), ik. *-t*, sål. *nap* 'nap' (knap), *ʀap* rap, *slap* slap, *sgʀap* skrap. Undt. er *slop* 'slup' (som er sluppet op), *dop* dup.

j) Ord på *ṛ*: *bœ'ṛ* bar, ik. *-t*, sål. *fø'ṛ* før, *klœ'ṛ* klar, *fce'ṛ* kær, *pe'wṛ* pur, *ʀœ'ṛ* rar, *sgi'ṛ* skær, *se'wṛ* sur (ik. også *sugt*), *tǫ'ṛ* tör. Tostavelsesord: *lœkəṛ* 'lækker' (ɔ: tynd, smækker), *lom'əṛ* lummer, *jel'əṛ* gælder (vammel), *ma'wəṛ* mager, *muntəṛ* munter, *nepəṛ* nipper (ɔ: net, pyntelig), *sekəṛ* sikker, *sbʀøl'əṛ* sprølder (sprød), *snö'wəṛ* snæver, *tapəṛ* tapper, *wakəṛ* vakker, *wö'wəṛ* væver. Undt. er *hø'ṛ* 'hør' (nænsom), *le'ṛ* lærd, *dy.jṛ* dyr, *wa'ṛ* værd, *wœ'ṛ* var (blive var), *sgoṛ'* 'skur' (ɔ: sky), *snoṛ'* 'snur' (ør).

k) Ord på *s*: *fegs* fiks ik. *-t*, sål. *bø's* bøs, *has* hvas, *haws* 'hvavs' (utilpas, sörgmodig), *knas* kras, *sdʀegs* striks, *taws* tavs, *wifs* vis. Ubövjelige er *jæns* ens, *jeŋs* gængs, *leŋs* læns, *ho's* hæs, *wʀaqs* vrags, ødelagt, *'u,mags* 'umags' (unem at komme til rette med), *pʀo'fås* 'profos' (næsvis), *sda's* stads.

l) Ord på *w*: *dǫ'w* døv, ik. *-t*, sål. *hǫ'w* höj, *sǫǫ'w* skæv, *slǫ'w* 'sløv' (klog) døv (om kniv), *sdy'w* stiv, *dʀy'w* dröj, *la'w* lav, *ka'w* kav, (utålmodig) *bʀa'w* brav, *flœ'w* flov, *jö'w* gæv, *knø'w* 'knøv' (pæn). Ubövjelige er *'u,ble'w* ublu, *tʀo'w* tro.

B. Ord, som ændres ved böjningen og får endelsen *t*.

a) Ord med selvlydsskifte. § 497.

a) Ord med udlydende selvlyd: *flœ'* flad ik. *flåt*, *gʀo'* grå ik. *gʀåt*, *blo'* blå ik. *blåt*, *smo'* små ik. *småt*, *bʀe'* bred ik. *bʀɛt*, *gu'* god ik. *gåt*, *ʀe'* 'red' (velordnet) ik. *ʀɛt*, *sbɛ'* spæd ik. *sbœt*, *ʀo'* rå ik. *ʀåt*, *lœ'* lad ik. *låt*. Brydning i *fi'* fed ik. *fjɛt*, *hi'* hed ik. *ȷ̊ɛt*.

b) Ord på *ð*: *dy'jð* dyb ik. *dyðt*.

c) Ord på *l*: *gɤ'wl* gul ik. *gult*, *hi'l* hel ik. *ȷ̊ɛlt*.

d) Ord på *m*: *ɛ'm* öm ik. *œmt*.

e) Ord på *n*: *bʀɤ'wn* brun ik. *bʀunt*, sål. *mɤ'wn* moden, mut, *ʀɛ'n* ren ik. *ʀœnt*.

f) Ord på *r*: *ho'r* hård ik. *hOt*.

g) Ord på *s*: *lyjs* lys ik. *lyst*.

h) Ord på *ƒ*: *bliƒ* blid ik. *blit*, sål. *wiƒ* vid, *sdʀiƒ* strid, *so'liƒ* solid, *siƒ* sid, *fʀiƒ* fri, *ẘiƒ* hvid, *nyƒ* ny ik. *nyt*.

b) Uden selvlydsskifte. § 498.

a) Med udlydende selvlyd: *blø'* blød ik. *bløt*, sål. *sø'* sød, *wu'* våd, *sgʀe'* skred (ɔ: glat) ik. *sgʀet*.

b) Ord på *q*: *ʀiq'* rig ik. *ʀigt*, *syq'* syg ik. *sygt*, *tʀyq'* tryg ik. *tʀygt*.

c) Ord på *j*: *dø'j* død ik. *døt*, sål. *ʀø'j* rød.

d) Ord på *l*: *hal'* halv ik. *halt*.

e) Ord på *n*: *gʀön'* grön ik. *gʀönt*.

f) Ord på *r*: *ʀœ'r* rar ik. *ʀœ't*, jvf. 496 j, *sdu'r* stor ik. *sdu't*, *swɛ'r* svær ik. *swɛ't*, sål. *sɛ'r*.

g) Ord på *s*: *løs* løs eller *lø.s* ik. *lø.st*.

C. Ord, som ændres og får endelsen *ƒ*.

a) Ord på *l*. § 499.

ful' fuld ik. *fulƒ*, *Ol'* al ik. *Olƒ*, *kOl'* kold ik. *kOl'ƒ*, *sgʀal'* 'skrald' (soltør) ik. *sgʀal'ƒ*, *wil'* vild ik. *wilƒ*, *mel'* mild ik. *mel'ƒ*, *snel'* snild ik. *snel'ƒ*.

b) Ord med nasaleret selvlyd + *j*. § 500.

blẹ'j blind ik. *blen'ƒ*, sål. *lẹ'j* lind, *tʀẹ'j* trind, *wẹ'j* vind, *sų'j*

sund ik. *suŋ'ɟ*, *u̜'j* ond ik. *uŋɟ*, *gʀø̜'j* grund ik. *gʀøŋ'ɟ*, sål. *tø'j* tynd, *ʀO̜'j* rund ik. *ʀOŋ'ɟ*.

§ 501. e) Ordet *låŋ'* lang, ik. *læ'ŋɟ*, også *låŋɟ*.

Talböjning.

§ 502. Flertalsformen dannes af entalsformen ved tab af stød eller ved lydforlængelse.

§ 503. **A. Stødtab.**

Ved tab af stød, iøvrigt med samme lydlængde, talböjes de i §§ 496--501 nævnte ord med stød, som könsböjes, altså *li'* led flt. *li·*, *fɛ'j* fej flt. *fɛ.j*, *gal'* gal flt. *gal·* osv.; *i̜ɟ*, der svarer til *i̜'j* bliver til *i.j*, *y̜ɟ* til *y.j* (§ 505 slutn.). Følgende ord talböjes ikke: *fo'* og *smo'* få, små, som mangler ental, *sgo'* 'skå' (ɔ: skrå), *blo'* blå, *gʀo'* grå, *ʀo'* rå, *mø'* meget, *fʀi̜ɟ* fri, *nyɟ* ny, *tʀo'w* tro, *u͵blʊ'w* ublu, *al'* adel, *ʀom'* rum, *som'* 'sum' (ɔ: mut), *sgyɟ* sky, *bæ'wn* bovn, *haṛ'mt* harmt, *sgoṛ'* ɔ: sky (om heste), *snoṛ'* 'snur' (ɔ: ør), *wa'ṛ* værd, *wæ'ṛ* vår, *hø'ṛ* 'hør' (nænsom), *kʀi'sn* 'kridden' (tvær), *ʀɛ'sən* 'ræsen' (nogenlunde), *ɛ'kl* ækel.

Af ikke könsböjelige ord talböjes ved tab af stød: *bOl'* bold flt. *bOl·*, *da'ƀ* 'dab' (snøvl) flt. *da·ƀ*, *fem'* 'fim' (ɔ: livlig) flt. *fem·*, sål. *fɛ'jl* fejl, *glæ'* glad, *kæ'l* karl, *lO'j* löj (doven), *ʀɛ'j* ræd, *sæ'lɟ* salt, *sbe'j* 'spe', 'sped', *ø'ṛ* ør, *hæ'lɟ* halt, *sgʀe'* 'skred' (falsk, eg. glat), *sdam'* stam.

§ 504. **B. Lydforlængelse.**

a) Med lydskifte.

1) *ɛ·* < *æ*: *læt* let flt. *lɛ·t*, sål. *mæt* mæt, *næt* net, *ʀæt* ret, *slæt* slet, *tʀæt* træt, *tæt* tæt.

2) *ø·* < *o̤*: *lo̤s* ell. *lo̤.s* løs flt. *lø·s*.

3) *ʊ.w* < *uk*: *ʀuk* ru flt. *ʀʊ.w*.

§ 505. **b) Uden lydskifte.**

Fra kort til halvlang lyd.

Forved *gs*, *ƀsk*, *k*, *p*, *ṛk*, *ṛp*, *ṛt*, *s*, *sk*, *st*, *t*, *ɟ* og *w* bliver rodselvlyden halvlang i flt.: *fegs* fiks flt. *fe.gs*, sål. *sdʀɛgs* striks,

lǫbsk løbsk, *Obsk* 'opsk' (opsat på), *fræk* fræk, *kwek* kvik, *kæk* kæk, *tyk* tyk, *wek* kvik, *smok* smuk, *krap* 'krap' (snæver), *rap* rap, *slap* slap, *snap* 'snap' (hurtig), *nap* knap, *sgrap* skrap, *mørk* mørk, *sdærk* stærk, *sgarp* skarp, *kort* kort, fremo., *was* hvas, *kras* kras, *dåsk* dorsk, *håsk* hadsk, *hask* harsk, *jysk* jydsk, *møsk* 'møsk' (mut), *rask* rask, *tysk* tysk, *fæsk* fersk, *bjesk* besk, *fresk* frisk, *sbesk* spids, *knisk* knisk (gerrig, knap), *po'lisk* polisk, *trest* trist, *tøst* törstig, *rut* 'rut' (ødsel), *mut* mut, *snut* 'snut' (mut), *flåt* flot, *a'lat* alert, *mat* mat, *få'knøt* forknyt, *plat* plat, *sat* sat, *sløt* 'sløt' (slukøret), *sdøt* støt, *sgit* skidt, *wij* vid flt. *wi.j*, sål. *sdrij* strid, *so'lij* solid, *sij* sid, *wij* hvid, *blij* blid, *waws* 'hvavs' (nedslået, irriteret) flt. *wa.ws*, sål. *taws* tavs, *sdowt* stovt, *sbysk* 'spydsk' (spydig, spids).

Fra kort til lang lyd. § 506.

Forved *s*, *st* og *t* bliver rodselvlyden lang i følgende ords flt.: *fast* fast flt. *fa·st*, sål. *glat* glat, *sot* sort (Brønderslev flt. *su·t*).

l, *m*, *n* og *ŋ* forlænges i følgende ord: *falsk* falsk flt. *fal·sk*, sål. *sdOlt* stolt, *træls* træls, *lomsk* lumsk, *blåŋk* blank, *fleŋk* flink, *slåŋk* slank, *råŋk* rank.

Gradböjning.

A. Ved omskrivning. § 507.

Gradböjning ved omskrivning foregår ved hjælp af ordene *mi·ər* mere, *mjest* mest og *mę.jər* mindre, *męjst* mindst. Afledte ord med undtagelse af en del ord med endelserne *-əm*, *-ən*, *-əl* og *-ər*, se nedenfor, gradböjes ved omskrivning. Ord, som har tabt en endeselvlyd, og som gradböjes tillige ved endetillæg, anføres nedenfor.

B. Ved endelser. § 508.

Denne böjning foregår ved tilföjelse af *-ər* i höjere grad (komparativ) og *-əst* i höjeste grad (superlativ). Undtagelser danner komp. *sdǫ·r* större, superlativerne *bæst* bedst, *fljest* flest, *læŋst* længst, *męjst* mindst, *mjest* mest, *sist* sidst, *sdöst* störst, *oŋst* yngst, *wæst* værst, *elst* ældst. Ændringerne af grundformerne ligner dem, der foregår ved talböjningen m. h. t. stødtab, lydforlængelse og omlyd,

α. Uden lydskifte.

§ 509. **a) Enstavelsesord med stødtab.**

Stødet tabes, længden iøvrigt uforandret, f. eks. *blo̤ʾ* blød komp. *blo̤·ər*, superl. *blo̤·əst*, *dy̨ʾjb* dyb komp. *dy̨.jbər*, superl. *dy̨.jbəst*, *tʀyqʾ* tryg komp. *tʀyq·ər*, superl. *tʀyq·əst*, sål. *glæʾ* glad, *bʀeʾ* bred, *liʾ* led, *so̤ʾ* sød, *wuʾ* våd, *bleʾq* bleg, *klOʾq* klog, *maʾq* mag, lad, *sbaʾq* spag, *sleʾq* sleg, *tʀεʾq* 'træg (svær, før), *waʾq* vag, dårlig, *ʀiqʾ* rig, *sεʾj* sej, *gʀø̤ʾj* grund, *ʀOʾj* rund, *sy̨ʾj* sund, *tø̨ʾj* tynd, *fεʾl* fæl, *kæʾl* karl, *sæʾlj* salt, *εʾm* öm, *pεʾn* pæn, *ʀεʾn* ren, *siʾn* sen, *klεʾjn* klejn, *jaʾwn* jævn, *ləʾwn* lun, *liʾjn* lin, *məʾwn* moden, *føʾr* før, voksen, *hoʾr* hård, *klæʾr* klar, *jcεʾr* kær, *ʀæʾr* rar, *sgyʾr* skør, *swεʾr* svær, *sεʾr* sær, *to̤ʾr* tör, *twεʾr* tvær, *səʾwr* sur, *dʀyʾw* dröj, *ho̤ʾw* höj, *jöʾw* gæv, *kaʾw* kav, *laʾw* lav, *slo̤ʾw* 'slöv' (ɔ: klog), døv (om kniv), *sdyʾw* stiv, *knøʾw* knøv, *sg̤o̤ʾw* skæv.

Stødet tabes, og lyden forkortes i følgende ord på *l*, *m*, *n* og *ŋ*: *fulʾ* fuld komp. *fulər*, superl. *fuləst*, sål. *galʾ* gal, *melʾ* mild, *kOlʾ* kold, *snelʾ* snild, *smalʾ* smal, *wilʾ* vild, *domʾ* dum, *fʀomʾ* from, *gʀomʾ* grum, *gʀemʾ* grim, *gʀamʾ* gram, *næmʾ* nem, *slemʾ* slem, *sdʀamʾ* stram, *tamʾ* tam, *tåmʾ* tom, *gʀönʾ* grön, *jcönʾ* 'kön' (flittig, artig), *sgönʾ* 'skön' (flink, interessant), *sdʀæŋʾ* stræng, *swåŋʾ* svang, *tåŋʾ* tung.

Anm. *ʀiqʾ* gradböjes også *ʀi·qər*, *ʀi·qəst*.

§ 510. **b) Enstavelsesord med halvlang lyd, uden ændring.**

dy̨.jr dyr komp. *-ər*, superl. *-əst*, sål. *gʀæ.w* grov, *no̤.w* nöje, *są.j* sand. Selvlyden forkortes i *we.s* vis komp. *wesər*, superl. *wesəst*.

§ 511. **c) Enstavelsesord med lang lyd, uden ændring.**

ʀe· rede komp. *-ər*, superl. *-əst*, *ʀeŋ·* ringe, *-ər*, *-əst* eller *ʀeŋər*, *ʀeŋəst*.

§ 512. **d) Enstavelsesord med kort lyd, uden ændring.**

Ord på *k*, *p*, *s* og *t*: *fʀæk* fræk, komp. *-ər*, superl. *-əst*, sål. *kwek* kvik, *jcæk* kæk, *tyk* tyk, *wek* kvik, *kʀap* krap, *ʀap* rap, *nap*

knap, *has* hvas, *kʀas* kras, *flåt* flot, *mat* mat, *sgit* skidt, *snap* 'snap' (hurtig).

e) Enstavelsesord med kort lyd, der bliver halvlang. § 513.

Ord på *ṛk*, *ṛp*, *ṛt*, *sk* og *wt*: *møṛk* mørk, *mø.ṛkəṛ*, *mø.ṛkəst*, sål. *sdæṛk* stærk, *sgaṛp* skarp, *koṛt* kort, *ʀask* rask, *bjɛsk* besk, *fʀesk* frisk, *sdɒwt* stovt, *fʀịj* fri, *fʀịjəṛ*, *fʀịjəst*, sål. *sịj* sid, *wịj* vid, *nẏj* ny, *wịjs* vis, *lẏjs* lys.

f) Enstavelsesord med kort lyd, der bliver lang. § 514.

Ord på *lt*, *ŋk*, *st* og *t*: *sdOlt* stolt, *sdOl·təṛ*, *sdOl·təst*, *blåŋk* blank, *blåŋ·kəṛ*, *blåŋ·kəst*, sål. *fleŋk* flink, *ʀåŋk* rank, *fast* fast, *fa·sdəṛ*, *fa·sdəst*, sål. *glat* glat.

g) Tostavelsesord på *l* (*əl*), *l* bliver medlydende. § 515.

ugsl eller *ugsəl* ussel, *ugsləṛ*, *ugsləst*, sål. *ɛ'kl* ækel, *ọsl* ødsel, *doŋkl* dunkel, *sempl* simpel, *sbeŋkl* spinkel.

h) Tostavelsesord på *əm*, *ən* og *əṛ*, *ə* bortfalder. § 516.

dɒ.wən doven, *dɒ.wnəṛ*, *dɒ.wnəst*, sål. *wa'ṛəm* varm, *ma'wəṛ* mager, *snö'wəṛ* snæver, *lækəṛ* 'lækker' (ɔ: smækker), *tapəṛ* tapper, *sdakən* stakken (kort).

Følgende ord gradböjes ved ord af anden stamme. § 517.

gam·l gammel	komp. *ɛləṛ*	superl. *ɛlst*
betə bitte, *lelə* lille	— *mẹ.jəṛ*	— *mẹjst*

Følgende ord mangler grundform. § 518.

(*ẹ'j* ind)	komp. *ẹ.jəṛ* ell. *e·ṛ*	superl. *ẹ.jəst* ell. *e·st*
(*uk* ud)	— *u·əṛ*	— *u·əst*
(*nɛ'ṛ* nær)	— *nɛ·ṛəṛ*	— *nɛ·ṛəst*
(*ø'wəṛ* over)	— *ɒ.wəṛ*	— *ɒ.wəst*
(*ni'ṛ* ned)	— *nɛ.jəṛ*	— *nɛ.jəst*
(*fʀam'* frem)	— *fʀaməṛ*	— *fʀaməst*
(*fåṛ* for)	— *fåṛ'əṛ*	— *fåṛ'əst*

(*mɛl·* mellem)	komp.	*mɛl'ər*	superl.	*mɛl'əst*
(*ba'q* bag)	—	*ba'qər*	—	*ba'qəst*
(*met* midt)	—	*metər*	—	*metəst*
(*a.wtər* agter)	—	*a.wtər*	—	*a.wtəst*
(*ǫsdər* öster)	—	*ǫsdər*	—	*ǫsdəst*
(*wœsdər* vester)	—	*wœ·sdər*	—	*wœ·sdəst*
(*sø'jər* sønder)	—	*sǫ.jər*	—	*sǫ.jəst*
(*nǫ'r* nör)	—	*no·rər*	—	*no·rəst*

Anm. Det sidste har også komp. *nǫ·r* i udtryk som *də 'nǫ· 'dǫ'r* den nordre dör, *də 'nǫ·r 'œ.j å 'hugst* den nordre (nörre) ende af huset.

§ 519. **Følgende ord har kun komparativer.**

hǫ.wər höjre, *wensdər* venstre.

§ 520. **Følgende ord har kun superlativer.**

føst först, *næst* næst, *jænəst* eneste, *sist* sidst og *lǫ.wəst* 'levest' (i talemåden: *a wɛ 'Olə met 'lǫ.wəsdə 'ʀo'* ... mit levende råd).

§ 521. **β) Med lydskifte.**

låŋ' lang	komp.	*læŋər*	superl.	*læŋst*
sdu'r stor	—	*sdǫ·r*	—	*sdöst*
lǫs ell. *lǫ.s* løs	—	*lø·sər*	—	*lø·səst*
hij hvid	—	*hi·ər*	—	*hi·əst*
læt let	—	*lɛ·tər*	—	*lɛ·təst*

Som *læt* böjes *næt* net, *ʀæt* ret, *slæt* slet, *tʀæt* træt og *tæt* tæt. Brydning i følgende ord: *hi'* hed, *jɛ·ər*, *jɛ·əst*, *fi'* fed, *fjɛ·ər*, *fjɛ·əst*.

§ 522. **Ord med komp. og superl. af anden stamme med grundform.**

gu' god	komp.	*be·ər*	superl.	*bæst*
månər mange	—	*fli·ər*	—	*fljɛst*
mø' meget	—	*mi·ər*	—	*mjɛst*
ų'j ond (også efter § 509)	—	*wɛ·r*	—	*wæst*

Forstærkende tillæg. § 523.

Superlativ kan forstærkes ved *Ol'ər-* eller — forved medlyd undtagen *h* — *Ol'ə* = rm.-s aller-: *'Ol'ə,bæst* allerbedst, *'Ol'ər,œ.wəst* allerøverst, *'Ol'ər,hø.wəst* allerhöjest osv. *Ol'ər* aller- kan skilles fra tillægsordet af dets kendeord *dæ* ell. *de* den, det, f. eks. *'Ol'ə de 'bæ'st* aller det bedste (ɔ: det allerbedste).

Et forstærkende tillæg danner også *-ə* föjet til et tillægsord og er i betydning omtr. = meget, f. eks. *haj ær i 'sɛ·rə 'je'j* han er en sære én (ɔ: en meget sær en). Denne udvidede form har altid ordet *gʀomə* grumme. Hermed kan sammenstilles udvidede, forstærkede former som *låŋən* lang (meget lang), f. eks. *'låŋən 'tif*, *jæm·ləndəs* gennem-, f. eks. *'jæm·ləndəs 'uu'* ɔ: gennemvåd, våd helt ind til skindet; *lem'* lem, f. eks. *lem'be,sgit* ɔ: svinet aldeles til, se § 526; *å·*, ono. of = altfor, f. eks. *'å· ,mø'* ɔ: altfor meget; *få'dæm'lsgə* 'fordömmelske' (ɔ: overmåde).

Anm. Om forholdsformer se § 525.

Bestemt form. § 524.

Tillægsordenes bestemte form falder sammen med flertalsformen, hvortil henvises. Superlativerne *bæst* bedst, *føst* först og *sist* sidst hedder i best. form: *bæ·st*, *fø.st* og *si.st*. Ordet *na·n* anden er ens i ent. best. og ubest., men hedder i flt. best. og ubest. *q.jər* andre; ordenstalordet anden hedder *a·n* (§ 529).

Tillægsordenes forholdsformer. § 525.

(Kasus.)

En ejeform kan dannes på samme måde som ved navneordene ved tilföjelse af *s* eller *əs*; men den er ikke almindelig eller naturlig; hvor den forekommer, må den anses for at være direkte efterligning eller påvirkning af rm.

Derimod betegnes i tillægsord, der bruges navneordsagtigt, ejeforholdet ved omskrivning ligesom ved navneordene, t. eks. *də 'betə hans 'hat* den bitte hans hat (ɔ: den lilles hat); *də 'sdu·r hɛt klɛ.j* den store hendes klæde (ɔ: den stores klæde), *di 'gam·l 'djɛ.t*

ɔ: de gamles; *i 'betə 'dʀœŋ's 'hat* eller *i 'betə 'dʀœŋ' hans 'hat æ 'mę.jər ən i 'sdu'r ˌhans* ɔ: en lille drengs hat er mindre end en stors eller: en stor drengs, se iøvrigt § 461.

Tillægsordenes dannelse.

§ 526.

A. Forstavelser.

1. Tillægsformer (participier).

a) *be'* : *be'sgekə* beskikket, *be'dʀy'wən* 'bedriven' (driftig) osv.; *be'fœŋ't* befængt har ikke noget tilsvarende udso.

b) *får'*, *få'* : *får'εt* forædt, *få'dær'ə* fordærvet osv.

Anm. *bą.jsat* bandsat.

2. Nægtende ell. forstærkende forstavelser.

a) *bæl'* : *'bæl'ˌmørk* bælgmørk.

b) *lem'* : *'lem'be'sgit* 'lembeskidt' meget snavset, *'lem' 'tåsgən* 'lemtærsket' (helt fortærsket, slået fordærvet).

c) *'mes* og *mes'* : *'mesbʀugt* misbrugt, *mes'ų'jələ* misundelig.

d) *ʀa.w* : *'ʀa.wˌgal'* ravgal.

e) *sgʀo.p* : *'sgʀo.pˌsulʃən* skrupsulten.

f) *'u* og *u'* : *'uˌsą.j* usand.

g) *'u* : *'ukåst* 'udkast' (snedig).

h) *'wån·* : *'wån·får* vanfør, *'wån·sgabt* vanskabt.

Anm. *'bla·si'ful' 'blet'ful', 'bla·r'ful'* 'blasende' fuld (svingende fuld), *'glį.jsiˌsot* 'glisesort' (glinsende sort), *'sblę'jərˌnyʃ* splinterny.

3. Andre forstavelser.

a) *'får* : *få.rkomələ* 'forkommelig' (fremmelig) osv.

b) *'an·* : *an·jiən* 'angiven' (opmærksom).

c) *ʀa.j* : *ʀa.jhalst* barhalset.

d) *'sam·* og *sam'* : *'sam·ful* samfuld, *sam'fεl'di* samfældig.

e) *'ų.j* : *'ų.jˌsį'jlə* undselig.

Endnu kan nævnes ordene *'sga.wfæst* 'skavefodet' = ono. andfœtis, *'wiləˌʀo* vildrådig, *ka'litʀowə* 'kalitrövet' (vist dannet af *ka'l*

kalv og *-ʀǫwə* -rövet, forbundet med *it* med bilyd fra *sgit*: *ka'lit-ʀǫwə* = *sgitʀǫwə*).

B. Endestavelser. § 527.

a) *-afə* = rm.-s -agtig, sjældnere -agtet: *hi·afə* hvidagtig (ɔ: for hvidt), *får'afə* foragtet.

b) *-ə* = rm.-s -s -ig ell. -et: *jɛr·ə* gærrig, *blɛ.jsə* blisset.

c) *-ək* = rm.-s -ik: *kan'ək* 'kannik' (kæk).

d) *-ələ* (*ɩlə*) = rm.-s -elig ell. -erlig: *wæ.rkələ* værkelig, gnaven, *mæ·sdələ* mesterlig.

e) *-əli* = rm.-s -elig ell. -erlig: *kʀesdəli* kristelig, *ær·qəli* ærgerlig, nyere ordformer.

f) *-əlf* = rm.-s -let: *sbʀɛq·əlf* spraglet.

g) *-əlsk* = rm.-s -elsk: *æŋ'əlsk* engelsk.

h) *-əlt* = rm.-s -elt: *då'bəlt* dobbelt.

i) *-əs* = rm.-s -es eller -les: *fæl'əs* fælles.

j) *-əst* = rm.-s -est: *aŋ'əst* angest.

k) *-əl* = rm.-s -el: *bʀom'l* 'brummel'.

l) *-di* = rm.-s -dig: *hɛl·di* heldig.

m) *-fɛl'di* = rm.-s -fældig: *sam'fɩl'di* samfældig.

n) *-i* = -s -ig: *ar'i* arrig, *'nɛ·ri* nærig, *'horti* hurtig.

o) *-iəs* = rm.-s -ende(s): *afiəs* 'agtendes' (agtet), *pasiəs* passendes (passende).

p) *-laən* = rm.-s -laden: *'ætəlaən* efterladen.

q) *-lə* = rm.-s -lig: *jǫ.rlə* eller *jǫ·rlə* görlig (ɔ: tydelig).

r) *-ləs* = rm.-s -ledes: *q.jləs* anderledes.

s) *-li* = rm.-s -lig: *hæsli* hæslig, fremmed form, også *hæslə*.

t) *-slə* = rm.-s -sellet: *toslə* 'tosellet' (toskaftet), sål. *tʀeslə*, *fi.jslə*, *fæmslə*.

u) *-som* = rm.-s -som: *'låŋ·som* langsom.

v) *-som'ələ* = rm.-s -sommelig: *låŋ'som'ələ* langsommelig.

x) *-ən* = rm.-s -n, -en ell. -den: *glæmən* 'glemmen' (glemsom), *dæ.wən* doven, *wO.rən* vorden (skikket), *sdakən* stakket (kort).

y) *-əns* = rm.-s -ens ell. -sens, i gamle navneordsformer: *døsəns* dødsens, *kne'təns* 'knetens' (net, pyntelig), *nåsəns* 'nådsens' (ussel).

z) *-ər* = rm.-s -er: *ma'wər* mager.

æ) *-ərə* = rm.-s (-eret eller) -et: *sdʀį.jbərə* stribet.

ø) *-əm* = rm.-s -m: *a'rəm* arm.

å) *-əŋʃ* = rm.-s -ende: *blɛ·səŋʃ* blæsende, *mæ.rkəŋʃ* 'mærkende' (mærkeligt)

aa) *-məŋʃ* v. t. rm.-s -mer: *fjær·məŋʃ* fjærmer, *nær·məŋʃ* nærmer.

bb) *-wOrn* eller *-wOrən* = rm.-s -voren: *'åŋklwOrn* 'ankelvorn', *blet-, bån·-, ba.ws-, da.sk-, dʀalə-, dʀat-, dʀæŋ·-, dʀɛ·b-, fet-, fjåļʃə-, fom·l-, fʀet-, gnįʃ-, ħa.sk-, ħa.p-, ħa.ws-, ko'w-, kʀɛq-, knalə-, luri-, mO·q-, pelə-, pO.jl-, ʀat-, ʀa.wsl-, sgån·-, sgit-, tom·l-, tulə-, tʀå.kwOrn* o. m. fl.

§ 528. C. Sammensatte ord.

Følgende ord forekommer kun i sammensætninger med forstavelser eller andre ord:

-arəmt -armet: *'bɶ·rarəmt* bararmet.

-bjɛnt: *'låŋ·bjɛnt* langbenet.

-baqə: *'swɛ.jbaqə* 'svejbaget' (svejrygget).

-boŋʃ: *'flO·boŋʃ* fladbundet.

-doŋʃə: *gʀå'doŋʃə* gråduntet (gråfarvet).

-feŋərə: *'låŋ·feŋərə* langfingret.

-flænt: *'tʀeflænt* treflenet (-grenet).

-fætə, -fO: *'bɶ·rfætə* ell. *'bɶ·rfO* barfodet, *'pO.jfætə* 'pojfodet' (som går indad på fødderne).

-fæst: *sga.wfæst* 'skavefodet' (= ono. andfœtis).

-gʀi'bələ: *be'gʀi'bələ* 'begribelig' (forståelig; grådig, gærrig).

-hålt: *'sdom·phålt* stumphalet.

-halst: *ʀa.jhalst* 'raj'-(bar-)halset.

-ħatə: *'bloħatə* blødhjærtet.

-hönt: *'tʀehönt* trehjörnet.

-hOnt: *'kʀeŋ·əlhOnt* kringelhornet.

-hOt: *'O·bənhOt* 'åbenhovedet' (barhovedet).

-howə: *får'ho'wə* forhöjet.

-hør ell. *-høri*: *'tåŋ·hør(i)* tunghør.

-hæŋʃ ell. *-håŋʃ*: *'ka.whåŋʃ* kavhåndet.

-komələ *'få.rkomələ* § 526 A, 3 a.

-ʃcæbə: *pu·sʃcæbə* 'pose'- (plus)kæbet.

-låŋən: *ˈå̦låŋən* 'aflangen' (længselsfuld).
-lywə: *ˈåplywə* 'oplivet' (slunken).
-løŋ'ʄ: *fåˈløŋ'ʄ* 'forlyndet' (misfornöjet).
-meŋʄ: *sjɛl·meŋʄ* 'selvmindet' (som minder sig selv).
-mjɛlkə: *ˈjål·mjɛlkə* goldmælket.
-muŋʄ: *slo.bərmuŋʄ* slubbermundet.
-mælt ell. *-mɛ·lt*: *ˈʀe·mælt* redmælet.
-næm ell. *næmə*: *ˈtåŋ·næm* tungnem.
-njɛst: *låŋ·njɛst* langnæset.
-wOlən: *ˈmą.jwOlən* mandolm.
-panʄ: *la.wpanʄ* lavpandet.
-pOlə: *ho.wpOlə* höjpullet.
-ʀowə: *ˈʀætʀowə* 'retrövet'.
-sgawtə: *ˈhisgawtə* hvidskaftet.
-sgOlərə: *ho.wsgOlərə* höjskuldret.
-sgyqə: *ˈbʀɛsgyqə* bredskygget.
-sborə: *bʀɛsborə* bredsporet.
-sdamə: *la.wsdamə* lavstammet.
-söwnt: *lɛ·tsöwnt* letsövnet.
-ˌsdo'ələ: *ˈpåˌsdo'ələ* påståelig.
-ˈsdo'ələ: *fåˈsdo'ələ* forståelig.
-ˈsø'jələ: *beˈsø'jələ* besynderlig.
-søl·kə: *jæm·lsøl·kə* 'gennemsølket' (gennemblødt).
-wæn'di: *ˈe̜jˌwæn'di* indvendig.
-ærəmt: *ˈsdakənærəmt* stakketærmet (kortærmet).
-oqə: *ˈto.oqə* toøget (ɔ: med to øg (hopper, heste) for).
-ywə: *ˈjænywə* enöjet.
-ørə: *ˈslokørə* slukøret.

TALORD.

Mængde- og ordenstal. § 529.

Mængdetal	ordenstal	Mængdetal	ordenstal
to'w (2)	*a·n*	*fæm'* (5)	*fæm·t*
tʀe'j (3)	*tʀi·*	*sɛgs* (6)	*sɛ·t*
fi.jr (4)	*fja·r*	*sy'w* (7)	*sy.wi*

o·t (8)	*Oti*	*ˈjæn'œ̩ty.w* (21)	*-i* ell. *-əŋ̊*
nį̊ (9)	*nį.ji*	*ˈto'wœ̩ty.w* (22)	*-i* ell. *-əŋ̊*
tį̊ (10)	*tį.ji*	*tʀə.jə* (30)	*tʀə.jəŋ̊*
ǫlə (11)	*ǫləŋ̊*	*føɼ·ə* (40)	*føɼ·əty.wi* ell. *føɼ·əty.wəŋ̊*
tǫl' (12)	*tǫl·t*	*hal'tʀes* (50) eller *hal'tʀesis̩ty.w*	*-i* ell. *-əŋ̊*
tʀatən (13)	*tʀatənt*	*tʀes(isty.w)* (60)	*-i* ell. *-əŋ̊*
fjœ.wtən (14)	*fjœ.wtənt*	*halfjæs(isty.w)* (70)	ligeledes
fæm·tən (15)	*fæm·tənt*	*fis(isty.w)* (80)	ligeledes
sɛ.jsdən (16)	*sɛ.jsdənt*	*hal'fæms(isty.w)*(90)	ligeledes
søtən (17)	*søtənt*	*hų.jəɼ* (100)	*-əŋ̊*
atən (18)	*atənt*	*tugsi* (1000)	*tugsəŋ̊*
netən (19)	*netənt*		
ty.w (20)	*ty.wi* ell. *ty·wəŋ̊*		

Hak. *ję'j* en, huk. *jæn'*, ik. *jet*, alle kön best. *jæn·* ene, ordenstalord *fø.st* förste. Alle kön *a·n* anden, *de* ˈ*a·n* ˈ*bœ'n* det andet barn, er nr. 2 i rækken og forskelligt fra *de* ˈ*œ·ŋ̊* ˈ*bœ'n* = det andet barn ɔ: hint barn; det hedder f. eks. *dæ* ˈ*jæn'* *œ* ˈ*ty.wi* ˈ*mas* den 21. marts, men iflæng *de* ˈ*jæn'* eller ˈ*jet* *œ* ˈ*ty.wəŋ̊* ˈ*bœ'n* det 21. barn.

Anm. Andre ord med talbegreb må søges under no., tillo. eller stedord (al, ingen, tredjedel osv).

§ 530.

Talordenes forholdsformer.

(Kasus.)

Talordene böjes som tillægsordene, ved omskrivning f. eks. *di to'w djɛ bø'qəɼ* de tos bøger; undt. når talordet indgår i en konges navn: ˈ*fʀɛ'rək də* ˈ*sy.wis* ˈ*tį̊* Frederik den syvendes tid, ˈ*kʀesdjan də* ˈ*nį.jis* ˈ*dʀą.jəŋ* Kristian den niendes dronning.

UDSAGNSORD.

Udsagnsordenes måder.

§ 531.

I. Fremsættende måde.

(Indikativ).

Denne måde har samme kendeformer som rigsmålet. Vedrørende de enkelte former kan henvises til tidsböjningen §§ 535—742.

2. Bydemåden.

§ 532.

(Imperativ).

Denne form dannes som regel af navneformen således, at de halvlange eller lange lyd afløses af tilsvarende stød. Uden stød er alle ord med kort eller halvlang selvlyd forved *f, k, p, rk, rp, s, st, sk, sp, t* og *ƚ*. Stød forekommer ikke i ord med udlyd *gt, ft, ƀs, jt, jsk, lk, lp, lsk, lƚ, msk, mp, nsk, ŋƚ, ŋk, wt, fl, sl* og *tl*.

Ord på *ls, ms* og *ns* vakler.

Undtagelser: *ji!* giv, *bε!* bed (bön, også *bė'!*) *få!* få, *bi!* bid, *læ!* lad, *kom!* kom, *jør!* gör, *sgεr!* skær, *sbør!* spörg, *'wur hær!* vord her! (ɔ: bliv her!). Ved give, tage og have (få, bide og de på *r*) får bydemåden stød under samme forhold som navnemåden.

Ord med støderstatning i navneformen (*-iƚ* og *yƚ* samt *-uk* = *s'w*) er uforandrede, f. eks. *liƚ* le, bydeform *liƚ!* le; *i·j* går i bydeformen stundum over til *iƚ* i st. f. *i'j* f. eks. *ti·j* tie, bydeform *tiƚ!* ti!

3. Ønskemåden.

§ 533.

(Konjunktiv).

Denne form forekommer kun i enkelte udtryk, stående vendinger som: *'æ· gu 'be· də!* o, Gud bedre (ɔ: hjælpe) dig!; *gu 'trø.st də, om do 'jø 'de!* Gud trøste (ɔ: nåde) dig, om du gör det! (en trusel); *'gu få'by·j 'de!* Gud forbyde det!; *gu 'ji di wl 'kom·!* Gud give, de vilde komme!; *gu få'sdo', om ha·j ka åsə 'klæ·r sə!* Gud forstå, om han kan også klare sig!; *wOrhæ·r løs snæ't åp får ham!* Vorherre løse snart op for ham!; *''ku di ən'da kom i 'la'j!* kunde de endda komme i land!; *'walbə'kom'ən (dæ)!* velbekomme!

4. Navnemåden.

§ 533 b.

(Infinitiv).

Formerne anføres under böjningen §§ 535—742. Stød i give, tage og have (§§ 544, 554 og 742) foran enklitisk stedord iflg. §§ 473 og 476. Det gælder delvis også bede, få, bide, lade, göre, skære og spørge. Stød af andre grunde se tillæg § 775. Navnemådens mærke er *å* eller *æ*; med hens. til brugen af dette jfr. Jespersen: En sproglig værdiforskydning (Dania III 152, 159, 161, 162, 164 § 26, 166, 176), hvor samtlige jydske eksempler også passer på vendelbomålet, når undtages det fra Mellerup s. 162, der

her vilde lyde: *hon ku 'læt ha komən 'te' æ slawə 'glast i'sdøfər* eller: ... *komən 'te'ə æ slawə glast i'sdøfər;* hertil han föjes: *wi fo nåk æ te' æ æ'sdε* vi får nok 'å' til at afsted.

§ 534.

5. Tillægsmåderne.

(Participium).

Om fortidens tillægsform se uo.-s tider §§ 535—742. Samtidens (eller nutidens) tillægsform (præsens participium) dannes gennemgående af navneformen + *i*, i reglen med dennes lydlængde; det hedder dog både *sbʀeŋ·i* og *sbʀeŋ·ənf* springende, det förste om et menneske til fods, det sidste om en rytter: *hąj kam 'sbʀeŋ·i, hąj ʀe 'sbʀeŋ·ənf* (i galop); *hąj kam slε·ƀi* ɔ: med noget, men: *hąj kam slε·ƀənf* slæbende af træthed. Formerne på *-ənf* er ikke mange. Sml. § 527 å.

Lydskifte er sjældent, dog både *lø·ƀi* og *lọ.ƀi* løbende af *lø·ƀ*; *gʀæ·i* grædende, ikke *gʀε·i*, af *gʀε·*, *be·i* bedende til den forkortede form *bε*, *hå·i* hadende af *hæ*, *sgi·i* skidende af *sgį.j*, *tæ'i* tagende af *ta*, *tʀæ·i* trædende (ɔ: procesførende) af *tʀε·*, *tu·i* tudende af *tə.w*.

Halvlang selvlyd forved *f*, *k*, *p*, *s*, *sk*, *sp*, *st*, *t* og *f* forkortes, f. eks. *po.f* puffe, nut. tilf. *pofi* osv. *ə* i 9. klasse §§ 691—96 bortfalder og *i* sættes i stedet, f. eks. *bjε·r·ə* bjærge tilf. *bjεr·i*, *tεlə* 'tælge' (snitte) tilf. *tεli*. Uo. i 12. kl. § 740 er uforandrede i navneform og tf.

Udsagnsordenes tider.

I. Stærktböjede udsagnsord.

1. klasse.

Med *a* i fort. frems. måde.

§ 535. Ældre *ŋ*, oldno. nn eller nd, er bleven udvisket til *j*, den forvedstående selvlyd er nasaleret. Dette forhold genfindes i en del svagtböjede udso. § 662. Navneform og nut. frems. har selvlyden *e* eller *æ* og fort. tf. *0*. Herhen hører:

binde (ono. binda) *bę.j* *bę'jər* *bą'j* *bǫ.jən* *)

---

*) Flere former af samme ord på samme linje anføres i sædvanlig orden: navnem., nut. frems., fortid fr., fort. tf.

sål. böjes *fę.j* finde (ono. finna), *bʀæ̨.j* brænde (ono. brenna), *sbę.j* spinde (ono. spinna), *wę.j* vinde (ono. vinna, vinda), *swę.j* svinde, *ʀæ̨.j* rende (ono. renna, tf. sjælden, oftest svagt böjet § 662) samt det i ono. svagtböjede *twę.j* tvinde (ono. tvinna).

Følgende ord har samme lydskifte med undt. af fort. tf.: § 536.

springe (ono. springa)	*sbʀeŋ·*	*sbʀeŋ'əɼ*	*sbʀaŋ'*	*sbʀoŋ·ən*
svinge	*sweŋ·*	*sweŋ·əɼ*	*swaŋ'*	*swoŋ·ən*
hænge (ono. hanga)	*heŋ·*	*heŋ'əɼ*	*haŋ'*	*hoŋ·ən*
tvinge	*tweŋ·*	*tweŋ'ɛɼ*	*twaŋ'*	*twoŋ·ən*

Med samme lydskifte böjes:

svømme (ono. svima)	*sem·*	*sem'əɼ*	*sam'*	*somən*
fornemme (jvf. ono. nema)	*få'nem·*	*få'nem'ɛɼ*	*få'nam'*	*få'nomən*

ft. tf. bruges som tillo. i betydn. 'betaget', 'rædselslået'.

prikke	*pʀe.k*	*pʀekəɼ*	*pʀak*	*pʀokən*
stikke (ono. stinga)	*sde.k*	*sdekəɼ*	*sdak*	*sdokən*

[*swe.t*] 'svætte' (smutte) böjes stærkt i betydn. 'synke til jorden':

[swe.t] [swetəɼ] swat [swetə]

jvf. Grb. 136,17, men svagt böjet 145,11.

Lydskifte: *æ—æ—a—o*: § 537.

slippe (ono. sleppa)	*slæ.p*	*slæpəɼ*	*slap*	*slopən*
smække	*smæ.k*	*smækəɼ*	*smak*	*smokən*
brække	*bʀæ.k*	*bʀækɛɼ*	*bʀak*	*bʀokən*

også svagtböjet, tf. er sjælden; ordet er altid svagtböjet i betydn. 'kaste op' (se § 706).

trække	*tʀæ.k*	*tʀækəɼ*	*tʀak*	*tʀokən*
træffe	*tʀæ.f*	*tʀæfəɼ*	*tʀaf*	*tʀofən*
sprække	*sbʀæ.k*	*sbʀækəɼ*	*sbʀak*	*sbʀokən*

Dette ord kan også betyde 'sprætte' (*sbʀæk 'åp*); svagt böjet er det tyske ord sprechen § 706.

knække	*knæ.k*	*knækəɼ*	*knak*	*[knækə]*

böjes også svagt § 706.

Lydskifte: *ɛ—ɛ—a—o:* § 538.

drikke (ono. drekka)	*dʀɛ·k*	*dʀɛkəɼ*	*dʀak*	*dʀokən*

Lydskifte: *o—o—a—o*: § 539.

komme (ono. koma)	*kom·*	*kom'əɼ*	*kam*	*komən*

§ 540. Lydskifte: *ø—ø—a—o:*

synge (ono. syngva) *søŋ˙ søŋ'ər saŋ' soŋ˙ən*
synke (ono. søkkva) *sø.k søkər sak sokən*

§ 541. Lydskifte: *æ—æ—a—å:*

tærske (ono. þreskja) *tæ˙sk tæsgər task tåsgən*
og med brydning i nut. fr.:
hjælpe (ono. hjálpa) *ɉæl˙p ɉælpər ɉalp ɉål˙pən*

§ 542. Lydskifte: *ɛ—ɛ—a—å:*

stjæle (ono. stela) *sdɛl˙ sdɛl'ər sdal' sdålən*
uden tvivl ved påvirkning af rm. hedder tf. også *sdål˙t.*

§ 543. Lydskifte: *e (i)—e (i)—a—a:*

sidde (ono. sitja) *se˙* ell. *si˙ se'ər* ell. *si'ər sa' sat.*

§ 544. Lydskifte: *i—ij—a—ij:*

give (ono. gefa) *ji ji'jər ga ji˙j*
Stød i navnem. og bydem. se § 473 anm. 4 og § 476 anm. 2.

§ 545. Lydskifte: *ɛ—e—a—e:*

bede (ono. biðja) *bɛ be'ɛr ba be'ə*

§ 546. Lydskifte: *ij—ij—a—ij:*

tie (ono. þegja) *ti.j ti.jər ta'w tij*

§ 547. Lydskifte: *ɛ—[„]—a (å)—a:*

være (ono. vera) *wɛ˙r [ær]* { *wår wa˙(r)* / *war wa˙t* }

2. klasse.

Med *æ, o* i fort. fr.

§ 548. Med *ɛ, e, i, ij* eller *ij* i nf. og nut. fr.

bære (ono. bera)	*bɛ˙r*	*bɛ'r*	*bo'r*	*bo˙r*
skære (ono. skera)	*sgɛr*	*sgɛr*	*sgo'r*	*sgo˙r*
forhen	*sgi˙r*	*sgi'ər*	*sgo'r*	*sgo˙r*
ligge (ono. liggja)	*leq˙*	*leq'ər*	*læ'*	*læ'*
lægge	*leq˙*	*leq'ər*	*læ˙*	*læ'*
sige (ono. segja)	*sɛ.j*	*si'ər* ell. *se'ər*	*sæ˙*	*sæ'*
æde (ono. eta)	*i˙* ell. *e˙*	*ɛ'ər*	*o'*	*ɛt*
se (ono. sjá)	*sij*	*sijər*	*so'*	*sit*

I sammensætningen *ˈå,sij* (afse) høres kun nf. og fort. tf.

Uden lydskifte: § 549.

sove (ono. sofa) *sœ·w* *sœ'wər* *sœ'w* *sœ.wə*

Vorde (ono. verða) findes i enkelte former, nærmest kun hos de ældre: § 550.

wur *wur* (mangler) (mgl.)
eller *wor* *wor*

Som tillo. bruges *w0.rn* eller *wu.rn* ell. *wo.rn* = skikket, tjenlig, formodentlig tillf. af verða: orðinn; jvf. *sultən* sulten (ono. soltinn), *bål·ən* (ono. bolginn).

3. klasse.

Lydskifte: *a—a—o—a*: § 551.

age (ono. aka)	*a·q*	*aq'ər*	*o'q*	*a·qə*
drage (ono. draga)	*dʀa.w*	*dʀa'wər*	*dʀo'w*	*dʀa'wə*
gnave (ono. gnaga)	*gna.w*	*gna'wər*	*gno'w*	*gna'wə*
grave (ono. grafa)	*gʀa.w*	*gʀa'wər*	*gʀo'w*	*gʀa'wə*
jage	*ja.w*	*ja'wər* ell. *ja.wər*	*jo'w*	*ja'wə*

Lydskifte: *a—a—u—a:* § 552.

lade (ono. láta) *la·* *la'ər* *lu'* *lat*

Lydskifte: *œ—œ—œ* eller *u—œ:* § 553.

fare (ono. fara) *fœ·r* *fœ'r* {*fœ'r* / *fu'r*} *fœ'r*

den gamle tf. er bevaret som tillo. i *fœ·rən* faren, *œ wər 'il· 'fœ·rən.*

Lydskifte: *a—œ—u—œ:* § 554.

tage (ono. taka) *ta* *tœ'ər* *tu* *tœ·*

Grb. har *tow'* i ft. fr., i svag stavelse *to*; forved *i* og *ə* (den, det) hedder navnef. *tœ'*, ligesom *ha* (have) hedder *hœ'*, f. eks. *do ma 'hœ'ə, om do ka 'tœ'ə* du må have det, om du kan tage det.

Lydskifte *o—o—o—a:* § 555.

slå (ono. slà) *slo'* *slo'ər* *slo'w* *sla.wə*

§ 556. Lydskifte: *o—o—u—o:*

stå (ono. standa) *sdo'* *sdo'ər* *sdu* {*sdo'ən* / *sdo'ə*}

Grb. har i ft. fr. *sdow'*.

§ 557. Uden lydskifte (med *u*):

sværge (ono. sverja) *su·r* *su·r* {*su'r* / *su·r*} *su'r*

men: forsværge *få'swe·r* *få'swe·r* *få'su·r* *få'su'r*

en gammel tillf. *få'su·rən* i talemåden: *få'su·rən* *'i'ə* *go* *'snæ·rəst* *'få* *sə* forsoren ed går snarest for sig, i opfyldelse; jvf. tillo. *wOgsən* = vaxinn.

§ 558. Lydskifte: *ij—ij—ow—ij:*

le (ono. hlæja) *lij* *lijər* *lo'w* *lijə*

4. klasse.

§ 559. Stammeudlyd *q*, oldnord. k; lydskifte: *i—i—e—ε:*

svige (ono. svíkja) *swi·q* *swi·qər* *swe'q* *swεq·ə*
skrige *sgʀi·q* *sgʀi·qər* *sgʀe'q* *sgʀεqə*
vige (ono. víkja) *wi·q* *wi·qər* *we'q* *wεq·ə*
stige (ono. stíga?) *sdi·q* *sdi·qər* *sde'q* *sdεq·ə*

§ 560. Stammeudlyd *i* ell. *ij* (ono. *t* er beholdt i tf. men tabt i de øvrige former); lydskifte: *i—i—ε—ε:*

bide (ono. bíta) *bi·* *bi'ər* *bε'* *bεt*
slide (ono. slíta) *sli·* *sli'ər* *slε'* *slεt*

§ 561. Lydskifte: *ij—ij—e—i* ell. *ij:*

smide *smi·j* *smi'jər* *sme'* *smit* ell. *smij*
stride *sdʀi·j* *sdʀi'jər* *sdʀe'* *sdʀit* ell. *sdʀij*

§ 562. Lydskifte: *ij—i—i—i:*

skide (ono. skíta) *sgi·j* *sgi'ər* *sgi'* *sgit*

§ 563. Stammeudlyd vokalisk *ij* ell. *ij* (ono. *ð*); lydskifte: *ij* ell. *i·j—ij* ell. *i·j—e—e:*

gnide *gnij* *gnijər* ell. *gni'jər* *gne'* *gne·*
ride (ono. ríða) *ʀi·j* *ʀi'jər* *ʀe'* *ʀe·*
skride (ono. skríða) *sgʀi·j* *sgʀi'jər* *sgʀe'* *sgʀe·*

svide (ono. svíða) *swį·j swį·jər swe' swe·*
en gammel tillf. *swe·ən* = ono. sviðinn.
vride (ono. riða) *wʀį.j wʀį'jər wʀe' wʀe·*
Nyt ord: glide *[glį·j] [glį'jər] gle' [gle·]*
Grb. 73, 31.

Stammeudlyd *ƀ* (ono. p); lydskifte: *ij—i* ell. *ij—e—ɛ*: § 564.

gribe (ono. grípa)	*gʀį.jƀ*	*gʀi'ƀər*	*gʀe'ƀ*	*gʀɛ.ƀə*
knibe	*knį.jƀ*	*kni'ƀər*	*kne'ƀ*	*knɛ.ƀə*
pibe	*pį.jƀ*	*pi'ƀər*	*pe'ƀ*	*pɛ.ƀə*
snibe (sove)	*snį.jƀ*	*sni'ƀər*	*snɛ'ƀ*	*snɛ.ƀə*
slibe	*slį.jƀ*	{*sli'ƀər* / *slį.jƀər*}	*sle'ƀ*	*slɛ.ƀə*

det hedder *ə 'slɛ.ƀən 'glas* (et slebent glas), ikke *slɛ.ƀə*, jvf. *ʀɛ.jsən* (ɔ: ophovnet) = ono. risinn.

Stammeudlyd *s* (ono. s); lydskifte: *ij—iɟ—e—e*: § 565.
(ono. físa) *fį.js fiɟsər fe's fe·st*

5. klasse.

Stammeudlyd *q* (ono. k); lydskifte: *y* ell. *ø—y* ell. *ø—ø—ǫ*: § 566.

stryge (ono. strjúka)	*sdʀyq·*	*sdʀyq'ər*	*sdʀø'q*	*sdʀǫq·ə*
fyge (ono. fjúka)	*fy·q*	*fy·qər*	*fø'q*	*fǫq·ə*
røge (ono. reykja)	*ʀø·q*	*ʀø·qər*	*ʀø'q*	*ʀǫq·ə*

også svagtböjet se § 649.

Stammeudlyd vokalisk (ono. *t*, beholdt i tf., men bortfaldet i de øvrige former); lydskifte *y* ell. *yj—y—ǫ—ǫ*: § 567.

bryde (ono. brjóta)	*bʀy·*	*bʀy'ər*	*bʀǫ'*	*bʀǫt*
fortryde		*få'tʀy.j* *få'tʀy'ər*	*få'tʀǫ'*	*få'tʀǫt*
nyde (ono. njóta	*ny.j*	*ny'jər*	*nǫ'*	*nǫt*
snyde (isl. snýta)	*sny·*	*sny'ər*	*snǫ'*	*snǫt*
flyde (ono. fljóta)	*fly.j*	*fly'ər*	*flǫ'*	*flǫt*

Tillo. *bʀǫ·ən*, gl. tk. = ono. brotinn, i talemåden: *'ʀǫ·ən ə ˌsnɶ't bʀǫ.ən* (råddent er snart brudt).

Lydskifte: *u—u—O—O*:

skyde (ono. skjóta) *sgu· sgu'ər sgO' sgOt*

§ 568. Stammeudlyd vokalisk (ono. ð er bortfaldet).

Lydskifte: *y̨j—y̨j—ø—ø:*

byde (ono. bjóða) *by̨.j* *by̨'jər* *bø'* *bø·*

§ 569. Stammeudlyd *ƀ* (ono. p); lydskifte: *y̨j—y—ø—o̤:*

krybe (ono. krjúpa) *kʀy̨.jƀ* *kʀy'ƀər* *kʀø'ƀ* *kʀo̤.ƀə*

Lydskifte: *ø—ø* ell. *o̤—ø—o̤*:

løbe (ono. hlaupa) *lø·ƀ* *lo̤'ƀər* *lø'ƀ* *lo̤.ƀə*

søbe (ono. súpa) *sø.ƀ* *sø'ƀər* *sø'ƀ* *so̤.ƀə*

lø·ƀ har en gl. tf. som tillo. i et enkelt udtryk: *ko'wən ə lo̤.ƀən* koen er løben (ɔ: med kalv), *lo̤.ƀən* = hlaupin?

§ 570. Stammeudlyd *w* (ono. g); lydskifte *y—y—o̤—o̤:*

flyve (ono. fljúga) *fly.w* *fly'wər* *flo̤'w* *flo̤.wə*

lyve (ono. ljúga) *ly.w* *ly'wər* *lo̤'w* *lo̤.wə*

§ 571. Stammeudlyd *w* (ono. f); samme lydskifte som foreg. §:

drive (ono. drífa) *dʀy.w* *dʀy'wər* *dʀo̤'w* *dʀo̤.wə*

rive (ono. rífa) *ʀy.w* *ʀy'wər* *ʀo̤'w* *ʀo̤.wə*

skrive *sgʀy.w* *sgʀy'wər* *sgʀo̤'w* *sgʀo̤.wə*

blive *bly.w* *bly'wər* *blo̤'w* *blo̤.wən*

tf. er her, i Torslev i Dronninglund herred og i Hjörringegnen (se Lyngby: Udso. böjning s. 93) uden *n* med undt. af *bly.w*; Grb. og Lund: To Noveller har *n*, se Grb. 42,4; 57,24; 175,6; 153,19; To Nov. s. 8.

§ 572. Stammeudlyd *s* (ono. s):

fryse (ono. frjósa) *fʀy̨.js* *fʀy̨jsər* *fʀø's* *fʀø·st*

tillo. *fʀo̤sən* (frossen).

6. klasse.

§ 573. Uden lydskifte.

hugge, tømre (ono. höggva) *hoq·* *hoq'ər* *hoq'* *hoq·ə*

Med lydskifte.

få (ono. fá) *få* *fo'ər* *fæ·k* *fåt*

forved enklitisk *i* og *ə* (den og det) *fo'*: *'fo'ə* = få det.

græde (ono. gráta) *gʀɛ.* *gʀæ'ər* *gʀɛ'* *gʀæt*

gå (ono. ganga) *go'* *go'ər* *ji.k* { *go'ə* / *go'ən* }

de to sidste former *go'ə* og *go'ən* bruges i flæng.

II. Udsagnsord med blandet böjning.

Herhen hører enkelte lideformede udsagnsord: § 574.

drages, trækkes	*dʀa.wəs*	*dʀa.wəs*	*dʀo.wəst*	*dʀo.wəst*
slås	*slås*	*slås*	*slo.wəst*	*slo.west*
bæres (mig for)	*bεs*	*bεs*	*bos(t)*	*bos(t)*

de ˌbos mə ˈfåʀ det bares mig for (ɔ: det forekom mig).

III. Svagtböjede udsagnsord.

1. klasse.

Enstavelsesord, endende på medlyd, i fort. frems. og i fort. tillf. tilföjes *t*.

A. Uden lydskifte.

Ord med stammeudlyd *m*: § 575.

Med lang medlyd.

brumme *bʀom˙* *bʀoməʀ* *bʀom˙t* *bʀom˙t*

sål. böjes *aˈnam˙* annamme, *kʀam˙* kramme, *håm˙* 'homme' (om heste: stå uden at æde), *lam˙* lamme, *ʀem˙* 'rimme' (om heste), *ʀem˙* römme, *ʀom˙* rumme, *sdam˙* stamme, *sdʀam˙* stramme, *sdʀœm˙* strömme, *ˈsgam˙ sə* skamme sig, *sgʀam˙* skramme, *tʀom˙* tromme, *slom.* slumme (slumre).

Med stød i tillf. § 576.

drømme *dʀœm˙* *dʀœməʀ* *dʀœm˙t* *dʀœm't*

sål. *beˈsdœm˙* bestemme, *dœm˙* dæmme, *døm˙* dømme, *glœm˙* glemme, *jœm˙* gemme, *klœm˙* klemme, *ʄœm˙* kæmme, *ʀåm˙* ramme (ɔ: nå, række), *ʀåm˙* ramme (træffe), *sdœm˙* ono. stemma, *sdœm˙* stemme (et instrument), *sgom˙* skumme, *ˈsom˙ sə* summe sig, *som˙* summe, *tœm˙* tæmme, *tœm˙* tömme, *fåˈsem˙* forsömme.

Med stød i alle former. § 577.

'dæmme' (støde til af al magt)	*dœm'*	*dœm'əʀ*	*dœm't*	*dœm't*
römme (stå til siden)	*ʀem'*	*ʀem'əʀ*	*ʀem't*	*ʀem't*
'humme' (rykke baglængs)	*hom'*	*hom'əʀ*	*hom't*	*hom't*
krumme (kro sig)	*kʀom'*	*kʀom'əʀ*	*kʀom't*	*kʀom't*

Undertiden udelades *t* i fort. og tf.

§ 578. **Med halvlang selvlyd.**

lime	*lį.jm*	*lį.jmər*	*lį.jmt*	*lį.jmt*
rime	*ʀį.jm*	*ʀį.jmər*	*ʀį.jmt*	*ʀį.jmt*

§ 579. **Med lang selvlyd.**

sömme (ono. seyma) *sɛ·m* *sɛ·mər* *sɛ·mt* *sɛ·mt*
sål. *sɛ·m* sömme, sy (ono. sauma), *ɛ·m sə* ömme sig.

Ord med stammeudlyd *n*:

§ 580. **Med lang medlyd.**

'bryne' (træsko) *bʀøn·* *bʀønər* *bʀøn·t* *bʀøn·t*
sål. *dan·* danne, *fåˈten·* fortinne, *lön·* lønne, *møn·* mønne, *nyn·* nynne, *ƒcøn·* 'kørne' (byg), *sdøn·* stönne, *tʀan·* tranne.

§ 581. Med stød i tf.

genne *jæn·* *jænər* *jæn·t* *jæn't*
sål. *len·* linne (ono. lina), *syn·* syne, *ton·* 'tonne' (om söm: fæstet i træet), *wæn·* vænne (tf. også *wån't)*.

§ 582. Med stød i nut. fr.

skinne	*sgɛn·*	*sgɛn'ər*	*sgɛn·t*	*sgɛn·t*
stönne (se § 580)	*sdøn·*	*sdøn'ər*	*sdøn·t*	*sdøn·t*

§ 583. Med stød i nut. og tf.

mene	*min·*	*min'ər*	*min·t*	*min't*
skönne	*sgön·*	*sgön'ər*	*sgön·t*	*sgön't*

nf. har også stød i betydning 'mærke': *æ ˈsgön' æpå ˌno·* ɔ: mærke noget, *æ ˈsgõn· ˌno·* = skönne noget.

§ 584. **Med lang eller halvlang selvlyd i alle former.**

'bådne' (blive til noget) *bæ·n* *bæ·nər* *bæ·nt* *bæ·nt*
sål. *dɛ·n* dejne (lægge dej), *flæ·n* flane, *glæ·n* glane, *hɛ·n* hegne, *ƒcæ·n* kærne, *sɛ·n* signe, *ʀɛ·n* regne (ono. regna, rigna), *glį.jn* glyne (vist dannet af glane og pryne), *ƒcį.jn* 'kine' (ɔ: kige), *pʀį.jn* 'pryne' (se nöje til), *swį.jn* svine, *balˈbį.jn* 'balbine' (haspe tvist på tene), *swɛ·n* 'svegne' (sveje, böje).

§ 585. Med stød i tf.

ane *a·n* *a·nər* *a·nt* *a'nt*
sål. *kʀæ·n* 'kråne' (rode), *mæ·n* mane, *dʀį.jn* 'dryne' (om køer), *pį·jn* (pine).

Ord med stammedudlyd *ŋ*:

Med lang medlyd. § 586.

dynge *døŋ·* *døŋ.ər* *døŋ·t* *døŋt*

sål. *fåŋ·* fange, *gåŋ·* 'gange' (multiplicere), *kløŋ·* klynge, *kʀæŋ·* krænge, *bʀeŋ·* bringe, *låŋ·* lange, *pʀåŋ·* prange, *påŋ·* punge, *ʀeŋ·* ringe ('ringe' en gris), *sdåŋ·* stange, *sløŋ·* slynge, *sweŋ·* svinge, *swæŋ·* 'svænge' (svinge i vand), *wʀæŋ·* (vrænge).

Med stød i tf. § 587.

dænge *dæŋ·* *dæŋ.ər* *dæn·t* *dæŋ't*

sål. *ˈanˌsdʀæŋ·* anstrænge, *flæŋ·* flænge, *fåˈlåŋ·* forlange, *jøŋ·* gynge, *slæŋ'* slænge, *teŋ·* tinge, *tʀæŋ·* trænge, *tøŋ·* tynge.

Ord med stammeudlyd *l*:

Med lang eller halvlang selvlyd. § 588.

bøle (brøle) *bø·l* *bø·lər* *bø·lt* *bø·lt*

sål. *dæ·l* dale, *fu·l* fole, *fåˈsæ·l* forsåle, *gæ·l* gale, *nø·l* nøle, *pø·l* pøle, *knɛ·l* knæle, *sdʀo·l* stråle, *sdu·l* stole, *sɛ·l* sælde, *sgæ·l* skalle, *sgʀo·l* skråle, *tʀɛ·l* 'trælle' (arbejde hårdt), *sø·l* søle, *bjɛ·l* 'bjæle' (brøle, f. eks. om kalvens brøl), *mi·l* mele (se § 609), *dʀi.jl* drile, *fi.jl* ell. *fɛ·l* file, *gʀi.jl* 'grile' (smile uskönt), *i.jl* 'ile' (om „Lokes havresæd"), *ƭci.jl* kile, *ƭcy.jl* kyle, *sbi.jl* spile, *sdi.jl* stile.

Med stød i tf. § 589.

fjæle *fi·l* *fi·lər* *fi·lt* *fi'lt*

sål. *hi·l* hele, *hɛ·l* hæle, *hu·l* hule, *mi·l* mele (sin kage, se § 609), *kwɛ·l* kvæle, *su·l* svale, *pʀæ·l* prale, *smi.jl* smile.

Med stød i nut. og tf. § 590.

befale *bəˈfa·l* *bəˈfa'lər* *bəˈfa·lt* *bəˈfa'lt.*

Med lang medlyd. § 591.

bulne *bål·* *bålər* *bål·t* *bål·t*

sål. *gwOl·* gulve, *fåˈsøl·* forsølve, *hɛl·* 'hvælle' (råbe), *kʀøl·* krølle, *mul·* 'mulne' (mugne), *sbel·* spille, *tʀal·* tralle, *tʀel·* trille, *tol·* tolde; tylle øl, *søl·* 'sylde' (lægge grund, jvf. § 664).

Med stød i tf. § 592.

dølge *døl·* *dølər* *døl·t* *døl't*

sål. *høl·* hylle, *pel·* pille, *sgel·* skille, *sgøl·* skylle, *sdel·* stille.

§ 593. Med stød i nut. og tf.

føle *fǫl·* *fǫl'ər* *fǫl·t* *fǫl't*

sål. *tål·* tåle, *be'sdel·* bestille.

Ord med stammeudlyd *s*:

§ 594. **Med lang selvlyd.**

båse *bo·s* *bo·sər* *bo·st* *bo·st*

sål. *fja·s* fjase, *flø·s* fløse, *hœ·s* 'hase' (skille stak fra kærne ved tærskning), *lo·s* låse, *ni·s* 'næse' (tilrettevise), *sda·s* stadse, *tɛ·s* 'tæse' *wœ·s* våse.

§ 595. Med stød i nut.

brase *bʀœ·s* *bʀœ'sər* *bʀœ·st* *bʀœ·st*

sål. *dʀœ·s* drase (drysse), *knœ·s* knase, *mɛ·s* messe, *ʀœ·s* rase, *sgʀœ·s* 'skrase' (rasle).

§ 596. Med stød i nut. og tf.

blæse *blɛ·s* *blɛ'sər* *blɛ·st* *blɛ'st*

sål. *hʋ·s* hvæse, *lɛ·s* læsse, *lø·s* læse, *lø·s* løse, *pʀœ·s* 'pråse' (skumme), *pu·s* 'pose' (ose), *ʀe·s* rejse (i vejret), *ʀu·s* rose, *ø·s* øse.

§ 597. **Med kort selvlyd i nut. fr., i øvrigt halvlang.**

kradse *kʀa.s* *kʀasər* *kʀa.st* *kʀa.st*

sål. *fʀå.s* frådse, *blu.s* blusse, *he.s* hidse, *kwa.s* kvasse, sjappe, *he.s* törste, *hy.s* ell. *hy.s* hysse, *klå.s* klodse, *kʀå.s* 'kråsse' (kramme), *kʀy.s* krydse, *tcø.s* kysse, *ma.s* 'marse' (marchere), *ny.s* 'nysse' (kysse, i barnesproget), *pa.s* passe, *pe.s* ell. *pe·s* pisse, *pʀæ.s* oftest *pæ.s* perse (presse), *pæ.s* 'perse' (traske), *pu.s* pudse, *ʀe.s* ridse, *ʀe.s* rejse (færdes), *tʀa.s* trodse, *sdu.s* studse (göre kortere), *tʀe.s* tridse, *ty.s* tysse, *tʀæ.s* 'trædse' (trættes), *wʀå.s* 'vrådse' (frådse), *'kå.s sə* (korse sig).

§ 598. Ord med stammeudlyd *j* eller *w* + *s*:

Med halvlang selvlyd, uden stød.

'buse' (holde fødselsdag, buse på) *bʋ.ws* *bʋ.wsər* *bʋ.wst* *bʋ.wst*

græsse *gʀɛ.js* *gʀɛ.jsɛr* *gʀɛ.jst* *gʀɛ.jst*

sål. *bœ.ws* 'bukse' (om börn: forrette sin nødtørft), *ja.ws* 'hjavse' (sjuske), *få'ba.ws* forbavse, *glœ.ws* 'glose' (skose), *hʋ.ws* 'huse' (irettesætte), *ʀö.ws* revse, *ʀʋ.ws* 'ruse' (skumme), *slœ.ws* 'slovse' (sløse), *snø.ws* snuse, *sʋ.ws* suse, *œ.ws* 'ovse' (lægge ovs, tagskæg), *sɛ.js* 'sejse' (dingle), *sdą.js* standse, *swɛ.js* svejse, *swå.js* 'svadse' (leve höjt), *gʀį.js* grise.

Med stød i nut. § 599.

knuse *knɵ.ws* *knɵ'wsəɽ* *knɵ.wst* *knɵ.wst*
bisse *bɛ.js* *bɛ'jsəɽ* *bɛ.jst* *bɛ.jst*

sål. *bʀɵ.ws* bruse, *då.js* danse, *flɵ.ws* 'fleste' (strömme), *flį.js* flise' *fnį.js* fnise, *få'lį.js* forlise, de tre sidste i nut. også *-įʄsəɽ*; *glą.js* 'glanse' (glinse).

Med stød i tf. § 600.

krinse (kredse) *kʀę.js* *kʀę.jsəɽ* *kʀę.jst* *kʀę'jst*

sål. *są.js* sanse (også med stød i nut).

Med stød i nut. og tf. § 601.

kyse *ʄcy.ws* *ʄcy'wsəɽ* *ʄcy.wst* *ʄcy'wst*
lyse *ly.js* *lyʄsəɽ* *ly.jst* *lyʄst*

sål. *ny.js* nyse, *pʀį.js* prise, *wį.js* vise.

Med stød i alle former. § 602.

gyse *jy'ws* *jy'wsəɽ* *jy'wst* *jy'wst*
Hertil hører 'slase' (synke til jorden) [,] *sla'səɽ* *sla's* [,]

Ord med stammeudlyd $g + s$: § 603.

'ekse' (irettesætte) *ɛ.gs* *ɛgsəɽ* *ɛ.gst* *ɛ.gst*
bakse *ba.gs* *bagsəɽ* *ba.gst* *ba.gst*

sål. *be'lo.gs* belukse (göre nar ad, narre), *hɛ.gs* hekse, *do.gs* 'dukse' (magte), *wo.gs* vokse.

Ord med stammeudlyd $b + s$: § 604.

'stribse' (slå) *sdʀi.bs* *sdʀibsəɽ* *sdʀi.bst* *sdʀi.bst.*

Ord med stammeudlyd $l + s$: § 605.

frelse *fʀæl·s* *fʀæl·səɽ* *fʀæl·s* *fʀæl'st*
hilse *ɦɛl·s* *ɦɛl·səɽ* *ɦɛl·st* *ɦɛl'st*
pulse *pol·s* *pol·səɽ* *pol.st* *pol·st*
valse *wal·s* *wal·səɽ* *wal·st* *wal·st*

Ord med stammeudlyd $m + s$: § 606.

bremse *bʀæm·s* *bʀæm·səɽ* *bʀæm·st* *bʀæm·st*

sål. *dʀem·s* 'drimse' (døse), *gam·s* 'gamse' (snappe efter), *gom·s* 'gumse' (gumle), *gʀam·s* gramse, *ʄcem·s* kimse, *ʀam·s* ramse, *ʀæm·s* remse, *tem·s* 'timse' (sigte mel).

Ord med stammeudlyd $n + s$: § 607.

rense *ʀæn·s* *ʀæn·səɽ* *ʀæn·st* *ʀæn·st*

sål. *bøn·s* bønse (göre gistent kar vandtæt), *gan·s* 'ganse' (række hals og se op).

B. Med lydskifte.

§ 608. Ord med stammeudlyd *n*:

tjene	*ti·n*	*tjɛn'ər*	{ *ti·nt* / *tjɛnt* }	*tjɛnt**)
stene (slibe)	*sdi·n*	*sdjɛn'ər*	*sdi·nt*	*sdi·nt*
'dryne' (om ko)	*dʀy.jn*	*dʀyn'ər*	*dʀy.jnt*	*dʀy.jnt*
regne (ono. reikna)	*ʀɛ·n*	*ʀæn'ər*	*ʀɛ·nt*	*ʀɛ·nt*
hvine	*hʋi.jn*	*hʋin'ər*	*hʋi.jnt*	*hʋi.jnt*

sål. *tʀi.jn* trine, *pi.jn* pine (se også § 585).

§ 609. Ord med stammeudlyd *l*:

dele	*di·l*	*djɛl'ər*	*di·lt*	*di'lt*
hvile	*hʋi.jl*	*hʋil'ər*	*hʋi.jlt*	*hʋi.jl't*
tvivle	*twi.jl*	*twil'ər*	*twi.jlt*	*twi'jlt*
hvælve	*hʋɛ·l*	*hʋæl'ər*	*hʋɛ·lt*	*hʋɛ'lt*
måle	*mɛ·l*	*mæl'ər*	*mɛ·lt*	*mɛ'lt*
vræle	*wʀɛ·l*	*wʀæl'ər*	*wʀɛ·lt*	*wʀɛ'lt*
vælge, vrage	*wɛ·l*	*wæl'ər*	*wɛ·lt*	*wɛ'lt*
tale	*tɶ·l*	*tål'ər*	*tɶ·lt*	*tɶ'lt*

i ft. og tf. også *tal·*, *tal'*, på samme måde *bə'tɶ·l*.

mele (se § 588—9)	*mi·l*	*mjɛlər*	*mi·lt*	*mi·lt*
male (ono. mala)	*mo·l*	*mOl'ər*	*mo·lt*	*mo·lt*
hale	*hɶ·l*	*hål'ər*	*hɶ·lt*	*hɶ·lt*
male (med farve)	*mɶ·l*	*mål'ər*	*mɶ·lt*	*mɶ·lt*
gengælde	*'jænjɶ·l*	*'jæn·jål'ər*	*'jæn·jɶ·lt*	*'jæn·jɶ·lt*
tælle	*tɛl·*	*tɛl'ər*	*tal·(t)*	*tal'(t)*

2. klasse.

Navneformen har én stavelse + en mere eller mindre stavelsedannende medlyd, i fort. fr. og fort. tf. tilföjes *t*.

A. Ord med *l* (*ɛl*) som stavelsedannende medlyd.

Ord med halvlang selvlyd.

§ 610. Med *ƀ* + *l*.

'bable' (drikke)	*ba.ƀl*	*ba.ƀlər*	*ba.ƀlt*	*ba.ƀlt*

sål. *be.ƀl* 'bible' (rinde), *bo.ƀl* boble, *de.ƀl*, *dʀe.ƀl* 'dible' 'drible' (løbe

---

*) Jvf. § 289.

dråbevis), *gʀu·bl* gruble, *kne.bl* kneble, *kå.bl* koble, *kʀø.bl* krøble (krølle), *ˈkʀe.bl œ kʀa.bl* krible og krable, *sa.bl* sable, *(sabl ˈe̜j œpå ˌno·* ɔ: trække ind på noget), *sda.bl* stable, *sno.bl* snuble, *tʀa.bl* travle.

Med $j + l$: § 611.

bejle *bɛ.jl* *bɛ.jlər* *bɛ.jlt* *bɛ.jlt*

sål. *fåˈsɛ.jl* forsegle, *kʀɛ.jl* 'krejle' (køre om i landet og sælge kød eller fisk), *nɛ.jl* negle, *pO.jl* 'pojle' (gå og ælte i klæderne), *sɛ.jl* sejle, *snɛ.jl* snegle, *sdɛ.jl* stejle, styrte (sætte det nederste lag neg i laden), *sbɛ.jl* spejle, *hą.jl* handle og *wą.jl* vandle (se også § 588 flg.).

Med $r + l$: § 612.

hvirvle, vende *hve.rl* *hve.rlər* *hve.rlt* *hve.rlt*

ved tanken om en meget hurtig vending med stød se Grb. 8, 29, i så fald udelades ofte *t* i ft.-formerne, se Grb. 75, 19.

Med $w + l$: § 613.

avle *a.wl* *a.wlər* *a.wlt* *a.wlt*

sål. *bo̤.wl* 'böjle' (spilde tiden), *ha.wl* hagle, *hö.wl* høvle, *knö.wl* kneble, *kʀa.wl* kravle, *mə.wl* mule, *na.wl* nagle, *pə.wl* 'pule' (hore), *sgʀa.wl* skravle, *sgə.wl* skule, *sgo̤.wl* skovle, *hə.wl* hule, *snø.wl* snövle, *swœ.wl* svovl, *tʀö.wl* trævle, *wʀo̤.wl* vrövle, *ö.wl* ævle, *hy.wl* hjule, *sgy.wl* skjule.

Med $ws + l$: § 614.

'ravsle' (göre rede) *ʀa.wsl* *ʀa.wslər* *ʀa.wslt* *ʀa.wslt*

œ ʀawsl ˈsge̜j ɔ: göre sig rede (aksle skind?).

Ord med lang medlyd.

Med $q + l$: § 615.

'agle' (stå usikkert) *aq·l* *aq·lər* *aq·lt* *aq·lt*

sål. *bøq·l* opdynge, *feq·l* 'figle' (bruge småkneb), *haq·l* 'hagle' (tale ilde om), *heq·l* hegle, *jøq·l* gøgle (narre), *kaq·l* kagle, *mɛq·l* mægle, *pʀeq·l* 'prigle', *sdaq·l* 'stagle' (vakle), *sdʀɛq·l* strigle, *seq·l* savle, *tɛq·l* smøle, især med spisning, *tʀøq·l* trygle.

Med $m + l$: § 616

'emle' (manipulere) *em·l* *em·lər* *em·lt* *em·lt*

sål. *dem·l* 'dimle' (ymte om), *bʀom·l* brumle, *fom·l* 'fumle' (famle), *gom·l* gumle, *ham·l ˈåp* hamle op, *hem·l ˈåp* himle op, *hvem·l* hvimle,

mom·l mumle, *ʀam·l* ramle, *ʀaml'åp* ramle op (skælde ud), *ʀom·l* rumle, *sam·l* samle, *sgem·l* skimle, *sdem·l* stimle, *sgʀom·l* 'skrumle' (skramle), *swem·l* svimle, *sgom·l* skumle, *tom·l* tumle, *tʀom·l* tromle, *tʀem·l* trimle, *wʀem·l* vrimle.

§ 617. Med *ŋ* + *l*:

angle *aŋ·l* *aŋ.lər* *aŋ·lt* *aŋ·lt*

sål. *deŋ·l* dingle, *hweŋ·l* hvingle, *måŋ·l* mangle (rulle töj), *måŋ·l* höjtysk mangeln, fremo., *paŋ·l* 'pangle' (svire og sværme), *ʀeŋ·l* 'ringle' (spille nærmest til mål), *ʀøŋ·l* 'ryngle' (stable törv), *sweŋ·l* svingle, *wʀeŋ·l* vringle, *øŋ·l* yngle.

§ 618. Ord med kort selvlyd og kort medlyd.

Med *f* + *l*:

'gnufle' (gumle på noget hårdt) *gnofl* *gnoflər* *gnoflt* *gnoflt*

sål. *hæfl* 'hæfle' (bære noget kejtet), *ka'nøfl* karnøfle, *sgofl* skufle, *sdifl* 'stifle' (stræbe), *tǫfl* töfle af, *sgʀefl* 'skrifle' (skrabe), *swefl* 'svifle' (drive tiden hen).

§ 619. Med *ns* eller *gs* + *l*:

pensle, töfle af *pænsl* *pænslər* *pænslt* *pænslt*

veksle *wεgsl* *wεgslər* *wεgslt* *wεgslt*

§ 620. Med *k* eller *ŋk* + *l*:

hækle *hækl* *hæklər* *hæklt* *hæklt*

'hvinkle' (kug, sige noget) *hweŋkl* *hweŋklər* *hweŋklt* *hweŋklt*

sål. *kwakl* kvakle, *wakl* vakle, *wekl* vikle, *åŋkl* 'ankle' (ase), *ʀeŋkl* 'rinkle' (trække på snor).

§ 621. Med *s* + *l*:

bidsle *bjεsl* *bjεslər* *bjεslt* *bjεslt*

sål. *fesl* 'fisle', *gnisl* 'gnisle' (om hundens sagte piben), *hwesl* 'hvisle' (flöjte), *knasl* knasle, *måsl* 'måsle', *pusl* pusle, *ʀasl* rasle, *æsl* 'æsle' (skælde), *ʀesl* 'redsle', *søsl* sysle, *wåsl* varsle, *wʀåsl* 'vråsle' (rode).

§ 622. Med *t* + *l*:

hutle *hutl* *hutlər* *hutlt* *hutlt*

sål. *nåtl* 'notle' (udføre håndværksarbejde uden at have stået i lære), *petl* 'pitle' (dele ud i små portioner).

B. Ord med *m* som stavelsedannende medlyd.

Med *l* + *m*: § 623.

dulme; blunde *dål·m* *dål·mər* *dål·mt* *dål·mt*

sål. *fal·m* falme, *hal·m* halme, *hɛl·m* helme (høre op), *kwål·m* kvalme, *swOl·m* svulme, *wOl·m* 'valmue' (være så rød som en valmue).

Med *ṛ* + *m*: § 624.

'hörme' (stinke) *hǫṛ·m* *hǫṛ·mər* *hǫṛ·mt* *hǫṛ·mt*

sål. *laṛ·m* larme, *næṛ·m* nærme, *fåṛ·m* forme, *få'baṛ·m* forbarme, *hæṛ·m* 'herme' (skænde idelig), *sgɛṛ·m* skærme, *sdåṛ·m* storme, *swaṛ·m* sværme, *wa·ṛəm* varme.

C. Ord med *n* som stavelsedannende medlyd.

Ord med lang selvlyd. § 625.

Med selvlyd i rodstavelsen.

fedne (fede) *fjɛ·ən* *fjɛ·ənər* *fjɛ·ənt* *fjɛ·ənt*

sål. *wi·ən* vidne, *sǫ·ən* 'sødne' (göre sød), *smi·ən* 'smidne' (kline).

skråne *sgo'ən* *sgo'ənər* *sgo'ənt* *sgo'ənt.*

Med *ƀ* + *n*: § 626.

åbne *O·ƀən* *O·ƀnər* *O·ƀənt* *O'ƀənt.*

Med *q* + *n*: § 627.

'spagne' (göre tam) *sba·qən* *sba·qnər* *sba·qənt* *sba·qənt.*

Med *ṛ* + *n*: § 628.

'klarne' (klare) *klœ·ṛən* *klœ·ṛnər* *klœ·ṛənt* *klœ·ṛənt*

sål. *O·ṛən* ordne, *sgy·ṛən* skørne, *to·ṛən* tordne.

Med *s* + *n*: § 629.

løsne *lø·sən* *lø·snər* *lø·sənt* *lø'sənt*

'asne' (ase) *œ·sən* *œ·snər* *œ·sənt* *œ'sənt*

Med *t* + *n*: § 630.

'sletne' ('slette' rending i væv) *slɛ·tən* *slɛ·tnər* *slɛ·tənt* *slɛ·tənt*

'letne' (lette) *lɛ·tən* *lɛ·tnər* *lɛ·tənt* *lɛ'tənt*

som *lɛ·tən* böjes *mɛ·tən* mætte, *ʀɛ·tən* rette, *tʀɛ·tən* trætte, *tɛ·tən* tætte.

Med *ɉ* + *n*: § 631.

sagtne *sa·ɉən* *sa·ɉnər* *sa·ɉənt* *sa·ɉənt.*

Ord med halvlang selvlyd.

§ 632. Ord med *jb* + *n*:

'hibne' (hive) *hi.jbən* *hi.jbnər* *hi'jbənt* *hi.jbənt*

§ 633. Med *j* + *n*:

tegne *tɛ.jn* *tɛ.jnər* *tɛ.jnt* *tɛ.jnt*

sål. *dʀɛ.jn* dræne, fremo., *ʀQ.jn* 'rundne' (afrunde), *tø.jn* 'tyndne' (tynde), *ɛ.jn* egne, *wi.jən* 'vidne' (ɔ: udvide).

§ 634. Med *js* + *n*:

isne (gispe) *i.jsən* *i.jsən* *i.jsənt* *i.jsənt*

sål. *ly.jsən* lysne (blive lyst), *wɛ.jsən* visne.

§ 635. Med *w* + *n*:

dovne, dulme *dɑ.wən* *dɑ.wnər* *dɑ.wənt* *dɑ.wənt*

brune *bʀə.wn* *bʀə.wnɛr* *bʀə.wnt* *bʀə.wnt*

som *bʀə.wn* böjes *dʀə.wn* drukne, *da.wn* dåne, *də.wn* 'dune' (gennembløde), *fa.wn* favne, *ga.wn* gavne, *ha.wn* havne, *hɑ.wn* hovne, *lə.wn* 'lune' (spröjte i vejret), *ʀo.wn* revne, *ta.wən* tavne, *tə.wn* tone, *wə.wn* vågne, *y.wn* öjne, *lo.wn* levne.

hævne *hö.wn* *hö.wnər* *hö.wnt* *hö'wnt*

sål. *ja.wn* jævne, *mə.wn* modne, *ho.wən* höjne, *sa.wn* savne, *sdy.wn* stivne, *sdö.wn* stævne, *ö.wn* evne.

låne *lö.wn* *lö'wnər* *lö.wnt* *lö'wnt*

sål. *nö.wn* nævne.

Ord med lang medlyd.

§ 636. Med *q* + *n*:

'ligne' (göre lige) *liq·n* *liq·nər* *liq·ənt* *liq·ənt*

sål. *syq·n* sygne, *aq·n* 'agne' (formodentlig af *aq'n* agern, fordi man har brugt disse til at lege „nødder-i-hænde" med, Torslev sogn).

§ 637. Med *ls* + *n*:

'hilsne' (hilse) *hɛl·sən* *hɛl·snər* *hɛl·sənt* *hɛl·sənt*

Ord med kort selvlyd og kort medlyd.

§ 638. Med *k* og *rk* + *n*:

'kvikne' (leve) *kwekən* *kweknər* *kwekənt* *kwekənt*

sål. *dækən* dække, *mørkən* mørkne, *sdørkən* styrkne (størkne).

Med *l* + *n*: § 639.

mildne *meløn* *melnør* *meløntʃ* *melønt*

sål. *muløn* 'muldne' (mugne), *sgεløn* skælne.

Med *m* + *n*: § 640.

'stramne' (stramme) *sdʀamøn* *sdʀamnør* *sdʀamønt* *sdʀamønt.*

Med *ŋ* + *n*: § 641.

'tyngne' (tynge) *tøŋøn* *tøŋnør* *tøŋønt* *tøŋønt.*

Med *s* og *sg* + *n*: § 642.

'lysne' (lyne) *lysøn* *lysnør* *lysønt* *lysønt*

sål. *sbesgøn* 'spidskne' (splidse, spidse).

Med *t* + *n*: § 643.

'gotne' (gotte) *gåtøn* *gåtnør* *gåtønt* *gåtønt.*

3. klasse.

Rodselvlyden forkortes i fort. fr. og fort. tf. og *t* tilföjes.

A. Uden lydskifte.

Med udlydende selvlyd. § 644.

bløde (ono. bleyta) *blo̤·* *blo̤·ør* *blo̤t* *blo̤t*

sål. *bo̤·* bøde, *flo̤·* fløde (skumme oven af), *lø·* løde (farve), *mo̤·* møde, *ʀu·* 'rude' (dirre, genlyde), *sdo̤* støde (ono. steyta), *la·* årelade, *sgo̤·* skøde (skøtte).

Med stammeudlyd *ƀ*: § 645.

gabe *ga·ƀ* *ga·ƀør* *gaƀt* *gaƀt*

sål. *la·ƀ* labe, *ʀa·ƀ* 'rabe' (skrabe til sig), *ʀO·ƀ* (råbe), *sga·ƀ* skabe, *sgʀa·ƀ* skrabe, *ta·ƀ* tabe, *swa·ƀ* 'svabe' (om mudder, danne et ælte, pløre).

Med stammeudlyd *q*: § 646.

bage *ba·q* *ba·qør* *bagt* *bagt*

sål. *be'ha·q* behage, *bʀu·q* og *bʀuq·* bruge, *ƴa·q* 'hjage' (slå efter), *i·q* 'ige' (hige), *kna·q* knage, *kO·q* 'kåge' (kige), *kO·q* koge, *lε·q* læge (også efter § 649), *liq·* lige (ɔ: ligne), *lu·q* luge, *mO·q* moge (§ 699), *na·q* nage, *pʀO·q* 'proge' (rode, rage), *ʀa·q* rage, *ʀu·q* ruge, *sdε·q* 'stæge' (stile efter), *slu·q* sluge, *sma·q* smage, *sna·q* snage, *wʀa·q* vrage, famle, *wO·q* våge.

B. Med lydskifte.

a) Lydskifte i fort. fr. og ft. tf.

§ 647. Med udlydende selvlyd:

rode	*ʀu·*	*ʀu·əŗ*	*ʀOt*	*ʀOt*
‘hvæde’ (hvæsse)	*ƕe·*	*ƕe·əŗ*	*ƕɛt*	*ƕɛt*
‘overhøvede’ (overfare)	*ˈø.wəŗˌhø·*	*ˈø.wəŗˌhø·əŗ*	*ˈø.wəŗˌhǫt*	*ˈø.wəŗˌhǫt*
yde	*y.j*	*y·jəŗ*	*yt*	*yt*

§ 648. Med stammeudlyd *ƀ*:

døbe *dø·ƀ* *dø·ƀəŗ* *dǫ̈ƀt* *dǫ̈ƀt*

sål. *gʀø·ƀ* ‘grøbe’ (udhule), *ʀø·ƀ* røbe.

‘skæbe’ (vrænge mund) *sgɛ·ƀ* *sgɛ·ƀəŗ* *sgæƀt* *sgæƀt.*

§ 649. Med stammeudlyd *q*:

‘hvege’ (vakle) *ƕe·q* *ƕe·qəŗ* *ƕɛgt* *ƕɛgt*

sål. *sle·q* ‘slege’ (kærtegne), *sdʀe·q* strege.

brægе *bʀɛ·q* *bʀɛ·qəŗ* *bʀægt* *bʀægt*

sål. *mɛ·q* ‘mæge’ (måle, prøve til) *pɛ·q* pege.

røge (ryge, se § 566) *ʀø·q* *ʀø·qəŗ* *ʀǫgt* *ʀǫgt*

sål. *beˈsø·q* besøge, *sbø·q* spøge, *sø·q* søge.

§ 650. Med stammeudlyd *ŗ*, bortfalder:

høre *hø·ŗ* *hø·ŗ* *hǫ̈t* *hǫ̈t.*

b) Lydskifte i nut. fr., fort. fr. og fort. tf.

§ 651. Med udlydende selvlyd eller *w*:

hade	*hæ·*	*hå·əŗ*	*håt*	*håt*
lede (efter noget)	*li·*	*ljɛ·əŗ*	*ljɛt*	*ljɛt*
lide (vente)	*li.j*	*li·əŗ*	*lit*	*lit*
bede (ono. beita)	*bi·*	*bjɛ·əŗ*	*bjɛt*	*bjɛt*
‘træde’ (ɔ: føre proces)	*tʀɛ·*	*tʀæ·əŗ*	*tʀæt*	*tʀæt*
‘sæde’ (passe)	*sɛ·*	*sæ·əŗ*	*sæt*	*sæt*
svede	*swe·*	*swɛ·əŗ*	*swɛt*	*swɛt*
hede (varme op)	*hi·*	*ɧɛ·əŗ*	*ɧɛt*	*ɧɛt*
hedde	*hi·*	*ɧɛ·əŗ*	*ɧɛt*	*ɧɛt*
true (ono. þrúga)	*tʀu* ell. *tʀə.w*	*tʀu·əŗ*	*tʀut*	*tʀut*
tude	*tə.w*	*tu·əŗ*	*tut*	*tut*
‘rude’ (se § 644)	*ʀə.w*	*ʀu·əŗ*	*ʀut*	*ʀut*
grade (nyt ord § 307)	*gʀæ·*	*gʀå·əŗ*	*gʀåt*	*gʀåt*

Med stammeudlyd *ƀ*: § 652.

flæbe	*flɛ·ƀ*	*flæ'ƀər*	*flæƀt*	*flæƀt*
døbe (§ 648)	*dø·ƀ*	*dǫ'ƀər*	*dǫƀt*	*dǫƀt*
købe	*ƒcy·ƀ*	*ƒcǫ'ƀər*	*ƒcǫƀt*	*ƒcǫƀt*
slæbe	*slɛ·ƀ*	*slæ'ƀər*	*slæƀt*	*slæƀt*
stræbe	*sdʀɛ·ƀ*	*sdʀæ'ƀər*	*sdʀæƀt*	*sdʀæƀt*
støbe	*sdø·ƀ*	*sdǫ'ƀər*	*sdǫƀt*	*sdǫƀt*
svøbe	*swø·ƀ*	*swǫ'ƀər*	*swǫƀt*	*swǫƀt*
'skræbe' (skråle)	*sgʀɛ·ƀ*	*sgʀæ'ƀər*	*sgʀæƀt*	*sgʀæƀt*

Med stammeudlyd *q*: § 653.

stege	*sdi·q*	*sdjɛq'ər*	*sdjɛgt*	*sdjɛgt*
bevæge	*be'we·q*	*be'wɛq'ər*	*be'wɛgt*	*be'wɛgt*

e) Lydskifte i nf., ft. fr. og ft. tf. § 654.

låne (hælde i) *lɛ* *lɛ'ər* *læt* *læt*

forved enklitisk *i* den og *ə* ell. *ə* det hedder det *lɛ'*, f. eks. *æ 'lɛ' ə æpå 'gu'lt* at hælde det ud på gulvet.

4. klasse.

Ord med stammeudlyd *k*, som bortfalder forved *t* i fort. fr. og ft. tf.

A. Uden lydskifte. § 655.

rykke	*ʀø.k*	*ʀøkər*	*ʀøt*	*ʀøt*
trykke	*tʀø.k*	*tʀøkər*	*tʀøt*	*tʀøt*
tykkes	*tøkəs*	*tøkəs*	*tøt*	*tøt*

Anm. Om *teŋ·k* tænke se § 663.

B. Med lydskifte. § 656.

lukke	*lo.k*	*lokər*	*lut*	*lut*
plukke	*plo.k*	*plokər*	*plut*	*plut*
slukke	*slo.k*	*slokər*	*slut*	*slut*
række, strække	*ʀæ.k*	*ʀækər*	*ʀåt*	*ʀåt*
strække	*sdʀæ.k*	*sdʀækər*	*sdʀåt*	*sdʀåt*
sprække	*sbʀæ.k*	*sbʀækər*	*sbʀåt*	*sbʀåt*
vække	*wæ.k*	*wækər*	*wåt*	*wåt*

5. klasse.

Lideformede udsagnsord, *t* tilföjes i fort. fr. og fort. tf.

A. Uden lydskifte.

§ 657. **a) Med lang selvlyd.**

bedres	*be·ṛəs*	*be·ṛəs*	*be·ṛəst*	*be'ṛəst*
vejres	*we·ṛes*	*we·ṛəs*	*we·ṛəst*	*we'ṛəst*
ækles	*ɛ'kləs*	*ɛ'kləs*	*ɛ'kləst*	*ɛ'kləst*
'småes' (aftage lidt efter lidt)	*smo'əs*	*smo'əs*	*smo'əst*	*smo'əst*

ɶ *ˈø.wəˌwɛ·ṛ ˌno·* at overvære noget danner samt. tf. lideformet: *ˈø·wəˌwɛ·ṛiəs* 'overværendes', som *ˈa wl ˈnåk wɛṛ ˈø.wəˌwɛ·ṛiəs ˈmæ* jeg vil nok være overværendes med (ɔ: overvære, være til stede).

§ 658. **b) Med halvlang selvlyd.**

splintres	*sblę.jṛəs*	*sblę.jṛəs*	*sblę.jṛəst*	*sblę.jṛəst*

sål. *nǫ.wəs* nöjes, *dö.wləs ɶ ƒcö.wləs* dævles og kævles (ɔ: kives).

trives	*tʀy.wəs*	*tʀy.wəs*	*tʀy.wəst*	*tʀy'wəst*
tøes (blive optøet)	*tị'jəs*	*tị'jəs*	*tị'jəst*	*tị'jəst*

sål. *kʀy'jəs* 'kryes' (komme til kræfter), *ˈtʀy'jəs ˈmæ* 'tryes' med (döje, strides med), *mø.ṛknəs* mørknes, *a.wtnəs* aftnes.

§ 659. **c) Med lang medlyd.**

dræ, drægges	*dʀɛq·əs*	*dʀɛq·əs*	*dʀɛq·əst*	*dʀɛq·əst*
'kryltres' (komme til kræfter)	*kʀøḷ·ƒṛəs*	*kʀøḷ·ƒṛəs*	*kʀøḷ.tṛəst*	*kʀøḷ·tṛəst*
længes	*læŋ·əs*	*læŋ·əs*	*læŋ·təst*	*læŋ·təst*
gantes	*gåŋ·ƒəs*	*gåŋ·ƒəs*	*gåŋ·təst*	*gåŋ·təst*

§ 660. **d) Med kort lyd.**

'kællinges', trættes	*ƒcæləŋəs*	*ƒcæləŋəs*	*ƒcæləŋəst*	*ƒcæləŋəst*

i ft. tf. også *ƒcæl'əŋəst.*

væmmes	*wæməs*	*wæməs*	*wæməst*	*wæməst*
kaldes	*kaləs*	*kaləs*	*kaḷ·ƒəst*	*kaḷ'ƒəst*
lyttes	*løsdəs*	*løsdəs*	(mgl.)	(mgl.)
kappes	*kapəs*	*kapəs*	*kapəst*	*kapəst*
trættes, kives	*tʀæsəs*	*tʀæsəs*	*tʀæsəst*	*tʀæsəst*
knuppes, om heste	*knopəs*	*knopəs*	*knopəst*	*knopəst*

sål. *ʀøƒəs* ell. *ʀǫƒəs* rygtes, *sdʀusəs* 'strudses' (trækkes med).

B. Med lydskifte. § 661.

gæres *jǫrəs jǫs* *jǫrəs jǫs* *jo·rəst* *jo·rəst*
følges *føləs* *føləs* *fOləst* *fOl'əst*
også i ft. og tf. *fOl·təst* *fOl'təst*
ˌdi kam ˈføləsi ˈæ ɔ: de fulgtes ad.

6. klasse.

Ord, som i fort. fr. og fort. tf. får endelsen *t*.

A. Ord med *ŋt* = rm.-s ndt. i fort. § 662.

bande *bą.j* *bą.jər* *baŋ·t* *baŋ·t*
sål. *bʀą.j* 'brynde' (indbrænde mærke), *flą.j* 'flande' (stå skråt ud fra), *flæ̨.j* 'flænde' (le usként), *fåˈblę.j* forblinde, *gʀæ̨.j* 'grænde' (grine), *lą.j* lande, *pę.j* pinde, *ʀæ̨.j* rende, *ʀą.j* 'rynde' (ɔ: rådne), *są.j* sande, *sdʀą.j* strande, *sdǫ̨.j* stunde, *sø̨.j* synde, *tʀæ̨.j* trende, *tʀą.j* 'trunde' (ono. þrútna), *wę.j* vinde (lufte), *wǫ̨.j* vande, *tą.j uk* tynde ud, *ą.j* ynde, *ˈø.wəˌmą.j* overmande.
begynde *bęˈją.j* *bęˈją.jər* *bęˈjøŋ·t* *bęˈjøŋ't*
sål. *bęˈsę.j* besinde, *blæ̨.j* blande, *blų.j* blunde, *bǫ.j* ell. *bų.j* bunde, *bʀæ̨.j* brænde, *hæ̨.j* hænde, *lę.j* 'linde' (ono. lína), *mę.j* minde, *næ̨.j* nænne, *sbæ̨.j* spænde, *sdæ̨.j* 'stænde' (stænge), *sgæ̨.j* skænde, *sgø̨.j* skynde, *sæ̨.j* sende, *tæ̨.j* tænde, *ų.j* unde, *wæ̨.j* vende, *æ̨.j* ende.
Med lydskifte böjes
kende *tcę.j* *tcę.jər* *tcæŋ·t* *tcæŋ't*, se § 739.
'brande' (pudse lys) *bʀæ̨.j* *bʀæ̨.jər* *bʀæ·ŋt* *bʀæ·ŋt*
sål. *hæ̨.j* 'hånde' (hilse med håndslag), *æ̨.j* ånde, *ʀæ̨.j* 'rande' (sætte rad), *sæ̨.j* sande (ɔ: sande til, om sand).

Med bortfaldet *k*: § 663.

tænke *teŋ·k* *teŋ·kər* *teŋ·t* *teŋt*.

B. Ord med *l̥t* = rm.-s ldt. i fort. § 664.

a) Uden lydskifte.

forgylde *fåˈjyl·* *fåˈjylər* *fåˈjyl̥·t* *fåˈjyl̥·t*
sål. *fåˈsøl·* forsølve, *hel·* 'hvælle' (skråle), *il·* 'ilde' (fyre), *mOl·* 'mulde' (hyppe kartofler), *ʀøl·* rulle, *sal·* 'salve' (fortage sig, om hævelse), *sdal·* stalde, *sgel·* skælde, *swel·* svælle (lage), *søl·* 'sylde' (lægge grund), *tʀal·* tralle, *tǫl·* tylle, tolde, *smel·* smælde, *sbel·* spilde.

bille (møllesten) *bel·* *belər* *bel.t* *bel't*
sål. *dʀel·* drille, *'e.j,bel·* indbilde, *fel·* fælde (passe sammen), *ful·* fylde, *hel·* hælde, *kal·* kalde, *mel·* melde, *pel·* pille, *sgOl·* skolde, *sgʀal·* skralde, *sgʀel·* skrælle, *sgʀOl·* 'skrolde' (skinne, stråle), *sgøl·* skylle, *tʀol·* trolde, *sgyl·* skylde, *wOl·* volde.

'bjæle' (om kalv: brøle) *bje·l* *bje·lər* *bje·lt* *bje'lt*
tiest efter § 588.

falde *fal·* *fal'ər* *fal.t* *fal.t*
en tillægsform: *få'faln* forfalden.

gælde *jel'* *jel'ər* *jel.t* *jel't*
vælde (strömme) *wel'* *wel'ər* *wel'* [,]

Anm. Mange af disse ord kan også böjes efter § 591 (nyere sprogbrug); med tiden vil *t* vistnok helt fortrænge *t*, følelsen for *t* er døende.

§ 665. **b) Med lydskifte.**

følge *følə* *følər* *fOl.t* *fOl't*
se også § 696.

sælge *sœl·* *sœl'ər* *sOl.t* *sOl't*
böjes også i ft. og tf. *sOl·* *sOl'*

7. klasse.

Ord med stammeudlyd *t* (*t*, *st*, *wt*), intet tilföjes i fort. fr. og fort. tt.

A. Uden lydskifte.

a) Ord med lang selvlyd i nf. og nut.

§ 666. fæste *fæ·st* *fæ·sdər* *fæst* *fæst*
sål. *fʀæ·st* friste også *fʀe.st* efter § 712.

b) Med halvlang selvlyd i nf.

§ 667. Ord på *t*:

blatte (falde) *bla.t* *blatər* *blat* *blat*
sål. *ble.t* 'blitte' (spilde), *by.t* bytte, *dʀa.t* dratte, *he.t* hitte, *hy.t* 'hytte' (smide), *ji.t* gætte, *kwe.t* kvitte, *lu.t* løfte, *nø.t* nytte, *pu.t* putte, *sble.t* splitte, *sbu.t* spytte, *sbʀu.t* sprutte, *sdʀe.t* 'stritte' (stænke), *sdʀu.t* strutte, *sdø.t* støtte, *slø.t* 'sløtte' *sme.t* smitte, *smu.t* smutte, *sne.t* snitte, *wæ.t* 'vætte' (vække med en stang), *smi.t* 'smitte' (ɔ: smide).

Ord på *st*: § 668.

børste	*bø.st*	*bøsdər*	*bøst*	*bøst*

sål. *ha.st* haste, *hi.st* 'hviste' (kaste let) = *fi.st* 'fiste', *hO.st* hoste, *kny.st* 'knyste' (småhoste), *fu.st* fuste, *kræ.st* kryste, *kå.st* koste (ono. kosta), *la.st* laste (ono. lasta), *le.st* liste, *me.st* miste, *pu.st* puste, *ræ.st* ryste, riste, *ræ.st* 'reste' (mangle), *rø.st* ruste, *trø.st* trøste, *wre.st* vriste, *mi.st* 'miste' (ɔ: springe ud strømmende, om blod).

Anm. Et enestående uo. forekommer i udtrykket: *a ə så* '*sul'tən, de* '*lyst* '*i mə'ə* jeg er så sulten, det 'lyst' i mig (ɔ: knager i mig, jvf. ono. ljósta?). Jvf. *sla'sər* § 602.

c) Med halvlang selvlyd i nf. og nut. fr. § 669.

gifte	*jy.wt*	*jy.wtər*	*jywt*	*jywt*

sål. *sgy.wt* skifte.

d) Med kort selvlyd og medlyd. § 670.

styrte (med dødeligt udfald)	*sdøwt*	*sdøwtər*	*sdøwt*	*sdøwt*.

B. Med lydskifte. § 671.

sætte	*sæ.t*	*sætər*	*sat*	*sat*
kaste	*kæ'st*	*kæ'sdər*	*kåst*	*kåst*

Anm. Adskillige af ordene i denne klasse kan også i ft. fr. og ft. tf. få endelsen *ə*. Denne vaklen er i nærværende mål så ubetydelig, at jeg ikke finder anledning til at gentage disse ord under §§ 710, 713, 722. — Sulte og vælte se § 732; hente se § 733.

Grb. har en del som *fisdə* 171, 10, *nøtə* 170, 7, *ræsdə* (hos ham *ræ.jsdə* eller *ræ.jsdə*) 96, 182, '*usgywtə* 168, 18, *smutə* 143, 24; 144, 48; 146, 81.

8. klasse.

Ord på *r* uden endetillæg ved böjningen.

Ord på *j* + *r*.

a) Hjemlige ord. § 672.

forundre	*får'ą.jər*	*får'ą.jər*	*får'ą.jər*	*får'ą'jər*

sål. *hə.jr* hvejre, *plą.jər* plyndre, *sgą.jər* 'skindre' (være nærig), *ą.jər* undre, *wą.jər* vandre, *ty.jər* töjre, *fi.jr* fire, *fy.jr* fyre, *fli.jr* 'flire' (le uskönt), *hy.jr* 'hyre' (passe), *sbi.jr* spire, *sdy.jr* styre, *swi.jr* svire.

§ 673. **b) Fremmede ord.**

agere *a'gi'jr* *agi'jr* *agi'jr* *agi'jr*
sål. *abən'si'jr* 'avancere' (stræbe), *akə'di'jr* 'akkordere' (forliges), *arə'sdi'jr* arrestere, *bar'bi'jr* barbere, *bro'di'jr* brodere, *desən'ti'jr* desertere, *desbə'ti'jr* disputere, *dOgtə'ri'jr* doktorere, *dåbə'li'jr* dublere, *fesən'ti'jr* 'visitere' (efterse), *fåsnabən'si'jr* 'forsnabensere' (forhaste), *grå'si'jr* grassere, *hąj'ti.jr* håndtere, *'ę.jko,ti'jr* indkvartere, *kalə'pi'jr* galoppere, *ka'si'jr* kassere, *klå'ri'jr* klarere, *kra'pi'jr* krepere, *kabsio'ni'jr* kautionere, *komən'di'jr* kommandere, *konfə'mi'jr* konfirmere, *konsə'ni'jr* kujonere, *ko'ri'jr* kurere, *laq'di'jr* 'lædere' (bagtale), *le'wi'jr* levere, *mantə'ri'jr* maintenere, *Ordə'ni'jr* ordinere, *pa'ri'jr* parere, *pro'bi'jr* probere, *pa'si'jr* passere, *roŋə'ni'jr* ruinere, *sbo'li'jr* spolere, *sda'di'jr* studere (også *sdo'di'jr*), *se'ni'jr* genere, *sdræŋ'gi'jr* 'strængere' (overanstrænge), *sga'si'jr* 'skasere' (tage skade), *sgam'fi'jr* skamfere, *tag'si'jr* taksere, *trag'ti'jr* traktere, *wOr'di'jr* vurdere, *alə'wi'jr* 'arrivere' (hænde).
'dominere' (larme) *domə'ni.jr* *domə'ni.jr* *domə'ni.jr* *domə'ni'jr*
sål. *fortən'si.jr* 'fortensere' (skynde sig), *sba'si.jr* spasere, *sgerme'si.jr* 'skærmysere' (skælde ud), *ma'si.jr* marchere.

Ord på selvlyd + *r*.

§ 674. **a) Uden lydskifte.**

føre *fø·r* *fø·r* *fø·r* *fø'r*
sål. *bə'ji·r* begære, *be·r* bedre, *bə'swe·r* besvære, *bə'wœ·r* bevare, *ær'fœ·r* erfare, *fa·r* 'færde' (lappe), *bla·r* 'bladre' (søle), *ble·r* 'bledre' = *bla·r*, *'bœ·r sə* bare sig, *fje·r* fjedre, *fu·r* fodre, *fœ·r* 'fødre' (flytte fødder, trippe), *få'wœ·r* forvare, *gle·r* 'glidre' (løbe ud, om blækklat), *ha·r* hærde, *ja·r* 'hjadre' (sladre), *we·r* hvere (hvirvle), *få'mi·r* formere, *klœ·r* klare, *klu·r* kludre, *kœ·r* karte, *kry·r* krydre, *kwe·r* kvidre, *kå·r* 'kodre' (våse), *cy·r* køre, *le·r* lære, *mo·r* more (Grb. har *mu·r* 15, 16), *œ·r* åre (ådre), *pla·r* pladre, *plu·r* pludre, *rø·r* røre, *sbœ·r* spare, *sbu·r* spore, *sgi·r* skære (rense), *sgre·r* skrædre, *sla·r* sladre, *slu·r* sludre, *slø·r* sløre, *sma·r* smadre, *snø·r* snøre, *so·r* såre, *swœ·r* svare (undertiden *su·r*), *te·r* tære, *ti·r* tjære, *twe·r* tvære, *tø·r* törre, *we·r* vejre, *'wœ·r sə* vare sig, *e·r* ære.

b) Med lydskifte. § 675.

smøre	*smǫ·r*	*smǫ·r*	*smu·r*	*smu'r*
Grb. har i ft. fr. og ft. tf.			*smo.wr*	*smo'wr*
spörge	*sbǫr*	*sbǫr*	*sbu·r*	*sbu'r*
Grb. har			*sbo.wr*	*sbo'wr*
göre	*jǫr*	*jǫr*	*jo·r*	*jo'r*
tör	*tǫr*	*tǫr*	*tur·*	*tur'*
bør	[„]	*bør*	*bur·*	*bur'*

Ord på *b* + *ər*. § 676.

bævre *be.bər* *be.bər* *be.bər* *be'bər*

sål. *gla.bər* 'glabre' (snakke höjt), *ja.bər* 'hjabre' (vrövle), *we·bər* 'hvibre' (tale pibende), *ho.bər* 'hubre' (bævre af kulde), *klæ.bər* 'klæbre' (larme, stöje), *kno.bər* knobre, *knæ.bər* knæbre, *ce.bər* 'kjæbre' (snakke op), *na.bər*, *ne.bər*, *no.bər* nubre gæs, *pe.bər* pebre, *slo.bər* slubre, *abər æ'på* abre på.

Med *f* + *ər*. § 677.

ofre *åfər* *åfər* *åfər* *åfər*.

Med *q* ell. *rq* + *ər*. § 678.

flagre *flaq·ər* *flaq·ər* *flaq·ər* *flaq'ər*

sål. *kneq·ər* 'knegre' (knibse), *lOq·ər* logre, *neq·ər* 'nægre' (rokke med hovedet), *sbeq·ər* spigre, *sgOq·ər* skogre, *smeq·ər* smigre, *knoq·ər* knogre.

ærgre (fremo.) *ær·qər* *ær·qər* *ær·qər* *ær'qər*.

Med *d* ell. *nsd* ell. *sd* ell. *rd* eller *lsd*. § 679.

gnistre *gnisdər* *gnisdər* *gnisdər* *gnisdər*

sål. *klisdər* klistre, *lysdər* lystre, *mæsdər* mestre.

mønstre *mønsdər* *mønsdər* *mønsdər* *mønsdər*

sål. *fensdər* finstre.

'gælstre' (trygle) *jæl·sdər* *jæl·sdər* *jæl·sdər* *jæl'sdər*

fordre *fOr·dər* *fOr·dər* *fOr·dər* *fOr'dər*

sål. *Or·dər* ordre, fremo.

Med *l* + *ər*. § 680.

'balre' (holde bal) *balər* *balər* *balər* *bal'ər*

sål. *bjalər* 'bjalre' (snakke), *bulər* buldre, *dralər* 'dralre' (nøle),

drelər 'drilre' (løbe dråbevis), *dulər* dulre, *gnalər* 'gnalre' (smågnave), *gnelər* gnilre, *halər* 'hjalre' (snakke op), *hylər* hylre (klynke), *knalər* knalre = *knelər*, pusle, *krelər* krilre, *fcilər* kilre, *mulər* 'mulre' (mumle), *mylər* myldre, *pylər* pylre, *ralər* 'ralre' (falde med raslende lyd), *smulər* smuldre, *snalər* snaldre (sløse), *snølər* snølre (smøle), *sbrølər* 'sprølre' (findele), *swalər* 'svaldre' (sladre), *ra'balər* rabaldre, *pelər* 'pilre' (pille).

§ 681. Med *lf* + *ər*.

'piltre' (pille af) *pelfər* *pelfər* *pelfər* *pelfər*

sål. *ralfər* 'raltre' (gå halvt eller uordentligt påklædt), *wrålfər* vralte = *wålfər* vælte (om hesten: vælte sig), *sgulfər* skultre (skutte sig).

§ 682. Med *m* + *ər*:

'dumre' (dundre) *domər* *domər* *domər* *dom'ər*

sål. *be'fcømər* bekymre, *blamər* blamre, *bomər* bumre, *femər* fimre (fingerere), *hamər* hamre, *homər* humre (småle), *klamər* klamre, *memər* mimre, *nomər* numre (nummerere), *glemər* glimre, *temər* tõmre.

§ 683. Med *n* + *ər*:

tindre *tenər* *tenər* *tenərt* *en'ər*

sål. *hænər* hindre, *vænər* vændre, *får'hænər* forhindre (Grb. 145, 14), *bønər* *wpå je'j* slå løs; forhen muligvis *tęjər* tindre osv.

§ 684. Med *ŋf* + *ər*:

kæntre (kantre) *kåŋfər* *kåŋfər* *kåŋfər* *kåŋ'fər*

sål. *håŋfər* håndtre (håndtere), *låŋfər* lantre (slentre, dovne), *slaŋfər* slentre, *'owəwenfər* overvintre.

§ 685. Med *ŋ* + *ər*:

angre *aŋ'ər* *aŋ'ər* *aŋ'ər* *aŋ'ər*

sål. *feŋ'ər* fingre, *kleŋ'ər* klingre, *sgeŋ'ər* skingre, *sleŋ'ər* slingre.

§ 686. Med *k* + *ər*:

sikre *sekər* *sekər* *sekər* *sekər*

sål. *prakər* prakre (prakke).

bødkre *bø'kər* *bø'kər* *bø'kər* *bø'kər*

sål. *sne'kər* snedkre.

Med *lp*, *mp* og *p* + *ər*: § 687.

plapre	*plapər*	*plapər*	*plapər*	*plapər*

sål. *slapər* 'slapre' (søbe uordentligt).

humpre (humpe)	*hom·pər*	*hom·pər*	*hom·pər*	*hom·pər*

sål. *plam·pər* plampre, *slam·pər* 'slampre',

stolpre	*sdål·pər*	*sdål·pər*	*sdål·pər*	*sdål·pər*

Med *t*, *gt*, *jt*, *rnt*, *nt*, *wt* + *ər*: § 688.

knitre	*knitər*	*knitər*	*knitər*	*knitər*

sål. *rutər* 'rutre' (rutte, rase), *dOgtər* 'doktre' (prygle), *lowtər* 'lovtre' (daske, drive), *hejtər* 'hejtre' (løfte, bære tungt, også med halvlangt *e*), *kejtər* 'kejtre' (gå indad på fødderne, også med halvl. *e*), *muntər* muntre, *hæmtər* hæmtre = *hejtər*, *pow.wtər* povtre, *sgow.wtər* 'skovtre'.

Med *w* + *(ə)r*: § 689.

bore	*bo.wr*	*bo.wr*	*bo.wr*	*bo'wr*

sål. *fe.wr* fure, *le.wr* lure, *me.wr* mure, *rø.wr* røve, *sge.wr* skure, *te.wr* ture, *tø.wr* tøve.

Anm. Undertiden böjes et ord af denne klasse også i lighed med ordene i 10. klasse, sjælden dog i nærværende mål, oftere hos Grb.: *flijrə* 34. 11, 45. 225, *mu·rə* 15. 16, *sla·rə* 225. 40, *sma·rə* 105, 79. 88, 104. 65, *ma'sijrə* 27. 47, *fu·rə* 14. 8, *sdu'di'jrə* ell. *sdu'dijrə* 198. 11, *rragti'jrə* 153, 8, *konfå'mi'jrə* 81. 9, *ær·qrə* 100. 85, *gnisdre* 207. 91, *ra'balərə* 84. 64, *bomərə* 87. 80, *hamərə* 130. 22, *prakərə* 227. 68, *te.wrə* 210. 42, *få'sekərə* 211. 60, *hom·pərə* 57, 27. § 690.

9. klasse.

Ord med *ə* som anden stavelse, der tilföjes intet i ft. fr. og ft. tf.

A. Uden lydskifte.

a) Ord på *l* = rm.-s *lg*: § 691.

bælge (drikke)	*bælə*	*bælər*	*bælə*	*bæl'ə*

sål. *falə* 'falge' (skrælplöje grönjord), *talə* talge, *telə* 'tælge' (med kniv), *fælə* fællige (være fælles).

§ 692. **b) Ord på *ṛ* = rm.-s *rg*:**

bjærge *bjɛṛ·ə bjɛṛ.əṛ bjɛṛ·ə bjɛṛ'ə*

sål. *båṛ·ə* borge, *fåṛ'aṛ·ə sə* 'forarge' (skæmme sig), *fɛṛ·ə* færge, *sǻṛ·ə* sörge, *wɛṛ·ə* værge.

§ 693. **c) Ord på *ṛ* = rm.-s *rr*:**

'irre' (tirre) *ɛṛ·ə ɛṛ·əṛ ɛṛ·ə ɛṛ'ə*

sål. *hɛṛ·ə* 'hærre' (rallende lyd i struben), *naṛ·ə* narre, *paṛ·ə* parre (også: *paṛ·*), *peṛ·ə* 'pirre' (ɔ: drille), *sbjɛṛ·ə* 'spjærre' (sætte arme eller ben vidt ud fra hinanden), *feṛ·ə* 'firre' (pege fingre), *sgaṛ·ə* skarre, *få'sdøṛ·ə* forstyrre, *knaṛ·ə* 'knarre' (være vranten).

§ 694. **d) Ord på *ṛ* = rm.-s *rv*:**

arve *aṛ·ə aṛ·əṛ aṛ·ə aṛ'ə*

sål. *faṛ·ə* farve, *få'dæṛ·ə* fordærve, *haṛ·ə* harve, *hɛṛ·ə* hverve (vende), *mæṛ·ə* 'marve' (ɔ: slå), *åṛ·ə* 'orve' (tilfredsstille, gl. jysk oruæ).

§ 695. **e) Til denne ordklasse hører:**

'redde' (udholde) *ʀɛ.jə ʀɛ.jəṛ ʀɛ.jə ʀɛ'jə*

vædde *wɛṛ·ə wɛṛ·əṛ wɛṛ·ə wɛṛ'ə*

§ 696. **B. Med lydskifte.**

følge *følə følər fOlə fOl'ə* jvf. §§ 661, 665.

10. klasse.

Navneformen er enstavelset, i ft. fr. og ft. tf. tilföjes *ə*.

A. Ord med lang selvlyd.

a) Uden lydskifte.

§ 697. Ord med udlydende selvlyd.

'ae' (kærtegne)	*a·*	*a·əṛ*	*a·ə*	*a·ə*
både	*bɶ·*	*bɶ·əṛ*	*bɶ·ə*	*bɶ·ə*
'frude' (om heste: pruste)	*fʀu·*	*fʀu·əṛ*	*fʀu·ə*	*fʀu·ə*
frede	*fʀɛ·*	*fʀɛ·əṛ*	*fʀɛ·ə*	*fʀɛ'ə*

sål. *fi·* 'fidde' (prøve på), *mi·* mede.

flå *flo'* *flo'əṛ* *flo·ə* *flo'ə*

sål. *få'mo'* formå, *sgʀo'* skrå, *få'smo'* forsmå, *sbo'* spå, *so'* så. Af

ordet 'pleje' forekommer kun nutidsformen *plęˈr*, f. eks. *haj ˈplęˈr æ ˈkom· hær* han plejer at komme her.

'slæ' (ɔ: tø, om vejret) *slɛˈ* *slɛˈər* *slɛˈə* *slɛˈə*

Ord med *b*: § 698.

abe (efterabe) *a·b* *a·bər* *a·bə* *a·bə*

sål. *da·b* 'dabe' (snøvle), *dʀɛ·b* dræve, *ˈę̣jˌsgi·b* indskibe, *kla·b* klabe, *ʀa·b* rabe, *sja·b* 'sjabe' (savle), *swa·b* 'svabe' (sjappe), *gu·b* 'gube' (sætte hovedet ned mellem skuldrene).

Ord med *q*: § 699.

bage *ba·q* *ba·qər* *ba·qə* *ba·qə*

sål. *be·q* bege, *ble·q* blege, *fla·q* flage, *fu·q* fuge, *hɛ·q* hæge, *hu·q* 'huge' (böje forover), *hy·q* hygge, *kʀɛ·q* kræge, *kʀø·q* krøge, *ma·q* mage, *mO·q* 'moge', *ni·q* nege, *ˈʀq̣jˌsa·q* ransage, *sbʀa·q* sprage, *sga·q* skage, *sda·q* stage, *sgy·q* skygge, *li·q* 'lege' (spille på blæseinstrument), *sø·q* 'søge' (lummervarme), *e·q* 'ægge' (rejse sandtörv på kant), *ø·q* øge, *si·q* 'sige' (lække). Enkelte af disse ord som *ba·q*, *mO·q* kan böjes efter § 646, *li·q* böjes også efter § 653.

Ord med *k*: § 700.

prædike *pʀe·k* *pʀe·kər* *pʀe·kə* *pʀe·kə*.

Ord med *r*: § 701.

hore *hu·r* *hu·rər* *hu·rə* *hu·rə*

sål. *jo·r* jorde.

Ord med *rt*, *st* og *t*: § 702.

'parte' (partere) *pæ·rt* *pæ·rtər* *pæ·rtə* *pæ·rtə*
faste *fæ·st* *fæ·sdər* *fæ·sdə* *fæ·sdə*
prate (snakke) *pʀæ·t* *pʀæ·tər* *pʀæ·tə* *pʀæ·tə*

sål. *sgæ·t* 'skåte' (lege), *swa·t* sværte.

b) Med lydskifte.

Med udlydende selvlyd. § 703.

'måde' (göre tilpas) *mæ·* *må·ər* *mæ·ə* *mæ·ə*
grade *gʀæ·* *gʀå·ər* *gʀæ·ə* *gʀæ·ə*

sål. stundum *bæ·* både, se § 697; *gʀæ·* böjes også i ft. fr. og ft. tf.: *gʀåt* § 651, er fremo. Herhen hører ordet *næ·* nåde i ønsket eller truslen: *gu ˈnæ· dɛ!* Gud nåde dig.

B. Med halvlang selvlyd i nf.

§ 704. Ord på *ƀ*:

ribbe *ʀe.ƀ* *ʀeƀɜr* *ʀeƀə* *ʀeƀə*

sål. *sne.ƀ* 'snibbe' (irettesætte), *sgo'ƀ* 'skubbe' (gnide).

§ 705. Ord på *f*:

'buffe' (støde imod) *bo.f* *bofɜr* *bofə* *bofə*

sål. *få'blø.f* forbløffe, *go.f* 'guffe' (smågø), *po.f* puffe, *bjæ.f* bjæffe, *sgo.f* skuffe, *sdʀa.f* straffe, *tʀæ.f* træffe, jvf. § 537.

§ 706. Ord på *k*:

blokke *blå.k* *blåkɜr* *blåkə* *blåkə*

sål. *ba.k* bakke, *bo.k* bukke, *bʀa.k* brakke, *bʀæ.k* brække, pløje uopdyrket land, kaste op, *bʀå.k* 'brokke' (lægge i blød), *do.k* dukke, *dæ.k* dække, *fle.k* flikke, *flæ.k* flække, *fo.k* 'fukke' (støde), *ha.k* hakke, *he.k* hikke, *ɉå.k* 'hjokke' (rode), *hø.k* 'høkke' (flytte lidt til siden), *knæ.k* knække, *knø.k* 'knykke' (småhoste), *kne.k* 'knikke', *kle.k* klikke, *klo.k* klukke, *kʀo.k* krukke, *ku.k* kukke, *kwæ.k* kvække, *kå.k* 'kokke' (sætte hø i store stakke), *ƭci.k* kikke, *ƭcæ.k* 'kække' (om gæs), *la.k* lakke (et brev, lakere, lakke), *le.k* 'likke' (sætte tungen til, slikke), *lå.k* lokke, *læ.k* lække, *ma.k* makke, *mo.k* mukke, *ne.k* nikke, *nå.k* 'nokke' (rokke med ørerne), *få'sgʀæ.k* forskrække, fremo., *pa.k* pakke, *pe.k* pikke, lægge stenbro, *po.k* pukke, *pʀe.k* prikke, *pʀå.k* 'prokke' (stoppe), *ʀa.k* rakke, *ʀå.k* rokke, *sa.k* sakke, *sbæ.k* spække, *sbʀæ.k* sprække (tale jvf. § 537), *sge.k* skikke, *sgʀo.k* skrukke, *sle.k* slikke, *sna.k* snakke (også: *sna'k*), *so.k* sukke, *so.k* 'sukke' (pudse på), *smø.k* smykke, *swæ.k* svække, *så.k* sokke, *sæ'k* sække, *ta.k* takke, *tå.k* 'tokke' (vralte), *we.k* vinke, *wʀe.k* vrikke, *gʀe.k* 'grikke' (gruble vrantent, Grb. 70. 92).

§ 707. Ord på *sk*:

baske *ba.sk* *basgɜr* *basgə* *basgə*

sål. *bu.sk* 'buske', *da.sk* daske, *de.sk* diske, *fe.sk* fiske, *'fla.sk sɜ* flaske sig, *flæ.sk* flæske, *flø.sk* flyske, *fʀe.sk* friske, *fu.sk* fuske, *få'ʀa.sk* forraske, *æ.sk* æske, *gna.sk* gnaske, *ɉa.sk* hjaske, *hve.sk* hviske, *kni.sk* 'kniske' (være kneben), *knø.sk* 'knøske' (bearbejde med næverne), *kla.sk* klaske, *lu.sk* luske, *læ.sk* læske, *lø.sk* lyske, *mæ.sk* mæske, *nø.sk* 'nøske' (ruske), *pe.sk* piske, *pja.sk* pjaske,

pla.sk plaske, *ʀu.sk* ruske, *sju.sk* sjuske, *slu.sk* sluske, *sma.sk* smaske, *smu.sk* 'smudske' (tilsmudse), *smi.sk* smiske, *sna.sk* 'snaske', *tʀa.sk* traske, *wa.sk* vaske, *we.sk* viske, *te.sk* tiske.

Ord på *p*: § 708.

dyppe *de.p* *depər* *depə* *depə*

sål. *dʀe.p* dryppe, *dʀå.p* dryppe, *e.p* yppe, *fe.p* 'fippe', *gle.p* glippe, *he.p* 'hippe' (flytte), *ƀa.p* 'hjappe', *ho.p* hoppe, *kna.p* knappe, *knæ.p* knæppe, dikke, *kla.p* klappe, *kle.p* klippe, *kwa.p* kvappe = *kwæ.p* 'kvæppe' (hoste op, hvad der er kommen i den 'gale hals'), *lå.p* 'loppe' (lukke op), *na.p* nappe, *ne.p* nippe, *pi.p* 'pippe' (kige), *pʀå.p* proppe, *ʀa.p* rappe, *ʀe.p* 'rippe' (ræbe), *'ʀo.p sə* subbe sig, *sda.p* stoppe, *sgo.p* skubbe, *sgi.p* skæppe, *sgʀo.p* skruppe, *sla.p* 'slappe' (labe, søbe uordentlig), *sna.p* snappe, *sno.p* 'snuppe' (snappe), *så.p* 'soppe' (skære itu), *swe.p* svippe, *swo.p* svuppe, *tʀe.p* trippe, *tå.p* toppe, *tʀå.p 'mæ* 'troppe' med (daske med), *we.p* vippe, *wi.p* 'vippe' om lyd = pippe, *å.p* oppe, *sgʀæ.p* 'skræppe' (prale), *wʀe.p* 'vrippe' (være utålmodig).

Ord på *sp*: § 709.

haspe *ha.sp* *hasbər* *hasbə* *hasbə*

sål. *læ.sp* læspe, *ʀa.sp* raspe.

Ord på *t*: § 710.

batte *ba.t* *batər* *batə* *batə*

sål. *be'ʀæ.t* berette, *bʀe.t* brætte, *dʀu.t* 'drutte' ('dröfte' med dröftetrug), *dʀa.t* dratte, *du.t* dutte, *fa.t* fatte, *fu.t* futte, *fjɛ.t* fedte, *flæ.t* flette, *fʀe.t* fritte, *gne.t* gnitte, *gʀu.t* = *gʀø.t* grutte, *ha.t* hatte (*hat 'å*, hatte af), *ƀa.t* 'hjatte' (slå lempeligt), *ki.t* kitte, *kla.t* klatte, *kʀa.t* 'kratte' (kradse), *kʀø.t* 'krytte' (göre modstand), *la.t* lægte, *lo.t* lytte, *mu.t* 'mutte' (i leg), *ne.t* nitte, *nø.t* nytte, *pa.t* patte, *pja.t* pjatte, *plɛ.t* plette, *ʀu.t* rutte, *ʀæ.t* rette, *sbå.t* spotte, *sdʀu.t* strutte, *sg0.t* skotte, *slu.t* slutte, *su.t* sutte, *swe.t* 'svitte' (smutte), *ær'sda.t* erstatte, *be'sgø.t* beskytte, *sbʀe.t* 'spritte', *sdʀe.t* 'stritte' (stænke, se § 667), *be'da.t* 'bedatte' (ɔ: bestemme), *wu.t* vogte (Torslev sogn).

Ord på *ft* og *gt*: § 711.

hæfte *hæ.ft* *hæftər* *hæftə* *hæftə*

sål. *do.ft* dufte, *lo.ft* lufte, *sdi.ft* stifte.

tragte *tʀa.gt* *tʀagtər* *tʀagtə* *tʀagtə*

sål. *fɛ.gt* fægte (Grb. har *fɛ.ʄ* 242. 255, samme ord?), *få'pa.gt* forpagte, *fo.gt* fugte, *wa.gt* 'vagte' (holde vagt), *bə'tʀa.gt* betragte, alle fremo. eller med fremmed form, jvf. § 713.

§ 712. Ord på *st*:

bryste *bʀø.st* *bʀøsdər* *bʀøsdə* *bʀøsdə*

sål. *dʀe.st* driste, *fʀæ.st* ell. *fʀe.st* friste (se § 666), *fu.st* fuste, *hø.st* høste, *læ.st* læste, *tæ.st* taste.

§ 713. Ord på *ʄ*:

ægte *a.ʄ* *aʄər* *aʄə* *aʄə*

sål. *dɛ.ʄ* digte, *dʀɛ.ʄ* 'drække' (se Feilb. ordb.: drække), *ɛ.ʄ* ægte, *fʀø.ʄ* frygte, *hɛ.ʄ* hægte, *kʀø.ʄ* 'krøgte' (gå som på krykke), *lø.ʄ* lugte, *ma.ʄ* magte, *nɛ.ʄ* nægte, *ʀø.ʄ* røgte, *sdø.ʄ* stykke, *se.ʄ* sigte, *sla.ʄ* slagte, *slɛ.ʄ* slægte, *swe.ʄ* svigte, *tɛ.ʄ* tægte, tække, *tø.ʄ* 'tugte' (slå småt med hånden), *mɛ.ʄ* mægte (Grb. 192. 118), *ne.ʄ* 'nikke' (om overlæssede heste: trække med besvær).

C. Ord med halvlang selvlyd i alle former.

§ 714. Ord med *j* (og *iʄ* og *yʄ*):

blege (ono. bleikja) *blɛ.j* *blɛ.jər* *blɛ.jə* *blɛ'jə*

sål. *bO.j* bude, *bʀø.j* brodde, *da.j* 'daje' (gynge i armene), *'ɛ.j,de.j* inddige, *fɛ.j* feje, *fø.j* föje, *hO.j* høde (true), *hu.j* huje, *kʀø.j* 'krøge' (være kejtet), *la.j* lade (ono. hlaða), *lO.j* lodde, *mɛ.j* meje, *nɛ.j* neje, *plɛ.j* pleje (oppasse), *pʀa.j* 'praje' (overhænge med bönner), *ʀa.j* 'radde' (gå sjusket påklædt), *ʀɛ.j* redde, *sbe.j* spege, *sdO.j* stöje, *slO.j* slöje, *sme.j* smedde, *wɛ.j* 'veje' (vegne et söm), veje (på vægt), *swa.j* 'svaje' (leve höjt).

eje *ɛ'j* *ɛ'jər* *ɛ.jə* *ɛ'jə*

sål. *dʀɛ'j* dreje, *jy'j* gø, *di'j* die.

fri *fʀiʄ* *fʀi'jər* *fʀi.jə* *fʀi'jə*

sål. *wiʄ* vie, *siʄ* si, *ʀy.j* rydde.

gry (vrimle) *gʀy'j* *gʀy'jər* *gʀy.jə* *gʀy'jə*

sy *syʄ* *sy'jər* *sy.jə* *sy'jə*

§ 715. Ord med *jf*:

slöjfe *slə.jf* *slə.jfər* *slə.jfə* *slə.jfə*

sål. *sdʀə.jf* strejfe.

Ord med *jsk*: § 716.

'franske' (vende fødderne udad) *fʀą.jsk -ər -ə -ə* sål. *gʀą.jsk* granske, *hų.jsk* 'hundske' (hundse), *ą.jsk* 'ænse' (lægge mærke til).

Ord med *jt*: § 717.

flöjte *flø.jt* *flø.jtər* *flø.jtə* *flø.jtə*
sål. *sbʀø.jt* spröjte.

Ord med *ṛk*: § 718.

mærke *mæ.ṛk* *mæ.ṛkəṛ* *mæ.ṛkə* *mæ.ṛkə*
sål. *fe.ṛk* 'firke', *kna.ṛk* 'knarke', *kne.ṛk* knirke, *ȷå.ṛk* 'hjorke' (hoste), *le.ṛk* lirke, *mo.ṛk* 'murke', *nå.ṛk* 'norke' (ase), *sbą.ṛk* sparke, *sdå.ṛk* storke, *snå.ṛk* snorke, *we.ṛk* virke, *wæ.ṛk* værke, *ø.ṛk* ørke, *å.ṛk* orke, Grb. har *kno.ṛk* 'knurke' (knurre) 141. 20.

Ord på *ṛp*: § 719.

harpe grus *ha.ṛp* *ha.ṛpəṛ* *ha.ṛpə* *ha.ṛpə*
sål. *flæ.ṛp* 'flærpe' (græde, blæse på rörflöjte), *gnå.ṛp* 'gnorpe' (småskænde), *knæ.ṛp* 'knærpe' (spare), *knå.ṛp* 'knorpe' = *gnå.ṛp*, *sgɛ.ṛp* skærpe, *snæ.ṛp* snærpe, *snå.ṛp* 'snorpe' (indskrumpe), *swe.ṛp* svirpe, *wa.ṛp* varpe.

Ord på *ṛt*: § 720.

'forte' (travle) *fo.ṛt* *fo.ṛtəṛ* *fo.ṛtə* *fo.ṛtə*
sål. *æ.ṛt* 'ærte' (tirre).

Ord på *w*: § 721.

ave *a.w* *a.wəṛ* *a.wə* *a'wə*
sål. *be'dʀǫ.w* bedrøve, *be'la.w* belave, *bʀǫ.w* 'breve' ('meddele pr. brev' ɔ: sladre), *bǫ.w* böje, *fåṛ'hǫ.w* forhöje, *få'nǫ.w* fornöje, *hœ.w* huske, *hö.w* 'hæve' (ɔ: pynte), *ka.w* 'kave' (gnave, gumle), *kla.w* klage, *klǫ.w* kløve, *la.w* lave, *lœ.w* love, *nǫ.w* nöje, *pla.w* plage, *pʀǫ.w* prøve, *sa.w* save, *sda.w* stave, *sdə.w* stuve, *sdö.w* nynne (smlgn. ono. stefja), *sga.w* skave (ono. skafa), *sgʀö.w* skræve, *sə.w* suge, *swǫ.w* svæve, *sjǫ.w* sjove, *sgʀə.w* skrue, *tʀa.w* trave, '*åp*,*da.w* opdage, '*ų.j*,*ly.w* undlive, *hœ.w* hue, *sgə.w* skue, *ȷcö.w* 'kæve' (stange efter), *kny.w* knive, *sdy.w* stive, *ǫ.w* øve.

rive (stub) *ʀy.w* *ʀy.wəṛ* *ʀy.wə* *ʀy.wə*
sål. *mją.w* mjave, *ʀǫ.w* røve.

döje *dǫ.w* *dǫ.wər* *dǫ.wə* *dǫ'wə*
sål. *be'hǫ.w* behøve, *ja.w* jage, (jvf. § 551), *gʀa.w* grave (jvf. § 551), *kʀa.w* kræve, *lǫ.w* leve, *wö.w* væve.
bo *bo'w* *bo'wər* *bo.wə* *bo'wə*
sål. *glo'w* glo, *gʀo'w* gro, *gʀə'w* grue, *la'w* 'lave' (have fremgang), *ʀo'w* 'ro' (ono. róa), *sgo'w* sko, *tə'w* to (ono. þvá), *tʀo'w* tro, *wə'w* og *wɶ'w* vove, *snə'w* sno, *də'w* due, *nə'w* 'nue' (nyde).
styrte *sdǫ'w* *sdǫ'wər* *sdǫ'wə* *sdǫ'wə.*

§ 722. Ord på *wt*:

brovte *bʀɶ.wt* *bʀɶ.wtər* *bʀɶ.wtə* *bʀɶ.wtə*
sål. *gʀǫ.wt* 'grøfte', *ʀa.wt* rafte, *sgʀǫ.wt* skrifte, Grb. har *fǫ.wt* 253.

D. Ord med kort selvlyd i alle former.

§ 723. Ord på *q*:

brygge *bʀøq'* *bʀøq'ər* *bʀøq'ə* *bʀøq'ə*
sål. *bøq'* bygge, *tøq'* tygge, *woq'* vugge.
tigge *teq'* *teq'ər* *teq'ə* *teq'ə*
dugge *doq'* *doq'ər* *doq'ə* *doq'ə*
sål. *deq'* dægge, *'døq' sə* 'døgge' (dy sig, bare sig for kulde).

§ 724. Ord på *lk*:

'alke' (vade) *al'k* *al'kər* *al'kə* *al'ke*
sål. *kal'k* kalke, *mal'k* malke, *pel'k* pilke, *wol'k* valke, *ƒcil'k* 'kilke', køre med lille slæde, kælke.

§ 725. Ord på *lp* og *lsk*:

'bilpe' (skvulpe) *bel'p* *bel'pər* *bel'pə* *bel'pə*
sål. *gal'p* galpe, *gol'p* gylpe, *sgul'p* skvulpe, *æl'sk* elske.

§ 726. Ord på *mp*:

dumpe *dom'p* *dom'pər* *dom.pə* *dom'pə*
sål. *dæm'p* dæmpe, *dåm'p* dampe, *fom'p* 'fumpe', *gom'p* gumpe, *jom'p* 'gumpe' (vippe op og ned), *hom'p* humpe, *klom'p* klumpe, *klåm'p* klampe, *kʀøm'p* krympe, *læm'p* lempe, *pem'p* pimpe, *pom'p* pumpe, *ʀæm'p* rimpe, *ʀom'p* rumpe, *sdom'p* stumpe, *sdåm'p* stampe, *sgom'p* 'skumpe', *slom'p* slumpe, *tåm'p* tampe, *tʀåm'p* trampe.

Ord på *msk*: § 727.

'flamske' (modsat være adstadig) *flam·sk flam·sgər ·ə ·ə* sål. *dʀom·sk* 'drumske' (dumse).

Ord på *ŋk*: § 728.

anke *aŋ·k aŋ·kər aŋ·kə aŋ·kə*

sål. *bleŋ·k* blinke, *blåŋ·k* blanke, *bʀåŋ·k* branke, *bæŋ·k* bænke, *baŋ·k* banke, *døŋ·k* 'dynke' (bestænke töj), *foŋ·k* funke, *ḫåŋ·k* 'hjanke' (hoste slim op), *kleŋ·k* klinke, *kløŋ·k* klynke, *meŋ·k* minke, *moŋ·k* 'munke' (i leg), *plåŋ·k* planke, *ʀeŋ·k* rinke, *ʀøŋ·k* rynke, *såŋ·k* sanke, *sgæŋ·k* skænke, *seŋ·k* sinke, *sdæŋ·k* stinke, *peŋ·k* 'pinke' (drikke spiritus), *wåŋ·k* vanke, *øŋ·k* ynke.

Ord på *nsk* og *nst*: § 729.

ønske *øn·sk øn·sgər øn·sgə øn·sgə*

sål. *wʀen·sk* vrinske, *swæn·sk* 'svenske' (harve med en såkaldt svensk harve), *don·st* dunste.

Ord på *mt*: § 730.

glimte *glem·t glem·tər glem·tə glem·tə*

sål. *sgem·t* skimte.

Ord på *r*: § 731.

hurre *hor· hor·ər hor·ə hor·ə*

sål. *knor·* knurre, *kor·* kurre, *por·* purre, *sgor·* skurre, *snor·* snurre, *snar·* 'snarre' (skænde), *sbɛr·* spærre (Grb. har *sder·* stirre 85. 2).

Ord på *lʃ*: § 732.

bylte *bølʃ bølʃər bølʃə bølʃə*

sål. *sbelʃ* 'spelte', *sdølʃ* stylte, *smelʃ* smælte, *snølʃ* snylte, *sølʃ* sylte, *sålʃ* salte; *sulʃ* sulte og *welʃ* vælte, får intet *ə* i ft. og tf., Grb. har *sgelʃ* skilte 57. 30 og *ʀølʃ* 'rulte' (rulle om) 35. 20.

Ord på *nʃ*: § 733.

grynte *gʀønʃ -ər -ə -ə* sål. *dʀønʃ* 'drunte', *fånʃ* 'fante' (gribe efter), *fjånʃ* fjante, *fænʃ* 'fængte' (skrabe til sig), *få'ʀænʃ* forrente, *glenʃ* 'glente' (indsmigre), *jønʃ* 'junte' (vippe, se Feilb. ordb. hjonte), *kånʃ* kante, *lænʃ* lænke, *mønʃ* mønte, *plånʃ* plante, *pʀænʃ* prente, *pønʃ* pynte, *pånʃ* pante, *sgʀenʃ* skrænte (glippe), *slønʃ* slunte (slingre), *wenʃ* vente. Grb. har *lunʃ* lunte 79. 77.

hente *henʃ henʃər henʃ henʃ.*

§ 734. **Tillæg.**

Følgende ord må nærmest henregnes til 10. klasse, men böjes med större eller mindre afvigelser fra reglen:

leje	*lɛ.j*	*lɛ.jər*	*lɛ.j*	*lɛ'j*
tyde	*tɥ.j*	*ty·ər*	*tɥ.j*	*tɥt*
betyde	*bɛ'tɥt*	*bɛ'tɥ'jər*	*bɛ'tɥ.j*	*bɛ'tɥt*
'sti' (springe op)	*sdit*	*sdi'jər*	*sdit*	*sdit*
syde (koge)	*sɥt*	*sɥ'jər*	*sɥ.j*	*sɥt*
gø (§ 714)	*jɥt*	*jɥ'jər*	*jɥj*	*jɥt*
'fly' (ɔ: give)	*fli*	*fli'jər*	*fli.j*	*flit*
ske	*sgi'j*	*sgi'jər*	*sgi.j*	*sgit*
'ly' (give læ)	*lɥ'j*	*lɥ'jər*	*lɥ.j*	*lɥt*
lyde	*lɥ.j*	*lɥ.jər*	*lɥ.j*	*lɥt*
tø	*tit*	*ti'jər*	*ti.j*	*tit*
'gælpe' (gylpe)	*jælp*	*jælpər*	*jælp*	[„]
lade (ono. hlaða)	*la.j*	*la.jər*	*la.j*	*la'j*

(dette ord böjes også efter § 714, Grb. har i nut. *lœ·ər* 159. 9).

dø	*dø'j*	*dø'jər*	*dø.jə*	*dø'j*
bie	*bi.j*	*bi.jər*	*bi.j*	*bit*
lide (tåle)	*li.j*	*li'jər*	*li.j*	*lit*
snide (ono. sníða)	*sni.j*	*sni'jər*	*sni.j*	*snit*

Enkelte uo. vakler: *sɥt* sy, *wit* eller *wi'j* vie, böjes også uden *ə*. Enkelte ord forekommer kun i en enkelt form, i et enkelt udtryk: *hɑj* eller *hon 'sə'w 'te dær 'hæn* han „su“ til (ɔ: fòr) der hen; *hon 'sə'w 'te ˌuk ə 'dön'* ɔ: hun skyndte sig hurtigst muligst ud ad dören; *'wi ka 'hɛl·ə 'nåk 'tɛ'j hɛr* vi kan ellers nok „tej“ hende (ɔ: magte det, vist den sønderjydske form af uo. tage, som er bleven opsnappet på studerejser); *œ sbɛ 'te* at spæde til, findes kun i denne og lignende udtryk: *sbɛ 'åp* spæde op osv.

11. klasse.

Navneformen er enstavelset og ender på en selvlyd, som ændres i fort. fr. og fort. tf., og *j* tilföjes.

§ 735. **Med stød i tf.**

bløde (ono. blœða)	*blø·*	*blø·ər*	*blə.j*	*blə'j*
bræde (ono. bræða)	*bʀe·*	*bʀe·ər*	*bʀɛ.j*	*bʀɛ'j*
råde	*ʀo·*	*ʀo·ər*	*ʀO.j*	*ʀO'j*
skade	*sgœ·*	*sgœ·ər*	*sgå.j*	*sgå'j*

sål. *fø·* føde, *glø·* gløde, *jø·* gøde, *lø·* løde (om ko), *nø·* nøde, *plø·* plöje, *sdø·* støtte (ono. styðja), *tø·* 'tøde' (opholde, sinke), *ø·* øde, *bʀe·* brede, *gle·* glæde, *kle·* klæde (forsyne med klæder), *kne·* 'knæde' (ælte dej), *ʀe·* rede (tillave), *sbʀe·* sprede.

Med stød i nf., nut. og tf. § 736.

klø	*kløʼ*	*kløʼər*	*klø.j*	*kløʼj*
strø	*sdʀøʼ*	*sdʀøʼər*	*sdʀø.j*	*sdʀøʼj*
nå	*noʼ*	*noʼər*	*n0.j*	*n0ʼj*
klæde (tage sig ud)	*kleʼ*	*kleʼər*	*klɛ.j*	*klɛʼj*

Med stød i nut. og tf. § 737.

vade	*wɶ·*	*wɶʼər*	*wå.j*	*wåʼj*

Med stød i nut., fort. og tf. § 738.

træde	*tʀe·*	*tʀeʼər*	*tʀaʼj*	*tʀaʼj*

Til denne klasse hører: § 739.

kende	*ʄcę.j*	*ʄcę.jər*	*ʄcæ.j*	*ʄcæʼj*
(se § 662).				
stæde (fæste folk)	*sde·*	*sde·ər*	*sda.j*	*sdaʼj*
også	*sda.j*	*sda.jər*	*sda.j*	*sdaʼj*

12. klasse.

Ord med *i* som anden stavelse, der tilföjes intet i fort. fr. og fort. tf. § 740.

'gusse' (gyse) *ˈgusi* *ˈgusiər* *ˈgusi* *ˈgusi*

sål. *luri* 'lurre' (arbejde løst, dårligt), *sdʀoni* 'stronne' (anstrænge sig), *basi* 'bassi', *fisi* 'fisse' (gnide), *kʀysi* 'krysse' (være omhyggelig), *kwasi* 'kvassi' (om sjappende lyd), *miri* 'mirre' (virre med snuden), *ŋasi* 'nassi' (klø), *ʀoni* 'ronne' (om væderen), *poni* 'ponne' (kaste terning), *tisi* 'tisse' (fnise), *tåsi* tosse.

Tillægsklasse.

A. Ord på *-əŋ*, *-ək* og *əʄ*: § 741.

'kællinge' (kæle) *ʄcæləŋ -ər -t -t* sål. *ʄcɛlʼtʀəŋ* 'kæltringe' (bedrage), *sgøtəŋ* 'skyttinge' (yde læ), *sgɛləŋ* skillinge.

'drønnike' (smøle) *dʀønək -ər -ə -ə*, sål. *fonək* 'fonnike', *nɛlək* 'nellike' (pille med fingrene), *sylək* 'syllike' (klynke), *ˈar·bəʄ* arbejde.

§ 742. B. Hjælpe- og mådeudsagnsord.

ville [„] *wel wil· wil'*; forved *do* du hedder det *wed* i nut. fr.: *ₗde ˈwed do* det vil du, *ˈwed do?* vil du? (jvf. Grb. 89. 15, 93. 85, 121. 98, 193. 145, 199. 28, 245. 823-24).

skulle [„] *sgal sgul· sgul'* forved *do* du i nut. *sgad*: *de ˈsgad do!* det skal du!, men: *ˈde sgu do ˈjor* det skulde du göre (jvf. Grb. 69. 81, 92. 89, 96. 182, 201. 81, 225. 88; 156. 88 *do sgat* kender jeg ikke); *l* i *sgal* udelades ofte forved medlyd undtagen *h*.

kunne	[„]	*ka*	*ku*	*ku*
eller:	[„]	*kaj*	*kuj*	*kuj*

haj sgal ka ˈjor· ə han skal kunne göre det, men: *haj sgul ku jor· ə* han skulde kunne göre det; *di ˈjo ₗde di ˈkuj* de gjorde, hvad de kunde.

måtte	[„]	*ma*	*ma.t*	*mat*
gide	*jit*	*jitər*	*ji*	*jit*

t. eks. *haj ji enj ʀoˑr sə* han gad ikke röre sig, *de ˈjitər ˈanj* det gider jeg ikke.

Anm. Om bör og tör se § 675.

På lignende måde böjes:

vide	*we·*	*we*	*we.st*	*west*
have	*ha*	*hæ'r*	*ha·*	*hat*

forved enklitisk *i* den og *ə* det hedder nf. *hæ'*, *do ka ˈhæ' ə så ˈgåt* du kan have det så godt, *ma a ˈhæ' i?* må jeg have den?, jvf. om *ta* § 554.

Om være se § 547, om blive § 571, om vorde § 550.

Anm. Når den, der er ved målet, når der spilles pind, siger: *ˈˈmOtsi?* ɔ: må jeg vippe pinden ud, svarer de, der er ude: *ˈˈkOtsi!* ɔ: kom med den, vi er rede til at gribe den. I disse ord ligger vistnok uo. *ma* må og (*ka* eller snarest) *kom*.

§ 743. **Udsagnsordenes former.**

(Genera).

Nærværende mål har ligesom rm. handleform (aktiv) og lideform (passiv); den sidste form dannes ved tilföjelse af *əs* i nf. og nut. fr., *əst* (eller — sjældnere — *təst* i fort. fr. og ft. tf., se 5. klasse §§ 657—661); men oftest — især for fortidernes ved-

kommende — danner lideformen ved omskrivning ved hjælpeudsagnsordene *bly.w* blive og — gammeldags — *wor* ell. *wur* vorde, på samme måde og i samme tider som i rigsmålet; i målet undgås dog som oftest meget sammensatte tidsformer.

Udsagnsordenes tal. § 744.

Målet har uden undtagelse entalsform.

Udsagnsordenes personer. § 745.

Ovenfor (§ 742) er nævnt, at *sgal* skal og *wel* vil har en særegen form forved *do·* du. I spøgende tale forekommer to former til, i det *we* véd og *so'* så forved *do* kan hedde *wesd* og *sOsd,* t. eks. *de s 'lo'wn, sd 'wesd do 'de.* det er løgn, så véd du det; *'sOsd do 'de!* så du det, siger man til en tvivler, efter at man har vist ham syn for sagn (jvf. Grb. 39. 40).

BIORD.

(Adverbier).

Gradböjning.

For så vidt biordet egentlig er et tillo., gradböjes det som dette, enten ved endetillæg eller ved omskrivning. Følgende biord gradböjes: § 746.

il· ilde	komp.	*we·r*	superl.	*wæst*
ja·n gærne	—	*helsr*	—	*helst*
læŋ· længe	—	*læŋsr*	—	*læŋst*
nér nær	—	*ne·rsr*	—	*ne·rsst*
snɶ't snart	—	*snɶ·rsr*	—	*snɶ·rsst*
tit tit	—	*tj.jsr*	—	*tj.jsst*
wal vel	—	*be·r*	—	*bæst*

ho'wst höjst. Om de biord, hvis komp. og superl. er tillægsord se tillo. § 518. Af *sin·* siden og *fo·r* før dannes superl. *sist* og *føst,* se tillo. § 520.

Stedsböjning.

Biord, som betegner en bevægelse hen imod et sted, har en udvidet form, som udtrykker, at stedet er nået. § 747.

Til stedet:	På stedet:
ę'j ind	*ę.j* inde
fʀam' frem	*fʀam·* fremme
hæn hen	*hæ·n* henne
ɉæm' hjem	*ɉæm·* hjemme
ni'ɼ ned	*ni·ɼ* nede
om om	*om·* omme
åp op	*å·p* oppe
uk ud	*s.w* ude

Anm. Forholdsord som biord se § 767.

§ 748. Noget lignende gælder følgende biord:

Til stedet:	I anden betydning:
fʀam' frem	*fʀamən(te)* fremmen
ę'j ind	*e·n* ell. *ę.jən(te)* inden
ni'ɼ ned	*nɛ·n* neden
ø'wəɼ over	*s.wn* oven
uk ud	*u·n* uden
o̤sdəɼ øster	*o̤sdən* østen
wæsdəɼ vester	*wæ·sdən* vesten
sø̧'jəɼ sønder	*sa̧.jən* sønden
no̤'ɼ nír, nord	*no·ɼən* norden

Biordenes dannelse.

§ 749.

A. Forstavelser.

a) *af-* i *afəntOq* af unde to (af og til).

b) *al·-* = rm.-s al-: *'al·ˌmę'jlə* almindelig ɔ: indtrængende; ligefrem.

c) *få'-* = rm.-s for-: *få'jö'wəs* forgæves.

d) *ge-* ell. *ji'-* = rm.-s ge-: *ji'lik* gelik.

e) *i'-* = rm.-s i-: *i'sɛ'ɼ* især.

f) *u'-* = rm.-s u-: *u'sgon'dəli* uskundelig ɔ: overmåde.

g) *'un-* = rm.-s und-: *'un·ˌta·qən* undtagen.

h) *'we-* = rm.-s ved-: *'we.ˌjæn·sdəɼ* ɔ: straks.

i) *æ-* ell. *ɛ-*: *ɛ'ba'q* æbag, *ɛ'fåɼ* æfor.

j) *å-* ell. *ɶ-*: *ɶ'kOl'* omkuld.

B. Endestavelser. § 750.

a) *-ə* = rm.-s -e: *bœ·rə* bare.
b) *-ə* = rm.-s -ad: *hOtə* hartad.
c) *-ələ* = rm.-s -elig: *klO·qələ* klogelig.
d) *-əli* = rm.-s -elig: *san·dəli* sandelig.
e) *-əli* = rm.-s -erlig: *en·dəli* inderlig.
f) *-əsdə* = rm.-s -este: *bœ·rəsdə* bareste.
g) *-i* = rm.-s -ende: *flø.jti* flöjtende.
h) *-l*, *-ls* = rm.-n, -en(s): *sam'l* sammen, *te'sam'ls* tilsammen.
i) *-lə* = rm.-s -lig: *sdu·rlə* storlig, *ja.wnlə* jævnlig.
j) *-ləs* = rm.-s -ledes: *ą.jləs* anderledes.
k) *-n* ell. *-ən* = rm.-s -en: *u·n* uden, *næ·sdən* næsten.
l) *-əndəs*, udvidet form: *jœm·ləndəs* gennem.
m) *-ər* = rm.-s -er og -ere: *a.wtər* agter, *hɛl'ər* hellere.
n) *-ər* = rm.-s -rig: *Olər* aldrig.
o) *-sdər* = rm.-s -steder, -steds: *Ol·sdər* allesteder, *nosdər* nogensteder, *jisdər* etsteds.
p) *-wijs* = rm.-s -vis: *'hɛl·di,wijs* heldigvis.

BINDEORD.

(Konjunktioner).

A. Sideordnende bindeord.

(Koordinerende konjunktioner).

1. Forbindende (kopulative) bindeord: § 751.

å ell. *œ* og, *bååə* — *œ* ell. *bå·də* — *œ* både — og; sjældent *så'wal* — *som* såvel — som, *an'* — *an'* snart — snart, jvf. svensk än — än.

2. Adskillende (disjunktive) bindeord: § 752.

hɛlər eller, *œŋjən* — *hɛlər* enten — eller, *hijən* — *hɛlər* hverken — eller, *'mi·rən* — *hɛlər* mere — eller, f. eks. *do ka jǫ 'mi·r ən do wel 'hɛŋj 'jcy'ən hɛlə fo'ən* du kan gøre, mere end (ɔ: enten) du vil hente køerne eller fårene.

3. Modsættende (adversative) bindeord: § 753.

mæn men, *'œ·ŋj ąj* andet end (jvf. Grb. 8. 26).

4. Forklarende (eksplikative) bindeord: § 754.

får for = rm.-s thi.

B. Underordnende bindeord.

§ 755. 1. Betingelsesbindeord:

dæsəm ell. *dæsom* dersom, *dæsomənsˈtij* der sommenstid (ɔ: dersom), *såˈfrom't* så fromt (ɔ: såfremt), *hes* hvis, *hesomənsˈtij* hvisomenstid (ɔ: hvis), *nɛ'r* nær (ɔ: når), *om* om, *så ˈsąj som* så sandt som (ɔ: såfremt), *u·ən* uden, *ˈu·ndə* uden at, *ˈnɛ'rənsˈtij* nårenstid (ɔ: når). Jvf. § 487.

§ 756. 2. Følgebindeord:

ˈsæ'nt də sådan det (ɔ: så at), *de ˈrɛfti* det rigtig (ɔ: så at), *teðə* ell. *teð'ə* til det, *så ðə* ell. *så ð'ə* så at (Grb. 19. 35).

§ 757. 3. Hensigtsbindeord:

fåˈde for det, *fåð'ə* for at, *fåˈdeð'ə* for det at.

§ 758. 4. Indrömmelsesbindeord:

ænˈda endda, *iˈlywal* alligevel, *om* om, *ˈsi'l om* selv om, *ænˈsgönt* endskønt, fremo.

§ 759. 5. Mådesbindeord:

iˈde i det, *weˈde* ell. *weð'ə* ved det, *ˈu·nde* ell. *u·ndə* uden at.

§ 760. 6. Modsætningsbindeord:

u·ən ell. *u·n* uden, *hąj jǫr e·n teŋ', u·n de sgu wɛ·r ən smO·l no' æ da, mæn* men (ɔ: medens), *i ˈde ˈsdɛ* i det sted, *un·ta·qən* undtagen.

§ 761. 7. Udsagnsbindeord:

de, də ell. *dæ* at, *deˈde* ell. *deðə* det at, at.

§ 762. 8. Sammenligningsbindeord:

jO — jO jo — jo, *d(es) — d(es)* des — des, *æn, æj* ell. *ęj* end, *is — is* des — des, *i = jO* jo, *som* som, *som om* som om, *lisəm* ell. *lisom* ligesom.

§ 763. 9. Spörgebindeord:

om om, eks. *aˈwɛŋj, om hąj ˈkom'ər* ..., om han kommer.

§ 764. 10. Tidsbindeord:

da da, *dæˈgåŋ'* dengang, *för·i* förend, *iˈmɛl·* imellem, *iˈde* i det, *e·n* inden, *ˈe·ndə* inden at, *ę.jnənstij* indenenstid (ɔ: inden), *mæn*

men (ɔ: medens), *nɛ'ṛ* nær (ɔ: når), *nɛ'ṛənstịj* ɔ: når, *sin'* siden, *så 'sɑ'ṛ* så såre (ɔ: så snart, når), *səm* som, *så 'lɛṇ'* så længe, *så'snɑ't* så snart, *'liq ,səm* lige som, *'liq ,frå* lige fra, *'ẹ'jte* indtil, *ætəṛ* efter, *eṇj nɛ'ṛə 'da* 'ikke nærmere dag', ɔ: før, førend.

11. Årsagsbindeord: § 765.

fådeð'ə for det at (ɔ: fordi), *få'de,sgyl'* for det skyld (ɔ: fordi), *'ætəsom* eftersom, *da* da, *sin'* siden.

FORHOLDSORD.

(Præpositioner).

A. Ubøjelige forholdsord. § 766.

ba'q bag, *ætəṛ* efter, *fåṛ* for med sammensætninger: *fåṛwe* forved osv., *hOs* hos, *i'blåṇj* iblandt, sjælden *blåṇj*, *i'mɛl'* imellem, sjælden *mɛl'*, *e'n* inden med sammensætn., *låŋs* langs, *sin'* siden, *u'n* uden med sammensætn., *ɔ.wn* oven med sammensætn., *ọ'jəṛ* under med sammensætn., *'un',ta'qən* undtagen.

B. Böjelige forholdsord.

1. Stedsböjning: § 767.

Som anført ved biordene (§ 747) har også en del forholdsord en art stedsböjning; den almindelige form antyder en bevægelse imod et sted, den udvidede form bevægelsens fuldendelse, t. eks. *haj jik om'kreṇ' 'gOṛ'i* han gik omkring (ɔ: forbi) gården, men: *haj 'æṛ om'kreṇ' gOṛ'i* han er nået omkring (ɔ: forbi) gården.

a) Uden lydskifte:

Til stedet	På stedet
ø'wəṛ over	*ø.wəṛ* ovre
i'jæm'l igennem	*i'jæm'l*
om'kreṇ' omkring	*om'kreṇ'*

b) Med lydskifte:

å af	*o'*
frå fra	*fro'*

§ 768. 2. Stedordsböjning:

Forholdsord, som styrer de enklitiske stedord *i* og *ɘ* ell. *ə* (§ 474 *β*), får stød, kort eller langt, i følgende tilfælde:

a) Uden lydskifte:

Alm. form	forved *i* og *ə*
mO ell. *i*ˈ*mO* imod	*i*ˈ*mO'*
we ved	*we*ˀ ell. *we'*
om om	*om'*
får for	*får'*
te til	*te*ˀ ell. *te'*

b) Med lydskifte:

å af	*o*ˀ
fʀå fra	*fʀo*ˀ
æ ad	*ɛ*ˀ
mæ med	*mɛ*ˀ
i i	*iʄ*
*ɶ*ˈ*på* på	*ɶ*ˈ*po*ˀ

§ 769. Forholdsord forved stedord med forlyd *h* og *s* er uforandrede, forved stedord med *m* får forb. stød, hvis det ender på selvlyd, enten denne er udlydende, eller *r* er bortkastet, t. eks. *kom* ˈ*te m'ə!* kom til mig!, *sdo*ˀ ˈ*få m'ə!* stå for mig! I lignende tilfælde går et *d* i forlyd over til *ð*, som får stød (jvf. § 473 anm. 3), t. eks. *ta* ˈ*klɛ.jə* ˈ*åð'ə!* tag klædet af dig; ˈ*no m'a do ta* ˈ*lɛ.wən ɶ*ˈ*på ð'ə* nu må du tage huen på dig. Det hedder ˈ*å' ɶs* af os, ˈ*tɶ*ˀ *do* ˈ*å w'O* ˈ*bær?* tager du af vore bær? osv.

§ 770. I enkelte tilfælde kræves et biord efter det styrede ord: *fʀå* ˈ*dæ'j* ˈ*da* ˈ*å* fra den dag af, *æ* ˈ*hɛl·wədə* ˈ*te* ad helvede til, *ɶpå* ˈ*to'w* ˈ*ø.rə* ˈ*nɛ'r* på to øre nær, *hąj jik te* ˈ*bʀą.jslə* ˈ*ætər* han gik til Brønderslev efter (ɔ: ad Br. til).

UDRÅBSORD.

(Interjektioner).

A. Udråbsord med sætningsindhold.

1. Tilkendegivelse af en vilje. § 771.

dal·! ɔ: kom, til gæs, *fu'!* fod (ɔ: löft foden, til ko eller hest) = *lut* löft (foden nemlig), *ha'læw* eller *ha'lɛ'w* hallo (hallöj), *ha.j!* haj (advarende råb til gæs), *hɛ.j!* hej, *ho·* eller *'ho·la 'blakə!* beroligende tiltale til hesten, *'hOp*, *'hO·p!* hyrderåb, når kreaturerne drives, *hæ·w!* hov! (ɔ: om forladelse; se dig for; forundringsråb), *hu'ʀa·* hurra, *hɪs·!* = *hys·* hys, *hyp!* hyp, *hO.j!* höj (se dig for), *'ko'w 'ko'w 'ko'w!* ko, ko, ko! (til koen, mens man lægger hånden på ryggen af den for at mærke, om den er *jy.wsən* tyregal), *'kus,kal 'kus,kal!* 'kos kalv' (siges til kalven, der skal komme og have mælk), *pip!* pip, tit, *tuʀ··!* trr. ell. prr. (til heste), *tåkə!* tokke (til gæs: kom), *tys!* tys, *wa'sgæ'w* varsko, *'æ· 'bæ!* æh bæh (jeg gör nar, række fingre eller lang næse ad dig), *pulə!* pulle (kalden på höns), *mis!* mis (til katten), *sgi.j!* skidt, *pyt!* pyt.

Anm. Til udråbsordene kan henføres hilsener: *gus'fʀɛ!* gudsfred, *få'wal!* farvel, *go'mæ·n!* godmorgen, *go'mɛ,ja!* gödmiddag, *go'a.wtən!* godaften, *go'nat!* godnat, *seŋ'gåt* (tysk) segne Gott (ɔ: velbekomme), svarordene *ja* ja, *nɛ'j* nej, *jo'w* jo samt andre ord som *'så.'dan·t!* 'sådant' (forundringsudråb), eks.: „*'no. wl 'dæj ku·n 'jy.wtəs i'jæn, æ de ær ænda 'enj un· 'to'w 'mån·tə 'sin· hɛ 'ma'j blow be'gʀa.wə*", „*'så.'dan·t!*", börnenes *sål·j!* (ɔ: stå, i tagfatlegen).

2. Tilkendegivelse af en følelse. § 772.

åk! ak; *ba'w!* bav, fy, *fy!* eller *fy.j!* fy, *'hilə,mæ'j!* hillemænd, *hm!* hm., *hɛ.w!* eller *'huha!* hu, huha! *hi.w!* hviv, hej, *'i·da!* ih da, *jøsəs* jösses, *nå!* eller *nå·!* nå, nåh, *æ·!* oh, *pɛ.w!* puh, *ɛ.w!* uh, *'ɛ.w,ha!* uha, *æ'w!* av (forhen udtaltes *o* o som *æ'w*, deraf et ordspil: når én siger *æ'w!* (av) siger en anden *pe'* (p), jvf. Blichers Bindstouw (Saml. nov. I. 339): „O sejr ou, L, e Le, Wolle").

Anm. *hi·ja!* hija, *'gusgə,læw!* gud ske lov.

§ 773. **B. Efterligning af lyd.**

boms! bums, *bə.w!* bu, *bæ·!* bæ, *bǫ·!* bø, *bö'w!* bæv, *kukkuk!* kukkuk, *mją.w!* mjav, *mu·!* muh, koens bröl, *plomp!* plump, *plask!* plask, *pə'w!*. pu, et skuds lyd, *rap!* rab, andens snadren, *ra.w!* rav, ravnens skrig, *swop!* svup, *weps!* vips, *'wą.wąw!* vovvov.

Enkelte udrbso. er uskrivelige i lighed med rm.-s pst!

§ 774. Ordet *to* er uoversætteligt og kan vanskelig henføres til nogen bestemt ordklasse, men måske dog nærmest til udråbsordene; ekss. „*'hifən sgal a 'ta?*" „*to de ka wə liq; gåt;*" „*'de wa no 'li' ,no·; mən to 'sgi.j wal, də ka 'danf blyw 'rε'n ,gal't;*" „*to 'de' æ jo de 'si'l æ 'sa·m!*" det er jo det selv samme; „*sgal a fǫ'. ə te ð'ε?*" skal jeg få det til dig? „*to 'de ka wε de 'sa·m*" det kan være det samme; „*'jo· do så ,de?*" gjorde du så det, „*to 'a ,ha· enf 'be· ,wə* jeg havde ikke bedre vid, forstand, jvf. Grb. 2.₁₃, 8.₃₀, 8.₃₁, 8.₃₃, 53.₂₀₄.

Tillæg til § 312.

§ 775. **Stødvinding i infinitiver.**

Følgende udsagnsord er normalt uden stød i infinitiv, men i enkelte i det følgende angivne tilfælde indtræder der stød i inf. ligesom i bydemåden:

Bydemåde *hoq'!* inf. *hoq·* hugge; du må ikke sådan *hoq·* i det, at sidde å *hoq·* i noget; men: nu kan du *hoq'* den kop kaffe i dig ɔ: skynd dig at drikke den.

Bydem. *ja'w!* inf. *ja.w* jage; drengen vil *ja.w* efter hønsene, fårene, køerne; du behøver ikke at *ja.w* for at blive færdig; men: nu vil vi *ja'w* til at blive færdige, lad os nu *ja'w* til at drikke den kop kaffe. (Nutid fremsættende måde hedder altid *ja.wər* i betydning: gå på jagt; det er ikke hver dag, greven *ja.wər*, alm. talemåde; i andre tilfælde er sprogbrugen vaklende, men vist overvejende med stød: han *ja'wər* efter katten med kæppen; han står å *ja.wər* eller *ja'wər* i hullet; vi *ja'wər* for at blive færdige til aften).

Bydem. *ræ'j!* inf. *ræ.j* rende, løbe; kan du *ræ.j?* du kan *ræ.j* længe; men: nu kan du *ræ'j* hen til naboen med dette her; jeg skal komme straks, men nu vil jeg *ræ'j* hen å lægge ild i kakkelovnen.

Bydem. *dæŋ'!* inf. *dæŋ·* dænge, *dæŋ 'no· 'te* dænge noget til, men om et svinagtigt kvindfolk, der får alt i uorden: hun kan nu også *dæŋ'* det hele til! ɔ: grise til og sammenblande alt.

Bydem. *flæŋ'!* inf. *flæŋ·* flænge; *flæŋ·* flænge; *flæŋ·* i øgene ɔ: mishandle hestene ved at rykke i tømmerne; å *flæŋ·* med øgene ɔ: piske på hestene, men om et kvindfolk, der arbejder hurtigt og skødesløst: hun kan *flæŋ'* til at gøre det; man kan også sige: hun kan *slæŋ'* til at gøre det, ellers hedder det altid *slæŋ·* i inf.

Bydem. *sweŋ'!* inf. *sweŋ·*, men hun kan *sweŋ'* til at gøre det, om én, der er rap.

Når de anførte ord således udtales undtagelsesvis med stød i infinitiv, så er det altid i sætninger, der udtales med mere end almindelig energi og i temmelig hurtigt tempo — i lighed med bydesætninger. Det ser ud, som om bydemådens stød uvilkårlig flyttes hen på infinitiven. Var det ikke tænkeligt, at i det mindste en del af de udsagnsord, der altid har stød i inf., kan ha fået dette af lignende grunde, især med hensyn til de ord, der i det daglige liv forekommer tit netop i bydemåde? Hvor tit siger karlen ikke til hestene: *'hom' jer!* Malkepigen siger til koen, næsten hver gang malkningen skal begynde: *'kem' də!* Da *dæm'* betyder: støde eller slå til med magt, synes stødet at kunne forklares af bevidstheden om den hurtige og voldsomme bevægelse. Er det ikke desuden tit sådan, at i det öjeblik, man tildeler én eller noget et stærkt puf, stød eller slag, så klapper stemmebåndene sammen som ved stød i tale, men mere voldsomt ganske vist, så der ved stødets eller stemmebåndslukkets ophør fremkommer en sukkende lyd?

Om udsagnsord med stød i infin. uden noget tilsvarende i rigsmålet kan ses § 312.

FORLYDSRIM, UDLYDSRIM OG RYTMISKE TALEMÅDER I VENDELBOMÅL.

I det følgende har jeg søgt at samle, hvad jeg har kunnet overkomme af de ordsprog, erfaringssætninger, talemåder, gentagelser osv., som forlydsrim (alliteration) og andre rim bidrager til at holde liv i. Det synes, som en del er ved at forsvinde, dels fordi den nulevende slægt ikke finder det passende, dels — og vist ikke mindst — fordi der i vore dage er så meget, der kræver opmærksomhed og optager sindene. Med de gamles tankegang svinder også en del af det gamle ordforråd og de gamle ordforbindelser. — Af börnerim har jeg kun medtaget bogstavrim, tungepröver og tælleremser. De rytmiske talemåder har jeg medtaget for fuldstændigheds skyld.

1. Forlydsrim.

a. Ordsprog.

ˈbåṛʼə eŋɟ åpå ˈblO·byq̣ʼ borg ikke på bladbyg. *de ɜ ˈbjɛnʼ dɜ ˈbɛʼ ˌɟcọt* det er benene, der bærer kødet. *mæ ka saʼɟ ˈfeʒ̣· ˌde mɜ ˈfalʼɜṛ øɤʼɜṛ* man kan sagtens finde det, man falder over. *ˈfølʼt ɜ ˈfO·ɜn liqʼ* føllet er faderen lig. *betə ˈhuʒ̣ʼ ɜ læŋ̣· ˈhalp* lille hund er længe hvalp. *ˈhuʒ̣ʼ ɜ sdæ.ṛkəst ˈɧæm·* hunden er stærkest hjemme. *månɜṛ ˈhuʒ̣· ɜṛ ˈhO·ṛis døʒ̣ʼˌ* mange hunde er harens død. *mæ sgal eŋɟ sgɤw ˈhuʒ̣ʼ æpå ˈhoʼɜn hɛlə maʒ̣ʼ æpå ɟcæɤ·l* man skal ikke skue hunden på hårene eller manden på kjolen. *ˈka·qɜn ɜ ˈkwOn· liqʼ* kagen er konen lig. *nɛʼ mæ sga slu·q ɜn to.s, ka mæ lieə gåt ˈga·ƀ ɛʼ i som ˈgʀæʒ̣· ɛʼ i* når man skal sluge en tudse, kan man lige så godt gabe ad den som grine ad den ɔ: lige så godt springe som krybe i noget. *nɛʼ ˈmugsɜn ɜ ˈmæt, ɜ ˈmiʼlt ˌbjɛsk* når musen er mæt, er melet besk. *nɛʼ mɜ ˈɟcọʼƀə ˈkʀæmɜn, foʼ mə ˈkʀamʼi fåṛ eŋɟ* når man køber kræmmeren, får man krammet for intet. *dæʒ̣ʼ, dɜ komə føst te ˈmøl·, fo føst ˈmoʼlt* den, der

kommer först til mølle, får först malet. *'soə' leqər Ol·tər i 'sø·l* so ligger altid i søle. *di gam·l 'sdə.w hO di 'sdyə· hOn·* de gamle stude har de stive horn. *'jæn' 'su·l jor en 'sâmər* én svale gör ingen sommer. *mæ ka 'sa'f fei 'sa'g mə ən fi' 'soə'* man kan sagtens finde sag med en fed so. *dæ wâŋkə 'sə'wr 'swi.j ætə 'so' klø· œ 'sulf ætə 'sda.kls ,jil·* der vanker sur svie efter sød kløe og sult efter stakkels ɔ: fattigmands gilde. *'rös' ə sjalən 'râ·wil'* ræv er sjælden rådvild. *de ær enf Ol· 'trol·, dær hO wat i 'trom'ə fcɛ.rk* det er ikke alle trolde, der har været i Troms kirke. *bos' 'wul', mən hai ə 'wø'q* böj vånden, mens den er veg. *mæ ər Ol·tə 'wil' i i'na·n hans 'wro'* man er altid vild i en andens vrå.

b. Erfaringssætninger.

nɛ' mə 'ti.jə, fâ'tâl'ə mæ sə enf når man tier, fortaler man sig ikke. *'lokə mə yə·n, nɛ' mə fcø'bər, sâ fo mə 'lâ·p dæm, nɛ' mə sga be'tO·l* lukker man öjnene, når man køber, får man lukke dem op, når man skal betale. *dæ sga 'mø' te nâk œ 'mi·ə te fâ 'mø'* der skal meget til nok og mere til for meget. *hva· dær æ ha.trom, æ dær âsə 'hə.wərom* hvor der er hjærterum, er der også husrum. *â kry.jb fâ sei 'øə·əmai ær œ tre· œpâ sei 'âi·emai* at krybe for sin overmand er at træde på sin undermand. *'præsdis 'pu·s blyəər Ol·ə ful'* præstens pose bliver aldrig fuld. *'sdo' œ 'sdre·qər ka mə fâ nâk â* stød og streger ɔ: skoser kan man få nok af. *'sjɛl·wOlən 'sgO· ær Ol·tə wæst* selvvoldt skade er altid værst. *'toə' ɛ də 'tri· hans natər i sə* to spiser den tredjes nadver ɔ: hvad der er tilstrækkeligt til tre, når de spiser samtidigt, er for lidt, når de to spiser först. *fâ'soq'lə ji fâ'sdai'* forsögelse giver forstand. *de ær Olə sâ 'gal't, de ær i 'gât fâ 'no·* det er aldrig så galt, det er jo godt for noget. *dær ær Ol·tə 'ro' i 're·b,æi·* der er altid råd i rebenden. *sâ 'læŋ· dær ə 'lyə', ə dær ho'b* så længe der er liv, er der håb. *mæ sgal hOl· sə ve 'jo'rən mæ də 'jæn æi·* man skal holde sig ved jorden med den ene ende. *'mɛ'l ,makə 'mu'* middel ɔ: formue makker mod ɔ: gör overmodig. *de ær enf â 'wɛi te 'wæn·hə.ws* det er ikke af vej til vennehuse. *nɛ' di 'gam·l blyəə gal·, sâ blyəə di 'gal· te 'gaə'ns* når de gamle bliver gale, så bliver de gale til gavns. *de æ be·r œ ha no· i 'wɛ·r* (eller: *i wesəŋ*) *ən i 'weŋ·f* det er bedre at have noget i værge (i visse) end i vente. *hwæm dær en 'sgam' 'sgo·ər, æ mânə 'sâr·ər kwet*

hvem der ingen skam sköder ɔ: ænser, er mange sorger kvit. *ˈsgamˈən æ ˈsgåˑi fəlgs ˈOlˑtər ˈæ* skammen og skaden følges altid ad. *hoq' ær ˈhOlən wə.wər* hug er holden vare. *ˈlqtəri sgal hæ ˈloˑt* lytteren skal have lorte. *de æ få siˈnt æ ˈʀyə i ˈʀqəˈən, nəˈ bOˈnt æ jóˈr* dét er for sent at rive i röven, når barnet er gjort. *ˈweˈr æ ˈwOiˈ sgal ha səj gåŋ'* vejr og vand skal have sin gang. *ˈtåŋˑkər ə ˈtolˑfʀiʃ, ˈsgiˑj ə ˈsga.tfʀiʃ* tanker er toldfri, skide er skattefri. *haj lær enʃ de ˈmejˑər leq få de ˈmiˑr* han lader ikke det mindre ligge for det mere. ɔ: er nöjeregnende i småt og stort. *ˈsulʃ æ ˈsålʃ æ di bæˑst əstər æpå føˑən* sult og salt er de bedste urter på føden. *ˈgʀqˈ æ ˈgʀæəˑ kåst pasə ˈbæst få ˈbøjˈər* grød og grov kost passer bedst for bønder. *de ˈməˑql sga te de ˈməˑql* meget skal til meget. *de ˈfjεˑər ˌenʃ ˈOlʃ de, də ˈfulər* det feder ikke alt det, der fylder. *de, də leqər ˈęˑst æpå ħaˑtə, leqər ˈuˑəst æpå tåŋˑən* det, der ligger inderst på hjærtet, ligger yderst på tungen. *ˈalˑbosdqˈ æ ˈæŋʃmajs sårˈə wOˑr enʃ suˈ læŋˑ* albuestød og enkemands sorg varer ikke længe. *ˈbetə ˈbyrˑdə æ ˈlåŋ' wεj ˈtåŋ'* lille byrde er lang vej tung. *ˈfiʃsis ˈfOˑr ləʃə ˈfəst* fisens fader lugter först.

c. Talemåder.

Næsten ethvert forhold i livet har sin talemåde, og en del har forlydsrim. Den, der er bleven beruset, har fået en *ˈtoˈr əəˈə ˈtəsdən* tår over törsten; går det tit på, kan han gå *fʀå ˈhugs æ ˈħæmˈ* fra hus og hjem, og livet bliver ikke *jænə ˈfloˈr æ ˈflaəˑər* bare flor og flaver ɔ: behageligheder. *ˈbʀəjˈ æ ˈbʀæəˑn* brød og brændevin var dét förste, der blev budt en gæst. Sætter en kone mod forventning et venligt ansigt op, *ə dær Olər ən ʀæmˑp we hε ˈʀqəˈ* er der aldrig en rimpe ɔ: en fold ved hendes röv. Ender en sag med almindelig latter og morskab, bliver den til *jænə ˈgʀæjˈ æ ˈgaˈð* bare grin og gab ɔ: snak. Hvor der er overflod, er der nok *te ˈbuˑl æ Olˑ ˈbönˈ* til Bodil og alle börnene. Det kan ikke gå *ˈwεˑr ən æ ˈwεlʃ* værre end at vælte, om et farligt forehavende. Kommer man dertil, at man vèd *hiʃən ˈʀoˈ hələ ˈʀeŋˑ* hverken råd eller „ringe" ɔ: redning, af at rede noget ud, må man *ji sə ˈtål ˈte* give sig tål til ɔ: til tåls, det er måske *ˈlet å de ˈlåŋˑ* lidt af det lange, og der kan være *noˑn ˈsalˑmər uˈsoŋˑən* nogle salmer usungne, inden enden nås; det nytter kun lidt, at man bliver så *ˈgalˈ, mə ˈgnisdər* gal ɔ: vred, man gnistrer, eller så *ˈwʀεjˈ som ən ˈwijð*

vred som en vibe; det bliver ikke anderledes, man *'hopər Olə så 'hos't* hopper aldrig så höjt; hellere må man tage det fra den lysere side og sige spøgende, at det er *de 'wæst, a 'ws* det værste, jeg vèd, eller det er *de 'li·əst, a ka 'lį.j* det ledeste, jeg kan lide; så undgår man snarest at handle ubesindigt og *las 'ʀifs te sin į.jn 'ʀos'* lave ris til sin egen röv; den uforstandige eller hidsige kan hverken *ʀåm 'meį' hεlə 'mO·* ramme med (mål) eller måde. Lever man *te 'Ol'əs 'æį·* til alders ende, bliver man *'gam·l æ 'gʀo' æ 'wa'q ˌte' æ 'tøq·* gammel og grå og vag ɔ: dårlig til at tygge. En sladderhank *læ 'lekən 'lø·ð* lader likken ɔ: munden eller tungen løbe. Den stundesløse *'fepər æ 'fO'r æ for 'ę·sdə 'we* fipper og farer og får ingen steds ved og bliver let *så få'busi, hąį kanf 'basi* så forbusset ɔ: forpustet, han kan ikke basse ɔ: röre sig eller vralte afsted. Man kan blive *så 'fʀosən som no·n 'fʀos·ərˌhuį'* så frossen som nogen ɔ: en fruerhund. Den dovne *'dʀæmər om 'dʀas lisəm 'sbεl'fmąįs 'sos'* drömmer om drav ɔ: mask ligesom speltemandens ɔ: væverens so. Den, som foregiver at være syg uden dog at fejle noget er *sgit i 'ʀos'ən å 'ʀåkəslø.t* skidt ɔ: dårlig i röven af „rokkesløtte". Den, der er *'fį·js'få.rnəm* fis-fornem er *'fį'jn i 'felfi* fin i filtet, og fornemheden består måske i *'låpər æ 'lugs æ 'låŋ· nεį·l* lopper og lus og lange negle. En tyk, svær person er bedre *æ 'tʀem·l en æ 'tʀæ.k* at trimle end at trække. Den slikvorne er altid *'løsdən i 'lå.pˌisdər* lysten i loppeister. To uadskillige er, som de var *'lOį'ə æ 'læŋfə* loddet og lænket sammen. Det hedder med et udtryk fra rendingen: *dær æ tO 'månər al· å 'markən* der er taget mange alen af marken ɔ: ½ ℌ, om tyndt öl f. eks. Den, der ser höjt eller er mindre let at tale til rette er nok *i 'swæn·sgər, får hąį æ 'sdys·nakə* en svensker, for han er stivnakket. Aser man med at få proppen af en flaske, og det lykkes, hedder det: *så 'slap 'sluq'i* så slap sluggen, egentlig tappen i drövtyggernes horn (af Ingers *kə.w*, föjes undertiden til). Hvor der er lidt plads, kan man hverken *'wʀį.j hεlə 'wæį· sə* vride eller vende sig, det kan til sidst værke i *Ol· 'lemər æ 'le·ər* alle lemmer og ledemod, så man måske hverken kan *'sdø· hεlə 'sdo'* støde ɔ: støtte eller stå, men dog må *hOl 'sdʀåpən 'sdys'* holde stroppen stiv ɔ: holde ud. Det gode tör man göre både *'ly.jslə æ 'lön·lə* lysligt og lönligt ɔ: i lys og i lön. Den, som ingen vil hjælpe, må *'sεį·l hans į.jn 'sø'* sejle sin egen sø, er måske *'Ol·sdə 'fʀå æ*

hOr 'ę·sdə 'ḫæm' allesteder fra og har ingensteds hjem. Selvhjælp er både *'takə œ bə'tal'* takket og betalt. Et ringe folkehold til en ringe besætning er *'fålk ætə 'fęį'* folk efter ɔ: svarende til fæ. Nyder enhver sin ret, så er der ingen *'wil' få 'wæn·sgaƀ* vild ɔ: gunst for venskab. En næsvis knægt *'tnæŋ·ə te 'tel·lęq* trænger til tillæg ɔ: prygl. Hvad der skal passes særlig godt på: klæder, penge o. lign., er *åį'ə 'lo.k œ 'lo·s* under lukke og lås. Den dratfingrede *'åfər, fŏr·i haį komə te 'al·fərə* ofrer, för han kommer til alteret ɔ: taber alt på gulvet. Lukker man ikke dören efter sig, lyder spörgsmålet: *æ do i 'huį' hęlər i 'hær·əmaį?* er du en hund eller en herremand. Den fattige har hverken *'ø'l hęlər 'ęrəm øl* ɔ: læderrem eller ærme og kan derfor nemt flytte med hele sin *'si'ƀən,sak* siebensachen. Den sövnige vækkes med råbet: *åp, sgi'bœs·s! i mO·n sgad do ha' ən 'byq·fcærə!* op, skidbukse, i morgen skal du have en bygkærv; er han doven som *'luk œ 'la·q* lud og lage, kan det vare *'sys' 'sęį· œ 'sys' 'låŋ·* syv seje og syv lange, inden han kommer og kan så let *kom te 'pas, som 'pa·li kam te 'pre·kən, haį kam 'sys' 'sdO·į få 'si'nt* komme til pas, som Palle kom til præken, han kom syv stunder ɔ: timer for sent. Det kan let *,slo 'sløŋ,f* slå slunt ɔ: glippe for den, der er *'sjęl,·klO'q œ sį.j,slQs'* selvklog og sideslöv ɔ: sideklog (måske dybklog af *sįf* sid, dyb), han kan få sin *'håsbqį får 'hæį·* husbond ɔ: overmand for hænde, eller han *'sgi'ə mi·r, ən hąį ka 'sgrŏs· øs'ər* skider mere, end han kan skræve over, om han så aldrig mener sig så *'klO'q åpå 'katis døį', nę' ta·rmən 'heŋ'ər om 'halsi* klog på kattens død, når tarmene hænger om halsen. Somme mennesker snakker både i *'wę'r œ i 'wO·į'* vejr og i vand eller i *'wę'r œ 'węį'* vejr og vind; hvad de siger har hverken *hu· hęlər 'hO·l* hoved eller hale, og de står måske tit og *'glos'ər œ 'ga·ƀər* glor og gaber, som de kunde hverken *'są·į·s hęlə 'sam·l* sanse eller samle, og de kunde lige så godt sige: *wi ær å 'sgQs· 'sœs'n, wi wę ęn bə'sgi'ən* vi er af Skæve sogn (i Dronninglund herred), vi vèd ingen besked. Den, der går over til en sekt eller til den indre mission, bliver *'om·wæŋ'f œ for 'as·sin wæŋf 'uk* omvendt og får avetsiden (vrangsiden) vendt ud og bliver ikke altid *i hans 'lys' som i hans 'la·ər* i hans liv som i hans lader ɔ: gerningen svarer ikke til ordene. Man må nok se vist på sin ligemand, ti *i 'kat ma 'sįf œ,på' i 'koŋ·* en kat må se på en konge. Den höstmand, som lader hvert hug med leen blive

synligt i stubben, skriver *ˌkʀɛn ˈkʀɛnˀsəns ˈkʀeˑsdən* Christen Christensens Christen. Når man er meget syg, er man *syqˀ*, men i lettere tilfælde *ˈsyqˀ ɶ ˈsgit* syg og skidt. Et skident kvindfolk er *maˑq te bʀOˑqə ɶ ˈsøsdə te wˀO ˈsoˀ* mage til broget og søster til vor so. Den, der står meget tidlig op, rejser sig *ˈsyˀ ˈsdOçi föʀˑi daˀ* syv timer fö dag, eller *föʀˑi ˈfɑˀən di ˈfiʃsəʀ* förend fårene de fiser. Den utålmodige har hverken *ˈʀest hɛlə ˈʀoˀ* rist eller ro. At istandsætte noget klodset og dårligt er *ɶ ˈkluˑʀ ɶ ˈklaˑb aˈpoˀ ə* at kludre og klabe på det. Om en overraskende nyhed siges tit: *ˈnoˀ hOʀ a ˈnåk dˀ əl* nu har jeg nok af det. Om røg hedder det: *de ʀøˑqə, sOˑ ʀöˀi, hą̧i ˈsgiˀ i sbånˑ* det røger, sagde ræven, han sked i spånerne. Opfordring til at rykke: *ˈʀøk, ˈʀasmusl* ryk, Rasmus, og der föjes til: *a we do ə sdærk* jeg vėd, du er stærk eller: *hɛlˑs dʀeˑwnə töˀɛn* ellers drukner tæven. En mørk aften går man i *ˈmøʀk ɶ ˈmoˀl* mørke og „mol" ɔ: mulm. Den skødesløse er *ʝaˀswOʀn* hjavsevorn, farer afsted *øˀəʀ ˈhuˑ ɶ ˈhals* over hoved og hals og lader det gå *ˈglemˀ ˈglam, ˈhɛ.w ˈhɛiˑ* eller *ˈlæst ɶ ˈlæt* ɔ: som det bedst kan. Hvad der er tilovers, kan gå *te ˈbyˀjs ˈbæˑst* til byens bedste. Det værdiløse er ikke en *ˈsəˀwʀ ˈsel* sur sild værd. *de æ ˈlyˀ, ˈlaˑs* det er „lyv" ɔ: lögn, Lars, siges til den, der kommer med en krønnike, som ikke helt igennem bærer sandhedens præg. Den, der er rundhåndet med løfter, lover både *ˈgulˀ ɶ ˈgʀönˑ sgɶˀˑ* guld og grönne skove. Den, som bliver eller gör bet i kortspil, siger: *ˈbeˀt, ˌbOl maˈʀiʃl* bet, Bodil Marie eller: *ˈbeˀt, i ˈbɶˀsən* bet, i bukserne. En kone, som venter sin nedkomst i nær fremtid, går *ɶpå ˈfalˑ ˈfuˑ* på faldende fod. Hvad der ikke duer til noget, er *ˈkʀemsˈ-ˈkʀams, ˈmesk-ˈmask* eller *ˈsgʀemˀl-ˈsgʀamˀl*. Det, som man ikke vil eller kan nævne bestemt, er *ˈdet ɶ ˈdat* dit og dat. Værdiløst stads er *ˈdeŋˀl-ˈdaŋˀl* dingel-dangel. Hvad der er fuldstændig i orden, er *ˈklapə ɶ ˈklOˀrt* klappet og klart.

Så er der stående udtryk som *ˈOlˈsdeləŋɛnˈsdeˀns* alstedeligenstedens ɔ: altid, *ˈfleŋʃənˈflæŋˀ* flinten flæng ɔ: i flæng, *hwaˀ ˈplokəˈpelˑ* hver plukkelpille ɔ: hver en smule, at have armene til *ˈfʀiʃ ˈfɛlʃ* fri felt ɔ: fri rådighed, at være *ˈflyəˑˈfaˑʀə* flyve-færdig ɔ: helt færdig; om alskens snak og sladder: *ˈbleˀʀ ˈblaˀʀ* blidder-bladder, *ˈʝeˀʀ ˈʝaˀʀ* hjidder-hjadder, *ˈsluˀʀ ɶ ˈslaˀʀ* sludder og sladder; *ˈtweˈtweləŋ* tvetvilling ɔ: tvetulle, *ˈdeŋˑ ˈdaŋˑ* kirkeklokkens lyd, *ˈnap ɶ ˈnɛˑʀi* nap ɔ: knap og nærig, *ˈfulˀʃ ɶ ˈfast* fuldt og fast, *ˈkʀe.blər hɛlə*

kʀa.blər kribler eller krabler, *ˈhes dp æ ˈhɛˀ niˀr* hist op og her ned, *te ˈpoŋf æ ˈpʀe.k* til punkt og prikke, *ˈsdomˑpər æ ˈsdøfər* stumper og stykker, med *ˈnøj æ ˈnap* nød og næppe, *i ˈhɔsˀ ˈhɛlˀə da* en höj hellig dag, *ˈlOˀŋf om ˈlæŋˑ* langt om længe, *ˈfegs æ ˈfaˑrə* fiks og færdig, *ˈlysˀ æ ˈløst* liv og lyst, *ˈlysˀ æ ˈlɔs.nə* liv og levned, *ˈʀask æ ˈʀɔˑri* rask og rörig, *ˈsdŋˑk æ ˈsamˑlsgʀaˑð* sanke og sammenskrabe, *sgɛls ˈoˀr æ ˈOlˀər* skels år og alder, *i ˈlɔsˑi ˈlysˑ* i levende live, *ˈhiˀl æ ˈhOlən* hel og holden, *ˈblOt æ ˈbOˀr* blot og bar, *ˈlɔs æ ˈleˑ* løs og ledig, *ˈkʀomˑpən æ ˈkʀOˑqən* krumpen og kroget, *ˈslɛˀ æ ˈslɛˀð* slid og slæb, *ˈmiˑ dy.jn, ˈmuˑər!* mere dyne, moder ɔ: mere, *sny.ðˀə, ˈsnatə!* snyd dig, snottede, *wʀeŋˀl-wʀdŋˀl* vringel-vrangel ɔ: hvad der er kroget.

I lighed med *ˈwæk å ˈwɛjˀ mæ ðˀəl* væk, af vejen med dig og *ˈsOˀnt æ ˈsɛjˑ ˌå* så at sige af ɔ: så at sige, indskydes *å* i: *ˈdeˀ æ de ˈsiˀl æ ˈsaˑm* det er det selv og samme ɔ: selv samme.

Vendelboernes Schibbolet, på hvis udtale de kender fremmede, er ifølge Feilbergs ordbog II 155, 5 forlydsrimene *ˈfcæləŋən ˈfcaˑnt mə ˈfcæpən* kællingen kærnede med kæppen, eller *ˈmɛjˀ ˌfOˑr ˈhɑj ˈfcyˑr tə ˈtyf ætə ˈfcɔ* min fader han kørte til Ty efter kød.

d. Bogstavremser.

Der findes remser på d, f, g, h og s. Remser på f: *fʀaŋk føˑr fi.jr fi.jn fʀa.jsk fʀosˑər fʀå fy.jn, fʀosˑərən feˀs fɛrˑən fulˀ, fʀaŋk fæk fulˀ fʀagt* Frank førte fire fine franske fruer fra Fyn, fruerne fes færgen fuld, Frank fik fuld fragt. En anden f-remse er forbunden med d: *faˑnən feˀs fjɛt, fæmˑtən faˑ fulˑ, de dʀak do, dɛjˀ dæsˑən domˑ dåsmə dösˀls dʀæŋˀ* fanden fes fedt, femten fade fulde, det drak du, din dovne, dumme, dosmer, djævels dreng. Remsen på h: *hɛˀr hOlˀər hər hanˑs, hɑ.j hOˀr hu.jˑə hvi.j hu.jˑ, hvaˀr hu.jˀ hOˀr hu.jˑə hvi.j hvalˑp, hvaˀ hvalp hOˀr hu.jˑə hvi.j hålər, hvaˀr hOˑl hOˀr hu.jˑə hvi.j hoˀr, hvaˀt hoˀr hOˀr hu.jˑə hvi.j æ.jˑər* her holder hr. Hans, han har 100 hvide hunde, hver hund har 100 hvide hvalpe, hver hvalp har 100 hvide haler, hver hale har 100 hvide hår, hvert hår har 100 hvide ender. Remsen på g: *gu ga gamˑl gʀeˑtəs gʀoˀ goˀs gåt gʀönˀ gʀɛjs* Gud gav gamle Gretes grå gås godt grönt græs. Remsen på s: *sølə syqˑ soˑrən saˀ sø.jˑən sɛˀby søˀ, søˀð sølə sə.wr sOˑlf selˑ sop* sølle syge Sören sad sønden Sæby sø, søbede sølle, sure, salte silde-suppe.

2. Udlydsrim.

a. Ordsprog.

'sgʀal' æṛ enʃ Ol·tə 'bal' skrald ɔ: gilde, er ikke altid bal. *'ʀǫ·ən œ snO't 'bʀǫ·ən* råddent er snart broddent ɔ: brudt. *'kʀa·q sǫqə 'ma·q* krage søger mage. *hwəm dæṛ 'hO' ˌbʀøi', 'byʃəs 'bʀøi'* hvem der har brød, bydes brød. *iʎtə 'sei' jǫ sejtə 'wei'* iltert sind gör sigtet vind ɔ: vindt, skævt. *mæ ka gnaə· no· å ə 'bi'n, mən enʃ å i 'sdi'n* man kan gnave noget af et ben, men ikke af en sten. *dæi', dæṛ œ mæ i 'li'qi, foṛ åsə no· å sdi'qi* den, der er med i legen, får også noget af stegen. *dæṛ æṛ Olə så sdu'ṛ ən 'kʀiʃ, dæṛ goṛ i no·n 'fʀiʃ* der er aldrig så stor en krig, der går jo nogen fri. *mæ ka 'sdo' sə dæi' lø.k te, mæ kanʃ 'go' sə te* man kan stå sig den lykke til, man kan ikke gå sig til.

b. Erfaringssætninger.

ə 'o'ṛ æṛ ə 'o'ṛ ɶ i 'mai' æṛ i 'mai' et ord er et ord, og en mand er en mand. *'sgal·k hO 'sgal·khɛl'* skalke ɔ: skælmer har skalkeheld. *pʀæsdi ɶ 'hui' tjɛn'ə fø·ən mə 'mui'* præsten og hunden tjener føden med munden. *wi 'sbo'ṛ, mən gu 'ʀo'ṛ* (egentlig *ʀo·əṛ*) vi spår, men Gud rå'er. *mə kanʃ få'sbǫ sə, mən næm't få'jǫ sə* man kan ikke forspörge sig, men nemt forgöre sig. *dæi', dæ wel ha Oʎʃ de, hai 'siʃəṛ, ma gʀɛ·, nɛ'ṛ ai·ə 'liʃəṛ* den, der vil have alt hvad han ser, må græde, når andre ler. *'sbe.ʃ ɶ 'sbO·ṛ de ka 'wO·ṛ* spente og spare det kan vare. *'sbe' ɶ 'sbåt joṛ en mai' 'gåt* spe og spot gör ingen mand godt. *sgøst å 'håm·pəˌblo'ṛ ə be·ṛ ən de 'bO·ṛ ˌlo'ṛ* skørt af hampeblår er bedre end det bare lår. *såm· wel hɛlə 'ʀös·n, ən di wəl ən sgeful 'lös·n* somme vil hellere revne, end de vil en skefuld levne. *'ʀɛ'n 'ʀæn·sgaƀ jǫ læŋst 'wæn·sgaƀ* rent regnskab gör længst venskab. *„sgo·l", „gu'to'ṛ", de sætə så månə fʀå hə.wə ɶ fʀå 'go'ṛ* „skål", „godtår", det sætter så mange fra huse og fra gård. *di fo no·, də gʀy·ən 'ʀǫ·ṛ, mən enʃ, də plœə'i 'ʃcy·ṛ* de får noget, der gryden rörer, men intet, [de] der ploven kører, *di 'fi· fo sgam' i 'hi·, di 'tǫ·ṛ læŋ· 'fǫ·ṛ* de fede får skam i hede, de törre længe för. *di sdOl·təst 'mø'əṛ blysə tit di sgi·ənəst 'sø'əṛ* de stolteste møer bliver til de skidneste søer. *di sgal ha O·ŋʃ ən i 'gʀy.j, də månə wel 'by.j* de skal have andet end i gryde,

der mange vil byde. *ˈde, ø·rə enf ˈhø·r, de ḫa·tə enf ˈʀo̦·r* det, øret ikke hører, det hjærtet ikke rörer. *də sga sdæ.rk ˈa·rəm te ɶ ful· bṷj·lo̦s ˈta·rəm* der skal stærke arme til at fylde bundløse tarme. *gulʼ ær Olə så ˈʀøi̯ʼ, de ma i sbʀeŋ· få ˈbʀøi̯ʼ* guld er aldrig så rød(t), det må jo springe for brød. *jęi̯ʼəs ˈdøi̯ʼ ær iˈna·nəs ˈbʀøi̯ʼ* ens død er en andens brød. *dæi̯ʼ, də dəʼwər enf teʼ ɶ ˈlṷj, dəʼwər hɛlʼər enf teʼ ɶ ˈbṷj* den, der duer ikke til at lyde, duer heller ikke til at byde. *jęi̯ʼ ˈa·ƀ for iˈna·n teʼ ɶ ˈga·ƀ* en abe får en anden til at gabe. *di, də kle· dæm ɶpå ˈfʀansk* (eg. *fʀai̯sk*), *ma fʀy.jə ɶpå ˈdan·sk* de, der klæder sig på fransk, må fryse på dansk. *let ka fåˈno̦ə· dæm, ɶ let ka bəˈdʀöə· dæm* lidt kan fornöje dem ɔ: börn, og lidt kan bedröve dem. *haʼ sdoʼr ɶpå ʀætən ˈsinʼ, a sdoʼr ɶpå ʀætən minʼ* hver står på retten sin, jeg står på retten min. *dæi̯ʼ ˈdøi̯ʼə nåk, də ˈdøi̯ʼ sgal* den dør nok, som dø skal. *di gam·l ˈsga døi̯ʼ, di oŋ· ˈka døi̯ʼ* de gamle s k a l dø, de unge k a n dø. *hO mə let, ˈslor ə ˌte, hO mə møʼ, ˈgor ə ˌte* har man lidt, s l å r det til, har man meget, g å r det til. *oʼrə ər Olə så ˈlåŋʼ, jyəlˈaə·tən ær ənˈda få ˈtʀåŋʼ* året er aldrig så lang(t), juleaften er endda for trang. *i ˈO·skˈfifs tålʼə hi̯fən ʀu·s hɛlə ˈʀifs* en askefis tåler hverken ros eller ris. *ænfən sgal ə ˈflæi̯· hɛlə ˈgʀæi̯·* enten skal det fline eller grine, *hɛlər åsə ʀo̦ə·ən sgal sdo ˈpi.jƀˌO·ƀən* föjes ofte til. *i sdoʼi sgʀɛ·ər ɶ i si·i ˈsme di hør iˈna·n ˈte* en stående skrædder og en siddende smed de hører en anden (ɔ: fanden) til. *mæ wəl no̦· ha de, di ˈbiʼər, mən wi ɛʼə tit de, di ˈsgiʼər* man vil nødig have det, de (ɔ: mus) bider (har gnavet i), men æder tit det, de skider. *dæi̯ʼ, dæ jo̦r Ol· te ˈmO·, jo̦ sə siʼl te ˈsgO·* den, der gör alle til måde, gör sig selv til skade. *de, də ˈsgal te, de ˈsgal te* det, der s k a l til, det s k a l til. *mæ sga ˈli.j de, dæ sdor enf teʼ ɶ ˈwʀi.j* man skal lide det, der står ikke til at vride. *nar·ə do mæ i ˈjoʼr, nar·ər a dæ te næst oʼr* narrer du mig i år, så narrer jeg dig til næste år, om marken, der ikke bliver gødet. *neʼ di fo ˈsdemor, fo di åsə ˈsdefår* når de (ɔ: börn) får stemoder, får de også stefader. *dæi̯, dæ jiʼjər te hai̯ ˈteqʼər, sga sloʼəs, te hai̯ ˈleqʼər* den, der giver, til han tigger, skal slåes, til han ligger. *fulʼ mṷi̯ʼ tålʼər å ḫa·təns ˈgʀṷi̯ʼ* fuld mund taler af hjærtens grund. *dæi̯ʼ, də go fʀå ˈi·ən ɶ te ˈsgi·ən, ær ə swiʼjn* den, der går fra æden og til skiden, er et svin. *mæ sga sæt ˈsdöə·n ætər ˈöə·n* man skal sætte stævne efter evne. *å lø·s u·n ɶ*

få'sdo' æ som æ plø· u·ṇ æ 'so' at læse uden at forstå er som at plöje uden at så. *man·das wė'r te 'mei·a wOr u·qən uk te 'frei·a* mandags vejr til middag varer ugen ud til fredag. *dær ær Olə så sdu'r i 'sgO·, dæi ær i 'no·n te 'bO·* der er aldrig så stor en skade, den er jo nogen til både. *såm· prO·lər æ 'hO'r enj, såm· kløn·kər æ 'sgO'r enj* somme praler og har intet, somme klynker og skå'er intet. *hva dær enj 'hels, de'r enj 'sbels* hvor der ikke hældes, der ikke spildes. *hva't hu· hO 'set ˌsei', hva' pøl·s hO 'set ˌsgei'* hvert hoved har sit sind, hver pølse har sit skind. *dær ær 'help øs'ər 'help* der er helt over helt. *'boi·ən ær enj læŋə 'bOˌiən* bonden er ikke længere bunden. *'mai's 'wili, 'mai's 'heməˌriq* mands vilje, mands himmerig. *'nyj fålk, 'nyj sgekər* nye folk, nye skikke. *nε' mə 'hø·r ai·ər, ka mə 'hø·r sə si'l* når man hører andre, kan man høre sig selv, ell. blive bagtalt. *'betə 'byr·də ə 'låŋ' wei 'tåŋ'* lille byrde er lang vej tung. *dær ær Olə så mø' abi'gånj, dær ær i no· alər i'blånj* der er aldrig så meget abigant ɔ: overgiven skæmt, der er jo nogen alvor iblandt. *do døi'ər enj å 'wa·rəm, nε' di hvi.j bi'jər ka swa.rəm* du dør ikke af varme, når de hvide bier kan sværme. *konsdən sdi·qər əs 'mi·r æ 'mi·r, å sda.klər blyss dæ 'fli·r æ 'fli·r* kunsten stiger mere og mere, af stakler bliver der flere og flere. *dæi', də go 'bOl' te 'fOl', go be'sgit te kε.rk* den, der går bold til fold, går beskidt til kirke. *'gros·bu ə sdræŋ't, mən 'ros·bu ə wε·r* grevebud er strængt, men rövbud er værre ɔ: naturens krav tåler endnu mindre opsættelse.

c. Talemåder.

Den ligegyldige *lə 'loni ta 'toni* lader lonne tage tonne ɔ: fem og syv være lige. Den dovne lægger *di hvi'jlt 'a·rəm i di tåm· 'ka·rəm* de hvilte arme i de tomme karme, vindueskarme og står *æ a·bər æ ga·bər* og aber og gaber ɔ: glor og gaber, *har·ə æ 'plæs' komər Olər i hans 'hæs'* harve og plov kommer aldrig i hans hu; hvad han har, måske han *'wros·lər æ 'bos·lər* vröver og bövler ɔ: svirer eller pranger han hen, det kan hverken *'no' hələ få'slo'* nå eller forslå, så han tilsidst hverken har *'kos' hələ 'sos'* ko eller so, og er lige fattig, om han end nok så tit blev fyldt *frå 'ros· æ te 'klos·* fra röve og til klöve ɔ: får både i pose og i sæk. I kortspil går det sådan, at *dæi', də føst 'wai', blos i ugsl 'mai'*

den, der først vandt, blev en ussel mand, men *dæj', də føst 'tabt, hans pāŋ' 'gabt* den, der først tabte, hans pung gabede ɔ: kunde ikke rumme pengene. Ved drikkeri hedder det: *sgo'l mæ də 'hi'l, de ər enj no' æ 'di'l!* skål med det hele, det er ikke noget at dele. Overfor en uafvendelig skæbne hjælper hverken *'lön' hələ 'bön'* lön eller bön, og på ønsket: *ha a ənda 'hat...* havde jeg endda haft, det eller det, svares: *ja ha do ənda 'hat i 'hat, så ha donj 'hat be'hæs æ jcøbt i ˌhat* ja havde du endda haft en hat, så havde du ikke haft behov og købt en hat. Den, der ikke føler sig godt tilpas, *ə 'syq' få 'byq'* er syg for byg som en höne, og ofte föjes til: *kanj has'ər pe.k æ ʀos ka hånj 'få. ˌå* kan ikke havre pikke; og rug kan han ikke få noget af. Den, der ikke holder sin le skarp, må høre: *dęj hyli æ 'dǫs', sdʀo'rən pʀekə də i din 'ʀǫs'* din le er døv ɔ: sløv, stråene prikker dig i din röv. „Hvordan er det, du spinder?" siger konen til pigen, der ikke er stiv i kunsten; „det er jo *jænər 'hu'ˌho'r æ 'kå.kˌlo'r* bare hovedhår og kokkelår ɔ: ujævnt. Den vidtberejste à la Gert Vestfaler *hO wa't 'wit æ sit 'sgit fårwe hans mu'əs kakl* har været vidt og set skidt forved hans moders kakkelovn. *do æ męj 'wæn* du er min ven, hvorpå svares: *a sgi'ər, æ do bər 'hæn* jeg skider, og du bærer hen, og på *be'gʀi'bəli'wijs* begribeligvis svares: *ən sos' pesə mi'r ən i 'gʀijs* en so pisser mere end en gris. Uenighed opstår, når *di æ hvar'aj'ə så få 'liq', də jæn' wel enj də na'n 'wi'q* de er hverandre så (for) lige, at den ene vil ikke den anden vige, hvorved de tit gör deres *'ʀos' te 'uˌʀos'* ro til uro. Man holder fast med ordene: *męj fO' wa 'sme, hąj lə' mə æ hOl 'we* min fader var smed, han lærte mig at holde ved. *hɛlsən ham æ'på de 'bO'r, så wɛ hąj, hons a 'sgO'ər* hils ham på det bare, så vèd han, hvad jeg skader ɔ: hvad der skader mig ɔ: hils ham! På opfordring om at komme, svares: *do hO lisə nɛ' te 'mæ, som a hO' te 'dæ* du har lige så nær til mig, som jeg har til dig. *hOl' 'bij, lə mə 'sij, sO' də blęj'* hold bi, lad mig se, sagde den blinde. Har man valget mellem to ting og ønsker dem begge, finder man, at *'bu' ə 'gu'.* En lille smule kan hverken *ø' hələ fø'* øde eller føde. Bagvaskelse hænger ikke ved, når man ikke kan beskyldes for *'lyə'i hələ 'tyə'i* lyvende eller tyvende ɔ: lögn eller tyveri. Den gærrige *'ʀa'bər æ 'sgʀa'bər* raber og skraber og har brændevinsglas således indrettede, at *få nɛ'n ka dær enj 'ʀom', får ə.wn ma dær enj 'kom:* for neden kan der

intet rumme(s), for oven må der intet komme; han lever ikke i *ˈsuge æ ˈdugə* sus og dus eller siger: *ˈsmǫˀr, i ˈsmöṛ!* smör, i smör. For den tungsindige eller vrantne er der altid noget i vejen, *ˈanˀ jet æ ˈanˀ ə Oˑn̡ʃ* an (ɔ: snart) ét og an (ɔ: snart) et andet. Den, der hilser: *goˈdaə·, ˈpOlˀ!* goddag, pold, får svaret: *gu ˈmæ dˀə, ˌsnOlˀ, ka an̡ʃ lȫəˑn ə gåt gamˑl ˈgṇyˌjnˌsOlˀ?* Gud med dig, snold, kan jeg ikke låne et godt gammelt grynsold; det er *ˈliq· få ˈliq·, om wænˑsgab̄ sgal hOləs* lige for lige, om venskab skal holdes. Hvad der er afgjort eller neddysset, er *ˈsə.wnt æ ˈdə.wnt* sonet og „dovnet" ɔ: neddysset. Når man gaber, siges: *di ʃcyṛ omkṇeŋˀ i ˈsgœə·, lisəm gaˑb̄ goṛ omkṇeŋˀ i ˈsdœə·* de kører omkring i skove, ligesom gabe går omkring i stue, når én gaber, gaber alle. Den, der er let fornærmet, er *ˈsˀm i səˀmi* öm i sömmen. Man skal være forsigtig i kærlighedssager, ti *noˑl æ ˈknyə· ka kjæṛˑlih̡ə få-ˈdṇyə·, səˀm æ ˈkṇam· ka jǫ de ˈsaˑm* nåle og knive kan kærlighed fordrive, söm og kramme kan göre det samme. *ˈlet ætə ˈlet* lidt efter lidt, sagde pigen, hun fik sirts til en hue; hun kunde også godt have sagt: *ˈpøˀ om ˈpøˀ* peu à peu. Hvad der er tilstede i tilstrækkeligt mål, er der *så ˈwal æ ˈwal* så vel og vel, ikke *ˈknap æ ˈnap* knap og nap eller næppe. En durkdreven kæltring er *i sgiˌjaqəṛ fṛå ˈæ̨i æ te ˈæ̨i·* en skidager fra ende og til ende. I stedet for fanden siges *ˈdæ̨iˀ ˈdæ̨iˀ*, f. eks. *no sgal da åsə ˈdæ̨iˀ dæ̨iˀ ˈfløˑt æ ˈføˑṛ dæ åˈsdɛ!* nu skal da også den-den flytte og føre dig afsted, til drengen, der gör spilopper. Ubestemt om et sted, man ikke vèd eller husker navn på: *ˈdɛˀṛ å ˈdɛˀṛ* der og der. Tyv og hæler er nødte til at *ˈhøl· æ ˈdøl·* hylle og dølge med hinanden. I æventyret spörger trolden koen, vædderen m. fl., om de ikke har set en pige med *i ˈpekˌpak æpå hɛ ˈnekˌnak* en pik-pak på hendes niknakke. Det hedder om et sted, hvor der er meget urenligt, at der er ikke andet end *ˈlåpəṛ æ ˈlugə æ ˈṛǫtəṛ æ ˈmugə* lopper og lus og rotter og mus. Den egenskab, man har arvet, er ikke en *i klɛˑən ˈsgoˑṛ, mən i ʃcǫt ˈboˑṛ* i klæderne skåret, men i kødet båret. *æ dəṛ ę̨ˑn, də ˈklapə mə, så æ dəṛ hɛlˀəṛ en̡ʃ noˑn, də ˈnapə mə* er der ingen, der klapper mig, så er der heller ingen, der napper mig, siger pebermøen. Hvad der er vissent og tört, er der hverken *ˈsaft hələ ˈkṛaft ˌi* saft eller kraft i. Pigen, der vil spille dame, vil *lǫə· ˈliˀjnt æ leq· ˈfiˀjnt æ ę̨ˑn teŋˀ beˈsdel·* leve lint ɔ: blødagtigt og ligge fint og ingen ting bestille og helst være *så ˈlækəṛ æ*

ˈsmækər som krœsˈkwOns dætər så lækker (ɔ: smækker) og smækker som krokonens datter. På *ˈja* svares: *de oˀ ˈa* det åd jeg. Om marts hedder det: *hes ˈmasi ha ˈmaʃ som haj hO ˈmuˀ, så frøˀs ˈkaˀl i ˈkos' œ ˈmaj i ˈlos' œ læ.p frå ˈsgos' œ kwOn·s ˈön·* (ellers: *ø·rər) imel· ˈdön·* hvis marts havde magt, som han har mod, så frøs kalv i ko og mand i lo og lapper fra sko og konens øren imellem dörene. Den förste hvidviser (hid anemone) man finder om våren, spiser man og siger: *ˈhiwisər œ gråˈbOl·, gu frij'j ås frå də ˈkOl·* hvidvisser og gråbolde, Gud fri os fra den kolde, så får man ikke kolden. *ˈwOlbårə ˈtε·s wel jå·n bååə rε·n œ ˈblε·s* Valborg (ɔ: den 1. maj) tæse (uvis betydning) vil gærne både regne og blæse. Endvidere har vi udtrykkene *ˈslæt œ ˈræt* slet og ret, *ˈsdoˀr œ ˈgoˀr* står og går, *ˈjæm't œ ˈglæm't* gemt og glemt, *ˈhulʃə te ˈbulʃər* hulter til bulter, *ˈrop œ ˈsdop* rub og stub.

d. Tungeprövor.

Her gælder det om, hvem der tiest, uden at drage ånde eller løbe sur i det, kan sige: *ˈsiˌklu-ˈkO·rˌklu* siklud-karklud eller *ˈgåt ˈgam·l ˈham'l ˈhas·rhalm* godt gammelt, hammelt ɔ: vægtigt havrehalm. Man skal kunne sige 9 gange uden at drage ånde: *ˈtrej' ˈgroˀ ˈgrj.js ˈgnos' ˌi ə ˈdε·ntros* tre grå grise gnov i et dejnetrug. Den læsper ikke, som kan sige 5 gange: *ˈfæm' ˈfæ.sk ˈfesk på ˈdesk få ˈbesp* fem ferske fisk på disk for bisp. Den er hverken *ˈlam' hεlə ˈsdam'*, som kan sige 3 gange: *də ˈflos' ˈtrej' ˈhj.j ˈlam· ˈtam· ˈswO·nər ˈtrenʃ omˌkren' ˈtrom's ˈʃcε.rk i ˈnår·ə mə ˈtrej' ˈlysəˈbloˀ ˈgroˀ ˈklε.w ˈkle· ˈkna·p ˈi ð'jε ˈmuj'* der flöj tre hvide, lamme, tamme svaner trindt omkring Troms kirke i Norge med tre lyseblå, grå klude-klæde-knapper i deres mund.

e. Tælleremser.

Tælleremsen har ofte samme længde og rytme som en melodi, der består af 8 seksottendedels takter. Jeg anfører et par med tilsvarende noder:

Hurtigt

ˈænə ˌbœnə ˈʀefə ˌsdænə ˈʃcœˑrə ˌdʀesdə ˈfasda ˌmiʼjn.

ˈbomˑ ˌbamˑ ˈʀuri ˌdamˑ esʼl snesʼl snoʼq snaʼq

Således:

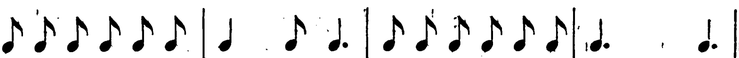
ˈɛˑlən ˌmɛˑlən ˈdifå ˌtɛˑlən ˈsgiʼbət ˌgoʼr ˈufœ ˌʀoʼr
ˈʀøˑðə ˌʀœnˑðə ˈtoʼ i ˌsbœnˑðə, ˈsnep ˌsnap ˈsnə.wðə ˌə.wðə.

ˈarkə ˌbarkə ˈboni ˌkaʀafl ˈɛtnə ˌmɛtnə ˈmiˑr ən ˌde
ˈsomˑ ˌtomˑ ˈtutli ˌbomˑ ˈiʝsa ˌbiʝsa ˈbonə ˌtåp.

I følgende findes samme rytme, kun siges den mere langsomt, og nogle fjerdedels noder må opløses i ottendedele:

ˈænəkom ˌpænəkom ˈsokəðə ˌmɛi ˈə.wlən ˌdə.wlən ˈdonəðə ˌdɛi

ˈakəðə ˌfakəðə ˈkoŋˑəns ˌknap ˈiwəri ˌbiwəri ˈbof [ˌuk]

I følgende remse er der en art optakter:

ˈœŋʼlsdə ˌsdœŋʼlsdə ˈfilʼimqiˌsdjat, a ˈsOlˑ mɛi ˌmqiʼ får ˈatən al ˌlat,
a ˈʃcobt ham iˌjœn får ən ˈpiʝb toˌbak, no ˈsir a fåˌwal å så ˈmånə ˌtak.

Der er flere varianter af denne, men indholdet er væsentlig det samme i dem alle.

Nogle remser har samme grundrytme, men afviger mere eller mindre i slutningen, hvorved de får et ufuldstændigt udseende:

ˈObən ˌdOˑbən ˈdiʝbən ˌdɛgs ˈkonsdən ˈfiʝrən ˈfœmʼən ˌsɛgs
ˈwek ˌwak ˈsdek ˌsdak .... ˈsbʀeŋʼ ˌfʀå;

her mangler 1 takt. I følgende mangler $1^1/_2$ takt, men udfyldes ved pauser, når remsen fremsiges:

ˈarkə ˌbarkə ˈbomˑ kaˌʀafl ˈmeŋˑ ˌmåŋˑ ˈsjåŋˑ ˌtåŋˑ
ˈtutli ˌbåŋˑ .... ˈis ˌbis .... tåp.

ˈenəkən ˌbenəkən ˈdop i ˌsdoʼl ˈpoˑlən ˌtʀækə ˈsaʼblən ˌuk
ˈœnˑ ˌdœnˑ ˈœtər i ˌœnˑ ˈɛʼst ˌmɛʼst ˈsdip ˌsdap,

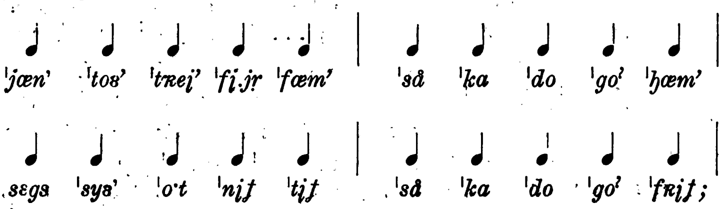
her burde den ende, men der tilföjes endnu: *ˈsdi̯ʃ, ˈså’ ɜ ˌdo ˈfʀi̯ʃ,* hvorved rytmen ændres og bliver $^3/_4$ takt.

Følgende remse er fuldstændig, men læses for en del på rigsmålet:

> *ˈa’ƀl sbænˌda’ƀl ƕa ˈkåsdə din ˌsa’ƀl*
> *ˈtoʚ’ mark œ ˌtoʚ’ ɜ di ˈfalɜn œ ˌgo’,*
> vil du have den af jærn, må du gå til prins Ferdinand,
> vil du have den af kobber, må du gå til min svoger;

den ser så fremmed ud.

En remse er regelmæssig femdelt og kommer derved i sin bygning til at minde om den tyske melodi til „Höjt på en gren en krage“:

en har i sidste fjerdedel: *ˈså ˈæ ˈde ˈfåˈbi̯ʃ.*

De fleste af følgende remser har et ubestemt antal „fødder“ at gå på, men har måske desuagtet løbet landet over, ligesom Jacob Bergs vers over Morten Nielsen.

> *ˈjæn’ ˈtoʚ’ ˈtʀei̯’ ˈfi̯.jə ˈfæm’* ingen af os vilde gå hjem,
> först gik jeg, så gik du, så gik hele rummelpotten ud.

ˈɛl· ˈtɛl· ˈte ˈti̯ʃ, ˈså ˈka ˈdo ˈgo’ ˈdei̯’ ˈwɛi̯ ˈfʀi̯ʃ.
ˈjæn’ ˈtoʚ’ ˈtʀei̯’ ˈfi̯.jə ˈfæm’ ˈmai̯’ ˈsgi’ ˈlåŋ’ ˈlo’t, ˈta ˈdo ˈdæi̯’.

ˈmai̯’ ˈsdu i ˈno̤· ˈdo̤’r, ˈso’ ˈsøi̯·ɜn ˈuk ˈætə ˈdæi̯’ fåˈlo̤.ƀə ˈho̤·n,
ˈde ka ˈhæi̯·sɜ, ˈde ka ˈwæi̯· sɜ, ˈde ka ˈfal· ˈliq· ˈuk.

ˈkåki ˈsdu’ i ˈno̤· ˈdo̤’r ˈso’ ˈsøi̯·ɜn ˈuk ˈætə ˈdæi̯’ fåˈlo̤.ƀə ˈho̤·n, ˈæn’ə ˈjɛ.ʚ ˈjik i ˈlO·, ˈpekə ˈsgʀO· ˈgasi ˈhoq’ ˈwepɜn ˈå, ˈgo’sɜn ˈsgi’ ˈdæ ˈfʀå.

3. Rytmiske talemåder.

I disse er der vel ikke nogen slags rim, men på grund af rytmen føles de som forlydsrim; det sidste ord er oftest kun en gentagelse af meningen i det förste; undtagelser er *ˈsø·b̄ ꝏ ˈdʀɛ·k* søbe og drikke, vi fik alt det, vi kunde både *ˈsø·b̄ ꝏ ˈdʀɛ·k* ɔ: blev flot beværtede; at være *lisə ˈwili som ˈsgyli* lige så villig som skyldig; det ser hverken *ˈil· hɛlə ˈwal uk* ilde eller vel ud; det bliver *ˈjęįˈ da ˈwɛ·ʀ ən i ˈna·n* én dag værre end en anden; at få hverken *ˈwut hɛlə ˈtǫʼʀt* vådt eller tört; der er hverken *ˈwɛį hɛlə ˈsdįʄ* vej eller sti; uvist: at rende både *ˈɛį·əʀ ꝏ ˈbų.jəʀ* „ejer" og byer ɔ: strejfe om, se Feilbergs ordbog „ejder" I 240.

At være i *ˈbåʀʼə ꝏ ˈjålʼ* borg og gæld; *ə ˈsloʼb̄əʀ ꝏ ə ˈȝap* et slubber og et hjap ɔ: en mundfuld, en smule; *ˈbąįˑ ꝏ sakəˈtį.jəʀ* bande og „sakketere" ɔ: bruge mund; ... *hvs dæʀ ə ˈlø.k ꝏ ˈʀoʼ te* hvis der er lykke og råd til; at få det, man kan *ˈslɛ·b̄ ꝏ bɛ·ʀ* slæbe og bære; *jænə ˈlǫsʼn ꝏ ˈsgit* bare lögn og skidt; det er både *ˈweʼ ꝏ ˈda mæ ˈde* „ved" og „da" med det ɔ: usikkert; så salt som *ˈilʼ ꝏ ˈla·q* ild og lage; at komme ud fra *ˈwe·q ꝏ ˈdǫ·ʀ* vægge og döre; *ˈʀɛʼn ꝏ ˈgʀOʼnʄ* rent og grant ɔ: fuldstændig; *ˈʀɛʼn ꝏ ˈbOʼʀ* rent og bart; *ˈtyk ꝏ ˈfiʼ* tyk og fed; *ˈhɛlʼ ꝏ ˈlø.k* held og lykke; *ˈdøįʼ ꝏ ˈhæ·n* død og henne; *ˈgåt ꝏ ˈwal* godt og vel; *ˈlǫ ꝏ ˈdiʼl* lod og del; *ˈlæs ꝏ ʀˈæt* lov og ret; *ˈʀeʼb̄l ꝏ ˈkʀat* revl og krat; *ˈfʀɛ ꝏ ʀˈosʼ* fred og ro; *ˈsgek ꝏ ˈbʀuqʼ* skik og brug; *ˈwes ꝏ ˈsąįˑ* vist og sandt; *ˈwOlʼ ꝏ ˈmaʄ* vold og magt; *ˈɛ·ʀlə ꝏ ˈʀe·lə* ærlig og redelig; *ˈwit ꝏ ˈbʀɛt* vidt og bredt; *ˈå·p ꝏ ˈni·ʀ* oppe og nede; *ˈlæŋˑ omˈsįʼjʀ* længe omsider.

ORDLISTE.

Henvisningerne omfatter kun lydlæren og formlæren og henviser til §. Pronomina er der i reglen ikke henvist til, da deres plads i formlæren er så let at finde.

TRYKFEJL OG TILFÖJELSER.

§ 15 f., l. 5 f. n. best.. læs: ik.

§ 85 Tilföj: biord *no* nu [J. M. J.].

§ 146 c. 'ægle', læs: 'egle'.

§ 163. 'timling' bør være 'tymling' (til § 169, sml. ono. þumlungr) [M. K.].

§ 195 b. 'hævelig' bør vist være 'høvelig' (se Kalkar II. 362,22a) [M. K.].

§ 198. 'tarvlig', snarere 'törvlig', sml. ono. þurfsamr [M. K.].

§ 226 c og 227 b. *glø'q, lø'q, lø·q* og *plø'q* har vel alle *ø* svarende til ældre u foran gg [M. K.].

§ 280 a. g el. gj, læs: gj el. g.

§ 286. 'pus', læs: 'pos'.

§ 307 slutn.: *r* svækkes (sml. Jespersen, Dania I s. 72) undertiden til en antydning af *r*-lyd, således foran *l*, som *he.ʳl, klœ·ʳls,* og *n*, som *ha.ʳn, hœ·ʳn* og mange flere [J. M. J.]. Hermed kan sammenlignes, at *r (r)* er tilböjeligt til at falde bort i intetkön af de i § 496 j nævnte ord [A. T. G.].

§ 359. Øster Brønderslev har flt. *dwœ·rə, fcœ·rə,* [A. T. G.].

§ 378 e. 'teje' er streger el. knaster i kød og flæsk [A. T. G.]

§ 380 g. vanne, læs: vane.

§ 391 k. læs: Ord med *j* — tvetyd + *lər.*

§ 423 *). *sba'wnən,* læs: *sbą'wnən.*

§ 476. Her er (under hak. huk.) bortfaldet *i.*

§ 549. *sœ·w,* læs *sœ.w.*

§ 573 sidste linje. *go'ə,* læs *go'ə.*

§ 637. 'hilsne' betyder: overbringe en hilsen; at hilse på en hedder *hel·s* [A. T. G.].

§ 659. Læs *knøl·frəst knøl·frəst* og *gån·fest gån·fest*

§ 660. Her kan tilföjes

rykkes, tage tag *nøfəs nøfəs nøtəst nøtəst*

'krykkes' *knøfəs knøfəs knøfəst knøfəst;*

det sidste betyder prøve kræfter ved at forsøge at rejse en anden op, idet man sidder på jorden med fødderne mod hans og armene krøgede ind i hans [A. T. G.].

§ 711. Grb. *fej* hører næppe umiddelbart sammen med *fe.gt*, også vokalen og betydningen taler derimod [A. T. G.].